GRÁGÁS

ISLÆNDERNES LOVBOG I FRISTATENS TID,

udgivet efter

det kongelige Bibliotheks Haandskrift

og oversat

af

VILHJÁLMUR FINSEN,

for

det nordiske Literatur-Samfund.

Tredie Del.

Oversættelse I.

KJØBENHAVN.

TRYKT I BRØDRENE BERLINGS BOGTRYKKERI.

1870.

GRAAGAASEN.

Kristenretsafsnittet.

1.

Det er Begyndelsen af vore Love, at alle Mænd (Mennesker) skulle være kristne her i Landet og troe paa een Gud, Fader og Sön og den hellige Aand. Ethvert Barn, som er født, skal føres til Daaben, det første skee kan, af hvadsomhelst Skabning det er. Dersom Barnets rette Arving er tilstede, da skal han føre Barnet til Daaben, tilligemed den Mand, som han opfordrer dertil. Dersom ikke Barnets lovlige Arving er tilstede, da skal den Bonde (Husbond), hos hvem Kvinden, der er bleven forløst, opholder sig, føre Barnet til Daaben, tilligemed den Mand, som han opfordrer dertil. Dersom ingen af de to er tilstede, da skulle de Mænd føre Barnet til Daaben, som have lovligt fast Hjem der i Huset. Dersom ikke de ere til, eller ikke have Mandstyrke dertil, da skulle de, som ere nærmest, føre Barnet til Daaben eller være behjælpelige dermed. Dersom den Mand, som er pligtig dertil, ikke opfylder sin Pligt at føre Barnet til Daaben, eller dersom den vægrer sig, som blev opfordret til at gjøre Reisen med, da gjælder det Fjörbaugsgaard (treaarig Landsforvisning), og er den søgsmaalsberettiget, som vil; den Straf gjælder det hver for sig af dem, og skal den Sag indstevnes hjemme fra (Stevning skal foretages hjemme i Böigden) og man skal (til Vidnesbyrd ved Kvidudsagn) tilkalde paa Thinge ni Bønder, Naboer af den Mand, der sagsøges.

Bonden (paa Veien) er pligtig at give de Mænd Føde, som føre Barnet til Daaben, tre fuldvoxne Mennesker, og Barnet, som det fjerde Menneske, samt Hest eller Slædeoxe,

ifald disse medfølge. Dersom han eier mindre Formue, end som saa, at han er pligtig at udrede Thingreiselönsafgiften, da bör han at laane dem Hus og sælge dem Mad og Hø, til saadan Pris, som Nabobønder vurdere det. Inden fjorten Nætter skal Madens og Høets Værdi være betalt. Dersom Bonden nægter dem Ophold i sit Hus, eller saadan Gjestfrihed, som begjeres, da bliver han skyldig til tre Marks Bod, og er den, hvem Herberge nægtes, søgsmaalsberettiget. Sagen skal indstevnes hjemmefra, og man skal tilkalde paa Thinge fem Bønder, Naboer af den, som sagsøges.

De Mænd, som føre Barnet til Daaben, skulle fare til Præstens lovlige Hjem, med mindre de træffe ham för, og bede ham at døbe Barnet. Dersom han nægter dem det, da gjælder det Fjörbaugsgaard, og ere de, som førte Barnet til Daaben, søgsmaalsberettigede, og skal Sagen indstevnes hjemmefra, og man skal tilkalde ni Nabobønder paa Thinge. Dersom de træffe Præsten paa farende Vei, da efterkommer han Begjeringen om Daaben ret, ved at foretage den i sit lovlige Hjem, saafremt han ikke har været længere hjemmefra end en Dag. Dersom Præsten har været hjemmefra en Nat eller længere, og man træffer ham paa farende Vei og beder ham at døbe Barnet, da efterkommer han Begjeringen om Daaben ret, ved at foretage den paa det nærmeste Kirkebol (Gaard, hvor en Kirke staaer), saafremt Barnet ikke er sygt. Dersom Barnet har Sot, da skal det døbes der, hvor man først kan naae til Vand. Præsten skal ikke begive sig fra sit Hjem for en Nat eller længere Tid saaledes, at han ikke har alle de Midler med, hvormed han kan døbe et Barn; dersom han ikke har det, bliver han skyldig til tre Marks Bod derfor, ifald han ikke kommer i nogen Forlegenhed derfor; men dersom han kommer i Forlegenhed derover, og det er til Hinder for Daaben, at han ikke har Midlerne tilrede, da gjælder det ham Fjörbaugsgaard, og ere de, som førte Barnet til Daaben, søgsmaalsberettigede, og skal Sagen indstevnes hjemmefra, og man skal tilkalde ni Nabobønder paa Thinge.

Det er fastsat, at dersom Barn fødes paa Øer i Havet, og naar det Barns (nærmeste eventuelle) Arving er

tilstede, da er han pligtig at føre Barnet til Daaben, saavelsom hans Bodfæller, og alle de Mænd, som paa Fastlandet ere pligtige at føre Barn til Daaben; den er pligtig at laane Skib (Baad), som bedes derom, og Reisen skal og enhver, som bliver opfordret dertil, gjöre med; — det förste skee kan for Veirets Skyld. Bonden (paa Veien) er pligtig at give de Mennesker Føde, fem i Tallet, som ude fra Havet ere ankomne, og Barnet som det siette Menneske. De, som ude fra Øen overførte de Mænd, der bragte Barnet til Daaben, skulle føre dem tilbage.

Dersom en Kvinde bliver forløst paa farende Vei, da ere hendes Reisefæller pligtige at føre Barnet til Daaben, eller de, som først opfordres dertil. Dersom den Mand kke fører Barn til Daaben, som er pligtig dertil, eller nogen nægter den, der er pligtig dertil, Overførsel over Havet, eller Laan af Skib, eller Slædedyr (Hest eller Oxe), uden Nødvendighed, da gjælder det Fjörbaugsgaard, og skulle de Sager indstevnes hjemmefra og man skal tilkalde paa Thinge ni Bønder, Naboer af den Mand, som sagsøges. Dersom et Barn er saa sygt, at der er Fare for dets Død, og man ikke kan naae til Præsten med det, da bör en ulærd Mand døbe Barnet, ifald det er i en Bondes Hus (i beboet Hus) og skal man tage Vand i et Kar. Dersom et Barn bliver sygt paa farende Vei, da skal man døbe det, hvor man nærmest kan naae til (fersk) Vand, eller til Havvand, dersom man ikke kan naae til fersk Vand. Han skal tale saaledes: „jeg vier dig Vand! i Faderens Navn," — herved skal han gjöre et Kors paa Vandet med sin höire Haand, — „og Sönnens," — her skal han gjöre et andet Kors paa Vandet, — „og den hellige Aands" — herved skal han tredie Gang gjöre Korsets Tegn paa Vandet; han skal bevæge Tommelfingeren i Kors ved hvert af de tre Ord. Han skal give Barnet Navn, som det skal hedde, og tale saaledes: „jeg døber dig" — skal han sige, og nævne Barnet ved Navn — „i Faderens Navn" — og neddyppe Barnet i Vandet — „og Sønnens" — og anden Gang neddyppe Barnet — „og den hellige Aands" — og neddyppe det i Vandet tredie Gang, saaledes at det da bliver vaadt

over hele Kroppen. Dog er det ret, at Barnet neddyppes i Vandet een Gang, eller at Vand gydes eller øses over Barnet, saafremt der ikke bliver Tid til andet. Nu kan man ikke naae til fersk Vand eller til Havvand, men man kan faae Snee, da skal han gjöre Korstegnene paa Sneen, og tale de samme Ord derover, som han skulde have talet over Vandet; han skal neddyppe Barnet i Sneen, og ledsage denne Handling med alle de Ord, som om han neddyppede det i Vand; han skal smelte Sneen med sine Hænder og gnide den paa, saaledes, at Barnet bliver vaadt over hele Kroppen. Ikke skal han saaledes neddyppe Barnet i Sneen, at det angribes af Kulde, saa at der er Fare for at det døer, men han skal indgnide Barnet med Sneen, med sine Hænder. Et Mandfolk bör yde Barnet Daaben; men dersom han ikke kan Ordene eller Handlingerne derved, da er det ret, at en Kvinde lærer ham det. Alene i det Tilfælde skal Barnets Fader døbe Barnet, naar der ikke ere andre Mænd dertil. Men dersom Fader døber selv sit syge Barn, da skal han skille sin Seng fra sin Kones (han skal skilles fra sin Kone); dersom han ikke erklærer Skilsmisse, gjælder det ham Fjörbaugsgaard; med hans Ret til at indgaae nyt Ægteskab skal det gaae, eftersom Biskoppen bestemmer. Den Mand, som har døbt et Barn, skal begive sig til Præsten, og fremsige for ham de Ord, som han anvendte ved Barnedaaben, og forklare, med hvilke Handlinger Ordene bleve ledsagede. Nu finder Præsten, at der ikke er blevet forholdt ret med Daaben, hvad enten der mangle Ord eller Handlinger, da gjælder det Fjörbaugsgaard, for Mænd og Kvinder, tolv Vintre gamle. Dersom Præsten finder den Daab ret, og Barnet døer, da skal man begrave det ved (eller i) Kirke, og synge Ligsang over det. Men dersom Barnet kommer til Kræfter, da skal Præsten yde det al præstelig Tjeneste, lige fra den Tid, det er blevet neddyppet i Vand. Ikke skal et Barn døbes anden Gang, dersom der er rettelig forholdt med Daaben første Gang. Dersom det er blevet døbt i Faderens Navn, og Sönnens og den hellige Aands, da skal man ikke døbe det anden Gang, omendskjöndt Vandet ikke er blevet viet, eller Barnet kun er

blevet een Gang neddyppet i Vandet. Dersom Præsten finder, at der forhen ikke er blevet forholdt ret med Daaben, hvad enten der fattes Ord eller andre Handlinger, og Barnet doer, da skal det ikke begraves ved Kirke, men kommer Barnet til Kræfter, da skal Præsten yde det fuld Daab, som om der forhen ikke var blevet sunget over det. Dersom Barnet doer, efterat have modtaget Primsignelse (den forud for Daaben gaaende Indvielse ved Korsets Tegn), men ikke er blevet døbt, da skal man begrave det ude ved Kirkegaardsgjerdet, hvor der mødes viet Jord og uviet, og skal man ikke synge Ligsang over det.

Dersom et Barn fødes kort för Paaske eller Pintse, og man vil udsætte Daaben indtil Løverdag för Paaske eller Pintse, da bliver det ret, at han gjör det, dersom Barnet ikke er sygt; man døbe skal man strax lade det, dersom det er sygt. Dersom han vil udsætte Daaben til (Paaske- eller Pintse-) Løverdag, da skal han begive sig til Præsten, og skal Præsten raade, om han vil døbe Barnet för, eller om han vil oppebie Løverdagen. Det er Pligt for ethvert Mandfolk, som er voxent, at kunne de Ord, der høre til at døbe et Barn, og de Handlinger, som ledsage Ordene; dersom han ikke kan det, formedelst Forsömmelighed, da gjælder det ham Fjörbaugsgaard, og bör Biskoppen raade for, hvem der skal anlægge den Sag. For hvert Menneske, som har Forstand dertil, Mand eller Kvinde, er det Pligt, at kunne Pater Noster og Credo in dominum. Vil han ikke kunne det, og har Forstand dertil, da gjælder det ham Fjörbaugsgaard, og bör Biskoppen raade for, hvem der skal anlægge den Sag.

2. Om Ligførsel.

Ethvert Lig, som maa begraves ved Kirke, skal føres til Kirke, det første man bliver færdig dertil. Dersom den afdødes Arving er hos, da bör han føre Liget til Kirke,

med den Mand, som han opfordrer dertil. Dersom Arvingen ikke er hos, eller han ikke er voxen, da skal den Bonde, i hvis Hus den afdøde sidst opholdt sig, føre Liget til Kirken. Dersom ingen af de to er hos, Arving eller Bonde, da skulle de Mænd, som have fast Hjem nærmest derved, føre Liget til Kirken, og tage af det Gods, som den afdøde eiede, Lærred eller Vadmel, og klæde Liget. Dersom den afdøde ikke eiede Formue dertil, da er den, som fører Liget til Kirken, pligtig at besørge, hvad der behøves til at klæde Liget. Alle lov- (lovbestemte) hellige Dage er det ret, at man klæder Lig, og gjör Kiste til Lig, og fører det til Kirke, og begraver det, undtagen to Dage i hver tolv Maaneder (hvert Aar), den første Paaskedag og den første Juledag. Føre maa man Lig til Kirke paa Langfredag, men ikke bör man da aabne Jorden, før at nedgrave Lig. Til en saadan Kirke skal man føre Lig, som Biskoppen tillader, at Begravelser maae finde Sted ved. Bonden (paa Veien) er pligtig at give den Mand, som fører Lig til Kirke, Føde, selv femte, samt Hest eller Slædeoxe, dersom saadanne ere med; dersom han nægter dem det, da er han bodskyldig til tre Mark, og er den søgsmaalsberettiget, hvem Herberge nægtes; Sagen skal indstevnes hjemmefra og man skal tilkalde fem Nabobønder paa Thinge. Den Mand, som har Kirken under Værgemaal, skal stede dem til at foretage Begravelse, og man skal begrave paa det Sted, hvor han og Præsten, som er der, bestemmer det. Lig skal man ikke bære ind i Kirke nøgent eller blodigt. Ikke skal man bære den Mands Lig i Kirke, som ikke havde Ret til at komme i Kirke, medens han levede. Dersom man bærer en saadan Mands Lig i Kirke, som er udelukket derfra, da skal han godtgjöre Kirken den Krænkelse, som er tilføiet den, med tolv Ører; vil han ikke betale det Gods, da bliver han bodskyldig derfor til tre Mark, og bör dog udrede til Kirken det Gods, der tilkommer den. Intet Lig skal man begrave, förend det er blevet koldt. Dersom man begraver et Lig, förend det er koldt, da bliver han derfor skyldig til tre Marks Bod, og er den søgsmaalsberettiget, som vil. Dersom man iler saaledes med Begravelsen, at Kviden (de

tilkaldte Nabobønder) giver det Udsagn, at Aand var i Mandens Bryst, da han blev nedgraven, da bliver det til Mord.

Alle Begravelsessteder skulle være lige dyre, hvad enten de ere nærmere ved Kirken, eller fjernere fra den, inden Kirkegaarden; tolv Alen skal man betale for Begravelsessted for et Menneske, med mindre det er et tandløst Barn; da skal man kjøbe det for Halvdelen mindre. Sex Alen skal Præsten have for Ligsang. Den skal udrede Begravelsesstedslön og Ligsangslön, som fører Liget til Kirke; han skal betale den der, paa det Kirkebol, hvor Liget blev begravet, den femte Dag (Torsdag) i Ugen, naar fire Uger ere forløbne af Sommeren — paa Hjemmemarken der, foran Mandfolkedören. Den Mand, som har Kirken under Værgemaal og Præsten bör, hver for sig, tilkalde Vidner paa Udeblivelsen af den hver af dem tilkommende Betaling, dersom den ikke udredes; og er det ret, at stevne derfor der paa Stedet, og erklære ham skyldig til tre Marks Bod for Tilbageholdelsen af Betalingen. Den andens Forsvar i Sagen er gyldigt, dersom han, da han førte Liget til Kirken, tilbød dem, ved Haandslag at forpligte sig til at betale, forudsat at de og han have Betalingstermin sammen, (nemlig paa det aarlige Vaarthing; dersom de høre til samme Vaarthingsdistrict), og han bød dem at ansætte Betalingstiden til den Termin; et saadant Haandslagsløfte skulle de modtage. Den, som førte Lig til Kirke, bör have sine Omkostninger godtgjorte af den afdødes Gods, eller affordre Arvingerne det, dersom intet Efterladenskab var efter hin. Dersom ingen af dem eiede noget, hverken den afdøde eller hans Arving, da tager man ei Gods, hvor Gods ikke er; da skal Begravelsessted og Ligsang indrömmes uden Betaling. Er der noget at betale med, men ikke tilstrækkeligt til at betale det hele, da skal man først anvende Godset til at klæde Liget, og dernæst til at kjøbe Ligsang; Begravelsesstedslön skal sidst betales.

Dersom en vandrende Betler døer i en Mands Hus, da skal Bonden føre hans Lig til Kirke. Dersom den afdøde havde Gods hos sig, da skal deraf tages, hvad der behøves for ham. Dersom han havde mere Gods hos sig,

eller eiede noget andensteds, da bör den Bonde tage det Gods, som laante ham Hus, da han døde, med mindre der var blevet betinget Opholdssted for ham fra Lov-Fardagstid (først i Juni), hvor han kunde have haft det taaleligt, og han derfra var gaaet bort, ifølge egen Bestemmelse, ikke ifølge Frændernes; da bör Bonden tage det Gods, som Manden, der døde der, havde medbragt derhen, men ikke mere; det Gods eie den afdødes Frænder, som han havde eiet andensteds. Dersom Lig føres ud af Præstens Sogn, da er han pligtig at følge det til Graven, dersom ham forud sendes Bud derom, og det er inden Hreppen (Landcommunen), og skal han da have Ligsangslön; den nyder han ogsaa, naar ham ikke sendes Bud, uagtet han bliver hjemme. Ikke er Præsten pligtig at følge et Lig ud af Hreppen, dersom nogen Begravelseskirke er der. Men vil han ikke følge Lig til Graven, efter hvad nys er sagt, da tilhører Ligsangslönnen den, som synger over Liget. Dersom Præsten har begivet sig ud af sit Sogn, saaledes, at han ikke har faaet nogen i sit Sted, da bör han ikke have Ligsangslön, om end Folk døe der.

Dersom en Mand døer paa Øer i Havet, da ere de Mænd pligtige at føre Liget til Kirke, som paa Fastlandet burde have ført det til Kirke, eller hans Bodfæller, dersom han døer i Fiskerbod. Den bör laane Skib, som opfordres dertil, om han har det. Dersom den Mand nægter Skib eller Overførsel, som bedes derom, da bliver han derfor bodskyldig til tre Mark. Dersom en Mand døer paa Thinge (Vaarthing eller Althing) eller paa Leid (Eftersommerthinget), da skulle hans Bodfæller føre Liget til Kirke. Dersom en Mand døer paa Thingmark eller paa Leidmark (det afgrændsede Gebet, hvorpaa Thingene eller Leid afholdes), efter at de thingbesøgende Mænd have begivet sig bort, da bör den Mand føre hans Lig til Kirke, som boer nærmest af de Mænd, som have to Huskarle (Tjenestekarle), foruden sig selv. Dersom en Mand døer paa Þingvöllr (Stedet, hvor Althinget holdes), efter at Folk ere reiste bort fra Thinget, da skal den Bonde føre hans Lig til Kirke, som boer her paa Þingvöllr. Dersom en Mand

døer i havreisende Mænds Boder, da skulle Bodfællerne føre Lig til Kirke. Dersom en Mand døer paa farende Vei, da skulle hans Reisefæller føre Lig til Kirke. Dersom Hav eller fersk Vand kaster Menneskers Lig op paa Land, da skal Jordeieren føre de Lig til Kirke. Dersom Gods driver op paa Land med Ligene, da skal man tage deraf, hvad der behøves for dem; er der mere, da bör Jordeieren at beholde det, indtil det ved Dom bliver ham frakjendt. Dersom en vandrende Betlers Lig findes ude paa Græsgangsmark, da skal Jordeieren føre hans Lig til Kirke, og være Eier til det Gods, som han havde hos sig. Eiede den afdøde mere Gods, da bör hans Frænder tage det. Dersom et Lig findes paa en Mands Jorder eller i fjerne Udhuse, da bør Jordeieren føre det til Kirke og opbevare Godset, dersom den afdøde havde noget hos sig, for Frænderne. Dersom et Lig findes paa saadanne Fjelde, hvor Udspring af Elve, der falde til tvende Sider, danner Grændseskjel mellem Böigder, da skal den Mand føre Lig til Kirke, som boer nærmest ved den Elv i Böigden, der har sit Udspring paa Fjeldet nærmest ved Liget, dog at han har to Huskarle, foruden sig selv. Ned i den Böigd skal man føre Liget, som Elven strømmer ad. Dersom et Lig findes i Afretter (Sommergræsgange, der eies af flere), eller i Almindinger (Kyststrækninger, der eies og benyttes af Beboerne i en Landsfjerding), da bör den at føre det Lig til Kirke, som boer nærmest, af de Mænd, som have to Huskarle, foruden sig selv.

Dersom en Mand ikke fører det Lig til Kirke, som han er pligtig efter Loven til at føre, da bliver han derfor bodskyldig til tre Mark, og er den sogsmaalsberettiget, som vil, og skal Sagen indstevnes hjemmefra og man skal tilkalde paa Thinge fem Bønder, Naboer af den, som sagsøges. Dersom en Mand sagsøges for at han ikke har fort Lig til Kirke, da slipper han fri i Sagen, dersom han kan tilveiebringe Kvidudsagn for, at han har troet, at den Mand ikke maatte begraves ved Kirke, og bortfalder da den Bod, der var gjort Paastand paa mod ham, men Domstolen bör dømme ham til at føre Liget til Kirke, inden Udløbet af

de første fjorten Nætter efter Vaabentag (Thingets Slutning, der tilkjendegaves ved at man greb sine Vaaben). Dersom man fører det Lig til Kirke, som ikke maatte begraves ved Kirke, da gjælder det Fjörbaugsgaard, med mindre han kan tilveiebringe Kvidudsagn for, at han har troet, det maatte begraves ved Kirke og skal han føre det derfra inden Udløbet af de første fjorten Nætter efter Thingets Slutning, og godtgjöre Kirken den Krænkelse, som er tilføiet den, med tolv Ører. Fire ere de Lig, som man ikke skal begrave ved Kirke: eet Lig er det, dersom et Menneske døer udøbt; det andet er Liget af Skovmanden (den livsvarig fredløse), forsaavidt hans Straf er af den Grad, at ham af ingen maa gives Føde, og at han af ingen maa føres ud af Landet, — det Lig skal man ei heller begrave ved Kirke, med mindre den Biskop tillader det, som er over den Fjerding; men tillader Biskoppen det, da skal det føres til Kirke. Det er det tredie Lig, som ikke skal begraves ved Kirke: naar nogen tilföier sig selv saadanne Legemsbeskadigelser, som blive ham til Bane, forudsat, at han har gjort det med Villie, med mindre han angrer det siden efter og gaaer til Skrifte hos Præsten, og skal man da begrave ham ved Kirke; selv om han ikke kan komme til at tale med en Præst, men han tilkjendegiver en ulærd Mand, at han angrer, eller om han end ikke kan tale, men han gjör saadanne Tegn, at man føler at han angrer i sin Hu, uagtet han ikke kan bruge Tungen til at tilkjendegive det, da skal man dog begrave ham ved Kirke. Det er det fjerde Lig, som ikke skal begraves ved Kirke: dersom Biskoppen vil have forbudt, at det begraves ved Kirke. Det Lig som ikke maa begraves ved Kirke, skal man begrave paa et Sted, som er fjernere fra en Mands Hjemmemarksgjerde, end i Pileskuds Afstand derfra, og hvor der hverken er Ager eller Eng, og hvorfra ikke falde rindende Vande til beboede Gaarde, og ikke skal der synges Ligsang derover.

3.

Hver Kirke skal staae paa samme Sted, hvor den er bleven indviet, dersom det kan lade sig gjøre for (Fjeld- eller Sne-)

Skred, eller Vandoversvømmelser, eller underjordiske Ilde, eller voldsomme Storme, eller fordi Böigderne efterhaanden lægges øde, (ved Sne og Is) fra Fjelddale, eller (ved Havets Brydning) fra Udkyster. Det er ret at føre (flytte) Kirke, dersom disse Begivenheder indtræffe. Det er (fremdeles) ret at føre Kirke, dersom Biskoppen tillader det. Dersom en Kirke rives ned eller beskadiges en Maaned før Vinteren (Vinterhalvaaret), saa at den er ubrugelig, da skulle Lig og Ben være førte bort derfra inden næste Vinternætter (de tre sidste Dage af Sommerhalvaaret). Til en saadan Kirke skal man føre Lig og Ben, som Biskoppen tillader, at Begravelser maae finde Sted ved. Naar man vil före Ben, da skal Jordeieren tilkalde ni Nabobønder og deres Huskarle, saaledes som til Skibsoptrækning, til at føre Benene. De skulle medbringe Hakker og Skovle; han skal selv besørge Huder til at bære Benene i, og Slædedyr til at føre dem. De Bønder skal han tilkalde, som boe nærmest det Sted, hvor Ben skulle opgraves, og tilkalde dem syv Nætter eller længere Tid för, end de behøve at indfinde sig. De skulle indfinde sig ved Midmorgen (Klokken sex). Bonden skal fare derhen og hans Huskarle, de som ikke hindres ved Sygdom, alle, undtagen Faarehyrden. De skulle begynde Gravningen i de yderste Dele af Kirkegaarden, og søge saaledes efter Ben, som de vilde have søgt efter Penge, dersom man kunde vente at finde nogen i Kirkegaarden. Den Præst er pligtig at fare hen at vie Vand og synge over Benene, som opfordres dertil. Til en saadan Kirke skal man føre Benene, som Biskoppen tillader, at Begravelser maae finde Sted ved; det er ret, at gjöre der, hvilket man vil, een Grav eller flere, for Benene. Hvad angaaer den Formue, der har fulgt den Kirke, hvor Benene ere blevne optagne, hvad enten den bestod i Jorder, eller Løsøre, eller kirkelige Ornamenter, det skal alt gaae til den Kirke, hvor Benene bleve førte til. Dersom Jordeieren ikke lader føre Ben, saaledes som lovbestemt er, eller indfinde ikke de Mænd sig, som ere tilkaldte, da bliver hver af dem skyldig til tre Marks Bod, og er Jordeieren søgsmaalsberettiget imod de tilkaldte, men den imod ham, som vil. Stevne skal man de Sager hjemmefra og tilkalde paa Thinge fem Bønder, Naboer af den sagsøgte, og skal Dom-

stolen dömme dem pligtige til Benforsel, til at haveført Benene til Kirke fjorten Nætter efter Vaabentag.

4.

Dersom en Kirke brænder af eller beskadiges, saa at det er fornødent at bygge en anden, da skal man der bygge Kirke, hvor Biskoppen vil, og saa stor, som han vil, og benævne det Kirke, som han vil. Jordeieren (Eieren af Kirkebol) er pligtig til at besørge Kirken opført paa sin Gaard, hvo der end tidligere har ladet Kirke bygge der. Han skal begynde Bygningsarbeidet saa betimelig, at den vil kunne være opført inden Udløbet af de næste tolv Maaneder fra den Tid, Kirken blev beskadiget, saaledes at der kan holdes Gudstjeneste i den, — dersom han kan fortsætte Arbeidet uden Forhindring. Jordeieren skal udstyre Kirken med Gods, saa meget, at Biskoppen for den Sags Skyld vil indvie Kirken. Da skal Biskoppen fare hen, for at indvie den Kirke. Bonden, som boer der, er pligtig at helligholde den Kirkedag (Kirkeindvielsesfest), hver Gang den vender tilbage: en Gang i hvert Tidsrum af tolv Maaneder, saavelsom hans Tyende og Gjæster, de, som tilbringe der Natten forud, og alle de Mænd, som betale sin Tiende til den Kirke, saaledes, at Biskoppen vil, at de skulle helligholde Kirkedag der; ved den Kirke skal enhver helligholde Kirkedag, som Biskoppen vil. Saa hellig skal man holde Kirkedag som Paaskedag, og Helligbrud paa den straffes som paa andre Messedage. Til den Kirke skal enhver betale sin halve Lov-Tiende, som Biskoppen bestemmer, og skal Biskoppen skifte den Bögd, saa at af hver Gaard betales til en bestemt Kirke. Enhver skal betale sin Tiende, enhver, som boer paa Jorden (Jorddrot eller Leilænding). Den som skal udrede Tiende, han skal betale paa Hjemmemarken, foran Karlfolkedören, paa Kirkebolet, den femte Dag i Ugen naar fire Uger ere forløbne af Sommeren; han skal betale det Gods i Vadmel, eller i Skindkapper, eller i Guld, eller i brændt (renset) Sølv. Han kan, om han vil, udrede Halvdelen af den Tiende, som han betaler til Kirken — det er Fjer-

dedelen af hans hele Tiende — den kan han betale, dersom ham tykkes det bedre, i Vox eller Ved eller Tjære. Det Vilkaar har han at betale det hele i Vadmel, om han vil. Dersom ikke det Gods udredes, saaledes som bestemt er, da er det ret for den Mand, som har Kirken under Værgemaal, at tilkalde Vidner paa, at det Gods ikke betales, og stevne derfor paa Hjemmemarken, foran Karlfolkedören, hjemme paa sin Gaard, — for Tilbageholdelse af Tiende, og erklære hin skyldig til sex Marks Bod, og til at betale den Del af Tienden, som stod tilbage, med det dobbelte Beløb, eftersom Nabobønder vurdere det. Det er ret for ham at stevne særskilt for hver af Tiendefjerdedelene, men det er ogsaa ret, at foretage een Stevning for begge Fjerdedelene, fordi der er een Sagsøger for begge, og skal han fordre det som anden Tiende.

Naar man giver Gods til Kirke, hvad enten det bestaaer i Jorder, eller Bofæ (Malkefæ), eller Løsøre, eller Tiende af Gaarde, hvilken Böigdbeboerne ville yde til Kirken, da skal den, som har Kirken under Værgemaal, lade affatte i en Bog, hvad Gods han eller andre Böigdbeboere have givet til den Kirke. Det er ret for dem, at bære den Fortegnelse til Thinge og lyse fra Lovbjerget eller i Lovretten eller paa det Vaarthing, hvor han har Thingmandsrettigheder, hvad Gods der hører til den Kirke. Han skal lade Bogen oplæse, og lyse den Fortegnelse hjemme ved Kirken, en Gang i hvert Tidsrum af tolv Maaneder, naar Folk i störst Antal besøge Gudstjeneste der. Dersom man tager det Gods, som er givet til Kirke, og betaler det bort eller giver det bort, eller afhænder det ved Salg til en anden Mand, da gjælder det Fjörbaugsgaard for den, som sælger, og ligeledes for den, som kjøber, med Vidende om at det er Kirkegods, og er den Mand sogsmaalsberettiget, som har Kirken under Værgemaal, dersom han vil søge, men den som vil, dersom han ikke vil anlægge Sagen. Men dersom den Mand afhænder Gods fra Kirke, som har Kirken under Værgemaal, eller den, som har givet Godset til Kirken, da gjælder det dem Fjörbaugsgaard, som enhver anden Mand, for Borttagelsen, og søgsmaalsberettiget mod dem er hvem som vil, og skal den Sag indstevnes hjemmefra, og

skal man erklære ham skyldig til Straf af Fjörbaugsgaard og tilkalde paa Thinge ni Bønder, Naboer af den sagsøgte, og bör man at dömme ham til Fjörbaugsmand, dersom Kviden erklærer ham skyldig i at have taget Gods fra Kirken; men Gjenstanden, som blev taget bort, bör tilkjendes Kirken tilbage, dersom den er i Behold, men er den ei i Behold, da skal man tildömme Kirken lige saa meget Gods, som Nabobønder vurdere, at det var værdt, som blev borttaget. Til at betale det Gods skal man stevne den, som solgte fra Kirken, eller den som kjøbte, hvilken af dem der formodes at være bedst istand til at betale, men lige Straf gjælder det hver af dem.

Den Bonde, som boer paa Kirkebol, bör bære Ild (til at tænde Lys) til Kirken og ringe Klokkerne, eller den Mand, som han opfordrer dertil. Det er og ret for Præsten, at bære Ild til Kirke og tænde Kjerter og ringe Klokker, eller den Mand, som han opfordrer dertil. Dersom Kirken faaer Skade af Ild, formedelst de Mænds Omgangsmaade, som nys bleve nævnte, eller dersom Klokken beskadiges, da bære de ikke Ansvar, naarsomhelst de kunne faae Kvid for, at de brugte en saadan Omgangsmaade, som om de selv eiede Gjenstandene, og vilde behandle dem vel. Dersom en Mand løber hen uopfordret, og bærer Ild til Kirke eller ringer Klokke, da bærer den Ansvar for Kirke og Klokke, som farer dermed.

Den, som boer paa Kirkebol, er pligtig at föde Præsten i to Halvaar (fra Fardag til Fardag), dersom han der har (ved Fardag taget sig) Lov-Hjemsted, og han der synger Messe (holder Gudstjeneste) alle i Loven bestemte Helligdage, naar han ikke har Forfald. Dersom Præsten synger sjeldnere der, da er den Bonde, der boer paa Begravelseskirkebol, pligtig at give Præsten Davre og Aftensmad, naar han synger Messe der om Dagen, samt at give hans Hest eller Ledsager Føde, dersom han har saadanne med. Dersom flere boe paa Kirkebol, end een Bonde, da skal hver af dem for en saa stor Del give Præsten Føde, som de have Del i Jorden, hvad enten de ere Jordeiere eller Lei-

lændinger; bodskyldig (til tre Mark) er den af dem derfor, som vægrer sig.

Dersom en Leilænding boer paa Kirkebol, og Kirken forfalder, saa at man ikke kan holde Gudstjeneste der i hvilketsomhelst Veir, da skal han sende Bud til Jordeieren, at komme hen og sætte Kirken i Stand. Jordeieren bör indfinde sig saa betimelig, at Kirken kan være gjort i Stand inden Udløbet af den næste halve Maaned (fjorten Dage), fra den Tid, ham blev sendt Bud, saaledes at der kan holdes Gudstjeneste i Kirken. Skyldig er han til tre Marks Bod, dersom det ikke skeer saa. Dersom Leilændingen ikke kan naae til Jordeieren — dersom denne er reist bort af Landet, eller af Fjerdingen, — da er Leilændingen pligtig at istandsætte Kirken og affordre Jordeieren Omkostningerne dertil; men dersom Kvid giver det Udsagn, at der vilde kunne blevet holdt Gudstjeneste i Kirken, uagtet den ikke var bleven istandsat, da er Jordeieren ikke pligtig at udrede Gods for det: Guds Tak har hin for sit Arbeide. Dersom yngre Mænd eie Kirkebol, end sexten Vintre gamle Karle, eller Kvinder, yngre end tyveaarige, da bör den Mand vedligeholde Kirken, som er Værge for de unge Mænds Gods; han skal tage et lige saa stort Belöb af de unge Mænds Gods, som Nabobønder vurdere, at han har anvendt til Kirkens Tarv.

Det er ret for en Mand, at lade oplære en Præstling (en ung Mand, der er bestemt til at blive Præst) for sin Kirke. Han skal afslutte Contract med Svenden selv, dersom han er sexten Vintre, men om han er yngre, da skal han afslutte den med hans Værge. Den Contract bör holdes i alle Maader, som de afslutte med hinanden. Nu afslutte de ikke anden Contract, end at man tager en Præstling til sin Kirke, efter Loven, da skal han besorge hans Undervisning og Fostring og lade ham tugte med Ris, saaledes, at det er uden Vanære for Svenden og Frænderne, og saaledes behandle ham, som om det var hans Barn. Nu vil Svenden ikke lære, og han kjedes ved Bogen, da skal man føre ham til andre Arbeider og tugte ham, saaledes, at han hverken bliver syg deraf, eller faaer Saar deraf, men

holde skal man ham til Arbeidet paa det strengeste i alle Maader forøvrigt. Nu vil han vende tilbage til Lærdommen, da skal man holde ham til den, indtil han har modtaget Vielse og er Præst. Den, som lader ham oplære, er pligtig til at besørge Messeklæder og Bøger for ham, saadanne Bøger, som Biskoppen finder, at der kan holdes paa behørig Maade al Gudstjeneste for tolv Maaneder med. Præsten skal fare til den Kirke, som han blev viet til, og synge der paa hver lov-hellig Dag, naar intet er til Hinder, Messe (Höimesse) og Ottesang og Aftensang, saavelsom i Langefasten (Fyrgetyvedagsfasten för Paaske) og Julefasten (Advent) og alle Tamperdage. Han skal lyse den Contract fra Lovbjerget, som blev sluttet med Præsten, eller i Lovretten. Berettiget er han til at nedlægge Forbud fra Lovbjerget imod at nogen huser ham, dersom han vil; dersom Præsten römmer fra den Kirke, som han er oplært til, eller han bortfjerner sig fra den, saaledes, at han ikke holder Gudstjeneste der, som fastsat er, da gjælder det Skovgang (livsvarig Fredløshed) for den Mand, som tager ham i sit Hus, eller lader ham holde Gudstjeneste for sig, eller er sammen med ham. Lige stor Straf er der for at være sammen med ham, som at være sammen med en Skovmand, efterat Forbud er nedlagt derimod fra Lovbjerget, og er det en Femterrets (den øverste Domstol paa Althinget) Sag, og skal den Sag lyses fra Lovbjerget, og man skal kræve ham tilbage, som andre Trælle. Saaledes kan Præsten frigiöre sig fra Kirken, at han oplærer en anden dertil i sit Sted, en saadan, som Biskoppen finder, at man kan være fuldt tilfreds med, den Biskop, som har at bereise den Fjerding. Dersom en Præst bliver syg, da skal den Mand, som raader for Kirken (har den under Værgemaal), raade, hvor længe han vil beholde ham. Den Mand, som har Kirken under Værgemaal, har det Vilkaar, dersom ham tykkes, at Præstens Sot bliver langvarig, at føre ham til Frænderne til Forsorg, men dersom han bliver frisk igjen siden efter, da er han fri fra Kirken. Men dersom en Kirkepræst døer fra det Sted, hvortil han blev oplært, og han efterlod sig Gods, da skal Kirken og den Mand, som

har den under Værgemaal, tage tre Hundrede sex Alens Ører. Dersom han eiede mere Gods, da skulle Frænderne tage det.

5. Om Biskopper.

To Biskopper skulle vi have her i Landet. Den ene Biskop skal være paa Bispestolen paa Skálholt, men den anden paa Hólar i Hjaltadal, og skal den, som er i Hjaltadal, bereise Nordlændingers-Fjerdingen, en Gang i hver tolv Maaneder. Men den Biskop, som er paa Skálholt, skal bereise tre Fjerdinger, fare hver Sommer over sin Fjerding, Østfjordingers-Fjerdingen og Rangaaingers (Sonder)- Fjerdingen og Vestfjordingers-Fjerdingen. Biskoppen er pligtig til, naar han reiser over Fjerdinger, at indfinde sig i hver Lov-Hrep (Landcommune), saa at Mænd kunne komme til at tale med ham, og at vie Kirker og Sanghuse og Bönhuse, og at biskoppe (confirmere) Börn og stede Mænd til Skriftegang. Naar Biskoppen vier Kirke, bör han tage tolv Ører, men det Gods giver Biskoppen til den Kirke, som han viede. Naar han vier Sanghus eller Bönhus, da skal han tage sex Ører, hvilket af de to han vier. Den Bonde, som yder Biskoppen Herberge, bör besørge ham Rideheste den Dag, han begiver sig bort. Bondens Huskarle og Nabobønder ere pligtige at laane Biskoppen Heste, de, som Bonden opfordrer dertil. Skyldig er den til tre Marks Bod, som vægrer sig, dersom han eier Hest. Biskoppen skal lade kundgjöre i hver Bögd ved Kirkeforsamling, til hvem det Gods skal udredes, som Mænd skulle betale til Biskoppen. Hver Mand er pligtig at bringe derhen Fjerdedelen af sin Tiende — til den Bonde, som Biskoppen bestemmer. Betalingsdag for det Gods bliver den femte Dag i Ugen, naar fire Uger ere forløbne af Sommeren. Dersom ikke Godset kommer tilstede, saaledes som fastsat er, da er det ret for den Mand, som Biskoppen har givet sin Fuldmagt, at tilkalde Vidner paa, at Betaling ikke finder Sted; det er ret for ham, at stevne derfor og indfordre det som anden Tiende; men det er ogsaa ret, at han (istedenfor at stevne) lyser Søgsmaal om Godset paa Thinge og er Straffen den

samme (som naar der stevnes). Naar en Mand skal betale Tiende til Biskoppen, da skal han udrede den i Guld, eller i brændt Sölv, eller i Vadmel, eller i Skindkapper. Naar en Mand modtager Biskoppens Gods, efter hans Bestemmelse, og det Gods forsvinder, eller fortabes paa anden Maade, da bærer den ikke Ansvaret, som modtog Godset, dersom han kan faae Kvidudsagn for, at han omgikkes saaledes med det, som om han havde eiet det. Dersom det Gods bliver tyvstjaalet, som Biskoppen eiede, da er den Mand Sagsøger i den Sag, som havde det Gods i Bevaring; men det er ogsaa ret, at den anlægger Sag derfor, som Biskoppen vil. Ret er det for en Mand at indfordre Biskoppens Gods, naar Biskoppen giver ham Fuldmagt, om han end ikke (under de lovbestemte Former) overdrager ham Søgsmaalsretten; ei behoves Vidner derved, undtagen man vil. Ingensinde bör Gods tages fra Kirke, om end Gudstjeneste er taget derfra, undtagen naar Biskoppen tillader det, og Jordeieren, og den som gav det til Kirken, eller hans Arving; da kan man tage det bort, dersom de blive enige derom, men ingensinde ellers.

6. Præsteafsnit.

Præster bör tage sig Lov-Hjemsted ved Fardage; ogsaa er det ret for dem at tage det sildigere, lige til den Lov-Leid, som afholdes den Herrensdag (Söndag), da der, Tvætdagen (Loverdagen) för, leve (ere tilbage) otte Uger af Sommeren. Den Præst, som har Sogn, bör kundgjöre sit Lov-Hjemsted paa Leid; kundgjör han ikke sit Lov-Hjemsted paa Leid, da er han pligtig at kundgjöre det for fem af sine Nabobønder. Kundgjör han det ikke, eller tager han sig ikke Lov-Hjemsted, naar otte Uger er tilbage af Sommeren, da bliver han bodskyldig derfor til tre Mark, og er det ret, at stevne ham paa den Bondes Bopæl, som den vil, der anlægger Sagen, en af de Bønders, der høre til det Sogn, hvor han har haft Kirke i de to (paagjældende) Halvaar; dèn er søgsmaalsberettiget, som vil. Præster bör sælge sin Gudstjeneste og ansætte den ikke dyrere end til tolv Mark imellem (tvende) Althinge; sex Mark skal han tage i

(Varer ansatte til) 6 Alens Ører, men andre sex efter den Pris, som Varerne gaae for paa det Betalingsmøde (paa Vaarthinget), som Mændene i den Böigd have sammen, hvor Præsten har taget sig Opholdssted. Det Gods skal man betale Præsten i Handelsvarer eller Bofæ eller i alle (andre) lovgyldige Betalingsgjenstande. Dersom Præsten ansætter Betalingen for sin Gudstjeneste höiere end efter Loven, eller sælger den dyrere, da bliver han skyldig derfor til tre Marks Bod, og er hin ikke pligtig at betale ham mere end Lov-Betaling, uagtet han har afsluttet Contract om höiere Betaling. Hvor Districtet er saa besværligt at bereise, eller at reise hen til, (at der er Anledning dertil,) da kan Biskoppen, dersom han vil, forhöie Præstens Indtægt, om det end bliver höiere end Lov-Betaling. Præsten bör ikke synge flere Messer end to. Præsten skal ingen Natmesse synge, undtagen første Julenat; bodskyldig er han, dersom han ikke gjör saa, og skal man ikke kjøbe den Messe af ham (betale derfor). Præster bör være Biskoppen lydige og vise ham sine Bøger og Messeklæder. Den Præst maa synge Messe, som Biskoppen vil, men den ikke, som han forbyder den Tjeneste. Præster skulle ikke fremtræde med saadanne Særheder i sit ydre, som Biskoppen forbyder, og de skulle lade afhugge sit Mundskjæg samt Hage- og Kindskjæg, og lade sit Hoved rage en Gang om Maaneden, og adlyde Biskoppen i alt. Dersom Præsten ikke vil efterfølge, hvad Biskoppen byder, da bliver han derfor skyldig til tre Marks Bod og er Biskoppen søgsmaalsberettiget, og skal den Sag søges for Præstedomstol paa Althinget, og skal Biskoppen udnævne tolv Præster til den Domstol og fremsige der sit Søgsmaal imod ham, og skal Biskoppen selv afgive Kvidudsagn om den Sag, og tvende Præster med ham, og skal den Sag søges edløst. Dersom Præsten bliver overbevist om Skylden, da bör Domstolen idömme ham tre Marks Bod, at betale det til Biskoppen, den Onsdag der indtræffer midt i Althinget, paa Bondens Kirkegaard (paa Thingstedet), næste Sommer efter. Dersom ikke Godset da udredes, skal man sagsøge derfor som for andet Dombrud (Overtrædelse af Dom).

Dersom Præster komme ud her til Landet, saa-

danne, som för have været her, og Biskoppen da tillod dem at holde Gudstjeneste, da er det ret for Mænd at kjøbe Gudstjeneste af dem, efterat de have fremvist sine Bøger og Messeklæder for Biskoppen, eller for den Præst, som Biskoppen giver Fuldmagt. Dersom udenlandske Præster komme hertil, saadanne, som ikke för have været her, da skal man ikke kjøbe Gudstjeneste af dem, og ikke skulle de døbe Börn, med mindre Barnet er saa sygt, at ulærde Mænd kunde døbe det; heller skulle de døbe, end ulærde Mænd, dersom man ikke kan naae til en anden Præst. Da er det ret at kjøbe Gudstjeneste af dem, dersom de have Biskoppens Skrift og Indsegl og to Mænds Vidnesbyrd, som vare tilstede ved hans Vielse, og som fremsige Biskoppens Ord, de Ord, at det er ret for Mænd at nyde al præstelig Tjeneste af ham. Dersom Biskopper eller Præster komme her til Landet, saadanne, som ikke ere lærde i (have lært) det latinske Tungemaal, hvad enten de ere af den armenianske eller græske Kirke, da er det ret for Mænd at høre deres Gudstjeneste, om man vil. Ei skal man kjøbe Gudstjeneste af dem, og ingen præstelig Tjeneste skal man lade sig yde af dem. Dersom en Mand lader en saadan Biskop vie Kirke eller biskoppe Börn, som ikke er latinlærd, da bliver han derfor skyldig til tre Marks Bod til denne Biskop, som her er för, og skal han tage Vielsebetalingen. Saaledes skal man vie Kirkerne og biskoppe Börnene, som om intet har været foretaget derved för, naar de have sunget derover, som ikke ere lærde i den latinske Tunge.

7.

Mænd skulle troe paa een Gud og paa hans hellige Mænd og ikke blote til (dyrke) hedenske Vætter; da bloter han til hedenske Vætter, naar han signer (indvier) sit Gods til andre, end Gud eller hans hellige Mænd. Dersom en Mand bloter til hedenske Vætter, da gjælder det Fjörbaugsgaard. Dersom en Mand farer med Galder eller Tryllekonster eller Trolddom — da farer han med Trolddom, dersom han synger den, eller lærer nogen den, eller lader den synge, for sig eller for sit Gods, — da gjælder det ham

Fjörbaugsgaard, og skal man indstevne ham hjemmefra og sagsøge ham med Tylfterkvid (den af Goden dannede tolv Mænds Kvid). Dersom en Mand omgaaes med Forgjörelseskonster, gjælder det Skovgang; det er Forgjörelseskonster, dersom en Mand med sine Ord eller Trolddom tilföier Fæ eller Mennesker Sot eller Bane; det skal man sagsöge for med Tylfterkvid. Mænd skulle ikke omgaaes med Stene, eller indgyde dem Tryllekraft, for at binde dem som Amuletter paa Mænd eller deres Fæ. Dersom Mænd troe paa Stene til sin, eller sit Fæs Helbredelse, da gjælder det Fjörbaugsgaard. Ei skal man eie Fæ, der ikke er blevet mærket; dersom en Mand eier Fæ, som ei er blevet mærket, og lader det gaae umærket, fordi han troer mere paa det, end andet Fæ, eller han farer med nogen Slags Overtro, da gjælder det ham Fjörbaugsgaard. Dersom en Mand gaaer Berserksgang, da gjælder det ham Fjörbaugsgaard, og saaledes gjælder det og de Karlfolk, som ere tilstede derved, med mindre de hæfte ham, imedens han er i den Tilstand. Da gjælder det ikke Straf for nogen af dem, dersom de formaae at hæfte ham under Berserksgangen. Men indtræffer det oftere, da gjælder det dem Fjörbaugsgaard.

8. Om Söndages Helligholdelse.

Vi skulle helligholde Herrensdagen, hver syvende Dag, saa at da skal intet Arbeide finde Sted, uden det, som jeg (Lovsigemanden) nu skal opregne. Mænd maae (om Söndagen) drive sit Bofæ hjem og hjemmefra, og maae Kvinder malke det, og bære Melken hjem, hvorhen Melken end skal bæres, eller ogsaa føre den over paa Skib, eller paa Hest, dersom Vande rinde imellem Gaarden og Malkepladsen, og maae Kvinder berede Melken til Husholdningen. Det er fastsat, at dersom Ild kommer i en Mands Huse eller i Forraadsstakke, af hvilkensomhelst Art, eller dersom Vande true med Skade, eller Fjeld- eller Sneskred, eller voldsomt Veir, paa hvadsomhelst Maade de Ting ville skade en Mands Gods, da skal han bjerge alle sine Midler for Skaden, som om det var Sognedag. Dersom en Mands Fæ bliver sygt ude paa Græsgang, da er det ret for ham

at føre det hjem paa Hest, dersom det derved snarere bliver i Live; ogsaa er det ret for ham, at slagte det Fæ og berede Indvoldene, som om det var Søgnedag. Man kan reise sin Reise paa Herrensdag, og kan hver af dem have en halv Væt (en Væt = 80 Pund) Töi, der tilhører ham, med, og bör ingen af dem yde den anden Tjeneste med at bære for ham, om end den ene har mere Töi, den anden mindre; de kunne bære paa sit eget Legeme, eller føre paa Skib, eller bære paa Hest. Omvandrende Betlere kunne og fare med sit Töi paa Herrensdag, om det end veier mere, end en halv Væt. Man kan og fare med sit Thing-Töi og med Mad, om det end veier mere end en halv Væt, saadant, som han skal bruge paa Althinget. ' Ret er det, at have en halv Væt Handelsvarer derudover, dersom han vil. Dersom en Mand har större Kløvbyrder, og han kommer paa Tvætdag, da er Bonden (som han kommer til) pligtig at give dem Føde Helligdagen over. Saaledes skulle de indrette det (paa Reisen), at een Mand har at passe een Lasthest, eller to Mænd tre, dersom det er bekvemmere. Bonden (paa Veien) er pligtig at give Thingmænd Føde, lige saa mange, som han har Tyende, dem, som komme først (den paagjældende Dag eller Aften), og som reise i den Agt at være tilstede ved Thingets Begyndelse, eller som reise efter Thingets Slutning fra Thinget. Bodskyldig er Bonden, dersom han vægrer sig, og er den søgsmaalsberettiget, hvem Herberge nægtes, og er det ret, at stevne strax der, og tilkalde fem Nabobønder paa Thinge. Det er ret for en Mand at fare, skjöndt det er Herrensdag, til Sæterhytten med Bøtter, eller med Slæde, eller med sine Redskaber, skjöndt de veie mere end en halv Væt, hvadsomhelst Redskaber det er, naar det er saadanne, som han behøver til Brug ved de Gjenstande, som han vil føre fra Sæterhytten efter Helligdagen. Det er ret for en Mand at fare, skjöndt det er Herrensdag, til Forstrande eller til Skove, dersom han eier saadanne, med sine Redskaber, som han behøver til Brug ved det Ved eller de Kul, som han vil føre hjem efter Helligdagen. Saaledes skulle de forud indrette det, at de ikke have flere Heste, end at een

Mand har een Hest i Tömme. Ei gjælder det Straf, om løse Heste løbe efter dem. Klæder er det ret at törre ude, skjöndt det er Herrensdag, eller Vare, saafremt Mænd ere stædte i Nød. Bær er det og ret at samle og bringe hjem, ikke mere, end at man kan bære dem med sine Hænder. Naar en Mand flytter sit Bo i Fardage, paa Herrensdag, da er det ret for ham at drive sit Malkefæ til den Gaard, hvor han skal boe de to følgende Halvaar; ikke skal man da före dem paa Baad eller paa Heste over Vande. Dersom en Mand finder en Bede i Ret (Plads, hvorhen Böigdens Faar fra Fjeldgræsgangene neddrives, for at komme til deres Eiere) om Hösten, da er det ret for ham at føre den Bede hjem, hvad enten han vil føre den paa Hest, eller paa anden Maade. Dersom man kjøber Goldfaar om Hösten, da er det ret for ham at drive dem og føre dem hjem, skjöndt det er Herrensdag; han skal ikke føre dem paa Baad eller paa Hest over Vande. Dersom Mænd komme fra Havreise, og de ere i saadanne Omstændigheder, at der er Fare for Mændene eller deres Gods, eller ogsaa dersom Mænd føre Ladning her langs med Landet, da er det ret at rydde Skibet og bære Ladningen i Land, skjöndt det er Herrensdag, dersom de finde at Gods eller Skib er i nogen Fare. Hver Mand, som var i de Omstændigheder, skal have givet inden Udløbet af de næste syv Nætter fra den Tid, de afladede Skibet, en Alen Vadmel, eller et Faareskind med den vedhængende Uld, af dem, hvoraf sex udgjöre en Haspe, — give det til saadanne Mænd, som eie saa lidet Gods, at de ikke udrede Thingreiselönsafgiften. Skyldig er man til tre Marks Bod, dersom man ikke giver; den er søgsmaalsberettiget, som vil. En Mand er og berettiget til at fiske paa Herrensdag eller paa Messedag, eller foretage anden Fangst eller Jagt, om han vil; han skal høre Messe om Morgenen för, og ikke lade Fangsten være til Hinder for Besøgelsen af Gudstjenesten; forholder han sig paa anden Maade, bliver han bodskyldig derfor til tre Mark. Dersom en Mand finder et Stykke Drivtømmer, paa Skib, da er det ret for ham, at lægge det op i Skibet; ifald Tømmeret er större, end at han kan lægge det op i Ski-

.bet, da skal han dog ei hugge det i Stykker; ret er det for ham at føre det til Land, og give deraf Femteparten. Dersom en Mand finder et Stykke Drivtømmer paa sin Strand, da kan kan vælte det op, skjöndt det er Herrensdag, fra Flodmaalet; kan han ikke faae det bragt op, da kan han sætte Mærke paa Tømmeret; ei skal han hugge det i Stykker. Han bliver Eier deraf, hvorsomhelst det kommer i Land, dersom han har sat Lov-Mærke derpaa. Det er bestemt om al Herrensdages Fangst og Messedages Fangst, at deraf skal man give Femteparten, og have givet det inden Udløbet af de næste syv Nætter, fra den Tid, Fangsten gik for sig; det skal man give til Indenhrepsmænd, dem, der ei betale Thingreiselönsafgiften. Dersom en Mand ikke giver saa, da bliver han derfor skyldig til tre Marks Bod; den er sögsmaalsberettiget, som vil. Dersom en Mand reiser sin Reise paa Herrensdag, og kommer til et Sted, hvor et Lov-Led (lovbestemt Gjerdeaabning) er lukket, da kan han bryde det op, skjöndt det er hellig Dag. Hin er bodskyldig, som lukkede Leddet.

9. Om Løverdages Holdelse.

Vi skulle holde Løverdagen, hver syvende Dag, den Dag, som er næst forud for Herrensdag, hellig fra Non (nona, Nonsangstiden, Kl. 3 eller $3^1/_2$); da skal intet Arbeide forrettes fra Økt (Tiden fra Kl. 3 til $4^1/_2$) af, uden hvad jeg nu skal opregne. Da kan man forrette alt det samme Arbeide, som det er tilladt at forrette paa Herrensdag. Da ansees Økten begyndt, naar Sydvestkanten deles i Trediedele, og Solen har gjennemløbet de to Dele, men har den tredie tilbage (= Kl. $3^1/_2$). Dersom Mænd slagte Fæ paa Tvætdag da skal Kjødet og Indvoldene være baaret ind fra Skindet (Fæets afflaaede Skind, hvorpaa man har ladet Kroppen ligge under Opskjæringen af de indre Dele), inden Økt; derpaa kunne Mænd hakke og skjære Fedtet (til Talg) og tilberede den Mad, som man behøver Helligdagen over; om man da end indretter det saa, at noget skal blive tilovers, da gjælder det ikke Straf. Dersom Mænd arbeide paa Økt (efter Kl. $3^1/_2$) paa Tvætdag, da blive de bodskyldige til tre Mark, og skal

man først sagsøge Bonden, dersom han har været i Arbeide. Dersom Tjenestekarle have været i Arbeide, samt Skyldtrælle (Gjældstrælle), eller (virkelige) Trælle, da bör man først sagsøge de fribaarne; dersom de have arbeidet paa Økt, og de sagsøges derfor, da finde de Værn (slippe de frie) i Sagen, dersom de kunne tilveiebringe Kvidudsagn for, at Solen ikke kunde sees, og at de vilde have arbeidet kørtere, dersom Solen havde været at see; det er ogsaa Værnkvid, dersom det Udsagn gives, at de havde forrettet saa lidet, at de ikke turde gaae hjem, for haard Medfart af Bonden, og bliver Bonden da bodskyldig, men ikke de. Dersom en Mand fører Kløvbyrder paa Heste paa Tvætdag, og han vil stræbe hjem, da kan han före, indtil Solen er skaftböi. Dersom hans Vei er saa lang, at han ikke kan stræbe hjem, da skal han have taget sig Herberge og afløftet sine Kløvbyrder, inden Solen er i Vest (d. e. Kl. 6). Bodskyldig er Bonden, (som derom bedes,) om han nægter Herberge. Hin skal føre Kløvbyrderne til den næste Gaard fremad Veien, og begjære Herberge; bodskyldig er Bonden, om han nægter. Hin skal fare til den tredie Gaard, og nedlægge der Kløvbyrderne og begjære Herberge og Bevaring af sit Gods. Dersom Bonden nægter ham Herberge, da bliver han bodskyldig derfor, og bærer han derhos Ansvar for Kløvbyrderne, dersom Eieren lader dem ligge tilbage der paa Hjemmemarken. Føre kan man Klövbyrder ned ad Fjeldvei, dersom Reisen er gaaet langsommere for ham, end han havde troet, om end Etmaal ere lov-hellige.

10. Om Løverdages Holdelse.

Brudmænd (de, som reise til Bryllup) kunne føre Kløvbyrder paa Løverdag, indtil Solen er skafthöi. Bonden (paa Veien) er pligtig at give dem Føde (og Natteherberge), fem i Tallet, ifald Brudgommen er med paa Reisen, eller Bruden, men ellers tre i Tallet; bodskyldig er Bonden, ifald han nægter dem Herberge. Havreisende Mænd kunne føre Kløvbyrder paa Løverdag, indtil Solen er skafthöi. Bonden er pligtig at give dem Føde, fem i Tallet, ifald Styr-

manden er med paa Reisen, ellers tre i Tallet; bodskyldig er Bonden til tre Mark, dersom han nægter dem Herberge, og ere de søgsmaalsberettigede, hvem Herberge nægtes, og skal man indstevne Sagen hjemmefra og tilkalde fem Nabobønder paa Thinge. De Bønder ere pligtige til at give disse Mænd Føde, som skulle svare Thingreiselönsafgiften, men ikke de, som eie mindre Gods. For den Mand er det ret, som reiser for at beklæde Godeværdighed til Vaarthing, om det end er sildigere end Økt, at føre Kløvbyrder eller at fare paa Skib, og ligeledes for alle andre, som have Thingmandsret, og reise for at være tilstede ved Thingets Begyndelse; sine Klæder og Telte samt Teltduge (til Boderne paa Thinget) og Mad kunne de have; have kan en Mand en halv Væt Varer derudover, om han vil. Bonden er pligtig at give de Mænd Føde Natten over, som fare til Vaarthinget, Halvdelen færre i Antal, end hans Tyende, — naar der komme rette Thingmænd. En Gode skal ei komme sildigere til Vaarthinget, end at han har opslaaet Telt over sin Bod paa Løverdag, inden Solen er skafthöi, og da er beredt til at gaae hen og hellige (fredlyse) Thinget; bodskyldig er han, dersom han arbeider længere. Da er Solen skafthöi: dersom en Mand staaer ved Havbredden, hvor Hav og Land mødes, naar Havet er halvsunket (midt imellem Flod og Ebbe), og han kan see ud paa Havet, naar Solen daler mod Vandet, og det da synes ham saa, at, ifald et Spyd blev stillet under Solen, af den Længde, at en Mand kan naae med Haanden op til Spydbladets nederste (hule) Ende (hvori Skaftet befæstedes), vilde Odden naae op til Solen, men Spydskaftshalen (Skaftets nederste Ende) ned til Söen, — ifald man kunde see det i klart Veir. Dersom en Mand arbeider paa Herrensdag eller Løverdag eller (anden) lov-hellig Dag, efter Økt, mere end nu er opregnet, da bliver han derfor bodskyldig til tre Mark, og er den søgsmaalsberettiget som vil; den Sag skal man indstevne hjemmefra og tilkalde paa Thinge fem Bønder, Naboer af den Mand, som sagsøges. Saa skal man holde Natten forud for lov-hellig Dag, som (selve) Dagen, der følger derefter. Dersom der er Søgnedag efter hellig Dag, da er det ret for en Mand, at gaae til sit Arbeide den sidste Del (fra Otte, Kl. $1^1/_2$) af Natten (efter Helligdagen).

11. Om Juls Helligholdelse.

Julefest bör vi holde her i Landet. Det er tretten Dage. Deraf skal man holde den første Juledag, og den ottende og den trettende, som første Paaskedag; og anden Juledag og den tredie og den fjerde, dem skal man holde som Herrensdag i alle Henseender, undtagen deri: da er det ret at skuffe Møg bort af Fæstald, enten den tredie Juledag eller den fjerde, hvilken af de to man vil. Men alle Mellemdagene i Julen er det ret at skuffe Møg bort af Fæstald og føre Møget (paa Heste eller Oxer) ud paa Hjemmemarken (til Gjødning), den Del af Hjemmemarken, som er nærmest Kostalden, dersom han har Arbeidsdyr dertil, og der at vælte det af Kurvene (som det bæres i). Dersom man skuffer Møg ud, men ikke har Arbeidsdyr til at føre det ud paa Marken, da skal man kaste det paa Moddingen. Det kunne Mænd og arbeide paa Mellemdagene i Julen: at berede Indvoldene af, og slagte det Fæ, som man i Julen behøver, og at koge Øl, og at føre hjem Høforraad (fra Marken), som er fornødent, dersom han finder det hensigtsmæssigere, at give Fæet saadant Hø i Foder, end det Hø, der för havdes hjemme, og de ikke have kunne faae Arbeidsdyr dertil för Julen; ikke bör han føre större Forraad af Hø hjem, end der vel kan være tilstrækkeligt om Julen.

12. Om Paaskefest.

Paaskefest bör vi holde. Det er fire Dage. Den første Paaskedag skulle vi holde som den første Juledag; men anden Paaskedag, og den tredie, og Midugedagen (Onsdagen), dem skulle vi holde, som Herrensdag. Men fra første Paaskedag skulle være fem Uger til den Herrensdag, hvorefter Gangdage- (Processionsdage; de mindre Litaniedage) Ugen begynder. Den anden Dag i Ugen i Gangdagene, og den tredie, og Midugedagen skulle vi holde som Løverdag, men faste saaledes, at der kun holdes eet Maaltid, de Mænd som efter Loven ere pligtige at faste. Ret er det at have hvid Mad (Melkemad) om Natten, om man vil. Dersom Philippus og Jacobs Messe, eller Crucismesse (Korsmisse), eller Kirkeindvielsesdagen indtræffer paa anden eller tredie Dag i

Ugen i Gangdagene, da er det ret at spise to Maaltider, dog ikke Kjød; dersom disse Messedage indtræffe paa Midugedag i Gangdage, da skal man faste som ellers. Den femte Dag i Ugen i Gangdagene er Himmelfartsdag; den skulle vi helligholde som Paaskedag. Fra første Paaskedag skulle være syv Uger til Herrensdag i Hvidedage (Pintse); imellem dem og Gangdageugen er en hel Uge. Løverdag för Hvidedagene er det Pligt for Mænd at faste Dagfaste (faste om Dagen). Herrensdag i Hvidedage skal man holde som Paaskedag; den anden Dag i Ugen og den tredie skulle vi holde som Herrensdag. Midugedagen er det ret for Mænd at føre Klövbyrder, dersom Mænd flytte sit Bo, og at føre Gods paa Skib, og føre sine Varer til Skibet, at drive sit Fæ til Afret, og klippe Beder.

13.

Lovbestemte Messedage bør vi holde, dem som jeg nu skal opregne. Fra den trettende Dag i Jul ere syv Nætter til den ottende Dag efter den trettende; da ere otte Nætter til Agnesmesse; da ere fire Nætter til Paulsmesse, og er der ikke Faste forud. Derfra ere syv Nætter til Brigidamesse; der er ikke Faste forud; da er der een Nat til Mariamesse; da ere tyve Nætter til Pettars- (Peters)messe og ikke Faste forud; da ere to Nætter til Mathiasmesse og Faste forud en Dag og Nat. Da ere sexten Nætter til Gregoriusmesse, sytten, om det er Skudaar; da ni Nætter til Benedictusmesse; da fire til Mariamesse; da er det een Nat færre end tredive til Johannesmesse; da ere to Nætter til den ene Gangdag (den store Litaniedag); den skulle vi holde som Tvætdag, og faste, med mindre den indtræffer i Paaskeugen eller paa Kirkeindvielsesdagen; da er det ret at spise to Maaltider, dog ikke Kjød; men indtræffer den i Paaskeugen, da er det ret at spise Kjød, om man vil. Derfra ere syv Nætter til Philippus- og Jacobs-Messe; der er ikke Faste forud; da ere to Nætter til Crucismesse og ikke Faste forud; da syv og tredive Nætter til Kolumbamesse og ikke Faste forud; da femten Nætter til Johannesmesse og Faste forud i to Etmaal; da fem Nætter til Pettarsmesse og Faste forud i to Etmaal; da ni Nætter til Selia-

mændsmesse (for Martyrerne paa Øen Selia) og ikke Faste forud; da sytten Nætter til Jacobsmesse og Faste forud en Dag og Nat; da fire Nætter til Olafsmesse og Faste forud en Dag og Nat; da tolv Nætter til Laurentiusmesse og Faste forud en Dag og Nat; da fem Nætter til Mariamesse og Faste forud en Dag og Nat; da ni Nætter til Bartholomæusmesse og Faste forud en Dag og Nat; da femten Nætter til Mariamesse og ikke Faste forud; da sex til Crucismesse og ikke Faste forud; da syv Nætter til Matthæusmesse og Faste forud en Dag og Nat; da otte Nætter til Michialsmesse og Faste forud en Dag og Nat; da een Nat færre end tredive til Simons- og Judas-Messe og Faste forud en Dag og Nat; da fire Nætter til Allehelgenesmesse og Faste forud en Dag og Nat, med mindre den indtræffer paa den anden Dag i Ugen, da skal man faste Fastedags (Fredags)-Natten næst forud, og skal Bonden give sine Tyendes Nadver — de Tyendes, som ere pligtige til Lov-Faste — til de Indenhrepsmænd, som ikke svare Thingreiselönsafgiften, ligesom og Maaltiderne (som hans Tyende spare ved Fasten) paa tvende af Imbredagsaftenerne. Hver Bonde er pligtig at give tre Nadvere for sine Tyende (nemlig i Anledning af de tre nævnte Faster), dog ikke Fiskenadver (bestaaende af Fisk), og skulle Hrepsbønderne fordele de Madgaver mellem de trængende om Høsten, paa Repsmøder. Fra Allehelgenesmesse ere ti Nætter til Marteinsmesse og ikke Faste forud; da elleve Nætter til Cæciliamesse, og gaaer der Dagfaste forud for samme, dersom den indtræffer paa Fredag; da en Nat til Clemensmesse, og ikke Faste forud; da syv Nætter til Andreasmesse, og Faste forud en Dag og Nat; da sex til Nicholasmesse, og Faste forud en Dag og Nat; da en Nat til Ambrosiusmesse; da tre til Magnusmesse; da otte Nætter til Thomasmesse, og Faste forud en Dag og Nat; derfra ere 2 Nætter til Thorlaksmesse, og Vandfaste (saa at intet andet maa nydes end Vand), forud en Dag og Nat; den indtræffer en Nat för Jul.

14. Om Höitiders Holdelse.

Femten ere de Dage i tolv Maaneder, paa hvilke Mænd ikke skulle foretage videre Fangst, end jeg nu skal opregne. En Hvidbjörn (Isbjörn) maae Mænd tage og foretage

Tog hjemmefra dertil, og er den Eier af Björnen, som først bibringer den Banesaar, hvo der end eier Grunden, med mindre Trælle foretage Jagten eller Gjældstrælle, da eier den Mand Björnen, hvem deres Fortjeneste tilkommer. Hvalros kunne Mænd fange, og eier den, som fanger den, Halvdelen af den, men hin som eier Grunden, Halvdelen. Hval, som driver paa Havet, maae Mænd slæbe og fæste ved Landjorden, eller skjære, dersom den ikke kan fæstes. Dersom Landløb finder Sted af Fiske, da skulle Mænd tage dem; da er det Landløb af Fiske, naar Mænd kunne komme til at hugge Fiskene med Hugvaaben eller tage dem med Hænderne; ei skal man anvende Net eller Angler. Fugle maae man fange, som ere lidende fordi de nylig have fældet om de kan tages med Hænderne; give skal man deraf femte Parten, som af anden Herrensdagsfangst. Den første Juledag maae Mænd foretage saadan Fangst, som nu er sagt, men ikke af flere Dyr, og ligeledes den ottende Juledag og den trettende, og den første Paaskedag, Himmelfartsdag og Hvidesöndag (Pintse), de fire Marie-Messer og Allehelgenesmesse og Johannesmesse, Pettars- og Pauls-Messe, som indtræffer om Sommeren, og Kirkeindvielsesdagen og Thorlaksmesse. Men alle andre Herrensdage og Messedage, de skulle alle holdes eens (mindre strengt end hine femten Dage).

15. Langefastes Helligholdelse.

Langefaste bör vi holde. Det ere syv Uger. Paa den Herrensdag skulle vi gaae i Fasten, som (hvert Aar) forkyndes paa Thinge og paa Leidsammenkomster. Naar man gaaer i Faste, skal man spise Kjød för Midnat, men derefter skal man ikke spise Kjød i de syv Uger, indtil Solen skinner paa Fjældene paa Paaskedag. Den anden Dag i Ugen — den første Dag i Langefaste — og den tredie er det ret at spise to Maaltider, dog ikke Kjød, men alle andre Dage derfra til Paaske, undtagen Herrensdagene, skal man faste. Elleve ere de Nætter, som det er Lov-Pligt at faste i Langefasten: de syv Fredagsnætter og første Midugenat og den sidste, samt Midugenat og Tvætdagsnat i Imbredagene.

Julefaste bör vi holde. Vi skulle begynde at afholde

os fra Kjød paa den Mandag, imellem bvilken og første Juledag der indtræffe tre Herrensdage; da skal man ikke spise Kjød i det Tidsrum, undtagen paa Herrensdagene og lovvedtagne Messedage. Paa Fredagene, samt Nætterne forud for dem bör vi faste i Julefaste; og Dagen forud för Jul skulle vi faste Dagfaste, og Dagen forud for den trettende Juledag. Imbredage bör vi helligholde med Faste, tolv i tolv Maaneder, og Nætterne forud for dem. Vi skulle holde Imbredage i den anden Uge af Langefasten og i Hvidedage-Ugen; ret er det at have hvid Mad Tvætdagsnat i de Imbredage, som indtræffe i Hvidedagene. Paa de Tider skulle vi holde Imbredagene för Jul og för Michialsmesse, som forkyndes paa Althinget og paa Leidsammenkomster.

16. Om Fastetider.

I Langefaste og paa Imbredage og alle Fastedage (Fredage) og Tvætdag för Hvidedage, gjælder det Fjörbaugsgaard for en Mand, dersom han spiser Kjød, men til alle andre Fastetider bliver man bodskyldig til tre Mark, ifald man spiser Kjød, og er den søgsmaalsberettiget, som vil. Bodskyldig bliver altid den Mand, som efter Loven er pligtig til Faste, dersom han har Melkemad, naar der er Lov-Faste, om han end ikke har Kjød, og skal man stevne i Böigden, og tilkalde paa Thinge Bønder, Naboer af den Mand, som søgsøges, ni til Fjörbaugsgaardssagerne, men fem til Bødesagerne. Dersom en Mand kommer i de Omstændigheder paa Øer i Havet i Langefasten, at han ingen anden Mad har end Kjød, da skal han heller spise det, end opgive sin Aand formedelst Mangel paa Mad; han skal ikke spise Kjødet paa Imbredage eller Fredage; saaledes maa han spise, at han derved opholder Livet, men ei skal han samle sig Huld derved. Gaaet skal han have til Skrifte hos en geistlig Mand inden Udløbet af de næste syv Nætter, efterat han kommer fra Øen. Det er Kjød, naar Mænd slagte Oxer, eller Beder, eller Geder, eller Svin. Dersom Svin æder Hestekjød, da skal man føde det i tre Maaneder og lade det fælde Huld, men fede det derefter andre tre. Dersom Svin æder Menneskelig, da skal man føde det i sex

Maaneder, og lade det fælde Huld, dersom det har vundet Huld derved, og fede det derefter i andre sex Maaneder; da er det ret, at benytte Svinet til Føde. Björne maae Mænd fange og anvende til Föde, hvad enten det er Skovbjörn eller Hvidbjörn, samt Röddyr: Hjort og Ren; dette kan man spise, naar det er tilladt at spise Kjød. Hvalros og Sæl kan man spise paa de Tider alene, som det er tilladt at spise Kjød. Fugle maae Mænd spise, dem, som flyde paa Vand. Klofugle skulle Mænd ei benytte til Føde, dem, som have Aadselsklo: Örne og Ravne, eller Falke eller Hoge. Ret er det at spise Höns og Ryper. Æg er det tilladt at spise af de Fugle, som selv kunne spises. Paa de Tider maa man spise Æg, som man spiser hvid Mad (Melkemad).

Kvæg maae Mænd benytte til Føde, det som de selv slagte; dog er det ret at benytte det til Føde, om de end ikke selv slagte det, naar man veed, hvad der har foraarsaget dets Død: hvad enten det omkommer i Vande, eller ogsaa Fjeld- eller Sneskred eller Uveir dræber det, eller hvad der end foraarsager dets Død, naar man ikkun veed Aarsagen, da skal man benytte det Fæ til Føde, — naar det ikke er omkommet paa en saadan Maade, at Dødsmaaden ei kjendes; og skal man give Femteparten af alt Fæ, som mister Livet anderledes end ved Menneskehaand, — have givet det inden syv Nætter efterat det Fæ omkom, til de Indenhrepsmænd, som ei have at svare Thingreiselönsafgiften; skyldig er man til tre Mark, dersom man ikke giver saa. Kalv skal man føde i tre Nætter; dog er det ret at benytte den til Føde, om den end slagtes tidligere, dersom der gives den Mad, men man skal da give Femteparten af den. Det Fæ er det ikke tilladt at spise, som man veed, har tilföiet en Mand Bane. Heste bör Mænd ikke spise, eller Hunde, eller Ræve ller Katte, og endvidere ingen Klodyr, og ikke Aadselsfugle. Dersom en Mand spiser de Dyr, som det er forbudt at spise, da gjælder det ham Fjörbaugsgaard.

For den Mand er det Pligt at faste paa de lovbestemte Fastetider, som har fyldt tolv Vintre ved Sommermaal (naar fem Nætter ere tilbage af Vinterhalvaaret forud); ikke skal man regne ham det for en Vinter, dersom han fødes

efterat kun en enkelt Nat er forløben af Vinteren. Mænd bör holde sin Lov-Faste, indtil de ere halvfierdsindstyve Aar. Sund Mand bör faste Lovfaste, men ei den, som er syg. Yngre Mand end tolv Vintre, og ældre end halvfjerdsindstyve er ei pligtig at faste, uden han vil. For den Kvinde er det ikke Pligt at faste, som har levende Barn i Livet. Den Kvinde er ikke efter Loven pligtig til Faste, som har Barn ved Brystet, i den første Langefaste; have maa hun Barn ved Brystet til den tredie Langefaste (dersom nemlig Barnet fødes i selve Langefasten); ikke skal den Omstændighed længere være i Veien for Kvinders Lov-Faste, end igjennem een Langefaste. Lige Pligt er der for disse (undtagne) Personer at afholde sig fra Kjød paa Fastetider, som for hine, der efter Loven ere pligtige til Faste. Dersom den Mand, som har en ung Mand, eller en vanvittig under Værgemaal, lader ham spise Kjød paa Fastetider, eller forbuden Føde, om det end ikke er Fastetid, da gjælder det ham samme Straf, som om han selv havde spist, men ingen Straf gjælder det for den, der spiser, dersom han ikke havde Forstand til at afholde sig derfra. Dersom en Mand kommer forbuden Føde i en Mands Mad, og han vil gjøre det til Beskjæmmelse for ham, gjælder det ham Fjörbaugsgaard, men ingen Straf for hin, som spiser.

17. Om Fastetider.

For siddende Mænd er det Pligt at faste under Engearbeiderne (den Tid, da Engene slaaes), men ikke de Arbeidere, som ere i Engearbeide, og ikke den Mand, som driver Fæet hjem, og ikke den, som forretter strengt Arbeide for en Mands Bo; det er strengt Arbeide, dersom man arbeider hver Dag, hvad Bonden vil. Ei skal siddende Mand løbe til Arbeide, naar han skal faste, for at komme til at spise snarere end ellers. Lige gjælder Lov-Faste for alle Mænd (siddende o. s. v.), efter at Imbredageugen begynder om Høsten, indtil Pettarsmesse er forbi om Sommeren.

Den Mand, som skal faste, skal have spist sin Mad för Midnat, naar han faster Dagen efter, og ikke tage Mad til sig förend Non er forbi. Saa skal man og afholde sig om

Nætterne fra Kjød, de Nætter som det er Lov-Pligt at faste, ligesom om Dagen. Da skal det være Nat om Høst og om Vinter, naar Dagen ei længere kan sees, forudsat man var paa et Sted, hvor man kunde see ud paa Havet i skyfrit Veir. Da skal det være Nat om Sommer, naar Solen gjennemløber Nordkanten; det er Nordkant, naar Solen er kommen midt imellem Nord og Nordvest (Kl. $10^1/_2$) og indtil den er kommen midt imellem Nord og Nordost (Kl. $1^1/_2$). Naar en Mand faster om Nat, skal han have tör Mad; det er tör Mad: Græs og Olden og al Jordfrugt. Det maa en Mand og spise, naar han faster: Fiske af alle Slags, og Hvale, undtagen Hvalros og Sæl; dem kan man spise, naar det er tilladt at spise Kjød. Hvalros skal man ikke spise eller Narhval, eller Rödkjæmming (en ukjendt Hvalart).

Det er fastsat om alle de Sager, som nu ere opregnede i Kristenretsafsnittet, at de Sager skal man indstevne hjemmefra og tilkalde paa Thinge ni Bønder, Naboer af den Mand, som sagsøges, til Skoggangssager og Fjörbaugsgaardssager, undtagen man har stevnet for Trolddom, da skal man opfordre den Gode til at danne Tylfterkvid, som den er i Thinglaug med, som sagsøges; men til Tremarkssager og Bødesager skal man tilkalde fem Bønder, Naboer af den Mand, som sagsøges.

Saa satte Biskop Ketil og Biskop Thorlak, efter Raadførsel med Erkebiskop Øssur og Sæmund (den frode) og mange andre geistlige Mænd Kristenretsafsnittet, som nu blev forklaret og forkyndt (1123).

18. Ny Lov om Mænds Giftermaal.

Det Nymaal (ny Lov) blev vedtaget, da Magnus Gissurssön (1216—1236) var bleven Biskop, at nu er det Lov-Pligt at faste de otte Nætter, som det för ikke var Lov-Pligt; een er Julenat, den anden: Paaskenat; den tredie: forud for Himmelfartsdag; den fjerde: forud for Hvidesöndag, samt de fire Midugenætter i Langefasten, som ikke tidligere vare lov-vedtagne.

Det var et andet Nymaal, at Ægteskab kan indgaaes i lige Grader i Svogerskab og Frændskab, ved femte Mand i

begge Tilfælde, og skal man, naar Frændskabet er ved den lige Sidelinies femte Led betale den större Tiende, men hvor Frændskabet er ved den ulige Sidelinies femte og sjette Led skal man betale Hundrede og tyve Alen Vadmel. Men hvor Frændskabet er ved sjette Mand paa begge Sider, der skal man betale 10 Ører (trediesindstyve Alen); da paaligger det ikke at betale noget derefter i de fjernere Grader, om end Ægteskab indgaaes. Det var gammel Lov, at naar Mænd vare beslægtede med hinanden i den lige Sidelinies femte Led, skulde man (den formuende af dem) til Forsörgelse (af den af dem som var trængende) udrede ti Ører, men nu er det ophævet.

19. Aarstiders Beregning.

Den forste Dag i Sommeren skal være paa en Torsdag; derfra skal man tælle trende tredive Nætters Maaneder og fire Nætter til Midsommer. Men fra Midsommer skulle være trende tredive Nætters-Maaneder til Vinteren. Den første Dag i Vinteren skal være paa en Løverdag; men derfra skulle være sex tredive Nætters-Maaneder til Sommeren, men ti Uger skulle være forløbne af Sommeren, naar Mænd komme til Althinget. Dagen skal i al Aarstidsberegning komme førend Natten.

Alle Love skulle være forkyndte i hvert Tidsrum af tre Sommere; derpaa skal Lovsigemanden nedlægge Lovsigemandsembedet. Intet Nymaal skal være fastsat for længere Tid end tre Sommere, og skal det forkyndes den første Sommer paa Lovbjerget, samt paa helligede Vaarthinge eller paa Leidsammenkomster. Ophævede ere alle Nymaal, dersom de ikke blive forkyndte hver tredie Sommer.

Thingsordningsafsnittet.

20.

Det er fastsat i vore Love, at vi skulle have fire Fjerdingsdomstole. Hver Gode, som har gammelt og fuldt Godord (Böigdsforstanderskab) skal udnævne en Mand i Domstol; men det vare fulde og gamle Godord, da der vare tre Vaarthinglaug i hver Fjerding, og tre Goder i hvert Vaarthinglaug; dengang vare Vaarthinglaugene udelte.[1] Dersom Godord ere delte i mindre Parter (paa Grund af de yngre Godords Oprettelse), da skulle de, som have Part af gamle Godord, forene sig om, at der blive udnævnte Dommere, som nu er sagt; da ere Fjerdingsdomstolene fulde.

Det er fastsat, at Domstolene skulle idag (Althingets Aabningsdag, Fredagen i Sommerens ellefte Uge) være udnævnte og beskikkede. Hver Gode skal udnævne en Mand af sin Tredjedel (Godord) til Dommer, med mindre han har Lovrettesmændenes Samtykke til andet. En tolv Vintre gammel Karl eller ældre skal man udnævne til Dommer, en saadan, som kan raade for Ord eller Ed, en fri Mand og som har fast Hjemstavn. Den Mand skal man ikke udnævne til Dommer, som er Sagsøger eller Sagvolder (og selv vil føre sin Sag), eller som har ved Haandslag overdraget til en anden Søgsmaalsret eller Værn i en Sag, som nu er beredet til Thinge. Den Mand skal man ikke udnævne til Dommer, som ikke i Barndommen har lært at tale paa den danske Tunge, förend han har været tre Vintre i Island eller længere. Dersom en saadan Mand lader sig udnævne i Domstol, som nu blev undtaget derfra, eller han overdrager Sagen til en anden Mand, fordi han vil lade sig

1) *istedenfor at Nordfjerdingens tre Vaarthingsdistricter udentvivl meget snart bleve til fire, med tolv Godord, samt at navnlig længere hen (1004) tre egentlig saakaldte nye Godord bleve oprettede i hver Fjerding.*

udnævne til Dommer, da bliver han derfor bodskyldig til tre Mark, og hans Sag tabt, Søgsmaal eller Værn, dersom han havde saadanne, med mindre han (naar det nemlig er en sagsøgt) kan faae Kvidudsagn for, at han ikke vidste, at Sager vare beredte til Anlæggelse mod ham. Dersom en Gode udnævner en Mand til Dommer, som (nys) blev undtaget derfra, eller udnævner Dommer i en anden Domstol, end det tilkommer ham, da er han skyldig for hver af de Handlinger til tre Mark og til Fortabelse af Godord, med mindre han kan faae Kvidudsagn for, at han ikke vidste, at Dommeren havde overdraget et Søgsmaal eller Værn ved Haandslag til en anden, eller var Sagsøger eller Sagvolder (og selv vilde føre sin Sag). Fra Lovbjerget skal man stævne Goden og tilkalde hans Nabobønder, og kan hver anlægge den Sag, som vil.

Goden skal gaae til Klippesnevringen[1] og sætte der ned sin Dommer, ifald han vil udnævne Domstol, og nævne sig to Vidner eller flere: „jeg nævner til det Vidnesbyrd, at jeg udnævner denne Mand til Dommer" — og nævne ham ved Navn — „at dömme om alle de Sager, som her komme i denne Domstol, og Lov forpligter ham til at dömme om, og byder jeg Sagsøgeren og Sagvolderen at rydde (anvende Forkastelsesretten imod) denne Domstol, og under jeg ham Sæde i Domstolen, med mindre ret Lov-Rydning finder Sted; da skaffer jeg en anden ret Dommer i hans Sted, dersom han bliver forkastet efter Loven," — og anføre til hvilken Domstol han udnævner, — „og udnævner jeg Lov-Domstol."

Domstolene skulle fare ud paa Tvætdag (Dagen efter Thingets Begyndelse) og være ude til Rydning indtil Solen skinner paa Thingvöll paa Herrensdag. Dersom man da ikke kan gaae tört over til Holmen[2] ....

21. Om Lysning.

Mænd skulle i Dag og i Morgen lyse alle de Sager, som til Fjerdingsret skulle lyses; men det er ogsaa ligesaa ret at lyse den anden Dag i Ugen (Mandagen efter Thin-

1) *Indgangen til Kløften Almannagjá, gjennem dennes østlige Klippevæg.*
2) *Udenfvirl Holmen i Öxaraaen, hvor Rydningen maaskee er gaaet for sig.*

gets Aabning), dersom Mænd (Lovrettesmændene) ville have det i Thingsordningen. Og ligeledes, dersom Mænd ville lyse Tiendesager, — de Mænd, som (for Bispetiendens Vedkommende, af Biskoppen) ere antagne til at anlægge den Sag eller (for de øvrige Tiendefjerdedeles Vedkommende) ere rette Sagsøgere, eller af disse have overtaget Sagen — da skulle de Mænd have lyst, ikke senere end nu er sagt. Men andre Mænd[1] kunne lyse Tiendesager indtil Domstole fare ud (til Sagers Paakjendelse).

Dersom en Mand vil lyse Sag imod en anden, da skal han nævne sig tre Vidner eller flere: „jeg nævner til det Vidnesbyrd, at jeg lyser Sag imod ham" — og nævne ham ved Navn, og angive Sagen, saavelsom hvad Paastand han nedlægger imod ham. Han skal lyse fra Lovbjerget, saaledes at den större Part af (de thingbesøgende) Mænd, saavelsom Lovsigemanden, er tilstede, og lyse Lov-Lysning og ved Haandslag overdragen Sag, dersom det er saa, og lyse til Fjerdingsdomstol. Anføre skal man det, dersom det er en Sag, som man har lyst (ved Althingets Slutning) forrige Sommer.

22. At spörge om Mænds Thingstavn.

Mænd bör spörge om de Mænds Thingstavn (det Vaarthinglaug, hvortil de høre), som Mænd ville søge her paa Thinge, og spörge i Dag eller i Morgen, — ifald Mænd ville rydde Domstol; dog er det ogsaa ret at spörge indtil Domstole fare ud til Sagers Paakjendelse. Den Mand, som vil vide en Andens Thingstavn, han skal nævne sig Vidner: „jeg nævner til det Vidnesbyrd" — skal han sige — „at jeg spörger alle Bønder, under de børendes Lyd, fra Lovbjerget, hvo ved Haandslag har lovet N. N. Lov-Opholdssted; paa dette Spörgsmaal ligger mig Magt, for at vide, hvilke Nabobønder jeg skal æske til den Sag, som jeg har anlagt imod ham; jeg spörger Lov-Spörgsmaal." Han skal nævne Vidner til de Svar, som fremkomme. Dersom en Mand vedgaaer, at den Mand har Hjemstavn paa hans Gaard,

---

1) *Idet nemlig enhver, der vilde, kunde anlægge Sagen, naar de nærmest interesserede forsömte at foretage Lysningen betimelig.*

som Sagsøgeren spurgte om, eller ogsaa dersom ingen vedgaaer det, da skal han endnu nævne Vidner: „til det Vidnesbyrd, at jeg spörger alle Goder, under de hørendes Lyd, fra Lovbjerget, hvo der vedkjender sig N. N. for Thingmand (hørende til sit Vaarthinglaug), eller Trediedelsmand; paa dette Spørgsmaal ligger mig Magt, for at vide, for hvilken Fjerdingsdomstol jeg skal søge Sag imod ham; jeg spörger Lov-Spörgsmaal.“ Han skal nævne Vidner til de Svar som fremkomme. Men dersom en Gode vedgaaer den Mands Thingstavn, som der blev spurgt om, da bör han fremsige sin Sag for den Domstol, der hører til Fjerdingen, hvori Goden er, som vedkjendte sig hans Thingstavn. Den Gode bör han æske til Dannelse af Tylfterkvid, dersom det er en saadan Sag, hvortil Tylfterkvid hører. Dog er det ret, at han spörger den sagsøgte selv om hans Hjemstavn og Thingstavn, og bliver det ligesaa fuldt, som naar en Gode vedkjender sig hans Thingstavn. Ret er det, at Goden vedgaaer hans Thingstavn, saalænge der ikke endnu er kastet Lod om Ordenen for Sagernes Fremsigelse, dersom ikke allerede forinden er skeet Opfordring om Dannelsen af Tylfterkvid. Ogsaa er det ligesaa ret, at Goden vedkjender sig en Mands Thingstavn (blot) under Tilkaldelse af Vidner, uanseet det ikke er ved Lovbjerget, dersom Sagsøgeren træffer Goden selv. Dersom man har spurgt en Mand hjemme i Böigden om hans Hjemstavn og Thingstavn, da behøver man ikke at spörge paa Thinge, — om den Mands Thingstavn, hvorom han spurgte svigløst i Böigden. Dersom man har stævnet en Mand för Fardage for en saadan Sag, hvortil Tylfterkvid hører, og han ikke har spurgt ham i Böigden om hans Thingstavn, men Stævning er foretaget paa den sagsögtes Hjem, da skal han spörge paa Thinge om hans Thingstavn, inden den Fjerding, hvor den sagsögte havde sit Hjem, da han stævnede ham, og spörge alle Goder, fra Lovbjerget, hvo der regnede den Mand för Fardage for sin Thingmand eller Trediedelsmand. „Paa dette Spörgsmaal ligger mig Magt, fordi jeg vil vide, hvilken Gode jeg skal æske til Dannelsen af Tylfterkvid i den Sag, som jeg har stævnet ham for. Jeg spörger Lov-Spörgsmaal.“ Naarsomhelst en Mand spörger en anden Lov-Spörgsmaal,

eller ogsaa om han spörger flere Mænd, da skal han nævne sig Vidner til sit Spörgsmaal og til Svarene, og ligeledes om end intet Svar bliver givet. I Henseende til de Sager, som Mænd have lyst forrige Sommer til Søgsmaal her, eller have stævnet för Fardage, uden at vide den sagsøgtes Hjem, da skal man spörge, hvem der den forrige Sommer har regnet sig den Mand for Thingmand — naar han ikke har spurgt dengang. Naar en Mands Thingstavn ikke er vedgaaet, skal man fremsige Sagen for den Fjerdingsdomstol, som hører til Fjerdingen, hvori Sagsøgeren er. Dersom en Mands Hjemstavn ikke er vedgaaet, i en Sag, hvortil hörer Kvid af Nabobønder, da skulle den Mands Nabobønder tilkaldes, som er rette Sagsøger i Hovedsagen. Og ligeledes, naar en Mands Thingstavn eller Hjemstavn ikke er vedgaaet, eller naar den sagsøgte ikke svarer, naar han selv bliver spurgt, eller ogsaa naar han anvender Lovsvig i sit Svar; men det er Lovsvig, naar en Mand svarer andet, end der er sandt, eller han tier til Spörgsmaalet. Dersom en Mand spörges om sin Thingstavn, og han svarer andet, end hvad sandt er, da gjælder det Bod, og er det ret at opfordre den Mand til Dannelse af Tylfterkvid, som han sagde sig at være i Thinglaug hos, og skal man dömme, som om Kvidudsagnet var gaaet ham imod, ifald denne vægrer sig ved at danne Kviden, hvad enten han undskylder sig med, at den sagsøgte ikke er i det Thinglaug, eller han siger sig ikke at have Godord. Kun i det Tilfælde er det nødvendigt at spörge anden Gang om en Mands Thingstavn, dersom han har spurgt ham för Thinge, og den Mand ikke kommer til Thinge, som den sagsøgte sagde sig at være i Thinglaug hos; eller dersom han har spurgt forrige Sommer, og en Gode da har vedkjendt sig den sagsøgtes Thingstavn, da bör han (i Tilfælde af Godens Fraværelse paa Thinge) spörge, hvem der varetager det Godord. Dersom Mænd ikke have, inden Domstolene drage ud (til Sagers Paakjendelse), vedkjendt sig den Mands Thingstavn eller Hjemstavn, hvorom der er blevet spurgt, eller dersom den sagsøgte intet Svar giver, naar han selv spörges, eller ogsaa dersom han anvender Lovsvig i sit Svar og vil bruge det til Værn for sig

i Sagen, ved at bevirke, at Sagsøgeren kommer til at fremsige Sagen for en anden Domstol, end den bör komme for, eller at en anden Gode kommer til at afgive Tylfterkvidudsagn om den sagsøgte, end han er i Thinglaug hos, eller at andre Bønder komme til at afgive Nabokvidudsagn om ham, end hans Naboer, ifald dette Bevismiddel skal anvendes — da skal Sagsøgeren lade de Mænd afgive Vidnesbyrd for Domstolen, som Sagen anlægges for, hvilke han tilkaldte som Vidner, da han spurgte om den sagsøgtes Thingstavn eller Hjemstavn, og derpaa de Mænd, som han kaldte til Vidner paa, at Thingstavn eller Hjemstavn ei blev vedgaaet, eller paa Lovsvigen, dersom han har tilkaldt Vidner derpaa. Dersom man har spurgt om, hvor den sagsøgte er i Thinglaug, og denne ikke veed det, da svarer han ret, naar han siger: „jeg har Opholdssted hos den og den" — og skal han nævne Bonden. Dersom en Mand spörges om, hvor han er i Thinglaug og flere Mænd eie det Godord, hvortil han hører, end een, da svarer han ret, naar han svarer: „jeg er i Thinglaug hos den og den af de Mænd som ere Eiere af Godordet" — og skal han nævne dem, som eie Del i det Godord. Dersom en Gode, naar han derom bliver spurgt, vedkjender sig den sagsøgtes Thingstavn, men denne i Virkeligheden ikke er i Thinglaug hos ham, da er han derfor skyldig til tre Marks Bod og til Fortabelse af Godord, med mindre han kan faae Kvidudsagn for, at den sagsøgte har været i Thinglaug der, men er dragen bort derfra, uden at han vidste det; da slipper han fri i Sagen. Dersom en Gode dolger en Mands Thingstavn, som er i Thinglaug hos ham, da bliver han derfor skyldig til tre Marks Bod og Fortabelse af sit Godord, med mindre han kan faae Kvidudsagn for, at den sagsøgte har begivet sig til Thinglauget, uden at Goden vidste det.

Sager om Fattigforsorgelse er det tilladt at lyse (endog) imedens Domstolene ere ude (for at paakjende Sager).

23. Hvorledes Goderne skulle komme til Thinge.

Alle Goder skulle komme til Althinget den femte Dag i Ugen, naar ti Uger ere forløbne af Sommeren, forinden Solen ophører at skinne paa Thingvöll, men dersom de

ikke komme til den Tid, da ere de skyldige til Bod og Fortabelse af sit Godord, med mindre Forfald hindre dem — dersom de ikke komme. Medgoderne i Thinglauget skulle raade for, hvem af den Godes Trediedelsmænd, som sidder hjemme, skal beklæde og overtage Godebestillingen.

Thingmænd skulle komme den femte Dag i Ugen til Thinge, og fare til Bod med den Gode, som de ere i Thinglaug hos, og skal hver af dem have et særskilt Rum, dannet ved et Forhæng tværs over Boden. Da skal hver af dem nyde Thingreiselön og være fri for Thingreiselönsafgift, og har hver af dem da Thingmandsrettigheder baade i sine Sager og andre Mænds. Goden er da pligtig at besørge ham Bodrum; dersom han ikke gjör det, da gjælder det Thingmanden ikke Straf, om han begiver sig til en anden Bod, og kan han ligefuldt fordre Thingreiselön. Nu kommer en Mand ikke til Begyndelsen af Thinget, men han kommer den förste Herrensdag i Thinget, da har han dog Thingmandsrettigheder baade i sine Sager og andre Mænds, og skal han ikke udrede Thingreiselönsafgift, men ei skal han heller nyde Thingreiselön, og skal han ikke fare bort fra Thinget för Thingets Slutning, med mindre det tillades ham (af Lovretten); dersom han farer bort, da gjælder det ham Fjörbaugsgaard. Ret er det, at han nyder Thingreiselön, dersom han udnævnes til Dommer eller afgiver Kvidudsagn. Ret er det at udnævne de Mænd til Dommere, som komme til Thinge, förend Domstole ere udnævnte. Alle de Mænd, som have Sager at søge eller værge, eller de Mænd som opfordres til Thingreise (for at afgive Kvid- eller Vidnebevis) — om dem er det bestemt, at de skulle komme den förste Herrensdag i Thinget. Dersom de ikke komme til den Tid, da ere deres Søgsmaal ugyldige, saavelsom de Værn, de fremføre; og agtes de Vidnesbyrd for intet, som de afgive, naar det er Mænd, som ere blevne opfordrede hjemme i Böigden til Thingreise. Dersom en Mand kommer sildigere, end den förste Herrensdag i Thinget, da har han ikke Thingmandsrettigheder, hverken i sine Sager, eller andre Mænds, og kan han ride fra Thinge, naar han vil, og skal han udrede Thingreiselönsafgift, men ei nyde Thingreiselön. Efter de Regler skulle Mænd udrede Thingreiselönsafgiften, som

Mænd ere enige med Goden om i hver Trediedel. Thingmænd skulle ei være en Nat borte fra Thinget eller længere. Da ere de borte fra Thinget, naar de ere udenfor det afgrændsede Thingsomraade. Fare kunne Mænd om Dage, for at lede efter sine Heste, dog saaledes at det ikke sinker Beviser for Mænd eller Domstoles Udnævnelse for Goden, for det Tilfælde, at han vil udnævne dem til Dommere, eller dersom han vil anvende dem i nogen Lov-Handlinger i Forening med sig [1]. Men dersom de fare bort, da er det Thingkrænkelse, og det gjælder Fjörbaugsgaard. Rette Thingmænd ere Bønder og Goder og de Mænd, som hjemme i Böigden ere opfordrede til Thingreise og til at afgive Vidnesbyrd paa Thinge. Dersom Thingmænd ikke fare til Bod med den Gode, som de ere i Thinglaug hos, og Goden vil søge dem derfor, da skal han stævne Thingmanden fra Lovbjerget og i Stævningen erklære ham skyldig til tre Marks Bod, og stævne til Domstol der paa Thinge. Dersom hin griber til at løbe ud af Godens Trediedel, fordi han blev sagsøgt, da gjælder det ham tre Marks Bod til Goden, og skal man foretage Stævning hjemme i Böigden og tilkalde paa Thinge fem Bønder, Naboer af den Mand, som sagsøges, til Kvidudsagn, om han foer bort af den Grund, eller ikke.

24. Om Lovbjergsgang.

Vi skulle fare til Lovbjerget imorgen, og føre Domstole ud til Rydning, — ikke sildigere end saa, at Solen skinner paa den vestlige Kløftbredde [2], fra Lovsigemandens Plads paa Lovbjerget at see. Lovsigemanden skal gaae först ud, dersom han har Helbred dertil, dernæst bör Goderne gaae med sine Dommere, dersom de ere uden Forfald; i modsat Fald skal hver af Goderne sætte en Mand i sit Sted. Derpaa skal Goden nedsætte sin Dommer, og skal hver af de Mænds Myndighed, som da varetager Godebestillingen, (ogsaa de i Godernes Forfald beskikkedes) være lige stor. Lovsigemanden skal raade for og opgive, hvor hver Domstol skal sidde, og skal Lovsigemanden lade ringe til Domstoles Udførsel.

1) *Navnlig i Tylfterkvid, og som Suppleanter i Lovretten.*

2) *Den höiere, Lovbjerget fjernere Side af Klöften Almannagjá.*

De Mænd ere berettigede til at søge og værge Sager, som her ere komne den förste Herrensdag i Thinget, men ingen af dem, som komme sildigere, med mindre det begiver sig, at Sager reise sig eller blive bekjendte saa sildig, at de vedkommende ikke have kunnet komme för til Thinge, end efter Herrensdagen; og blive de Mænd ikke destomindre berettigede til at anlægge Søgsmaal og til at udöve Thingmandsrettigheder i alle de Sager, som de have at føre, dersom de komme saa tidligt, at de kunne gaae hen og opfordre Mænd til Kvidudsagn eller Vidnesbyrd forinden Domstolene fare ud. De kunne ikke rydde Domstole med Hensyn til sine Sager.

25. Domstoles Rydning.

Den Mand, som vil anvende Forkastelsesretten mod en Domstol, han skal gaae derhen, hvor den Mand sidder i Domstolen, som han vil rydde, og tale saaledes at han eller den Gode, som udnævnte ham til Dommer, hører det; men om ingen af dem er der, da kan han dog fremsige Rydningsordene, hvor han troer, at den Mand har siddet, som han vil rydde af Domstolen, og er den Handling gyldig, om han end ikke veed at træffe lige det Sted, hvor den andens Plads har været. Sagsøgere og Sagvoldere kunne rydde Domstol, om de ville, og skulle sværge Eder derved.

Dersom en Mand vil rydde Domstol, da skal han nævne sig Vidner: „jeg nævner til det Vidnesbyrd, at jeg sværger Ed paa Korset, Lov-Ed, og siger det Gud, at jeg vil saaledes rydde en Mand af Domstolen, som jeg troer det sandest og rettest og mest stemmende med Loven.“ Dersom han ikke önsker at sværge oftere i Sagen, da skal han tilföie: „saaledes vil jeg søge Sager“ — skal han sige — „og værge Sager, og fremstille Vidner og føre Vidnesbyrd, og foretage alle lovlige Handlinger, hvilke det tilkommer mig at udføre, medens jeg er paa dette Thing.“ Den som anvender Forkastelsesretten, skal begynde Frændskabsopregningen ved (to) Brødre, eller ved Broder og Søster, eller ved (to) Søstre, og tælle Leddene paa begge Sider, indtil man er kommen til den Mand, som sidder i Domstolen, og den Mand (den ryddendes Modpart), som er Sagsøger eller Sagvolder i den Sag.

Dersom den, som (saaledes) har opregnet Frændskabet, er fjernere beslægtet med Sagsøgeren eller Sagvolderen (paa hvis Vegne det skeer) end Næstsødskendebarn, da behøves ikke andre Mænd for, som Mededsmænd, paa sin Ære, at bevidne Rigtigheden af Frændskabsopregningen. Dersom man angiver Frændskabet paa den Maade, at Dommeren er beslægtet med Modparten enten i den eller i den Slægtskabsgrad (uden at anføre det bestemt), da er han ei pligtig til at reise sig af Domstolen. Dersom man anförer Frændskabet urigtig, eller afgiver falsk Vidnesbyrd paa Althinget, da gjælder det Skovgang. Paa Grund af Slægtskab til dem skal man rydde, som ere rette Sagsøgere eller Sagvoldere (uden Hensyn til Dommerens Slægtskab med dem, som paa disses Vegne maatte føre Sagen.) Ret er det, at hvem, som vil, forlanger Værnkvid for den Mand, hvem Sag gives, dersom han ei er paa Thinge og han ei har overdraget til nogen Mand at føre sit Forsvar; ei kan den Mand rydde Domstol, som ikke har overtaget Forsvaret i Sagen af den sagsögte, men rydde kan han alle Kvider, eftersom han vil. Lige Ret til Rydning har hver af Parterne, de, som søge, og hine, som værge.

Næstsødskendebörn skulle reise sig fra Domstolen og de som ere nærmere beslægtede med Modparten, eller, i Drabssager, med Drabsmanden, den dræbte eller Sagsøgeren, — samt tre nærbesvogrede: dersom man er gift med en Mands Datter eller Søster eller Moder, hvo af dem som er gift med den andens Frænke, den Mand, som sidder i Domstolen, eller Parten. Tre aandelig beslægtede skulle reise sig fra Domstolen: dersom den ene har holdet den anden under Primsignelse eller under Daab eller under Biskops Haand (Confirmation); ei skal man anvende Forkastelsesret formedelst aandeligt Slægtskab imellem Dommeren og sig selv. Mænd skulle nævne sig Vidner: „til det Vidnesbyrd, at jeg erklærer paa min Ære, at det er sand og ret Opregning af Frændskab imellem dem" — og nævne dem begge, den, der af Domstolen skal ryddes, og Modparten. Dersom han rydder paa Grund af Svogerskab: „jeg erklærer paa min Ære, at det Svogerskab finder Sted imellem dem, at han er gift med den Kone, eller var gift med hende, da jeg vidste sidst;" da bliver hans Bevidnelse

paa sin Ære gyldig, om hin end (senere) er skilt fra Konen, men ei er det da Pligt for ham at reise sig fra Domstolen. Naar en Mand vil rydde Domstol paa Grund af aandeligt Slægtskab, da skal han bevidne paa sin Ære, hvilket aandeligt Slægtskab der er imellem dem, Parten og Dommeren, og nævne hver af dem. Dersom han skal rydde Domstol paa Grund af uafgjorte Drabssager, da skal han opregne Frændskab imellem den, som sidder i Domstolen, og enten Drabsmanden, eller Sagsøgeren for Drabet, eller den dræbte, og erklære paa sin Ære at det „er sand og ret Opregning af Frændskabet mellem dem paa begge Sider, som nu er fremsagt, og der ere disse uafgjorte Sager imellem Modparten og den som sidder i Domstolen“ — og skal han nævne hver af dem ved Navn. Ifølge Slægtskab med den Mand skal man rydde, paa Grund af uafgjorte Drabssager, som (af Sagsøgeren, blandt de flere Deltagere i Drabet,) er kaaret til Drabsmand efter Loven (og af hvis Æt Frændebøder for Drabet derfor skulde udredes), men ikke ifølge Slægtskab med flere Mænd, skjöndt de have været med ved Drabet.

Dersom den, som paa sin Ære har bevidnet Frændskabet, ikke er ret Opregner (ikke er fjernere beslægtet med den, paa hvis Vegne han anvender Forkastelsesretten, end Næstsødskendebarn), da skal han have to andre Mænd, som skulle erklære paa sin Ære, at „det er sand og ret Opregning af Frændskabet, som han foretog“ — og nævne ham ved Navn. Mededsmændene skulle sværge de Eder, som bör ledsage en Bevidnelse paa sin Ære. Med Hensyn til Mededsmændenes Frændskab med Modparten skal man vælge dem saaledes, at de ere fjernere beslægtede med ham end Næstsødskendebarn. Den, som anvender Forkastelsesretten, skal nævne Vidner paa, „at jeg tager dig ud af Domstolen“ — og nævne ham ved Navn — „fordi at nu er ret Lov-Rydning skeet“ — og angive, om han tager ham ud af Domstolen ifölge sin egen Forkastelsesret eller en anden Mands (nemlig Partens, der ikke selv fører sin Sag). Dersom han ikke vil reise sig fra Domstolen, men vil ligefuldt blive siddende, da er det Thingkrænkelse, og gjælder det Fjörbaugsgaard. Da skal han nedlægge Forbud mod hans Sæde i Dom-

stolen. Dersom Goden ikke har selv hørt paa hans Rydning, og ei heller den, som er ryddet, da skal han gaae til Godens Bod og sige ham, at han har ryddet hans Trediedelsmand af Domstolen, og betegne Domstolen, og nævne Dommeren ved Navn, og nævne hans Fader eller Moder. Dersom Goden ikke vil troe, at han har rettelig ryddet Dommeren, da er den ryddende pligtig at fremsige alle de Ord for Goden, som han talede, da han ryddede Dommeren af Domstolen, dog uden at han behøver at sværge Ed. Kan han ikke naae at gaae ind i Boden, da skal han fremsige Rydningsordene foran Boddören, saaledes at hine höre det ind. Han skal fremsige Rydningsordene, hvor de kunne komme fremmest, dersom de ikke naae at gaae til Boden. Dersom de gaae ind i Boden, og der mellem de Mænds Æt, som ere bodfaste der, og deres Æt, der gaae ind, henstaae uafgjorte Drabssager, saaledes at hine, som den dræbtes Frænder, kunne forbyde disse, som Drabsmandens Frænder, at dele Tag med sig, da skulle de indtrædende gaae ud, og den først, som sidst gik ind. Dersom Goden fritager den ryddende for at fremsige Rydningsordene anden Gang, da skal den ryddende tilkalde Vidner paa Fritagelsen, og er Goden da pligtig at udnævne en anden Dommer strax, saaledes, at han kan see det, ifald han vil give Agt derpaa. Dersom han ikke saae, hvem Goden udnævnte til Dommer anden Gang, da er Goden pligtig at sige ham, hvem han har udnævnt til Dommer, naar han spörger derom, og nævne Dommeren ved Navn, saavelsom hans Fader, eller Moder, dersom de vare islandske. Dersom Goden ikke vil sige det, da skal den ryddende nævne sig Vidner; „til det Vidnesbyrd“ — skal han sige — „at jeg beder dig“ — og nævne Goden, — „at sige, hvem du udnævnte til Dommer“ — og betegne Domstolen — „jeg beder dig Lov-Bön.“ Dersom Goden da ikke vil sige det, bliver han skyldig til Bod og Fortabelse af sit Godord. Dersom han ikke træffer Goden, da skal han fremføre sin Begjering ved hans Plads (i Lovretten), og angive, hvor Goden har sin Bod. Dersom Goden søger at undgaae at tale med ham, paa det at han ikke skal faae Vished om, hvem han har udnævnt til Dommer, eller han forhaler Dommer-

udnævnelsen, paa det at færre Dommere skulle blive ryddede, da gjælder det ham Bod og Fortabelse af sit Godord. Naar Mænd rydde Domstole, da er den, som er ryddet, pligtig at reise sig fra Domstolen, dersom Rydningsord ere blevne fremsagte efter Loven, om end Bevidnelsen paa sin Ære er feilagtig (i Henseende til Slægtskabs- eller Svogerskabsgradens nöiagtige Betegning), undtagen naar Mænd bevidne Svogerskab paa sin Ære, og den, som sidder i Domstolen, (nu) er skilt fra Konen.

Derpaa skal Goden gaae ud og udnævne en Mand til Dommer, og skal have udnævnt ham inden Solen skinner paa Thingvöll, dersom der er Tid dertil. Dersom Goden ikke har en Trediedelsmand at udnævne til Dommer og Rydningerne trænge saa stærkt paa, da skal han bede de Goder, som have Godord i det Vaarthinglaug, at overlade ham en af deres Trediedelsmænd, og ham skal Goden udnævne til Dommer. Goden, som bedes derom, er pligtig at overlade ham en Mand, dersom han har nogen. Dersom den ene af Goderne har en Mand, men den anden ikke, da er den pligtig at overlade ham en Mand, som har en, og er Manden pligtig at gaae i Domstolen, som om den Gode havde udnævnt ham til Dommer, som han er i Trediedel hos; men dersom han ikke gaaer i Domstolen, da gjælder det ham Fjörbaugsgaard. Men dersom han er i Domstolen, da skal han derhen (til Fjerdingsdomstolens Forsvar) medtage Thingmænd af den Godes Omraade, som udnævnte ham til Dommer. Men dersom Goderne tviste om, hvem af dem skal overlade ham en Thingmand, da skulle de kaste Lod imellem sig, og skal den af dem overlade ham en Thingmand, som Loddet træffer, dersom han har en Mand. Dersom (kun) den ene af dem har en Thingmand, da er han pligtig at overlade ham til Goden, men dersom han ikke vil overlade ham, da er han skyldig til Bod og Fortabelse af sit Godord.

Dersom Goden ikke kan giöre Domstolen fuldtallig, förend Sol skinner paa Thingvöll, da er han skyldig til Bod og Fortabelse af Godord, og ligesaa, dersom han udnævner en anden til Dommer, end han bör; i det Tilfælde bör Dom-

stolen dömme om alle Sager, som om den var fuldtallig. Ei skal man rydde Dom længere, end indtil Solen skinner paa Thingvöll. Den skal sagsøge Goden, som vil søge ham efter Lovens Strænghed, blandt de Mænd, som have Sager for den Domstol; men dersom de tviste derom, da skulle de kaste Lod imellem sig, og skal den anlægge Sagen, som Loddet træffer.

26. Om Vidnesbyrd.

Sagsøgeren skal have æsket alle de Vidnesbyrd og Søgsmaalskvider, som bör følge hans Sag, forinden Domstolen drager ud (til Sagers Paakjendelse). Ret er det at æske Tylfterkviden, inden Domstolen farer ud, saavelsom ogsaa for Domstolen. Da er den ret æsket, dersom Goden hører selv derpaa, eller dersom der æskes ved hans Plads (i Lovretten) eller ogsaa saaledes, at hans Bodfæller höre det. Naar en Mand vil æske Tylfterkvid, da skal han nævne sig Vidner „til det Vidnesbyrd“ — skal han sige — „at jeg spörger dig derom“, — og nævne Goden ved Navn — „om du har fuldt Godord, saa at du dermed kan nævne fulde Domstole og afgive Tylfterkvidsudsagn dermed. Jeg spörger Lov-Spörgsmaal“. Dersom Goden siger sig at have det, da skal han nævne Vidner til hans Svar, „og til det Vidnesbyrd“ — skal han sige — „at jeg æsker dig til Dannelse af Tylfterkvid“ — og nævne Goden, og betegne hvad han opfordrer ham til, — „og til at afgive Kvidudsagn med elleve Mænd af din Trediedel, men du selv skal være den tolfte. Jeg æsker Lov-Æskning.“

27. Nabokvids Tilkaldelse.

Naar en Mand vil æske Nabokvid, da skal han gaae hen til den Bod, hvor den Mand er, som han vil tilkalde, og kan han tilkalde ham, hvor han hører selv derpaa, men det er ogsaa gyldigt at foretage Tilkaldelsen ved dens Plads (i Boden), som han vil tilkalde, saaledes at Bodfællerne der höre det. Dersom han ikke veed, om den, han vil tilkalde, er Bonde eller Tjenestekarl, da skal han spörge ham, under Tilkaldelse af Vidner, „om han er Bonde

eller Tjenestekarl" og sige, hvad Magt der ligger ham paa Spörgsmaalet, „og spörge Lov-Spörgsmaal", og nævne Vidner til de Svar, som fremkomme. Dersom han vil tilkalde en Mand, som er Thingmand for en anden Mands Gaard (der har sendt ham i sit Sted), da skal han spörge ham, under Tilkaldelse af Vidner, ifald han ikke veed det för, om han har der Lov-Hjem eller ikke, og om han er Thingmand for den Mands Gaard — og nævne Bonden paa Gaarden. Han skal forholde sig med Hensyn til Tilkaldelsen af Manden efter de Svar, som denne giver paa Spörgsmaalet. Men dersom den, som spörges, intet Svar vil give, eller han siger Usandhed derom, da bliver han skyldig derfor til tre Mark, og er den søgsmaalsberettiget mod ham, som spurgte, eller dersom denne ikke vil have Sagen, den Nabobonde, som blev tilkaldt i hans Sted. Den Sag skal man stævne fra Lovhjerget og tilkalde fem Kvidmænd, Naboer af den, som sagsøges. Dersom man tilkalder Tjenestekarle, og mente, det var Bønder, eller dersom man tilkalder en Tjenestekarl som Thingmand for anden Mands Gaard, som ikke har der Lov-Hjem, da bliver den Tilkaldelse gyldig, om end Indsigelse fremsættes derimod, naarsomhelst han kan faae Kvidudsagn for, at han tilkaldte de Mænd, som han troede vare de retteste, og at det ikke har staaet i hans Magt at spörge. Dersom man til Nabokvid tilkalder Tjenestekarle, eller tilkalder den som Thingmand for en anden Mands Gaard, som ikke er Thingmand for Gaarden, og han tilkalder dem saaledes, at de høre selv paa hans Tilkaldelse, og han (saaledes) har det i sin Magt at spørge Lov-Spørgsmaal, om han vil, da gjör han sin Sag uefterrettelig; (kun) i det Tilfælde hjælper Værnkviden ham, (Kvid for at han har været i god Tro) naar han har tilkaldt dem saaledes, at de ikke hørte derpaa.

28. Domstoles Udførsel.

Domstole skulle fare ud (til Sagers Paakjendelse) den Dag, som Lovrettesmændene bestemme, og ikke sildigere end naar Solen skinner paa den höiere (vestlige) Kløftbredde, fra Lovsigemandens Plads paa Lovbjerget at see. Da er Lovsigemanden og alle Goderne pligtige at gaae ud

med sine Dommere, saavelsom de Mænd, som have Sager at anlægge. Den Mand, som har Sag at anlægge, bliver bodskyldig, dersom han gaaer med flere Mænd end ti til Domstolen.

29. Om Lodkastning.

Dersom sex Dommere ere komne ud eller flere, da er det ret for den Mand, som har Sager at anlægge, at byde alle de Mænd, som have Sager at søge for den Domstol, til Lodkastning ved Domstolen, — og angive det Sted, hvor de skulle kaste Lod imellem sig, om den Orden, hvori Sagerne skulle fremsiges. Enhver af de Mænd, som have Sager at anlægge for Domstolen, skal lægge et Lod i en Flig, eet Lod, om han end har flere Sager for den Domstol. Hver Mand skal mærke sit Lod og skal man lægge dem alle sammen i en Flig, og skal en Mand optage fire Lodder paa engang. Dersom den Mand, som har Sag at søge, ikke kommer ud, naar Solen skinner paa den vestlige Kleftbredde fra Lovsigemandens Plads at see, da bliver han skyldig derfor til tre Mark, og er den søgsmaalsberettiget, som han har Sag imod; den Sag skal man stævne fra Lovbjerget, og tilkalde fem Bønder, Naboer af den Mand som sagsøges. Dersom han kan faae Kvid for, at han vilde have kommet ud för, ifald Solen havde været at see, da er det Værn for ham i Sagen. De skulle først fremsige sine Sager, som de første Lodder træffe; derpaa den ene efter den anden, eftersom deres Lodder have faldet. Nu komme nogle ikke til Lodkastningen, da skulle de sidst fremsige deres Sager. Det er og gyldigt, at en anden Mand lægger hans Lod i Fligen, og skal da Sagen fremsiges efter den Lodkastning, som de have foretaget. De Sager skal man ikke kaste Lod om, som der ei blev dömt om (men bleve tilbage fra) den forrige Sommer, dersom de ikke ere flere end fire og heller ikke færre; i det Tilfælde skulle de kaste Lod om Fremsigelsesordenen, dersom Sagerne ere flere end fire; alle disse Sager skal man først fremsige, og dernæst de Sager, som have reist sig her paa Thinget.

Dersom den ikke er beredt til at fremsige sin Sag, som

det første Lod har truffet, da skal den, som har faaet det følgende Lod, bede om Tilladelse til at fremsige sin Sag først, og skal hans Formand tillade ham det; men dersom han ikke tillader ham det, da er han berettiget til at fremsige sin Sag først, ifald hin ikke er beredt, saafremt Dommerne tillade det.

30. At byde at paahøre sin Ed.

Den Mand skal nævne sig Vidner, som vil fremsige sin Sag: „Jeg nævner til det Vidnesbyrd, at jeg byder den Mand, som jeg her vil søge Sag imod, at lytte til min Ed og til Fremsigelse af Sagen," eller „(jeg byder) den Mand, som har overtaget Forsvar for ham, og den Gode, som skal afgive Tylfterkvidsudsagn om de Mænd", som Sagsøgeren har Sag imod.

31. Om Fremsigelse af Sag.

Han skal sværge Ed paa, at han fremsiger sin Sag, — og angive, hvem han stævnede, og hvad Paastand han i Stævningen har gjort imod ham, og betegne til hvilket Thing han stævnede, — og at han har stævnet Lov-Stævning, og at han nu fremsiger sin saadan beskafne Sag, saaledes som han har stævnet ham, over N. N.'s[1] Hoved. Da skal et af Stævnevidnerne fremføre Vidnesbyrd, og anføre alle de Ord i sit Vidnesbyrd, som Sagsøgeren har anvendt i Stævningen, men de øvrige Vidner skulle tilkjendegive sin Enighed med det Vidnesbyrd, som han saaledes har fremført; dog er det ret for dem, at affatte sit Vidnesbyrd kortere end han. De skulle betegne, hvem han stævnede, og hvad Paastand han gjorde i Stævningen, og at han har fremført alle de Ord, som han under Fremsigelsen af Sagen har forklaret, og at han stævnede Lovstævning, „og det Vidnesbyrd give vi alle" — skulle de sige — „og vi fremsige et saaledes beskaffent Vidnesbyrd for Domstolen." Men dersom de ikke blive enige om, hvem af dem skal fremsige Vidnesbyrdet, da skulle de kaste Lod imellem sig, og skal den af dem fremføre det, som Loddet træffer.

---

[1] *Den Dommers. som skulde referere Sagen, jvfr. det følgende.*

Dersom en Mand fremsiger sin Sag uden forudgaaende Edsaflæggelse, da er det, som om han ikke har fremsagt sin Sag, og skal han sværge Ed og fremsige Sagen anden Gang, og føre Stævningsvidnesbyrd, og bliver det ham ei til Sagspilde, dersom han forholder sig saa, men ei skal han begaae den Feil oftere end een Gang. Dersom Stævnevidnesbyrd afgives, uden at Ed aflægges derved, da er det som om det ei var afgivet, og skulle de sværge Eder og afgive derefter Stævningsvidnesbyrd, og bliver det Sagsøgeren ei til Sagspilde, dersom de ei forsee sig saaledes oftere end een Gang. Dersom Sagsøgeren fremsiger sin Sag uden forud at have bedet Modparten at paahøre sin Ed eller Fremsigelse af Sagen, da er det som om Sagen ei er bleven fremsagt. Han skal fremsige Sagen anden Gang og saaledes i alle Maader forhandle Sagen, som om han ikke för har fremført noget i Sagen, men han redder dog kun Sagen under den Betingelse, at ikke andre Forhandlinger imidlertid ere gaaede for sig. Dersom en Mand fremsiger en Sag, hvortil hører Tylfterkvid, og han ikke byder Goden at lytte til, da er han pligtig at fremsige Sagen anden Gang for Tylfterkviden, med mindre Goden giver ham Tilladelse til andet.

32. Dersom Stævnevidner sidde hjemme.

Dersom Sagsøgerens Stævnevidner ikke komme til Thinge, efter hvad i Loven er fastsat, da skal han stævne dem fra Lovbjerget for Udeblivelsen og i Stævningen erklære dem skyldige til Fjörbaugsgaard. Det er ret for ham at stævne enten den første Mandag i Thinget, eller ogsaa til den Tid, han skal bruge dem. Han skal fremsige sin Sag mod Stævnevidnerne for den Domstol, hvor Hovedsagen bliver at anlægge. Han skal lade de Mænd afgive deres Vidnesbyrd, som han nævnede som Vidner, da han i Böigden opfordrede Stævnevidnet til Thingreise. Han skal tilkalde fem Bønder, Naboer til den sagsøgte, til Kvidudsagn, om han var kommen her den første Herrensdag i Thinget, eller ei. Men dersom de give det Udsagn, at han ei var kommen her den første Herrensdag i Thinget, da bliver han Fjörbaugsmand derfor, med mindre han faaer den Lov-Indsigelse gjort

gjældende, at han ei er istand til Thingreise formedelst Svaghed, men det skulle hans fem Nabobønder bevise ved Kvidudsagn. Den Mand skal tilkalde Kviden, som varetager den sagsøgtes Værn, og slipper denne fri i Sagen, dersom han faaer noget saadant Værn-Kvidudsagn, som Loven hjemler. Dersom kun eet af Stævnevidnerne er paa Thinge, skal det dog afgive Stævnevidnesbyrd, saafremt de Vidner have indfundet sig, som Sagsøgeren tilkaldte. da han opfordrede sine Stævnevidner til Thingreise, men fem Mænd skulle bekræfte Stævnevidnets Forklaring og bevidne paa sin Ære, at de og de Mænd, der sidde hjemme, ere blevne (oprindeligt) nævnede som Vidner til (i Forening med ham) at afgive saadant Stævnevidnesbyrd, som han har fremsagt. Saadanne Mænd skulle bekræfte Stævnevidnesbyrdet, som Sagsøgeren vilde kunne anvende som Stævnevidner. Dersom samtlige Stævnevidner udeblive fra Thinge, eller dersom de tilbageholde Vidnesbyrdet, uagtet de ere blevne opfordrede til at vidne paa Thinge, da gjælder det Fjörbaugsgaard. Da skal han tilkalde sine fem Nabobønder til at paahøre sin Fremsigelse af Hovedsagen og til at afgive Kvidudsagn, om han, da han foretog Stævningen, har nævnet Vidnerne til at afgive saadant Stævnevidnesbyrd, som han paaberaabte sig, da han fremsagde Sagen, samt om han har foretaget Stævning i en saaledes beskaffen Sag, som den, han for Domstolen har fremsagt. Dersom Sagsøgeren gaaer glip af de Vidner, han har anvendt ved Opfordringen til Stævnevidnerne om at reise til Thinge, da bliver det ham ei til Sagspilde, naarsomhelst han ikke giver dem Tilladelse til at sidde hjemme, og en Kvid derhos giver det Udsagn, at han har anvendt saadanne Opfordringsvidner, som han har troet, vilde reise til Thinge, og hedde de Tillidsvidner. Han skal tilkalde sine fem Nabobønder i Opfordringsvidnernes Sted, dersom disse ikke ere komne til Thinge, for at give Udsagn, om han har opfordret det udeblevne Stævnevidne til Thingreise — og nævne dets Navn — saaledes som han siger, eller han ikke har opfordret Vidnet dertil. Den samme Nabokvid skal give Udsagn derom, som har udsagt, at det til Thingreise opfordrede Stævnevidne ikke var kommen til Thinge paa Herrensdagen.

I hver Sag, som fremsiges, skal Stævnevidnesbyrd fölge næst efter Fremsigelsen, men da er det ligegyldigt, hvilke Bevismidler fremkomme derefter.

Dersom man har en Sag at søge, hvortil hører Vidnebevis, da skal han bede Vidnerne at affatte og fremsige Vidnesbyrdet. Vidnerne skulle forud sværge Ed og derefter afgive Vidnesbyrdet. Da afgive de ret Vidnesbyrd, dersom de fremsige alle de Ord, til hvilke de bleve nævnte (oprindelig tilkaldte) som Vidner. Fremsige de end nogle af de Ord ret, til hvilke de bleve nævnte som Vidner, men udelade andre, saadanne, som have Indflydelse paa Sagens Afgjörelse, da er det Lögnvidnesbyrd. Om en Mand end forklarer alle de Ord ret, hvortil han blev nævnet som Vidne, men han tilföier et eller andet Ord, hvortil han ei blev tilkaldt som Vidne, Ord, som have Indflydelse paa Sagens Afgjørelse, da er det Lögnvidnesbyrd. Skjöndt Vidnet ikke fremsiger alle Ordene, saaledes som det blev tilkaldt til at vidne om dem, da er dog Vidnesbyrdet ret afgivet, naar Afvigelsen ei har Indflydelse paa Sagens Afgjørelse.

Saasnart Vidnerne ere blevne enige, skal en af dem fremsige Vidnesbyrdet, men de øvrige skulle tilkjendegive deres Enighed. Nu blive de ikke alle enige, da skal Flertallets Udsagn gjælde, og skal en Mand af deres Flok fremsige Vidnesbyrdet. Hine, som ere færre i Tallet, skulle tilkjendegive sin Enighed, eftersom de ikke have Styrke til andet, men efterat det Vidnesbyrd er fremsagt, skulle de erklære, at de vilde have afgivet et andet Vidnesbyrd, dersom de havde haft Styrke dertil, og angive, hvad Vidnesbyrd de vilde have aflagt, og ansees de da ei skyldige i Lögnvidnesbyrd, om end Flertallet af Vidnerne bliver sagsøgt for saadant. Nu blive der lige mange paa begge Sider, saaledes at hver vil afgive sit Vidnesbyrd, da skal deres Udsagn giælde, som afgive længere Vidnesbyrd, længere med Hensyn til de Ord, som have Indflydelse paa Sagens Afgjörelse, med mindre det bevises at være Lögnvidnesbyrd. Nu afgive begge Partier lige langt Vidnesbyrd, og der ere lige mange paa begge Sider, da skal det agtes, som om Vidnesbyrdet er aflagt til Fordel for den af Parterne, som æskede Vidnesbyrdet.

Dersom en Mand bliver opfordret (til Thingreise og) til Aflæggelse af et Vidnesbyrd, som han formener, at han ei er bleven (oprindelig) tilkaldt som Vidne til at afgive, da skal han desuagtet fare til Thinge, og frigjöre sig derfor for Domstolen, og anvende de Ord: „jeg erklærer mig fri for at aflægge det Vidnesbyrd;" — og angive, hvad Vidnesbyrd det er — „jeg erklærer mig fri derfor, fordi jeg ei blev nævnet som Vidne til at afgive det Vidnesbyrd." Og gjælder det ham samme Straf, som om han havde afgivet Lögnvidnesbyrd, dersom han er bleven nævnet som Vidne, og han desuagtet erklærer sig fri for at aflægge Vidnesbyrd. For den gjælder det Fjörbaugsgaard, som har opfordret ham til Aflæggelse af Vidnesbyrdet, dersom han ikke er bleven nævnet som Vidne, og dersom han ikke netop har opfordret ham dertil, fordi han har troet, at han var ret Vidne. Den som (saaledes urettelig) i Böigden er opfordret til Aflæggelse af Vidnesbyrd, kan stævne den Sag fra Lovbjerget, og søge samme Sommer, men ogsaa kan han vælge at anlægge Sag senere. Ingensinde skulle færre Mænd være tilstede, naar man stævner fra Lovbjerget, eller lyser Sager, end tyve, undtagen i Fattigsager.

Naar Vidner opfordres til Aflæggelse af Vidnesbyrd, da er det ikke Pligt for dem at vidne, naar Parten foretager saadan Opfordring efter hvad han omtrentlig erindrer, (saa at han ikke netop opfordrer alle dem, som han oprindelig har tilkaldt som Vidner), med mindre Vidnerne have, da de bleve nævnede, samtykket i at ville afgive Vidnesbyrd, om de end kun vare to sammen; da skulle de dog aflægge Vidnesbyrd. Det er Pligt for Vidnerne at afgive alle de Vidnesbyrd, som de ere blevne tilkaldte til at afgive, dersom de opfordres til Thingreise paa den Maade, som i Loven er fastsat. Man skal have opfordret sine Vidner eller Kvidmænd i Böigden til Thingreise i det seneste 14 Nætter för Thinget. Men dersom en Mands Vidne bliver sygt eller saaret, da skal det sende Bud til den Mand, som har opfordret ham til Thingreise, om at træffe sammen med sig paa et Sted, som Vidnet bestemmer, eller (ialfald) i den syges Hjem, dersom han ikke føler sig istand til at

begive sig til et andet Sted. Parten skal igjen sende Bud til de øvrige Vidner, som han har opfordret til Thingreise, og skulle de da fare hen og træffe sammen med det syge Vidne, og skal den syge fremsige Vidnesbyrdet i den affattede Form for dem, og sværge Ed, inden de have affattet Vidneudsagnet. Saaledes skal han affatte Vidnesbyrdet, som de komme overens om, og saaledes tale alle Ord, som om det var for Domstolen. Der skulle to Mænd modtage hans Vidnesbyrd, men dersom tvende Vidner blive syge, da er det ret, at tre modtage de tvendes Vidnesbyrd, og bliver det Vidnesbyrd da lige saa gyldigt, som disse Mænd (paa anden Haand) afgive, som om hine (oprindelige) Vidner selv aflagde Vidnesbyrd. Dersom en Mand, som er opfordret til Vidnesbyrds Aflæggelse og Thingreise, er kommen med sine Varer til Skibs, og Varerne ere komne ud paa flydende Fyr, da skal han forholde sig med sin Vidnepligt, som om han er syg, men han skal, ifald han ikke vil reise til Thinge, begive sig til hin, som har opfordret ham til Thingreise, og tilbyde ham at fare hen og mødes med Vidnerne og at affatte Vidneudsagnet i Forening med dem.

33. At kræve Befordring.

Dersom en Mand, som ikke har Thingmandsrettigheder, bliver opfordret til at aflægge et Vidnesbyrd paa Althinget, som han ikke (da han blev nævnet som Vidne) kunde erklære sig fri for at afgive [1], og han ikke har vidst, at han vilde komme til i den Anledning at reise til Althinget, (uden dog dengang at stille noget Krav) da kan han forlange Hest og Mad af den Mand, som opfordrede ham til Thingreise, og angive, hvorhen samme skal bringes ham. Han kan fremføre sit Krav, hvor Parten selv paahører det, eller ogsaa i Partens Hjem. Han er ikke pligtig til at reise til Thinge, med mindrn ham bringes en Hest, som er dygtig nok til at han kan paa samme ride til Thinge i Selskab med andre Mænd, men han skal følge den Mand til Thinge og til Bod, som har opfordret ham til Thingreisen, om denne ønsker det, men derpaa skal han, efterat de ere komne til Thinge, under

1) *hvilket nemlig i nogle Sager var tilladt, i andre formeent.*

Tilkaldelse af Vidner, forlange af ham den Mad, som han har krævet af ham. Men dersom hin ikke afgiver den Mad til ham, da skal han stævne ham derfor og i Stævningen erklære ham skyldig til Bod, og skal Parten ligefuldt afgive Mad til ham; men Vidnet skal ikke destomindre forblive paa Thinge, om han end nægter det Maden, indtil det har afgivet alle de Udsagn, som det i Böigden blev opfordret til at afgive.

Man skal have opfordret i Böigden Flertallet af de Vidner til Thingreise, som man mindes at have nævnet som Vidner, med mindre de, da de bleve nævnede som Vidner, have samtykket i at aflægge det Vidnesbyrd, om de end ikke bleve flere i Tallet end to, og vil det da være tilstrækkeligt for ham, om han end kun har opfordret Mindretallet af sine Vidner til Thingreise. De ere da pligtige at afgive det Vidnesbyrd, om end kun tvende ere blevne opfordrede til Thingreise.

Men hvor baade Vidneudsagn og Kvidudsagn hører til een Sag, der skal Vidnesbyrd afgives för end Kvidudsagn.

Dersom alle en Mands Stævnevidner døe eller miste Mælet, da skal han tilkalde sine fem Nabobønder og skulle de da afgive Stævningsbeviset for ham, paa samme Maade, som naar de Vidner sidde hjemme, som ere blevne opfordrede til Aflæggelse af Stævnevidnesbyrd.

34. Dersom Nabobønder sidde hjemme.

Dersom de Nabobønder, som ere blevne opfordrede i Böigden til Thingreise og Afgivelse af Kvidudsagn, sidde hjemme, da kan Parten stævne efter den første Herrensdag i Thinget, fra Lovbjerget, og i Stævningen nedlægge Paastand imod den udeblivende til saadant Ansvar, som Hovedsagen, naar Bevis for samme blev ført og ingen Feil bleve begaaede under Sagen, vilde gaae ud paa. Det er ogsaa lige saa ret at stævne til den Tid, da Parten savner ham: naar Kviden skulde anvendes. Han skal først anlægge Sagen imod ham, efterat Hovedsøgsmaalet er fremsagt, og skulle begge for samme Domstol, og skulle den sagsøgtes fem Nabobønder tilkaldes til Udsagn, om han var paa Thinge den første Herrensdag i Thinget, eller ikke. Han skal føre for Dom-

stolen de Vidner, han tilkaldte, da han i Böigden opfordrede den udeblivende til Thingreise, og er han berettiget til at tilkalde en anden Kvidmand i den udeblevnes Sted til Brug under Hovedsagen. Enhver, som vil, kan æske Værnkvid for den sagsøgte, fem Naboer af ham, til Udsagn, om han er udebleven paa Grund af saadanne Forfald, som ere fastsatte i Loven, eller ikke. Dersom en Mand i Bøigden opfordres til Afgivelse af Kvid- eller Vidneudsagn, og han ikke kan reise fulde Dagsreiser, hvilkensomhelst Svaghed der end paakommer ham, saa at han ei er pligtig til Thingreise, da er det Lov-Værn, saavelsom og dersom han er urettelig bleven opfordret, saaat han af den Grund ei er pligtig til Thingreise, naar han ei selv vil, hvadsomhelst Feil der er ved Opfordringen, saaledes at han af den Aarsag ikke er pligtig til at ride til Thinge, og er den Sag da (i det sidste Tilfælde) uefterrettelig, som Parten har opfordret ham til at give Udsagn i, hvad enten han foretager Reisen ifølge Opfordringen eller ikke.

Men efterat Kviden har afgivet Udsagn om Udeblivelsen, da skal Parten tilkalde en anden istedet, den Bonde, som af dem, der ere paa Thinge og have de Egenskaber, som udfordres til at være Medlem af Kvid, boer nærmest det Sted, fra hvis Nabolav han har tilkaldt Kviden. Men dersom den udeblivende ikke faaer det Værnkvidudsagn, at han er udebleven paa Grund af saadanne Forfald, som hjemles i Loven, da gjælder det ham sligt Ansvar, som jeg för anførte, og skal Parten anlægge Sagen imod ham efterat Hovedsagen er fremsagt og Stævnevidnesbyrdet aflagt, og skulle begge Sager for samme Domstol.

35. At rydde Kvid.

Naar Kvid skal afgjøre Retstrætter imellem Mænd, da skal Sagsøgeren, efterat han har sammensat sin Kvid, gaae til Domstolen og, under Vidners Tilkaldelse, „byde den Mand, som han har Sag imod“ — og nævne ham — „byde ham at fare hen og rydde den Kvid, som han har sammensat“, — og angive, paa hvilket Sted den er, og nævne alle Kvidmændene og tale „saaledes, at Flertallet af Dom-

merne kan höre det, dersom de ville lytte dertil.“ — Men den, som vil rydde den Kvid, skal gaae derhen. Han skal aflægge Ed, inden han skrider til at rydde Kviden. Derefter skal han tilkalde Vidner: „til det Vidnesbyrd, at jeg erklærer paa min Ære, at den og den, der ei er udmeldt som Kvidmand, boer nærmere ved det Sted, fra hvis Nabolag Kvidmændene skulle tilkaldes, (end een eller flere af de tilkaldte)“ — og skal han nævne den Mands Navn, og angive, i hvilken Bod (paa Thinget) han opholder sig.

Men dersom han rydder Kvid paa Grund af Frændskab, da skulle Næstsödskendebörn og nærmere Slægtninge vige Sæde af Kviden, saavelsom disse tre nærbesvogrede: naar den ene er gift med den andens Moder eller Datter eller Söster. Han kan rydde paa Grund af Kvidmandens Slægtskab eller Svogerskab (ei blot med Modparten, men ogsaa med sig selv). Han kan rydde paa Grund af de 3 Slags aandeligt Slægtskab: naar den ene har holdt den anden under Daab eller under Primsignelse eller under Confirmation. Ei skal en Mand rydde Kvid paa Grund af Kvidmandens aandelige Slægtskab med den ryddende selv.

Dersom en Kvidmand er saa svag, at han ikke vilde have været pligtig til Thingreise, dersom han (i den Tilstand) var bleven tilkaldt som Kvidmand (hjemme i Böigden), da er han berettiget til at rydde ham.

Dersom en Mand har Sæde i Kviden, som har mindre Formue, end som saa, at han er pligtig til at betale Thingreiselönsafgiften, eller det er en Bonde, som ingen Tjenestekarl har, da er han berettiget til at rydde ham.

Han skal rydde paa Grund af Kvidmandens Forhold til rette Sagsoger eller rette Sagvolder, hvo der end (ifölge Overdragelse fra disse) fører Sagen. Naar han rydder Kvid paa Grund af aandeligt Slægtskab, eller Frændskab eller Svogerskab, skal han anvende 2 Mededsmænd, med mindre den (ryddende), der opregner Slægtskabet eller Svogerskabet (er saa fjernt beslægtet med den, paa hvis Vegne han anvender Forkastelsesretten, at han) vilde kunne være gyldigt Medlem af Kviden; Mededsmændene skulle være fjernere beslægtede med rette Sagsoger eller Sagvolder, end Næst-

sødskendebörn. Rydder han Kvid paa Grund af Veilængde (fra det Sted, af hvis Omegn Kviden skal tilkaldes), da skal han med 2 Mededsmænd aflægge Bevidnelse paa sin Ære, om han end (med Hensyn til Slægtskab til Parten) er ret Opregner.

Dersom Rydningen gaaer saa rask for sig, at Flertallet af Kvidmændene i en Kvid, der er tilkaldt hjemme i Böigden, viser sig at være uretteligen tilkaldt, da bliver det ei til Sagspilde for Parten, dersom han sværger Ed paa, at han har tilkaldt dem, som han troede, vare de retteste, men bøde skal han tre Mark til den, som han har Sag at forfølge imod.

Saa skulle Rydningsordene fremsiges, at Flertallet af Thingmændene kan höre det. Han skal derefter nævne Vidner paa „at han tager ham ud af Kviden", og angive, om han anvender Forkastelsesretten paa egne eller en anden Mands Vegne.

Dersom samtlige Kvidmænd i Nabokviden ere uretteligen tilkaldte, kan den ryddende oprykke dem alle under eet, under Anvendelse af 2 Mededsmænd. Den ryddende og Mededsmændene skulle (da) bevidne paa sin Ære, „at alle de og de Mænd boe nærmere det Sted, hvorfra Nabobønder skulde tilkaldes" — og nævne alle de Mænd og angive, i hvilke Boder de ere. Modparten skal istedet tilkalde de Mænd, som den ryddende har nævnet, og bliver det ham ikke til Sagspilde, forsaavidt angaaer saadan Nabokvid, som han har tilkaldt paa Thinge, om ogsaa samtlige Kvidmænd ere uretteligen tilkaldte med Hensyn til Naboskab, dersom han har forholdt sig ret med Tilkaldelsen.

Naar en Tjenestekarl, der (som Broder, Sön, Stedsön, Svigersön eller Ægtemand) er ret Thingmand for en Bondes Gaard, er bleven tilkaldt som Kvidmand, da er den, der udöver Forkastelsesretten, berettiget til at rydde ham, dersom han ikke har fast Hjem der paa Gaarden. Nu vil han ikke rydde, men (derimod senere), for at forspilde Modpartens Sag, gjöre den Indsigelse gjældende, at den Tjenestekarl, der ei var gyldigt Medlem af Kviden, har der afgivet Kvidudsagn, og han vil lade det blive til Sag-

spilde for Modparten, da bliver det ham til Sagspilde, med mindre Vidneudsagn fremkommer for at Tjenestekarlen inden Tilkaldelsen har givet det Svar, at han havde fast Hjem paa den Gaard, for hvilken han iövrigt med Gyldighed kunde udmeldes som Kvidmand, eller — for det Tilfælde, at Modparten ikke har truffet Tjenestekarlen, da han tilkaldte ham, og heller ikke (iövrigt) har haft Leilighed til at spörge ham — 5 Nabobønder give det Udsagn, at han, da han tilkaldte ham, har troet, at han var hjemfast paa den Gaard, for hvilken han (iövrigt) var ret Thingmand og ret Kvidmand. Hvergang en Mand, som er ret Thingmand for en Bondes Gaard, reiser til Thinge for ham, da er Bonden pligtig at besörge ham baade Hest og Mad, — en saadan Hest, som er dygtig til Thingreise, og skal da Bonden ei betale Thingreiselönsafgiften, men hin, som reiser til Thinge, skal nyde Thingreiselön, ligesom andre Thingmænd.

Sagsøgeren skal nævne Vidner paa, at Modparten har sluttet Rydningen, eller paa at han erklærer, at han ikke vil rydde den Kvid. Derpaa skal han opfordre Kvidmændene til Fremsigelse af Udsagnet. Det er fastsat, at inden Kvidudsagn afgives, skulle alle Kvidmændene först sværge Ed for Domstolen. De skulle alle indbyrdes sammenföie deres Ord, saa at de alle kunne komme overeens. De skulle indbyrdes kaste Lod om, hvem af dem skal fremsige Kvidudsagnet, men den af dem, som Loddet træffer, skal fremsige det, med mindre de blive enige om en anden Bestemmelsesmaade, i hvilket Tilfælde de ei behove at kaste Lod. De øvrige skulle tilkjendegive sin Enighed. Blive de ikke enige om, hvilket Kvidudsagn de skulle afgive, da skal Flertallets Udsagn gjælde, og Flertallet fremsige Kviden, men samtlige Kvidmænd skulle tilkjendegive sin Enighed. Men Mindretallet skal for Domstolen erklære, at de vilde have afgivet et andet Udsagn, dersom de havde haft Styrke dertil, og angive hvad de vilde have udsagt. Men dersom det viser sig, at Kvidudsagnet er falsk, da gjælder det ikke Straf for dem, der vilde have afgivet et andet Udsagn, naar de have talet disse Ord for Domstolen.

Dersom Kvidmændene saggives for at Kvidudsagnet er

blevet afgivet sildigere end det er fastsat i Lovene, og dette benyttes til en Anklage mod dem for at have tilbageholdt Kvidudsagnet, da skulle de æske Forsvarskvidudsagn, om en saadan (Naturens eller menneskelig) Magt har været til Hinder for Afgivelsen af Udsagnet, at de derfor ikke have kunnet afgive det, eller de vare saaledes forhindrede ved Sæde i andre Hovedkvider[1], at de af den Grund ikke have afgivet Kvidudsagnet som det i Loven er fastsat; da slippe de frie i Sagen, dersom de faae saadant Forsvarskvidudsagn. Dersom nogle af Kvidmændene ikke ere saaledes forhindrede ved andre Retshandlinger, da skulle de gaae til Domstolen og tilkalde Vidner paa, at de ere beredte til at afgive det Kvidudsagn, saasnart de faae Selskab af sine Fæller. Dersom Kviden æskes, eller Tilbud til Rydning skeer saa sildigt, at de af den Grund ikke kunne afgive det Kvidudsagn saa tidligt, som det er fastsat, da gjælder det ingen Straf for Kvidmændene, men Partens Sag er ugyldig og gjælder det ham derhos Fjörbaugsgaard og er det Thingkrænkelse. Dersom den, hvem Rydning er tilbudt, dølger sine Indsigelser, eller fremfører Rydningen eller de andre Skjel han vil forebringe saa sildigt, at Kvidudsagnet af den Grund ikke bliver afgivet rettelig, saa tidlig, som fastsat er, da gjælder det Straf af Fjörbaugsgaard for de Mænd, som derved foretage Thingkrænkelse, men ingen Straf for Kvidmændene, og skal da ogsaa deres Udsagn agtes som om det i rette Tid var blevet afgivet. Dersom Kvidmænd tilbageholde et Hovedkvidudsagn indtil Solen (om Morgenen) skinner paa (Gaarden) Thingvöll, da bör deres Udsagn, der afgives sildigere, agtes for intet, med mindre det falder ud imod den sagsögte. Og er Sagsögeren da, — dersom Kvidudsagnet afgives imod den sagsögte — ikke pligtig at sagsøge Kvidmændene for Tilbageholdelsen, uagtet de ikke have afgivet Udsagnet inden Solen er kommen til Thingvöll. Men naarsomhelst Kvidudsagn tilbageholdes, da er Parten ikke pligtig at saggive flere af Kvidmændene end een, uden han vil.

---

1) *I Modsætning til Forsvarskvid.*

Dersom en Gode opfordres til Dannelse af Tylfterkvid i en Sag, hvortil Nabokvid hører, eller Nabobønder tilkaldes til Nabokvid i en Sag, der bör afgjöres ved Tylfterkvid, da skulle de gaae til Domstölen og tilkalde Vidner paa (at de erklære), at de „lade det være til Hinder for Afgivelsen af deres Kvidudsagn, at de ere opfordrede til saadant Udsagn, som det ikke tilkommer dem at afgive".

Naar en Mand behøver Forsvarskvid i en Sag, hvori en Nabokvid forud har givet Udsagn imod ham, da skal han tilkalde 5 Nabobønder af den Kvid, som forhen har erklæret sig imod ham, uagtet en Kvid af 9 Nabobønder har givet hint Søgsmaals-Udsagn imod ham. Han er berettiget til (foruden enkeltvis) at tilkalde dem hvor de findes alle samlede. Han skal tilbyde den Mand, som har Sag imod ham, at rydde Kviden, og sige ham, hvor de sidde, men han kan rydde af den Grund, at „de og de Mænd, der ei ere tilkaldte, men havde Sæde i Søgsmaalskviderne, boe nærmere (ved det Sted, fra hvis Nabolag Kvidmændene vare at udmelde)". Men behøver Sagvolderen flere Forsvarsudsagn i den Sag, da skal han bede de saaledes tilkaldte Kvidmænd at fremsige samtlige de Udsagn for Domstolen, men de ere pligtige til at give alle de Kvidudsagn, som lovligen afæskes dem, og have Indflydelse paa Sagens Udfald mellem Parterne. Dersom Forsvarsudsagn, som lovligen ere begjerte og have Indflydelse paa Sagen, tilbageholdes, da gjælder det Straf af Fjorbaugsgaard og bør det da agtes som om Forsvarskviden har erklæret sig til Fordeel for Sagvolderen. Æsker man saadant Kvidudsagn — være sig til Begrundelse af Saggivelse eller af Forsvar — der er uden Indflydelse paa Sagens Udfald mellem Parterne, da er den æskendes Sag tabt og kalde Mænd det Ophidsningskvid. Naar en Tylfterkvid afgiver Udsagn imod en Mand, og han behøver Forsvarsudsagn, da skal han tilkalde sine 5 Nabobønder.

Man skal tilbyde Modparten at rydde enhver Hovedkvid, hvad enten den skal tjene til Bevis for Sagsøgeren eller Sagvolderen, men ei behøver man at gjöre saadant Tilbud oftere end een Gang (om end Kviden afgiver Udsagn om flere Gjenstande).

Alle de Mænd, som have noget Lov-Anliggende at fremføre for Domstolene paa Althinget, være sig at forfølge Sag eller værge Sag, eller afgive Vidnesbyrd eller Kvidudsagn, de skulle sværge Eder, inden de fremsige de Anliggender, og saaledes at Dommerne kunne höre det. Naarsomhelst en Mand har aflagt en Ed, hvorved han har omfattet flere Retshandlinger, og der, naar han skal foretage de følgende Retshandlinger, der skulle være ledsagede af Eder, yttres Tvivl, om han har aflagt Eden, da skal han lade de Vidner, han ved Edens Aflæggelse tilkaldte, afgive Vidnesbyrd desangaaende, eller ogsaa sværge Ed anden Gang.

Naarsomhelst man tilbageholder Bevismidler paa Althinget, da gjælder det Fjörbaugsgaard og skal Forseelsen forfølges ved den Domstol, for hvilken Hovedsagen er anlagt. Men i alle de Sager, der ere beredte til Anlæggelse, inden Domstolene drage ud til Sagers Paakjendelse, skal Saggivelse være tilendebragt inden Solen er gaaet ned, men bliver Saggivelsen ikke tilendebragt (inden den Tid), da er det en Frifindelsesgrund for Sagvolderen. Men de Hovedbeviser, som skulle ledsage Saggivelsen, skulle være førte inden Solen skinner paa Thingvöll Dagen derefter.

Har man Sager for flere Domstole end een, da er han desuagtet ikke pligtig til at aflægge Ed oftere end een Gang, men findes det. at der yttres Tvivl, om han har aflagt Eden, skal han lade de Vidner, han tilkaldte ved Edsaflæggelsen, afgive Vidnesbyrd desangaaende for hin anden Domstol.

36. Om Kvidudsagn.

Dersom en Mand har æsket Tylfterkvid, da skal Goden udmelde Mænd af sit Godord til at deltage i Kviden med sig, og er det gyldigt, hvad enten han vælger Bønder eller Tjenestekarle; han skal udnævne 11 Mænd foruden sig selv. Goden skal gaae til Domstolen og tilbyde den Mand, som opfordrede ham til Dannelsen af Tylfterkvid, at rydde Kviden, og skal han nævne ham ved Navn og sige ham, paa hvilket Sted han har sammensat Kviden. Men han skal rydde Tylfterkvid efter samme Regler som Domstolen. Der-

som de ikke blive enige om, hvad Kvidudsagn de skulle afgive, skal Flertallet raade, men ere de lige mange paa begge Sider, skulle de give det Udsagn, som Goden vil.

Dersom saadan Sag, hvortil Tylfterkvid hører, reises imod Goden, da skal han sammensætte Kvid til Udsagn om sig selv, men Sagsøgeren skal opfordre en af Goderne i samme Thinglaug — den af dem, som han vil, dersom de begge ere i lige nært Slægtskab med den sagsøgte, men ellers den af dem, som er fjernest beslægtet med denne — til at fremsige Kvidudsagnet. Men den saaledes opfordrede Gode og de elleve Kvidmænd skulle gaae til Domstolen og sværge Ed der, men Goden skal fremsige de Udsagn, som de 11 blive enige om. Dersom Goden har en Sag, hvorom Tylfterkvid skal give Udsagn, imod en Mand af sit Trediedelsdistriet, da skal han tilkalde 11 Mænd af sin Trediedel til at affatte det Kvidudsagn, men de 11 skulle gaae hen at affatte med hinanden det Udsagn og skal Flertallet af dem raade, dersom de ikke blive enige, men Goden skal fremsige det Udsagn, som Kvidmændene, ham selv undtagen, blive enige om.

Dersom Goden tilbageholder et Tylfterkvidudsagn, da er han derfor skyldig til 3 Marks Bod og Fortabelse af sit Godord, men den forurettede kan vælge om han vil sagsøge Goden eller ikke.[1] Men saa skal det agtes, naar Goden tilbageholder Udsagnet, som om det var faldet ud imod den sagsøgte, med mindre denne tilveiebringer Forsvars-Udsagn, at Goden ikke vilde have afgivet Kvidudsagn imod ham, men at han af den Grund har tilbageholdt det, at han vilde skade den sagsøgte, og skulle dennes 5 Nabobønder afgive Udsagn om Tilbageholdelsen er skeet for at skade ham, og om Kvidmændene vilde have erklæret sig for hans Frifindelse, dersom de havde afgivet deres Udsagn.

37. Om Vidneudsagn imod Kvidudsagn.

Saggivelse skal i enhver Sag gaae forud for Forsvaret, med mindre begge falde sammen i eet, og Forsvaret i den ene Sag indeholder Saggivelse i den anden. Naar Kvidud-

[1] *Goden slap da i sidste Fald for al Straf.*

sagn ere æskede til Begrundelse af Saggivelse, men Sagvolderen har Vidner for sin Sag, da skal Vidnesbyrd afgives forud for Kvidudsagn, uagtet hint hører til Sagens Forsvar. Ei skal Sagvolderen (i saa Fald) trække Vidneförselen saa meget ud, at Kvidudsagnet ei kan være afgivet inden Solen skinner paa Thingvöll. Dersom ikke det Udsagn som Kvidmændene og det som Vidnerne ville afgive falder sammen, og begge skulle give Udsagn om samme Gjenstand, da skal Sagvolderen sige, at han har Vidnesbyrd i den Sag, hvori Kviden er bleven tilkaldt, men derefter skal han nedlægge Forbud mod Afgivelsen af Kvidudsagnet. Nu afgive de tiltrods for Forbudet sit Kvidudsagn, inden Vidnesbyrdet er blevet aflagt, da bör det Kvidudsagn for intet at ansees, og bliver derhos hver af Kvidmændene skyldig til 3 Marks Bod, men Vidnesbyrdet skal derefter ikke desto mindre føres. Dersom det da ikke viser sig at Vidnesbyrdet er falsk, da staaer det til Sagvolderen at saggive Kvidmændene for at have givet falsk Kvidudsagn.

Ei heller skulle Mænd afgive Modvidnesbyrd her paa Thinget; men afgive Mænd det, da gjælder det Bod, og bör Modvidnesbyrdet for intet at ansees. Men det er Modvidnesbyrd, naar der gives Udsagn imod hvad der forhen er blevet udsagt — Vidneudsagn imod Kvidudsagn, eller Kvidudsagn imod Vidneudsagn — saaledes at begge Udsagn ikke kunne være rette. Men viser det sig at begge Udsagn staae i Strid imod et forhen afgivet, da er Straffen Skovgang for det (første) falske (Mod-) Vidnesbyrd, og Fjörbaugsgaard for det (andet) Modvidnesbyrd.

38. Om Forsvaret.

Inden Sagvolderen fremfører sit Forsvar, skal han under Tilkaldelse af Vidner, spörge den Mand, som har Sag imod ham, om han har fremført sin Saggivelse, saaledes som han troer det tilstrækkeligt, eller ikke. Da skal Saggsøgeren svare at han har fremført Saggivelsen saaledes som han troer det tilstrækkeligt, med mindre noget maatte fremkomme i Modpartens Forsvar, der kunde give Anledning til, at han senere kunde önske at fremføre noget til Begrun-

delse af Søgsmaalet. Da er Sagvolderen berettiget til at skride til Forsvaret, naar disse Ord ere blevne talte. Dog er han berettiget til at fremføre Forsvaret, uagtet hin ikke svarer disse Ord, dersom Dommerne tillade det, og de finde, at Sagsøgeren derved vil forspilde hans Forsvar, og er det Thingkrænkelse, dersom Sagsøgeren forhaler Forsvaret for Modparten. Sagvolderen kan begynde Forsvaret, naar han vil, men 5 Bønder, Naboer til den sagsøgte, skulle afgive alle Forsvarsudsagn, med mindre han er saggivet med en Kvid af 9 Nabobønder, da skal han tilkalde 5 af de 9 til Forsvarskvid for sig, dem af dem, som boe nærmest det Sted, fra hvis Nabolag Kviden er tilkaldt.

Dersom en Mand bliver syg i Nabokvid, da skulle de øvrige Kvidmænd indhente hans Udsagn i Boden, hvor han opholder sig. Han skal aflægge Ed paa, hvilket Udsagn han erklærer sig for; de skulde tilkalde Vidner paa hans Ord og fremsige (det endelige) Kvidudsagn for Domstolen. Dersom en Mand af Kviden døer eller mister Mælet, da skal man tilkalde en anden i hans Sted; om han skal ansees at have Mælet eller ikke, skal beroe paa, om han har det eller ikke paa den Tid, da de spörge ham.

Den Mand, som vil fremføre Forsvar, han skal gaae til Domstolen og nævne sig Vidner „til det Vidnesbyrd, at han byder ham“ — og nævne ham ved Navn — „den Mand, som har fremført Saggivelse imod ham, at lytte til sin Edsaflæggelse“ — dersom han ikke för har aflagt Ed — „og til det Forsvar, som han der vil fremføre.“ Men siden skal han fremføre sit Forsvar, hvad enten han dertil anvender Kvid- eller Vidneudsagn. Naar Forsvarsbeviserne ere førte, skal Sagsøgeren under Vidners Tilkaldelse spörge, om han har fremført Forsvar for sin Sag saaledes som han troer det tilstrækkeligt, men Sagvolderen skal give det Svar, at han nu har fremført Forsvar, som han troer det tilstrækkeligt — naar det forholder sig saaledes. Men naar han har ført nogle Beviser hørende til Forsvaret, da behøver Sagsøgeren ei at vente indtil han har fremført sit Forsvar som han troer det tilstrækkeligt: da bör hver af dem fremme sin Saggivelse eller sit Forsvar, eftersom hver for sig er beredt dertil.

39.

Paa Althinget kan Forsörgelsessag anlægges imod den trængendes nærmeste eventuelle Arving. Den Sag skal lyses imod Arvingen fra Lovbjerget „til Forsørgelse og Bevaring af den trængende" — og skal Sagsøgeren nævne begge ved Navn, baade den trængende og den sagsøgte, og angive til hvilken Domstol han lyser — „og lyse Lov-Lysning". Den Mand, som anlægger Sagen [1], skal tilkalde 5 Bonder, Naboer af den sagsøgte, til at give Kvidudsagn, „om den sagsøgte er nærmest til at tage Arv efter den trængende, eller han i det hele er pligtig til at forsörge den trængende" — og skal han nævne begge ved Navn. Giver Kviden det Udsagn, at Forsörgelsespligten paahviler den sagsøgte, skal denne dømmes til at modtage den trængende. Den som vil føre Forsvaret [2], skal opfordre de samme 5 Nabobønder til at give Udsagn, om Arvingen har Gods eller Formue til at forsörge den trængende eller ikke. Dersom Udsagnet gaaer ud paa hans Uformuenhed, da er man berettiget til at lyse Forsörgelsessag imod hvem som man vil af dem, som ere nærmest beslægtede med den trængende, og som have Gods og Formue til Forsörgelsen.

Under Sagen skal Sagsøgeren opregne Frændskabet mellem den trængende og den, mod hvem Forsörgelsessag anlægges, og erklære paa sin Ære med 2de Mededsmænd, „at det og det er ret Frændskabsopregning mellem de to, N. N. og N. N.", da skal den Mand dömmes til at overtage Forsörgelsen, med mindre lovligt Forsvar findes i Sagen. Berettiget er den, som vil lyse Forsörgelsessag, til strax at lyse Sagen mod den, som er nærmest beslægtet med den trængende af de Slægtninge, som have Gods og Formue til Forsörgelsen — uden at han forinden behøver at have (forgjeves) lyst Sagen imod den trængendes nærmeste eventuelle Arving.

40. Om Sagernes Fremstilling.

Saasnart (samtlige) Parter have fremfört Saggivelse og

1) *I Reglen den tidligere Forsørger, eller en anden fjernere Slægtning til den trængende.*

2) *Være sig den eventuelle Arving selv eller en anden, der i hans Fraværelse optraadte paa hans Vegne, hvad der var tilladt enhver.*

Forsvar for Domstolen som de ville, da skal enhver, som har Sag at forfølge eller forsvare for den Domstol, have en Fremstiller af sin Sag, være sig af Saggivelse eller af Forsvar. Som Fremstiller af sin Sag kan man gyldigen anvende den af de Mænd, der ere udnævnte til Sæde i Domstolen, som frivillig vil paatage sig det. Dersom Dommerne ikke frivillig ville paatage sig at fremstille Sagen, skal han, under Vidners Tilkaldelse, bede dem at fremstille Sagen. De bör (da) kaste Lod indbyrdes om, hvem der skal fremstille hans Sag, og skal den af dem fremstille Sagen, som Loddet træffer. Kaste de ikke Lod imellem sig, da gjælder det Fjörbaugsgaard for alle dem, som have Sæde i den Domstol — men det er Thingkrænkelse, som de foretage, naar de (saaledes) ikke overtage hans Sag til Fremstilling. Det er og fastsat, at Søgsmaalsretten i den Sag tilkommer den, som har den Sag, hvilken Dommerne ikke ville paatage sig at fremstille.

Dersom Sag anlægges imod en Mand, som er udnævnt til Dommer, da er han berettiget til, hvilket han vil, at værge sin Sag, (selv), eller overdrage sit Forsvar til en anden. Dersom Sagen kommer for den Domstol (hvori han har Sæde), da skal han dog have Ret til at sidde i Domstolen, men han skal tilkjendegive sin Enighed i den Dom, de øvrige fremsige. Det er og fastsat, at, dersom han har en Sag at søge, hvis Anledning hidrörer fra en Tid, senere end han blev udnævnt til Dommer, da er han berettiget til, hvilket han vil, at saggive selv. eller overdrage det til en anden. Kommer Sagen for den Domstol, hvori han er, skal han dog have Ret til at sidde i Domstolen. Ei skal hans Stemme gjælde i den Sag, og skal han ei heller deltage i Moddomme[1] i den Sag. Han skal og tilkjendegive sin Enighed i den Dom, som de øvrige fremsige.

41. Om Dommerne.

Det er og fatsat, at inden Dommerne skride til Dommen, skulle de först sværge Ed, naar de ikke för (under andre Forhandlinger paa samme Thing) have gjort det. De

[1]) *Jrfr. c. 45 i det følgende.*

skulle tilkalde Vidner: „Jeg nævner Vidner til det Vidnesbyrd, at jeg sværger Ed paa Korset, Lov-Ed, og jeg siger det Gud, at jeg vil dömme den Dom, som jeg troer er Lov".

Det er og fastsat, at de skulle fremstille Parternes Sager, de Sager först, som först ere fremkomne. De skulle fremstille Saggivelsen i hver Sag forud for Forsvaret. Den Mand, som fremstiller Saggivelse eller Forsvar, han skal opregne de Handlinger[1], der af Parten ere foretagne i Sagen, og angive imod hvem de vare rettede, hvad enten det var til Begrundelse af Søgsmaal eller Forsvar. Men Saggivelse skal för fremstilles end Forsvar i samme Sag. Den Mand, som skal give Fremstilling af Forsvaret, han skal anføre alle de Handlinger, der af Sagvolderen ere foretagne i Sagen.

Dersom Dommerne tykkes, at Mænd komme Domstolen for nær. Dommerne skulle (da) bede de 3 Goder, der ere i den Fjerding, hvortil Domstolen hører — under Vidners Tilkaldelse bede dem at afgive til dem 3 Mænd til Domstolsvagt, men Goderne ere skyldige til Bod og Fortabelse af sit Godord, dersom de ikke gjöre saa, — at afgive Mænd til Domstolsvagt, og ere Dommerne søgsmaalsberettigede i den Sag mod Goderne. Goderne skulle indbyrdes indrette det saaledes, at de afgive en Mand af hvert af de gamle Thinglag[2]. De Mænd, som tages til Domstolsvagt, skulle riste tvende Furer udenfor den Plads, hvor Dommerne sidde, men dersom Mænd gaae udenfra derover, da skulle Vogterne tilkalde Vidner paa, at de ere gaaede indenfor over Furerne. Nu løber han ud igjen, da bliver han ei bodskyldig, men forbliver han der, da er han skyldig til (3 Marks) Bod, og ere Domvogterne søgsmaalsberettigede i den Sag. De skulle gaae til Lovbjerget og foretage Stævning der, og bör Sagen komme for den Domstol, der hører til Fjerdingen, hvorfra Domvogterne ere; de skulle føre Beviset i Sagen med Vidner, og tilfalder Halvdelen af Boden Domvogterne, Halvdelen Dommerne.

Dersom en Mand, som har Sæde i Domstolen, er for-

1) *Edsafløggelse, Sagens Fremsigelse, Bevisførelse, o. s. v.*
2) *Jrfr. c. 20, S 37.*

hindret ved Lov-Forhandlinger, der skulle gaae for sig for en anden Domstol, skal han, inden han gaaer bort, sige, at han erklærer sig enig i den Dom, som de øvrige komme overens om, medens han er borte.

De Sager skulle først paadömmes, som der ikke har været Tid til at paakjende den foregaaende Sommer, dersom der ere nogle saadanne Sager. Men dernæst de Sager, hvis Anledning er en her paa Thinget skeet Begivenhed, dersom de anlægges for den (Fjerdings-) Domstol. Derefter skal man paadömme de Sager, som först ere blevne fremstillede, med mindre der i Anledning af dem er (paa Grund af Dommernes Uenighed) Udsigt til Moddomme; da skal der dömmes sidst i de (først fremstillede) Sager, dersom det tegner til Moddomme i dem.

De skulle foretage Tælling af de tilstedeværende Dommere, for at erfare om Domstolen er fuldtallig, og skulle de afsige sin Dom med fuldtallig Domstol, dersom det kan skee. Dersom en Mand, som er udnævnt til Dommer, bliver syg eller saaret, saa at han ikke kan være ude, da skulle de gaae derhen til Boden, hvor den syge er, og skal han aflægge Ed for dem, saaledes som han skulde have aflagt den i Domstolen. Han skal tilkjendegive sin Enighed i den Dom, som de komme overens om. Da ere de øvrige berettigede til at paadömme samtlige Sager, med mindre der er Grund til at vente Moddomme i dem[1]. Dersom en Mand, som er udnævnt til Dommer, døer eller mister Mælet, da ere de tilbageblevne lige berettigede til at dömme, som om deres Domstol var fuldtallig.

De skulle dömme efter (de i Sagen foretagne Handlinger og navnlig) de Beviser, der ere blevne forte der for Domstolen fra Sagsøgerens eller fra Sagvolderens Side. De skulle dömme enten for eller imod i hver Sag. Dersom Indsigelse fremsættes mod (de i Sagen foretagne Handlinger og navnlig) de Beviser, der ere førte for Domstolen og som ville have Indflydelse paa Sagens Udfald, da skulle Dommerne først paadömme andre Sager, efter de Beviser,

1) *I hvilket Fald samtlige Dommere skulde begive sig til den syges Bod, nedenf. c. 42.*

som ere fremkomne. Nu formener Sagsøgeren, at den sagsøgte har fremsat Indsigelse imod Beviserne i den Hensigt at forhale Dommens Afsigelse, men ikke fordi han vil indanke Sagen for Femterretten[1], da skal han stevne ham fra Lovbjerget for Thingkrænkelse og paastaae ham skyldig til Straf af Fjörbaugsgaard og tilkalde (den sagsøgtes) 9 Nabobønder til Kvidudsagn og anlægge Sagen for den Domstol, hvorfor Hovedsagen staaer. Dersom Kviden erklærer ham skyldig i Thingkrænkelse, da bliver han Fjörbaugsmand, og Hovedsagen skal derefter paadömmes, som om Indsigelse mod Beviserne ei var fremsat.

Dersom Dommerne undlade at paadömme Parternes Sager, da skal man gaae til Lovbjerget og bede Dommerne at gaae ud at dömme om de Sager, som de ikke have sluttet, og Goderne, som have udnævnt de Dommere, skal man bede at føre sine Dommere ud. Ifald Dommerne da, efterat de ere blevne opfordrede, gaae ud at paadömme hans Sag, da ere de skyldfrie. Nu ville nogle af Dommerne dömme, men andre ikke, da gjælder det Fjörbaugsgaard for dem, der ikke ville paadömme Sagen, og er man berettiget til strax fra Lovbjerget at stævne Dommeren (der saaledes undlader at dömme) for Thingkrænkelse og anlægge Sagen samme Sommer for den samme Domstol, saasnart i det mindste 6 Dommere ere komne ud og have indtaget sine Sæder, og bliver da deres Dom ligesaa gyldig, som om alle Dommerne deltog i Dommen. Dersom Dommerne undlade at paadömme en Parts Sag, da er han berettiget til at saggive dem enten den samme eller den paafølgende Sommer, hvilket han vil, og Beviset skal han føre ved 9 Nabobønder.

Dommerne skulle paa det Sted, hvor de have taget Sæde, paadömme alle de Sager, der svæve for Domstolen, dersom de ikke hindres ved Vold. Kunne de ikke blive siddende paa deres Plads formedelst Vold, da er det fuldgyldigt, at de tage Sæde paa det Sted, hvor de formene helst at kunne afslutte sin Dom, og bliver den Dom, de der fælde, gyldig. Dersom Dommerne ikke kunne blive siddende paa

1) *Hvilket var Virkningen af en saadan Indsigelse.*

deres Plads formedelst Vold, da skal den af Dommerne, som har fremstillet Saggivelsen, angive et Sted, hvor de skulle mødes for bedst at kunne afslutte sin Dom. Derhen bör de gaae og afslutte der sin Dom, dersom de kunne. Nu ville de ikke alle gaae derhen, da bliver deres Dom fuldgyldig, om end ikke flere Dommere deltage i Dommen, end sex; men for de Dommere, som ikke indfinde sig der, gjælder det Straf af Fjörbaugsgaard og er det Brud paa Thingsordenen. Naarsomhelst nogle af Dommerne begaae Brud paa Thingsordenen ved ikke at ville paadömme de Sager, som det paaligger dem at dömme i, bör den Dom være ligesaa gyldig, der bliver afsagt af dem, der ville paadömme Sagen, naar de ere 6 i Tallet eller flere, som om Domstolen var fuldtallig. Den Dommer, som har fremstillet Sagen, skal afsige den Dom, som de blive enige om, den som har fremstillet den indstævntes Sag, dersom de ville frifinde, men den som har fremstillet Sagsøgerens Sag, dersom de ville domfælde. Men den, som afsiger Dommen, skal tale saaledes: „Jeg erklærer at vi dömme Lov-Dom, naar vi afsige den Dom" — og angive Dommens Indhold. „Den Dom er vor alles", — skal han sige. De skulle ogsaa alle yttre deres Enighed i den Dom, som de ere komne overens om, og svare: „at den Dom afsige de alle." Tier nogen dertil og vil ikke tilkjendegive sit Samtykke til den Dom, som de ere blevne enige om, er det Brud paa Thingsordenen, og gjör han sig ved sin Taushed skyldig til Fjörbaugsgaardsstraf.

42. Om Moddomme.

Dersom der ere nogle Sager, hvori de ikke blive enige om deres Dom, da skulle de afsige Moddomme. Ei skal Domstolen være besat af færre Personer end 6, naar Moddomme skulle afsiges. De skullo da skifte Pladser, uden Hensyn til hvorledes de för have siddet, og skulle da alle de, der deltoge sammen i Moddommen, sidde sammen. Begge Partier skulle sidde saa nær hinanden, at det ene Parti kan opfatte det andets Ord; hvert af Partierne skal opfordre det modstaaende Parti til at slutte sig til dem, og til-

kalde Vidner paa, at de tilbyde Deltagelse i den Dom, de ville afsige, og angive hvad Dom det er; de Ord skulle begge Partier fremsige.

Dersom nogen af Dommerne er saa syg, at han ei kan være ude, men kan dog tale, skulle begge Partier begive sig til ham og sige ham hvad Moddomme hver for sig af dem vil afgive; han skal aflægge Moddomsed og erklære, til hvilket af Partierne han vil slutte sig.

De skulle gaae til deres Pladser. Derpaa skulle de Dommere, som ville give Sagsøgerens Paastand Medhold, byde Modpartiet Lodkastning om, hvilket af Partierne forst skal fremsige Moddomsformlerne; de, hvem Loddet træffer, skulle gjöre det forst. De skulle gjensidigen, under Vidners Tilkaldelse, byde hinanden at paahore, at de aflægge Moddomsed eller fremsige andre Moddomsformler, som de skulle fremføre, og opfordre dem til at slutte sig til dem, og bede dem at deltage i den Dom, de ville afsige, og angive hvad det er for en Dom; saaledes skulle begge Partier tale til hinanden. Siden skulle de, der deltoge sammen i Moddom, aflægge Moddomsed. De skulle tage i Haanden et Kors eller en (hellig) Bog, större end dem, der bæres om Halsen, og tilkalde Vidner til Vidnesbyrd om: „At jeg sværger Ed paa Kors eller paa Bog, Moddomsed, og det siger jeg Gud, at jeg vil afsige den Moddom, som jeg troer er stemmende med Loven" — og angive, hvad Moddom han afgiver og hvorfor han afgiver den Moddom; slig Ed skulle begge Partier aflægge. Siden skulle begge Partier fremsige den Dom, som de ville afsige. Saaledes skal den sige, som fremstillede Sagsøgerens Sag: „Den Moddom fremføre vi, og den Dom dømme vi og fremsige vi, at vi domfælde ham" — og nævne den indstævntes Navn, og angive hvad Domfældelse det er. Hine, som deltoge med ham i Moddommen, skulle tilkjendegive deres Enighed. Saaledes skal den tale, som fremstillede den indstævntes Sag: „Den Moddom fremføre vi, og den Dom dömme vi og afsige vi, at vi frifinde ham paa Grund af, at vi ansee lovgyldigt Forsvar at være fremkommet"; de som deltoge i Moddommen med ham, skulle tilkjendegive deres Samtykke.

Sagsøgeren og Sagvolderen skulle gaae til Lovbjerget, og tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om, at jeg paalyser de og de Dommere Saggivelse for at de have afsagt en ulovlig Dom" — og angive hvad Dom det er. De skulle lyse Sag til Underkjendelse af Dommen, og paastaae Dommerne dömte i Bøder, og lyse Sag til Femterretten. Det skulle begge Parter fremsige mod de Dommere, der have givet hans Modpart Ret.

43. Om Femterret.

Vi skulle have (endnu) en femte Domstol, den hedder Femterret. Til Dommere i den Ret skal en Mand udnævnes for ethvert af de gamle Godordsdistricter, 9 Mænd af hver Landsfjerding. De Goder, som beklæde de nye Godord skulle udnævne 12 Dommere; da bliver Dommernes Tal 4 Tylter, og ere da 12 Mænd af hver Landsfjerding.

Femterretten skal dannes efterat Fjerdingsdomstolene ere blevne udnævnte, og skulle alle disse Domstole samtidig drage ud til Sagers Paakjendelse, med mindre Lovrettesmændene blive enige om at det bliver anderledes. Men Femterretten skal have sit Sæde i Lovretten.

44.

Disse Sager skulle komme for Femterretten: falske Kvidudsagn, som her paa Thinge blive afgivne, ligeledes falske Vidnesbyrd eller falske Bevidnelser paa sin Ære, saavelsom de Moddomme, der her afgives, naar man tilbyder, modtager eller betinger sig Bestikkelse her paa Thinget, alle falske Vidnesbyrd, som fremkomme her paa Althinget, om Føde, der gives Skovmænd, hvis Straf her uden Svig er forkyndt, og om hvem det gjælder at de ikke maa underholdes af nogen, om Modtagelse i sit Huus af Gjældstrælle og af de egentlige Trælle, der for Gjæld maa arbeide ifølge Forkyndelse derom her paa Thinge, saavelsom naar man lader saadanne arbeide for sig, om Modtagelse i sit Huus af Præster, der ere oplærte til en bestemt Kirke, eller naar man er sammen med dem, naar de forholde dem anderledes, end i Loven er bestemt.

Alle de Sager, som nu ere anførte, skulle lyses idag eller imorgen; dog er det ogsaa gyldigt, at det skeer paa Mandag eller Tirsdag — dersom det ikke er Helligdage.

Lyser man Sag for Femterretten angaaende Understøttelse der er ydet en Skovmand, skal han angive Sagens Omstændigheder og erklære, at den Paagjældende „deri har ydet Skovmanden saadan Understøttelse som Loven omtaler". Ingen Sag maa fremsættes ubestemt.

45. Om Dommeres Udnævnelse.

Alle Goderne skulle gaae til Lovretten, og skal hver af dem nedsætte sin Dommer. Goden skal tilkalde Vidner: „til det Vidnesbyrd" — skal han sige — „at jeg udnævner Dommer i Femterretten" — og nævne ham — „at dömme om alle de Sager, som komme her for denne Domstol og som Loven gjör det til Pligt at dömme om, og vil jeg at han skal have Sæde i Retten, dersom han ikke bliver ryddet; jeg udnævner Lov-Domstol." Han skal tilkalde Vidner: „til det Vidnesbyrd" — skal han sige — „at jeg sværger Ed med Bog i Haanden, Femterrets-Ed; hjælpe mig saavist Gud i dette og det andet Lys, som jeg troer, at jeg har udnævnet en saadan Mand til Dommer, at ei vil nogen anden Mand eller Indbygger her i Landet raade bedre for vore Love end den Mand" — og nævne ham — „af de Mænd, som jeg har at vælge imellem blandt mine Godordsmænd her paa Thinge." Slig Ed skal hver Gode aflægge, der udnævner Dommere i Femterretten.

46. At byde til Lodkastning.

De Mænd, som have Søgsmaal for Femterretten, skulle gaae til Domstolen, og skal en af dem tilkalde Vidner og indbyde alle de Mænd, som have Søgsmaal for Femterretten, til Lodkastning og angive, hvorhen de skulle gaae, og der skulle de lægge Lodder i en Flig og forholde sig med den Lodkastning som ved Fjerdingsretten. Om de Sager skal ei kastes Lod, der anlægges i Anledning af Moddomme; de skulle anlægges først, med mindre de ere flere end 4; men ere de flere, da skal der kastes Lod om dem.

Han skal gaae til Domstolen og byde den Mand, som han har Sag imod, eller den, som har overtaget Forsvaret for denne, at lytte til sin Ed, og bede ham at paahøre Fremsigelsen af sin Sag — og angive hvad Sag det er. Men han skal tage en Bog i sin Haand, större end en saadan Bog, som bæres om Halsen, og tilkalde Vidner: „til det Vidnesbyrd, at jeg sværger Ed, med Bog i Haanden, Femterrets-Ed; hjælpe mig saasandt Gud i dette og det andet Lys" — skal han sige — „som jeg vil saaledes søge min Sag imod ham" — og nævne ham — „som jeg troer det sandest og rettest og mest overenstemmende med Loven og jeg troer ham skyldig i den Sag, som jeg har imod ham" — og angive Sagen — „og jeg har ei budet Bestikkelse i denne Domstol for denne Sag, og jeg vil ei byde den; ei har jeg givet Bestikkelse, og ei vil jeg give den, hverken til Befordring af Ret eller Uret". To Mededsmænd skulle følge ham; dem skal han vælge af samme Egenskaber som Stævnevidner. De skulle tage en Bog i Haanden, större end en Bog, der bæres om Halsen, og tilkalde Vidner, „til det Vidnesbyrd, at jeg sværger Ed med Bog i Haand, Femterrets-Ed, hjælpe saasandt mig Gud" — skal han sige — „i dette og det andet Lys, som jeg troer at N. N. vil saaledes søge sin Sag imod N. N., som han troer det sandest og rettest og mest overensstemmende med Loven, og at han troer ham skyldig i den Sag" — og angive Sagen, som han har imod sin Modpart — „og han har ei budet Bestikkelse i denne Domstol for denne Sag, og han vil ei byde den, og han har ei givet Bestikkelse, og han vil ei give den, hverken til Befordring af Ret eller Uret." Saadan Ed skulle hans Mededsmænd sværge. Derefter skal han fremsige sin Sag imod ham, saaledes beskaffen som han lyste den. Man skal sværge alle Ederne ved Femterretten med en Bog i Haanden, hvorpaa hellige Ord ere skrevne, og som er större end en saadan (hellig) Bog, der bæres om Halsen.

47.

Den Mand, som har Sag at forsvare, han skal tilkalde Vidner og byde den Mand, som har Sag imod ham, at lytte

til den Ed, som han vil sværge ved Fremforelsen af Forsvaret, og at paahøre det Forsvar, som han vil fremføre for den Sag, som Sagsøgeren har imod N. N. Men derefter skal han tage en Bog i sin Haand og tilkalde Vidner „til det Vidnesbyrd" — skal han sige — „at jeg sværger Ed med Bog i Haand, Femterrets-Ed, hjælpe mig saasandt Gud i dette og det andet Lys, som jeg vil saaledes værge den Sag for mig" — og angive Sagen — „som han har imod mig" — og nævne hans Navn — „som jeg veed rettest og sandest og mest stemmende med Loven, og jeg er ikke skyldig i den Sag" — dersom han er istand til at gjöre saadan Paastand — og angive hvad han har at anføre til Forsvar; „og jeg troer at det er Lov-Værn, og jeg haver ei budet Bestikkelse i denne Ret til min Sags Fremme i denne Sag, og jeg vil ikke give den, hverken til Befordring af Ret eller Uret." Der skulle og 2 Mededsmænd stadfæste hans Forsvar, og skulle de vælges af samme Egenskaber som Stævnevidner. Men de skulle tage en Bog i sin Haand, större end saadan Bog, der bæres om Halsen, og tilkalde Vidner — „til det Vidnesbyrd, at jeg sværger Ed med Bog i Haand, Femterrets-Ed; hjælpe mig saasandt Gud i dette og det andet Lys, som jeg troer at han vil saaledes forsvare sin Sag, som han troer det sandest og rettest og mest stemmende med Loven" — og nævne dem begge — „og jeg troer at han er ikke skyldig i den Sag, som Sagsøgeren har imod ham" — og angive Sagen — „og han har ei givet (budet) Bestikkelse i denne Ret til Fremme for sin Sag, og han vil ikke byde den, og han har ikke givet Bestikkelse, og han vil ikke give den, hverken til Befordring af Ret eller Uret." Han skal tilkalde Vidner; „til det Vidnesbyrd" — skal han sige — „at jeg fremfører Forsvar for mig her i denne Ret" — og angive, hvad han har til sit Forsvar, og hvilken Indsigelse det er — „og det kalder jeg Lov-Forsvar." Slig Ed skal hver af hans Mededsmænd aflægge, som jeg nu har anført. Dersom en Mand har flere Sager for Femterretten end een, være sig han har dem mod een Mand eller flere, da skal han sværge slig Ed ved hver Sag, som jeg sagde för, og skulle Mededsmænd saaledes an-

vendes i hver Sag, og saaledes aflægge Ed, som för er sagt. Den som har Sag at forsvare for Femterretten, være sig han har een eller flere Sager, han skal saadan Ed, Forsvarsed, sværge ved hver Sag, som jeg för anförte, og saaledes ogsaa hans Mededsmænd.

Den Mand, som har Sag at søge i Femterretten, skal udtage 6 Mænd af Domstolen, og tilkalde Vidnesbyrd derved, og nævne dem alle, „og jeg udtager Eder af Domstolen og jeg tilsteder Eder ikke Sæde i Retten i den Sag" — og angive Sagen. Men de skulle reise sig op fra Domstolen; men ville de ikke reise sig op fra Domstolen, da ere de bodskyldige og deres Ord ugyldige. Den Mand, som har Sag at værge i Femterretten, han skal og udtage 6 andre Mænd af Domstolen, og nævne dem alle ved Navn, „jeg tilsteder Eder ei Sæde i Retten i denne Sag, som han har fremsagt mod mig" — og nævne dens Navn, som har Sagen imod ham, og angive Sagen. Men de skulle reise sig op fra Domstolen og sidde indenfor Domkredsen, medens denne Sag bliver paadömt; ei skulle de gaae bort, uden de have nødvendigt Ærinde. Men dersom de ikke ville reise sig fra Domstolen, da gjælder det dem Bod, og er deres Stemme ugyldig. Dersom Sagvolderen ikke vil udtage dem af Domstolen, da skal Sagsøgeren udtage baade sine og Sagvolderens (6) Dommere. Men vil Sagsøgeren ikke tage dem ud af Domstolen, da er hans Sag uefterrettelig. De der ere udtagne af Domstolen, kunne dog anvendes til at referere Parternes Sager, men ei skulle de dömme i Sagen.

Alle Dommerne skulle, inden de skride til Dommen, sværge Ed, Femterretsed, paa at ville dömme den Dom, som de troe at være Lov. Dommeren skal tilkalde Vidner: „til det Vidnesbyrd, at jeg sværger Ed med Bog i Haand, Femterretsed, hjælpe saasandt mig Gud i dette og det andet Lys, som jeg vil dömme den Dom, som jeg troer er Lov, og jeg har ei betinget mig Bestikkelse i denne Ret, og jeg vil ei betinge mig den, og jeg har ei taget og jeg vil ei tage den, hverken til Befordring af Ret eller Uret." De skulle referere Parternes Sager, baade Søgsmaal og Forsvar, ligesom ved Fjerdingsretten, men til at referere Par-

ternes Sager kunne anvendes de, som ere udtagne af Domstolen (ligesaavel som de øvrige Dommere). Naar en Sag er paadömt, skulle de (udtagne Dommere) igjen tage Sæde i Retten; men 12 Mænd skulle Parterne udtage af Domstolen i hver Sag, men vælge kunne de, om de ville udtage de samme eller andre. De skulle paadömme alle de Sager, som komme for Femterretten, den først, som først er bleven fremsagt, og er det vel dersom de komme vel overens. Nu blive de ikke enige, da skal Flertallet af Dommerne gjöre Udslaget, men blive der lige mange Stemmer for de forskjellige Meninger, da skulle de dömme skyldig; men hvor Moddomme ere afsagte (ved Fjerdingsretterne), da skulle de (naar Stemmerne i Femterretten ere lige og Indvending ei haves mod nogen af Moddommenes Form eller Lovlighed) ved Lodkastning afgjöre, hvilken af Moddommene skal gjælde. Men er der lige mange Stemmer paa begge Sider med Hensyn til alle de Puncter, hvori Moddomme ere fremkomne, og dersom begge Partier have anvendt den rette Adfærd ved deres Moddomme, da bör den af Moddommene være ugyldig, der er mindst stemmende med Lovens Strenghed. Men har det ene Parti anvendt den rette Adfærd ved sin Moddom, det andet ikke, da bör deres Dom staae ved Magt, som have anvendt den rette Adfærd ved Moddommen, om end det andet Parti oprindelig maatte have rettere i Hovedsagen. Men dersom intet af Partierne har anvendt den rette Fremfærd ved sin Moddom, da bör deres Dom være ugyldig, som i deres Moddom have fjernet sig mest fra Lovens Strenghed, og bör den Dom være ugyldig, som Femterretten finder er mest uoverenstemmende med Lovens bogstavelige strenge Indhold.

I alle de Sager, hvis Anledning er passeret her paa Thinget, er det tidsnok at opfordre (Fjerdings-) Domstolen til at drage ud (til Sagens Paakjendelse), saalænge Aarsregningen endnu ikke er forkyndt. Men ville Dommerne ikke paadömme Sagerne, da gjælder det dem Fjörbaugsgaard.

Ingen Mand kan ustraffet dræbes, för end, ifølge hvad Domstolen dömmer ham (som Skovmand), efter (Thingets Slutning ved) Vaabentag.

48. Om Namsret.

Namsret skal holdes over hver Mands Gods, som er bleven dömt til Fjörbaugsmand eller Skovmand, naar 14 Nætter ere forløbne fra det Thing, paa hvilket han blev dömt. Den Ret skal holdes paa det Sted, som var hans Hjem, da Sagen blev anlagt imod ham, — inden han blev dömt skyldig. Nu veed den, der har søgt ham til Domfældelse, ikke, hvor det er, da skal det være paa den Godes Bopæl, i hvis Thinglaug Sagsøgeren er. Nu har han ved Haandslag hjemme i Böigden overdraget til en anden at bestemme sin Strafskyld, eller hans Straf bliver bestemt ved Forlig, da skal man begjære Namsret paa næste Althing efter at hans Straf blev bestemt. Den Mand, som sagsøgte ham til Straf, skal spörge paa Lovbjerget om hans Hjemstavn og Vaarthingstavn, dersom han ikke veed det för. Nu vedgaaer ingen at være den (Husbond o. s. v.), hos hvem den Domfældte har Hjem, men en Gode vedgaaer at have ham i Vaarthinglaug, da skal Namsretten holdes paa den Godes Bopæl, og man skal bede ham at danne Retten. Nu er ingen af Delene vedgaaet, da skal Namsret holdes paa den Godes Bopæl, i hvis Thinglaug Sagsøgeren selv er, og bede ham at danne Retten. Han skal, efterat Retterne ere afholdte, begjære Namsret fra Lovbjerget eller hvor Goden selv hører paa; var Goden ikke tilstede ved Lovbjerget, skal han underrette Goden derom, men begjærer han paa et andet Sted, skal han forkynde det paa Lovbjerget. Den Mand, som vil begjære Namsret, skal tilkalde Vidner „til det Vidnesbyrd, at jeg kræver og beder N. N., at udnævne Namsret over N. N. 14 Nætter efter (Thingets Slutning ved) Vaabentag"; han skal angive Stedet og bede ham komme saa betimelig, at Domstolen kan være udnævnt för Middag. Den Domstol skal udnævnes udenfor Hjemmemarksgjerdet, hvor der hverken er Ager eller Eng, og ei fjernere fra Gjerdet, end i Pileskuds Afstand derfra, og paa den Side af Gjerdet, der vender i den Retning, hvor Sagsøgeren har sit Hjem, dersom det beqvemmeligen kan være der. Til at ledsage Goden til Namsret ere alle de Mænd pligtige, som boe nærmest, dersom han vil opfordre dem dertil, hvad enten de

ere hans Thingmænd eller ei. Tre Marks-Bod gjælder det for dem, som undslaae sig derfor, dersom han (ligefuldt) kan faae Domstolen fuldtallig, men ellers Fjörbaugsgaard. Goden skal komme der för Middag, og inden den Tid udnævne Domstolen, og til samme Tid skulle de Mænd komme der, som der have retlige Forretninger. Der skal være en 12 Mænds Domstol. Den Ret kan ryddes som Tolvmændskvid. Den som begjærer Namsret, skal derhen have tilkaldt 5 Nabobonder, tre Nætter eller længere Tid för, dem, som boe nærmest det Sted, hvor Retten skal holdes. De ere pligtige at afgive alle de Kvidudsagn, som der behoves, hvemsomhelst der forlanger dem. Han skal og have tilkaldt Domsafsigelsesvidner eller de ved Forlig tilkaldte Vidner, dersom hans Straf blev bestemt ved Forlig. De Mænd, som paa den Tid da hans Straf blev bestemt havde Gjæld at fordre af ham, skulle have tilkaldt sine Vidner, eller, dersom de ikke have Vidner, sine Nabobonder (til Kvidudsagn), og skal Tilkaldelse til Afgivelse af alle de Beviser, som der behoves, skee 14 Nætter eller længere Tid för.

49. Om Saggivelsen.

Den Mand, som har begjært Namsret, skal tilkalde Vidner: „til det Vidnesbyrd, at jeg sværger Lov-Ed, med Bog i Haand, og jeg siger det Gud, at jeg vil saaledes fremfore alle Sager* her ved denne Namsret imod N. N., som jeg veed det rettest og sandest og mest stemmende med Loven". For Retten skal føres Domsafsigelsesvidnesbyrd eller Vidner om det Forlig, hvorved hans Straf blev bestemt. Efter at Retten er bleven ryddet, skulle der fores Vidner om, hvorledes hans Strafskyld blev bestemt og hvorfor han blev strafskyldig og hvor hans Straf blev bestemt. Da skulle Mænd kaste Lod om, hvorledes de der skulle fremføre deres Sager. For Namsretten skulle alle Gjældssager anlægges ligesaavel som for Gjældsret efter død Mand, og paa samme Maade skal der forholdes med Vurdering af Jorder (til Efterretning ved Udlægget), og paa samme Maade skal Konen tildömmes hendes Eiendele, dersom hun har nogen, og Panthaverne deres Pant, dersom de have saadant,

og enhver tilkjendes fuldt Udlæg for sin Fordring, dersom det kan skee, men i modsat Fald skal alle Fordringer afkortes ligesom ved Gjældsret. Personlig Bod skal tildömmes (den fornærmede) af Godset, dersom det er en Sag, hvori saadan Bod falder, men Tyvsbøder, dersom det er en Tyvsag. Men strækker Godset til mere, da skal man tilkjende den Gode, som udnævnte Domstolen, en Ko eller 4aarig Oxe. Men er der mere Gods, da skal der tildömmes den, som har erhvervet Straffedommen over ham, Halvdelen, men Halvdelen Fjerdingsmændene, dersom hans Straf blev bestemt paa Althinget, men dersom han blev dömt paa Vaarthinget, Vaarthingsfællerne, dem som boe i det Thinglaug, hvori Namsretten afholdes. Den, som erhvervede Straffedommen, skal tildömmes Bevaringen af det Gods som Fjerdingsmændene skulle have, men det skal deles paa næste Vaarthing; ham skal ogsaa Bevaringen tildömmes, om end Thinglaugsmændene eie det, men han skal medtage det til næste Efteraarsthing i det Thinglaug, hvortil han selv hører. Dersom han og Thinglaugsmændene høre til samme Thinglaug, skal alt det Gods, som han til den Tid har indfordret, deles der mellem dem. Men hvad han da ikke har enten indfordret og modtaget eller erholdt Haandslagslofte for, det skal deles paa Vaarthinget. Men dersom den, der erhvervede Straffedommen over den skyldige, hører til et andet Thinglaug, da skal det deles paa næste Althing. Ved Namsretten skal alt deles, som skee kan, og skal gives den Gode i Hænde, som udnævnte Domstolen.

Det Gods, som tilkommer Thinglaugsmændene, skulle de, saavidt det strækker, anvende til Underhold for de trængende, hvilke det paalaae den domfældte at forsörge, dersom han har nogen trængende at forsörge, men ellers til Underhold for de andre fattige, som skulle gaae paa Omgang i det eller de Thinglaug.

Fjörbaugsgaard gjælder det, dersom man understikker Gods, der ved Namsret skulde confiskeres, og skal man tilkalde paa Thinge 9 Bønder, Naboer til den Sagsøgte.

50.

Dersom trængende komme til Namsretten, da skal man kræve Tylfterkvidudsagn, om de ere berettigede til at forsörges af den domfældte eller ikke. Men dem skal man dömme at være berettigede til Forsörgelse af ham, som han er nærmest eventuel Arving til, og dem desuden, som Nabobønder ved Kvidudsagn bevise, at han har modtaget Penge med (ifølge Forsörgelses- eller Arvesalgscontract), og det saaledes, at Vilkaarene paa begge Sider have været billige. Dersom flere Mænd ere lige nær beslægtede med den trængende, da skulle de 5 Nabobønder, som have indfundet sig ved Namsretten, dele Forsörgelsespligten, og skulle de alle dömmes til, for den Deel, som deres Forsörgelse tilkommer ham, at gaae paa Omgang i den Fjerding, hvor Namsretten blev afholdt, dersom han blev dömt paa Althinget. Dersom Fjerdingsmændene have inddelt Fjerdingen i Parter med Hensyn til Fattigforsörgelse, da skal det holdes alt, som de ere blevne enige om. Nu have 2 Thinglaug Thingsted sammen, da skulle de forsörgelsesberettigede af dem, som i det ene Thinglaug bleve dömte og over hvilke der er bleven holdt Namsret, gaae paa Omgang i begge Thinglaug. Det er fastsat, at ei er det Pligt at føre det Barn til Namsretten paa Grund af Paterniteten, til hvilken den paagjældende (netop) er bleven domfældt, og ei behøver man at tilkalde Vidner eller Kvid til Bevis herom, men det bör dömmes til at gaae paa Omgang. Nu føre de Mænd, som dertil efter Loven ere pligtige, ikke de fattige til Namsretten, da paadrage de sig selv Forsörgelsespligten, dersom de vidste, at Namsretten skulde afholdes, og de ikke ved Forfald bleve forhindrede fra at komme derhen. Nu skjuler nogen de trængende for dem, da paadrage disse sig Forsörgelsespligten; dog ere (naar de døe) deres Arvinger ikke pligtige til at fortsætte Forsörgelsen. Nu erfare Mænd ikke, at Namsret skulde holdes, eller de kunne ikke komme derhen med deres trængende, da skal man Sommeren derefter lyse Sag imod de Fjerdingsmænd eller Thinglaugsmænd, som den Gode er i Thinglaug med, der lod Namsretten udnævne, og afæske ham Tylfterkvidudsagn, om N. N. var forsörgelses-

berettiget af den Domfældte eller ei, og tilkalde sine 5 Nabobønder til Udsagn, om han kunde komme til Namsretten eller ikke, formedelst Forfald. Dersom de Kvidudsagn afgives i hans Faveur, og der ei fremkomme lovgyldige Indsigelser, da skal de trængende ved Althingsdom dömmes til at gaae paa Omgang, ligesom Namsretten skulde have dömt, dersom de trængende havde været tilstede.

51. Om Namsret.

Ligesaavel skal Namsret holdes efter en Fjörbaugsmand, som efter en Skovmand, og alle Bevismidler ligesaafuldt der fremføres, og ligesaavel skulle Mænd der gjöre de Fordringer gjældende, som de have havt imod den domfældte, og ligesaavel skulle der de trængende, som han har havt at forsørge, dömmes til at gaae paa Omgang. Nu er en Mand bleven dömt (til Fjörbaugsmand) formedelst Oversiddelse af Dom (der gik ud paa et ringere Onde for den domfældte) eller for Pengesag, da skal alt det Gods betales ved Namsretten, saameget som Beviser føres for. Men dersom det Gods ikke betales der, bliver han Skovmand, som ei maa bringes ud af Landet. Nu bliver han domfældt formedelst Vold paa andres Eiendele og Skadeboder blive ikke betalte ved Namsretten, da bliver han ogsaa Skovmand, som ei maa underholdes af nogen.

Der ved Namsretten skal en Mark i lovgyldige Betalingsvarer udlægges til den Gode, som udnævnte Namsretten; det Gods hedder Livsringen[1], men een Øre af Marken hedder Underholdspantet. Dersom det Beløb ikke betales, da bliver han Skovmand, som ei af nogen maa underholdes. Nu betales der Livsring og Underholdspant, da skal der med Hensyn til den domfældtes Gods forholdes som med Skovmands Gods. Der skal Goden ogsaa have en Ko eller en 4aarig Oxe, og skal der da forholdes med Livsringen, som med andet domfældt Mands Gods; ellers faaer Goden den Mark. Det er ret at betale den Mark der ved Namsretten, men det er ogsaa ret at man ved Haandslag lover at betale

[1]) = *Livsbod, fordi Guld- og Sölvringe brugtes som Omsætningsmiddel.*

den inden 14 Nætter paa Godens Bopæl, og det skal være Betalingsterminen for det Gods. Tilladt er det at betale med Kostbarheder, eftersom Lov-Vurderingsmænd ansætte disse i Forhold til lovgyldige Betalingsvarer.

52. Fjörbaugsmandens Tilholdssteder.

Naar Namsret holdes over en Fjörbaugsmand, da skulle hans Tilholdssteder tilkjendegives. Han skal have 3 Tilholdssteder; imellem dem skal der ei være længere, end at man paa en Dag kan reise fra det ene Sted til det andet. Han skal være fredhellig paa de Tilholdssteder og i Pileskudsafstand derfra paa alle Sider og paa Veien imellem Tilholdsstederne, dersom han ikke befarer Veien oftere end een Gang om Maaneden, og i Pileskudsafstand fra Veien. Nu komme Mænd ham imode, da skal han gaae ud af Veien, saa at de ikke med Spydsodderne kunne naae til ham. Ufredhellig bliver Fjörbaugsmanden, dersom hans Hjemstavne ikke blive forkyndte ved Namsretten. Ved den Leilighed skal der tilkaldes Vidner paa, at der blev betalt Livsring eller de andre Udredelser, hvis Udeblivelse vilde have medført, at han var bleven Skovmand. Dersom Namsret holdes over den Mand, som er straffet med Skovgang, men med den Bestemmelse, at han frit kan fores ud af Landet, da skal man ved Namsretten tilkalde Vidner ved Forkyndelsen af al den Straf, som ved Beviser var godtgjort, at for ham var bestemt, og bör al den Straf at overholdes. Men dersom han er Skovmand, paa samme Maade at behandle som en Fjörbaugsmand, da skal man der ved Namsretten vælge ham 3 Tilholdssteder, ligesom for en Fjörbaugsmand. Dersom en Fjörbaugsmand gjör sig skyldig i Fjörbaugssag, da gjælder det ham Skovgang. Men ingen Mand skal forbyde en Fjörbaugsmand eller en Skovmand, som har Tilladelse til at maatte fores ud af Landet, at reise bort, uagtet han har Gjæld at kræve hos ham.

53. Begjære Skibsleilighed for en Fjörbaugsmand.

Den Mand, som folger en Fjörbaugsmand til Skibs, skal med tilkaldte Vidner begjære Skibsleilighed for ham, at de

modtage ham, og lade føre de Vidner, der ved Namsretten bleve tilkalte ved Afgivelsen af Vidnesbyrdet om hvorledes hans Straf blev bestemt, samt, dersom han var Fjörbaugsmand, Vidnerne om, at Livsringen eller de andre Udredelser, hvis Udeblivelse vilde gjöre ham til Skovmand, bleve betalte. Dersom disse Vidnesbyrd fremkomme, da gjælder det 3 Marks Bod, baade for Styrmand og Roerkarle, dersom de ikke modtage ham. Ellers ere de straffrie. Han er ligesaa fredhellig paa Veien, naar han begiver sig til Skibet, som om han reiste mellem sine Tilholdssteder. Man skal begjære Leilighed for ham med et andet Skib og lade de Vidner, som bleve tilkaldte ved det første Skib, afgive Vidnesbyrd. Nægtes det ham der, da skal han paa samme Maade begjære ved det tredie Skib, men da er det ei Pligt, at bede ved flere Skibe den Sommer, om de end vægre dem, men for dem alle gjælder Vægringen samme Straf. Da ere de frie for Bod, om de end vægre dem, naar de havde modtaget 3 Fjörbaugsmænd eller Skovmænd, inden de bleve opfordrede til at tage denne. Han skal da begive sig til sine samme Opholdssteder; han er ogsaa ligesaa fredhellig paa den Reise, indtil han kommer tilbage til sine Tilholdssteder og ligeledes hvor han er (Natte)gjæst, saafremt han reiser fulde Dagsreiser. Men næste Sommer skal han ganske paa samme Maade forsøge at komme bort, og paa samme Maade blive ogsaa da de, der vægre dem, bodskyldige. Men den tredie Sommer er der Straf af Fjörbaugsgaard for alle dem, som da vægre sig, og da hjælper det ham ikke Vinteren efter, dersom han da opholder sig her. Dersom de modtage ham, og han er paa Skibet, medens de have Boder i Land, da er han fredhellig i Pileskudsafstand fra Boden til alle Sider paa Landjorden, men selv om Skibet ligger fjernere fra Boden end saa, da er han dog fredhellig der imellem. Men efterat de have opslaaet Boder paa Skibet, da er han fredhellig i Pileskudsafstand til alle Sider op ad Landjorden til, fra det Sted paa Strandbredden, hvor der er nærmest fra Skibet til Land, og saaledes skal det allevegne være, hvor de den Sommer komme til at ligge ved Island, eller ved de Øer (ved Island), som ere beboede.

Men altid, naar de ligge ved Skibsbro ved Island, da er han fredhellig i Pileskudsafstand til alle Sider fra den øverste Ende af Broen. Dersom de blive drevne tilbage eller de ved Vind holdes tilbage i samme Havn og de ikke kunne komme bort, da skal han ei forlade Skibet førend Skibet er sønderbrudt, saaledes at det ikke kan udredes til Udenlandsreise i den Sommer, eller paa den anden Side har mistet saa mange Folk, at de ikke have Mandskab nok til at reise bort. Dersom de blive drevne tilbage og de komme til en Havn, hvor de ville trække Skibet paa Land i Vinterleir, da er slig Fredhellighed tilsagt ham der ved Skibet, som da han kom til Skibet, medens Boder holdes ved Skibet og Styrmændene ere der — og altid er han lige fredhellig, naar han befinder sig ved Skibet; men paa samme Maade skal han stedse hver af de 3 Sommere bestræbe sig for at komme bort, og er samme Fredhellighed tilsagt ham fra den ene Sommer til den anden. Men dersom han nogen Sommer ikke bestræber sig for at komme bort, som fastsat er, da er han det Efteraar Skovmand, som kan Vinteren derefter dræbes af enhver og af ingen maa underholdes. Dersom han (paa Grund af Modvind) drives tilbage, da skal han begive sig til sine forrige Tilholdssteder, dersom han kommer i Land paa et Sted, der er inden samme Fjerding, som de. Nu kommer han ikke til den Fjerding, da skal han tage sig Opholdssted hvor han vil inden Udløbet af den første halve Maaned efterat de ere komne i Land, og er han lige fredhellig paa Veien derhen og hvor han underveis er Nattegjæst, som da han begav sig til Skibet. Ret har han til at begive sig til sine forrige Hjemstavne, dersom han vil det; og er hans Fredhellighed den samme, medens han forholder sig som fastsat er; hvorsomhelst han begiver sig hen i fulde Dagsreiser, da er hans Fredhellighed den samme; men den tredie Sommer bliver han Skovmand Vinteren efter, dersom han ikke da slipper bort.

Dersom han kommer för herud end han har været 3 Vintre borte, da bliver han Skovmand. Nu faaer han Tylfterkvidudsagn for, at han er faret vild paa Søen og at hans Bestemmelse havde været at begive sig til et andet Land,

da skal han saaledes bestræbe sig for at komme bort, som om han den Sommer var bleven Fjörbaugsmand. Dersom han kommer ud hertil, efterat han har været 3 Vintre borte, da er han saa skyldløs, som om den Straf aldrig var overgaaet ham. Han skal da modtage al Arv, som tilfalder ham, og ligeledes skal han da modtage til Forsörgelse de trængende, som for hans Skyld bleve dömte til at gaae paa Omgang, saavelsom de trængende, som da tilfalde ham, og ligesaa skal han da, om han har Formue dertil, betale sin Gjæld, dersom nogen saadan blev ubetalt, da han reiste herfra. Fjörbaugsmands Straffen bortfalder, dersom der ikke bliver paa lovlig Maade afholdt Namsret over ham, og skal der anlægges Sag derfor imod dem, som skulde afholde Namsretten, og overbevise dem derom og kan hvo som vil anlægge den Sag; og bortfalder Fjörbaugsmandens Straf, hvosomhelst der anlægger Sagen.

54. Dersom Namsret ikke afholdes.

Dersom man ikke holder Namsret efter de Mænd, som man har faaet domfældte, eller de ikke holde Namsret paa lovlig Maade, da gjælder det Fjörbaugsgaard, hvadsomhelst der maatte fattes i at den Namsret, som det paaligger ham at afholde, ikke bliver fuldbyrdet paa lovlig Maade, men de Mænd ere søgsmaalsberettigede i den Sag, som staae nærmest til at overtage Forsörgelsen af de trængende, der skulde være blevne dömte ved Namsretten til at gaae paa Omgang, dersom saadan Ret var bleven afholdt. Nu ville de ikke, da skulle de, som havde Gjæld at kræve hos ham, da han blev domfældt, men ville de ikke, da kan hvo som vil anlægge Sagen. Dersom Goden ikke vil udnævne Namsretten og han er paa lovlig Maade bleven anmodet derom, eller hvilkesomhelst Forseelser, der hidrøre fra Goden, saaledes at der ikke holdes Namsret paa lovlig Maade, da gjælder det Fjörbaugsgaard for Goden, og er den søgsmaalsberettiget som begjærede Namsret. Goden er berettiget til at overdrage til en anden Mand at udnævne Namsret, dersom flere end een have bedet ham at udnævne Namsret — til en Mand af sin Trediedel; og gjælder det ogsaa Fjörbaugsgaard

for den, som Goden har overdraget det Hverv at udnævne Namsret, dersom han er Skyld i at Namsretten ikke bliver afholdt paa lovlig Maade. Goden bliver strafskyldig, dersom han ikke kan skaffe nogen til at udnævne Namsretten og er dette hans Ansvar, om end flere Mænd end een have fordret Namsret. Dersom den Mand, som har erhvervet Straffedommen, bliver sagsøgt fordi Namsret ei er bleven afholdt efter Loven over den Mand, hvem han har ladet domfælde, da kan han forsvare sig ved at sagsøge Goden og føre Bevis for, at han er Skyld i at Namsretten ikke er bleven afholdt paa lovlig Maade. Dersom Goden sagsøges og han paa lovlig Maade har overdraget det Hverv til en anden, at udnævne Namsretten, da skal han igjen sagsøge ham og saaledes forsvare sin Sag. Den af dem bliver strafskyldig, der bliver overbevist om at være Skyld deri. I de Sager skal Stævning finde Sted hjemme i Böigden og skulle tilkaldes paa Thinge 9 Bønder, Naboer af den sagsøgte. Hvad angaaer de Mænd, som have det Gods at bevare, hvilket den Mand havde eiet, som er bleven domfældt, — dersom de erfare paa hvad Sted hin har begjært Namsret afholdt, da ere de pligtige at komme did og anmelde der det Gods, hvad enten der nu bliver noget af Namsretten der eller ei. Nu finder ingen Samling af Mennesker Sted der, eller han erfarer ikke hvor Namsretten skal holdes, eller kunde han ikke komme der formedelst Forfald, da skal han paa Efteraarsthinget i det Thinglaug, som han hører til, saavelsom paa Vaarthinget og paa Althinget derefter om Sommeren anmelde, hvad af det Gods han har at bevare; ogsaa er det ret, at han den Sommer, han veed at den paagjældende er bleven erklæret strafskyldig, anmelder det paa Althinget, saaledes at Flertallet af de Tilstedeværende og af Thingmændene hører det. Det er fastsat om de Mænd, som have haft Gjæld at kræve hos den Mand, som er bleven erklæret for Skovmand, men over hvem ei er bleven holdt Namsret, at de skulle da stævne de Mænd, som de vide, at have det Gods, som den domfældte eiede, stævne dem alle til Althinget og til Fjerdingsretten for den Fjerding, hvori han blev domfældt; ogsaa kunne Udenfjerdingsmænd eller de,

som erfare det saa sildig, at det er for sildigt til at stævne, lyse Sag fra Lovbjerget og anlægge Sag samme Sommer; derhen skulle alle de Mænd, som havde haft Gjæld at kræve af ham, føre sine Bevismidler ligesom til Namsretten, og skal da Fjerdingsretten tildömme dem alle hver sin Fordring, saaledes som Namsretten skulde have dömt, dersom den var bleven afholdt efter Loven. Dersom den Mand, som er bleven domfældt, römmer bort af Landet med sit Gods, eller dersom han, naar Straffen overgaaer ham, er udenlands med sit Gods, der skulde være blevet confiskeret ved Namsretten, og han kommer ud her til Landet med saadant Gods, eller det, som han ved Hjælp af samme har indvundet, og det Gods bliver frataget ham her, hvad enten han bliver dræbt eller ei, da kan den, som har ladet ham straffe, gjöre Fordring paa det Gods. Hvad angaaer de Mænd som blive landsforviste paa den Maade, at deres Gods ikke bliver confiskeret, da skulle deres Arvinger tage Arven efter dem, dersom de døe inden de have forbrudt den Strafformildelse, som er blevet dem tilsagt. Men naar han har forbrudt sin Strafformildelse, der var bleven ham tilsagt inden han blev Skovmand, som ei maa underholdes og ei føres ud af Landet, da er den, som bevirkede hans Domfældelse, berettiget til det hele Gods, og skal dermed da forholdes som med andet domfældt Mands Gods.

55.

Det er fastsat om de Mænd, som blive Skovmænd, fordi de fulde (for Fjörbaugsmanden bestemte) Straffeboder ikke efter Althingsdommen blive betalte, da skal der stævnes, dersom der bliver ydet dem Underhold, og skal i Stævningen nedlægges Paastand paa Straf af Fjörbaugsgaard, og skal man stevne til Fjerdingsret og opfordre den Gode, som den sagsøgte er i Thinglaug med, til Dannelsen af Tylfterkvid, og skal man der lade føre for Retten de Vidner, der ved Namsretten bleve tilkaldte ved *Afgivelsen* af Vidnesbyrdet om, hvorledes hans Straf blev bestemt. Er der ikke blevet afholdt Namsret, da skulle de Vidnesbyrd føres for Fjerdingsretten, som skulde være blevne førte for Namsretten,

dersom den var bleven afholdt. Nu efterat en Mand, er bleven sagsøgt for Underhold af den Skovmand, paa den Maade, som nu er anført, og efterat hine Vidnesbyrd ere blevne førte for Namsretten, da gjælder det Skovgang for alle dem, som derefter yde Skovmanden Underhold, og skulle de Mænd sagsøges for Femterretten, men mod dem, som för have ydet ham Underhold, skal Sogsmaal skee paa samme Maade, som för er sagt.

De Skovmænd, hvem Ret er tilsagt til at maatte føres ud af Landet, og over hvem ei bliver afholdt Namsret, — for dem skal udvælges et Tilholdssted og skal det kundgjöres for de 5 Nabobønder, der boe nærmest Tilholdsstedet, og bliver han da derefter fredhellig paa det Tilholdssted, som om det var blevet bestemt for ham ved Namsretten, og ligeledes paa Veien til Skibet fra Tilholdsstedet; han skal ogsaa der føre Vidnerne om at Skibsleilighed er begjært for ham, som skulde været førte for Namsretten, dersom den var bleven afholdt, med mindre större Fredhellighed er ham tilsagt end en Fjörbaugsmand, og behøver man da ikke at bestemme ham noget Opholdssted. Hvad angaaer de Skovmænd, hvem saadan Strafformildelse er tilsagt i Lovretten og senere forkyndt fra Lovbjerget, at de have Ret til at maatte føres ud af Landet, da skal der begjæres Skibsleilighed for dem som for en Fjörbaugsmand eller for en saadan Skovmand, hvis Straf ved Forlig er bestemt, og føre de Vidner derved, som bleve tilkaldte ved Forkyndelsen af den Strafformildelse, som ham er tilsagt. Dersom disse Mænd forbryde den Strafformildelse, som dem var tilsagt, da skal Sag anlægges for til dem ydet Underhold, og i Stævningen nedlægges samme Paastand derfor, som for Underhold af Skovmænd, hvis Straf ved Forlig er bestemt.

Dersom Strafformildelse begjæres for Skovmænd eller Fjörbaugsmænd i Lovretten, da bör Beslutningen derom ikkun gjælde, forsaavidt alle Lovrettesmænd tillade det og ingen Mand (af den forsamlede Mængde) udenfor Lovretten nedlægger Forbud derimod, saa at de Mænd, der sidde i Lovretten høre det; men ei skulle Indsigelser fra andre Mænd

end Lovrettesmændene komme i Betragtning, naar de ikke nedlægge Forbud.

Domfældte Mænd, hvem det ei var forhudt at føre ud af Landet, og som reise udenlands herfra, de ere fredhellige udenlands, som om ingen Straf paahvilede dem her for deres Gjerninger. Dersom Mænd, som her ere erklærede før Skovmænd, hvem ingen maa underholde og ingen føre ud af Landet, (reise bort), da kunne de ligesaa vel dræbes og ere ufredhellige udenlands som her, for vore Landsmænd.

56.

Vi skulle holde Vaarthing paa vort Land. Tre Goder skulle holde Thing sammen; de skulle ikke holde længere Thing end en Uge langt, og ikke kortere end 4 Nætters Thing, med mindre Tilladelse dertil begjæres i Lovretten. Vaarthing skulle de ikke holde senere end at 6 Uger ere forløbne af Sommeren, naar Søgsmaalsafdelingen af Thinget er forbi. Vaarthinget skal ei være tidligere, end saa, at 4 Uger ere forløbne af Sommeren naar de komme did. Ikke skal man stævne nærmere Vaarthinget end 2 Uger för Thinget, for hvilket Sagen er stevnet, men Vidner og Kvidmænd skulle være tilkaldte en Uge eller længere Tid för Thinget, med mindre Anledningen til Sagen hidrører fra en sildigere Tid, da kan man stævne saa kort för Vaarthinget man vil, med mindre Vidner eller Kvidmænd skulle tilkaldes hjemme i Böigden, da skal der stævnes og Tilkaldelse foretages i det seneste en Uge för Thinget. De Sager kunne stævnes for Vaarthinget, i hvilke Parterne ere af samme Thinglaug. Man er berettiget til at stævne til det Thing, hvortil han selv hører, men det er ogsaa ret at stævne til det Thing hvortil den hører, som han har Sager imod. Alle Goderne i Thinglauget skulle indfinde sig i Begyndelsen af Thinget. Den Gode, som har at vaage over Thingfreden der, skal fredlyse Thinget den første Aften, de komme til Thinge; den personlige Bod skal forhöies til det dobbelte for fornærmelige Ord og for alle personlige Voldsgjerninger, medens man

opholder sig paa Thinget. Men Goden skal (i sin Fredlysningstale) angive, hvilke Thingstedsgrændserne ere, og skal han fredlyse Thinget, som det skeer med Althinget, og skal han angive Thingets Navn. Dersom Goderne ikke indfinde sig ved Thingets Begyndelse, gjælder det dem Bod og Fortabelse af sit Godord, undtagen naar nogen Sager ere beredte til Anlæggelse paa Thinge; da gjælder det Fjörbaugsgaard, dersom Sagerne ere beredte til Anlæggelse paa Thinge, og det uagtet de der blive forligte, og ere de Mænd berettigede til Søgsmaalet (mod Goderne), som have beredet Sagerne til Anlæggelse paa Thinget. Nu ville de ikke, da skulle hans Medgoder i Thinglauget, den af dem, som helst vil søge og som er paa Thinge, dersom begge ikke ere det. Nu ville de ikke, da skulle Indenthinglaugsmænd først, men derefter hvem der vil. Ethvert Vaarthing skal gives et Navn, men Thingmændene skulle ei senere komme til Vaarthinget, end efterat en Nat er forløben af Thingtiden og ligesaa de Mænd, som have Sager at anlægge eller forsvare, og ligeledes skulle de Mænd, som ere tilkaldte hjemme fra Böigden til at afgive Beviser, ikke komme senere til Thinge end jeg har nu sagt. Men dersom de Mænd, som have Sager at anlægge eller forsvare, komme sildigere, da blive deres Søgsmaal og Forsvar ugyldige, dersom de komme sildigere til Vaarthinget, end efterat en Nat er forløben af Thingtiden. Det er ret at Vaarthinget varer kortere end 4 Nætter, dersom alle Thingmændene ere enige og alle de Sager, som vare beredte til det Thing, ere afgjorte. For Reiseomkostninger til Vaarthinget skulle Vidnerne intet Vederlag kræve. Alle de Mænd kunne udnævnes til Dommere, som komme til Tinge, inden Domstolen skal dannes. Dersom Anledning til Sagen hidrører fra en senere Tid end 2 Uger för Vaarthinget, og der skulle tilkaldes Vidner eller Kvidmænd hjemme i Böigden, da skal der stevnes og Tilkaldelse foretages en Uge för Thinget. Nu opstaaer Anledningen til Sagen sildigere end en Uge för Thinget, da skulle Kvidmænd tilkaldes paa Thinge. En Bonde er berettiget til at sende en Mand til Thinge, som Thingmand i sit Sted,

en Mand af samme Thinglaug. Og dersom Sager ere beredte til Vaarthinget, da gjælder det Fjörbaugsgaard for Goden, dersom han ikke kommer i Begyndelsen af Thinget, og det uagtet Sagerne der blive forligte. For Gjæld, der er bestemt til at betales paa Vaarthinget, kan man, om man vil, stævne til Althinget i den stille Uge, naar den indtræffer i Vaarthingstiden. Dersom de Mænd, som ere tilkaldte hjemme i Böigden, for at foretage Retshandlinger paa Thinget, komme senere til Thinge, end naar en Nat er forløben af Thingtiden, da blive de Retshandlinger, som de Mænd ville foretage, ugyldige. Dersom Thingmænd komme senere til Vaarthinget, end naar en Nat er forløben af Thingtiden, eller de ikke komme til Vaarthinget, da blive de derfor bodskyldige til Goden. En Bonde er berettiget til at sende sin Tjenestekarl i sit Sted, og bliver han da lige saa ret Thingmand som Bonden. Han skal anmelde for Goden, at han vil overtage Thingmandshverv for hans Trediedelsmand, og nævne den anden.

57.

Goderne skulle der udnævne Domstol, og skal hver af dem udnævne 12 Mænd til Sæde i Retten, at dömme i alle de Sager, der komme for den Domstol og som de ifølge Lov ere pligtige at dömme i. Han skal tilbyde Sagsogeren og Sagvolderen at rydde de Mænd af Domstolen — „og er jeg beredt til at udnævne en anden Dommer, dersom disse blive ryddede efter Loven." Det er og ret, at de anvende de Thingholdsregler, som Thingmændene blive enige om, naar de blot ikke tage noget bort af Althingsreglerne; men de have Ret til at foie dertil, dersom de ville. Flertallet af Goderne skal bestemme, naar Domstolen skal drage ud til Sagers Paakjendelse. I alle de Sager, som Indenthingsmænd have sammen, kunne de vælge, hvilket de ville, at bringe Sagerne for Althinget eller for Vaarthinget, undtagen hvor Sagen alene dreier sig om Boder, men de skulle bringes for Vaarthinget; og Bodesager skulle ei henstaa Vaarthinget over, naar Sagen dreier sig alene derom, dersom de opstaa in-

den den Tid, da Stævning skal skee. Det er fastsat om Fattigforsörgelsessager, at med Hensyn til dem kan man vælge hvilket man vil, (blot) at lyse Sag om Forsörgelse af den trængende paa Vaarthinget, eller ogsaa stævne hjemme i Böigden. Alene i det Tilfælde er det ret at lyse Forsörgelsessag imod en Mand paa Vaarthinget, dersom den er selv paa Thinge, som Sagen lyses imod, og skal man under Vidners Tilkaldelse sige det til ham selv, dersom han ikke paahører Lysningen. Men dersom Mænd ville berede Drabs- eller Leiermaals-Sager til Vaarthinget, da er det ret, hvilket man vil, at stævne hjemme i Böigden eller lyse paa Thingskrænten (paa Vaarthinget). Dersom Sager skulle lyses, da skal man tilkalde Kvidmænd en halv Maaned eller længere Tid för Thinget. Det er og fastsat, at alle Kvider og Bevismidler, der høre til Sagsøgerens Bevisførelse, skulle være tilkaldte inden Domstolen drager ud (til Sagers Paakjendelse), ligesom paa Althinget.

58. Om Domstoles Udførsel.

Domstolene skulle drage ud saa betimelig, at alle Sager kunne være faldne i Rette inden Solen er gaaet under; men Mænd skulle kaste Lod om Ordenen for Sagernes Fremsigelse, ligesom paa Althinget, og saaledes skulle Mænd aflægge Eder og forholde sig med al Saggivelse og Forsvar, som paa Althinget. Dersom Mænd tilbageholde sit Kvid- eller Vidne-Udsagn, da gjælder det dem samme Straf, som om de paa Althinget tilbageholdt samme, men stævne skal man dem derfor der paa Thingskrænten for Domstolen.

Dersom Mænd opfordres til Afgivelse af Nabokvid i et Tilfælde, hvor Tylfterkvid skulde anvendes, da skulle de erklære, at det er til Hinder for deres Kvidudsagn, at de ere opfordrede til at afgive Udsagn om det, som det ikke tilkommer dem at vidne om. Dersom en Gode opfordres til at afgive Tylfterkvidudsagn i et Tilfælde, hvor Nabokvid skulde afgive Udsagn, da skal han erklære, at det er til Hinder for hans Kvidudsagn, at det ikke tilkommer ham at afgive Udsagn om Sagen.

Dersom en Udenthingsmand tilbageholder Kvidudsagn eller Vidnebevis, da er Parten berettiget til at stævne ham enten der for Domstolen eller for Althinget. Dersom en Thingmand begiver sig bort derfra udenfor Thingmarken og er borte en Nat eller længere, da gjælder det Fjörbaugsgaard, og er det ret at stævne den Sag paa Thingskrænten og for Domstolen paa Vaarthinget; man skal tilkalde paa Thinge 9 Bonder, Naboer til den sagsøgte. Alt Brud paa Thingsordenen, som Mænd der begaae, straffes der med samme Straf, som naar Mænd begaae saadant paa Althinget, og saaledes skal der sagsøges i enhver Henseende for Brud paa Thingsordenen paa Vaarthinget, som om det var skeet paa Althinget. Dersom saadant Brud skeer mod Thingsordenen paa Vaarthinget, at Forretningerne af den Grund ei kunne føres til Ende, da skal den, der havde Sagerne at forfølge, stævne de skyldige for Brudet paa Thingsordenen og i Stævningen gjöre Paastand paa Fjörbaugsgaard. Dersom Kviden vidner imod dem, da kan han anlægge de Sager paa Althinget og i Fjerdingsretten for den Fjerding, hvor Vaarthinget var, og skal der i dem dömmes paa Althinget efter den Paastand, som i Stævningen var nedlagt; og skulle alle de Bevismidler, som för vare blevne tilkaldte, men paa Vaarthinget ikke bleve førte, være uden Tilkaldelse varslede til Althinget, og ligesaa Vidnesbyrd om Beviser, der tidligere ere førte. Dersom Thinget falder ind i den hellige Uge, da skal dette ikke være til Hinder for de Forretningers Fremme, som der skulle foretages paa Thinget, hverken Eder eller Stævninger, men ei skal der da stævnes til Althinget undtagen for Fordringer, for hvilke Betalingsterminen er fastsat paa selve Vaarthinget. Dersom Indenthingsmænd afgive enten falske Kvidudsagn eller falske Vidnesbyrd, da skal man stævne dem der for Domstolen og (i Stævningen) erklære dem skyldige til Fjörbaugsgaard og afæske den Gode, som den sagsøgte er i Thinglaug hos, Tylfterkvidudsagn. Dersom en Mand udenfor Thinglauget afgiver falsk Kvidudsagn eller falsk Vidnesbyrd, da er man berettiget til hvilket man vil, at stævne ham for Domstolen der eller og-

saa for Althinget, og skal man paa Vaarthinget afæske den Gode Tylfterkvidudsagn, som den sagsøgte er i Thinglaug hos.

Naarsomhelst Indsigelser paa Vaarthinget fremkomme imod de anvendte Bevismidler og der er stævnet til Althinget, da bör Domstolen afsige Dom, som om Beviserne vare ret afgivne. Dersom Indsigelse paa Vaarthinget fremkommer mod saadanne Bevismidler, som antages at have Indflydelse paa Sagens Udfald, da skal Domstolen dömme, som om Beviserne vare ret afgivne. Derpaa skal den, som gjör Indsigelse imod Beviserne, stævne Dommen til at kjendes ugyldig, og bliver Dommen ugyldig, dersom Vidnesbyrdet erkjendes at være falsk — dersom Dommen (ellers) kjendes ugyldig.

Da skal der forholdes med Refereringen af Sagen og i alle andre Maader, som ved en Althingsdomstol. Men Dommerne skulle dömme i Folks Sager, og er det da vel, dersom de blive enige, men blive de ikke enige, da skulle de afsige Moddomme; Moddomme skulle de ikke afsige, naar ikke Mindretallet udgjör i det mindste 6 i Tallet; de skulle forholde sig derved som ved en Domstol paa Althinget. Der kan man stævne Dommerne paa Thinge, efterat Retterne ere hævede, for Moddommene og i Stævningen paastaae dem dömte til Bod og stævne til Fjerdingsretten for den Fjerding, hvori Thinglauget er, og stævne deres Dom til at kjendes ugyldig; ogsaa kan man vælge at stævne dem for Moddomme hjemme i Böigden, hver i sit Hjem. De Sager, hvori Moddomme ere blevne afsagte paa Althinget, skulle afgjöres i Fjerdingsretten for den Fjerding, hvori Thinget er, dersom de kunne bringes til Endelighed. Men blive Moddomme endnu afsagte der, da skulle Sagerne endeligen paadömmes i Femterretten. Alle de Vidner skulle føres for Fjerdingsretten, som Sagsøgeren tilkaldte (paa Vaarthinget) til Vidnesbyrd om, hvorledes begge Partier forholdt dem med Moddommene. Ei skal man, medens Søgsmaalsafdelingen af Thinget varer, stævne Indenthinglaugsmænd i Sager, der ei skulle søges der paa Thinge, og er det ret at stævne Indenthinglaugsmand til Althinget, efterat Søgsmaalsafdelingen er forbi, uagtet Omsætningsafdelingen endnu varer.

Man skal stævne ham saaledes at han selv hører derpaa; ogsaa er det ret at stævne ham ved (hans) Bod (paa Thinget), dersom de træffe ham der og faae ham i Tale; ogsaa er Stævningen gyldig, dersom han hører Begyndelsen, naar Vidnerne tilkaldes, uagtet han løber bort. Det er ogsaa ret at stævne Udenthinglaugsmænd paa Vaarthinget, uagtet Søgsmaalsafdelingen endnu vedvarer, og ligeledes kunne Udenthinglaugsmænd stævne Indenthinglaugsmænd, uagtet Søgsmaalsafdelingen endnu ikke er forbi. Dersom en Udenthinglaugsmand stævnes til Vaarthinget, da skulle Dommerne paadömme den Sag, dersom der ikke nedlægges Forbud mod Sagens Fremme. Men han er berettiget til hvilken af Delene han vil, at lade Forbud fremkomme mod den Sag, som er anlagt mod ham, eller (bagefter) at stævne Dommern til at kjendes ugyldig; han kan vælge hvilket han vil, at stævne een eller flere af Dommerne, og stævne for at de have paadömt en Sag mod en Udenthinglaugsmand, og skal Dommen stævnes til at kjendes uefterrettelig. Da skal han tilkalde sine 5 Nabobønder til Hjælpekvidudsagn, om han var i det og det Thinglaug, hos den og den Gode, eller ikke, da han blev stævnet. Men dersom han faaer det Kvidudsagn, at han var i det Thinglaug, da han blev stævnet, da bliver Dommen uefterrettelig og Sagen tabt. Dersom han saa sent erfarer det, at han ikke kan stævne til rette Stævnetid, da er han berettiget til hvilket han vil, at stævne saa kort Tid för Althinget, som han vil, eller fra Lovbjerget lyse Søgsmaal samme Sommer. Nu kommer han ikke til Thinge, da er det ret at den som vil, tager hans Forsvar, som om han var ret Sagvolder, dersom den anden ikke forinden har faaet Underretning derom. Man er berettiget til at lade nedlægge Forbud mod den Sags Fremme, som er anlagt mod ham. Han skal begive sig til den Gode, som han er i Thinglaug hos; ogsaa er det ret, at en anden Mand modtager Forbudet af Goden. Han skal tilkalde Vidner — „til Vidnesbyrd om, at jeg adspörger dig" — og nævne Goden — „om du har dit Godord, i Kraft af hvilket du kan udnævne Domstole eller afgive Tylfterkvidudsagn, eller om du ikke har det?" Men Goden skal svare ham.

Men hiin skal tilkalde Vidner paa de Svar, som fremkomme og som Goden svarer ham. Men dersom Goden svarer, at han har saadant Godord, da skal hiin tilkalde Vidner — „til Vidnesbyrd om, at han modtager Forbudet af Goden, men Goden overdrager ham et Godeforbud, et fuldt Lovforbud, til at forbyde Dommerne at dömme i den Sag" — og nævne Sagen og den Mand som har stævnet ham — „og til at forbyde Foretagelsen af alle retlige Handlinger, som Forbud kan forhindre." Men dersom en Mand, som Sagen ikke er anlagt imod, modtager Forbudet paa dens Vegne, som Sagen er imod, da skal man (i Formularen) nævne den sagsøgtes Navn, og derefter forholde sig med den Forretning saaledes som för er sagt. Nu vil Goden ikke overdrage Forbud til en Mand af sit District, da skal denne bede ham derom med Vidner, fremsætte Lov-Begjæring, og gjælder det ham da Fjörbaugsgaard, og Beviset i Sagen føres ved de Vidner, der bleve tilkaldte, da Opfordringen blev stillet til Goden. Goden skal tilkalde sine 5 Nabobønder til Forsvarskvidudsagn, om det var ham bekjendt, at den sagsøgte var af det Trediedelsdistrict, eller han vidste det ikke. Nu dersom Kviden vidner, at han vidste det ikke og at han vilde have overdraget Forbudet, dersom han sikkert havde vidst, at den Mand var der i Trediedelsdistrictet, da bliver han fri i Sagen. Den som har modtaget Forbud af Goden, skal begive sig til Thinge og gaae til det Sted, hvor Retten er sat, og han skal nedlægge Forbudet hvor Dommerne paahøre det. Han kan fremføre det, hvilket han vil, för eller efter at Saggivelse er fremsagt mod ham. Han skal tilkalde Vidner, inden han fremfører Forbudet: „til det Vidnesbyrd, at jeg ved Forbud, Gode-Forbud, fuldt Lov-Forbud, forbyder Dommerne at dömme i den Sag" — og angive Sagen, — „som Sagsøgeren har imod den sagsøgte eller (dersom Forbudet nedlægges af denne selv) mig" — og nævne Goden og den Mand, som Sagen er imod, dersom han nedlægger Forbud for en anden Mand. Ogsaa kan han paa samme Maade, om han vil, nedlægge Forbud mod at Kvidmændene afgive Kvidudsagn om ham, og paa samme Maade forbyde al anden

Bevisførsel, undtagen Stævnevidnesbyrd eller de flere (andre) Beviser, der allerede maatte være blevne førte. Dersom Mænd anvende Overmagt imod dem og ikke tilstede dem at gaae til Domstolen, da skulle de tilkalde Vidner og bede, at de kunne gaae frit til Domstolen; men naae de ikke at gaae til Domstolen, da skulle de der nedlægge Forbud, hvor de trængte længst frem, og tale der alle de samme Ord, som ved Domstolen. De Vidner skulle føres, der bleve tilkaldte, da han modtog Forbudet af Goden, men disse Vidner skulle i deres Vidnesbyrd anføre alle de Ord, som de bleve kaldte til Vidne paa, da han modtog Forbudet af Goden. De skulle sværge Eder inden de afgive Vidnesbyrd, ligesom paa Althinget. Dersom Goden fremfører selv sit Forbud, hvad enten han fører det for sig selv eller for en anden Mand af sit Trediedelsdistrict, da skulle der ingen Vidner føres om Modtagelse af Forbud. Han skal tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om, at jeg ved mit Forbud, Lovforbud, forbyder Dommerne at paadömme den Sag"; der behøves hverken Vidner om Modtagelse af Forbud eller Eder.

59. Om Dommerne.

Dommerne skulle tilkalde Vidner og erklære, at det staaer til Hinder for Afsigelsen af deres Dom, at Godeforbud er fremkommet mod den Sag — og nævne Sagen eller Sagerne, om de ere flere. Dersom Kvidudsagn er æsket i den Sag, skulle Kvidmændene tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om, at de erklære det at være til Hinder for sit Kvidudsagn" — dersom Forbud blev nedlagt mod Afgivelsen af Udsagnet — „at Godeforbud er fremkommet imod den Sag". Dersom Vidner skulde føres i Sagen, da skulle Vidnerne erklære, at de lade det være til Hinder for Vidnesbyrdet, at Godeforbud er fremkommet mod den Sag. Den Mand, som har nedlagt Forbud, skal tilkalde Vidner paa, hvilke Beviser ere førte eller Retshandlinger ere foretagne fra Sagvolderens Side, og opregne samme og nævne den, som Sagen er imod. Men Sagsøgeren skal tilkalde Vidner „til Vidnes-

byrd om", hvilke Beviser ere førte eller Retshandlinger foretagne til Saggivelsens Fremme; de Vidner skal han føre for Domstolen paa Althinget. Om alle de Sager, mod hvis Fremme Forbud kommer frem paa Vaarthinget (gjælder det at) de skulle gaae til Althinget, til Fjerdingsretten for den Fjerding, hvori Thinget er, og alle de Kvider eller Vidner, der ikke bleve førte paa Vaarthinget, og Vidner, der ere blevne tilkaldte ved Foretagelse af Retshandlinger, skulle uden Tilkaldelse være varslede til Althinget.

Dersom Goden overdrager Forbud til en Mand af en anden Godes District, da er han derfor skyldig til Bod og Fortabelse af sit Godord. Dersom en Mand fremfører andet Forbud end Gode-Forbud, gjælder det Fjörbaugsgaard baade for ham og Overdrageren af Forbudet, og skal Stævning i begge de Sager foretages hjemme i Böigden, og man skal tilkalde paa Thinge 9 Bønder, Naboer til den sagsøgte, til Kvidudsagn, om han modtog Forbud af en Gode eller ikke. Da skal han tilkalde sine 5 nærmeste Naboer til Forsvarskvidudsagn, om han troede at den Mand, som overdrog ham Forbudet, havde Raadighed over et Godord. Men dersom det Kvidudsagn afgives mod Goden, at han ikke paa den Tid, han overdrog Forbudet, havde Raadighed over et Godord, da bliver han strafskyldig. Dersom en Gode sagsøges for at have overdraget Forbud til en Mand af en anden Godes District, da skal han tilkalde sine 5 Nabobønder til Forsvarskvidudsagn, om den paagjældende paa den Tid, da han blev stævnet, var der i Thinglauget eller ikke. Men dersom Kviden udsiger, at han paa den Tid var der i Thinglauget, da frifindes Goden. Naar en Mand under Vidners Tilkaldelse bliver spurgt, i hvilket Thinglaug eller Godedistrict han var, og han svarer, at han var i det Thinglaug, hvori han blev stævnet, og han nedlægger Forbud mod den Sags Fremme, da bör det Forbud ei at gjælde, naar de Vidner føres for Retten, der bleve tilkaldte, da den sagsøgte blev spurgt om sit Thinglaugsdistrict. Dersom man spörger en Mand under Tilkaldelse af Vidner, i hvad Thinglaug han er, og han træffer ham

alene ude paa Gaardens Udmark, da er han berettiget til at svare, at de skulle gaae til Huus og at han der vil svare ham, hvor han har Vidner tilstede — dersom han ikke vil lade sig nöie med de Vidner, som de andre have. Svarer man intet, naar man under Tilkaldelse af Vidner bliver spurgt om, i hvad Thinglaug han er, da gjælder det ham Bod, og skal Sagsegeren stævne ham til det Thing, hvortil han selv herer, og bör der ei komme Lov-Forbud mod den Sags Fremme. Dersom der ere flere, som i Forening eie det Godord, hvortil den paagjældende horer, da er det ret at han svarer saaledes: „hos den og den af dem, som have Raadighed over det Godord, er jeg", og nævne dem. Dersom man stævner en anden til et Thing, hvortil ingen af dem horer, da bliver han derfor bodskyldig og hans Sag uefterrettelig.

En Bonde er berettiget til at sende en anden Mand til at mode paa Thinge for sig, en Mand, som er af samme Thinglaug, men denne skal den forste Aften, han kommer til Thinge, begive sig hen for at tale med Goden og sige ham at Bonden har sendt ham did, at mode paa Thinge for sig, og kan han da gyldigen udnævnes til Dommer og afgive Tylfterkvidudsagn tilligemed Goden. Men Goden er berettiget til, hvilket han vil, at sagsøge Bonden for Hjemmesidden, eller afkræve ham en halv Øre i Thingreiselönsafgift, dersom Bonden ingen Mand sender til at mode paa Thinge for sig. Dersom Bonden gaaer ud af Godens Thinglaug paa Grund af at han var bleven sagsøgt for Hjemmesidden, da gjælder det ham 3 Marks Bod, og Goden er søgsmaalsberettiget i den Sag. Dersom Thingmænd ere en Nat borte fra Vaarthinget, eller saaledes at det er til Hinder for Retshandlingernes Fremme, da gjælder det dem Fjörbaugsgaard, og man skal tilkalde 9 Naboer paa Thinge, hvilke man vil, enten den sagsøgtes Naboer, eller dem som boe nærmest Thingstedet, men hvo som vil kan søge den Sag.

Dersom en Mand opfordres til at afgive Vidneshyrd paa 2 Vaarthinge, da skal han gaae til det Thing, hvortil han selv hører, men han skal affatte det Vidneudsagn (og

overdrage dets Afsigelse til en anden), der skal til det andet Thing. Dersom han opfordres til at afgive Nabokvidudsagn paa et Thing og Vidnesbyrd paa et andet, da skal han affatte Vidnesbyrdet og gaae til det Thing, hvor han er opfordret til Kvidudsagn. Dersom han opfordres til at afgive Nabokvidudsagn paa 2 Thing, da skal han begive sig til det Thing, hvor det Udsagn, hvortil han først er bleven opfordret, skal afgives.

Goden er berettiget til, om han vil, at gaae til Thingskrænten paa Vaarthinget og tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om, at han beder alle Thingmænd, som ere der i hans Godedistrict, at gjöre ham Følgeskab til Althinget;" og de skulle da kaste Lod eller ogsaa forene sig derom paa anden Maade, men hver 9de af hans Thingmænd og Thingpligtige skal gjöre Reisen med.

Vaarthinget skal erklæres hævet om Middagen paa den Dag, da Mænd have været 4 Nætter paa Thinge, men ikke för, med mindre alle Thingmændene blive enige derom og derhos alle de Sager, som vare beredte til Anlæggelse paa Thinget, ere blevne forligte eller paadömte. Alle Vaarthing skulle vedblive at bestaae paa de Steder, hvor de nu ere satte. Men dersom Mænd ville forandre Vaarthingspladsen, da skulle Goderne i Thinglauget ved Haandslag komme overens derom og forkynde det for sine Godordsmænd paa Efteraarsthinget. De ere ogsaa berettigede til, om de ville, at ophæve et Vaarthing paa den Maade, at de holde 2 Thing, der för holdtes paa særskilte Steder, paa eet Thingsted, dersom alle de Goder, der findes i de Thinglauge, blive enige derom; men Goderne skulle begjære Tilladelse dertil i Lovretten og forkynde Tilladelsen fra Lovbjerget, og skulle de give Thinget Navn og bestemme Thingstedsgrændserne. Dersom Mænd blive erklærede forviste eller fredløse paa Vaarthinget, skal man paa den Dag, da Sogsmaalsafdelingen af Thinget er ude, opfordre den Gode, i hvis Thinglaug den domfældte er, til Afholdelse af Namsret 14 Nætter senere paa den skyldiges Bopæl og forholde sig saaledes ved den Namsret, som om han efter Althingsdom var bleven skyldig.

Dersom Mænd blive erklærede forviste eller fredløse paa Vaarthinget, og der bliver ydet dem Underhold i Mellemtiden, fra den Tid da Namsret blev holdt over dem og indtil deres Straf bliver forkyndt paa Lovbjerget, da gjælder det Fjörbaugsgaard; men i den Sag skal Stævning skee hjemme i Böigden, og man skal opfordre den Gode, i hvis Thinglaug den sagsogte er, til at afgive Tylfterkvidudsagn. Men for Underhold af Mænd der domfældes paa Vaarthinget, (men hvis Straf endnu ei fra Lovbjerget er forkyndt), blive kun de strafskyldige, som faae Kundskab derom.

For alle falske Beviser, der blive afgivne paa Vaarthinget eller ved Domstole hjemme i Böigden[1], være sig Bevidnelse paa sin Ære eller Kvidudsagn eller Vidnesbyrd, — er Straffen Fjörbaugsgaard; Stævning skal foretages hjemme i Böigden, og man skal opfordre den Gode, i hvis Thinglaug den sagsogte er, til Afgivelse af Tylfterkvidudsagn.

60.

Dersom en Mand bliver forvist eller fredløs ifolge Forlig. Men da bliver han forvist eller fredløs ifolge Forlig, dersom han ved Haandslag slutter Overenskomst, om at overtage Straffen, eller han giver Haandslag paa, at den anden skal, om han vil, bestemme hans Straf. Det er fastsat, at ikke kan een Mand bestemme Nogens Straf, med mindre Straffen angives samtidig med at han ved Haandslag overdrager til hiin at bestemme Straffen, og de da strax slutte Overenskomst derom. Dersom den skyldige har givet Haandslag paa, at den anden kan bestemme hans Straf, dersom han vil, da kan Voldgiftsmanden ikke bestemme hans Straf paa anden Maade, end ved at udnævne 11 Mænd, men selv skal han være den 12te Mand. Men dersom hans Straf var bleven betegnet, da Bestemmelsen af samme ved

---

1) *Herved sigtes udentvivl til de forskjellige Specialretter i nogle Sager, f. Ex.* engidómr.

Haandslag blev voldgivet, da kunne Voldgiftsmændene ikke bestemme nogen anden Straf for ham, end der under Vidners Tilkaldelse var angivet. Men förend Voldgiftskjendelsen forkyndes, skulle i Voldgiftsmændenes Paabor de Vidner føres, der bleve tilkaldte, da den skyldige ved Haandslag voldgav Bestemmelsen af Straffen. Dersom en anden end han selv (paa hans Vegne) ved Haandslag voldgav Bestemmelsen af Straffen, da skal, förend Voldgiftskjendelsen forkyndes, de Vidner føres, der bleve tilkaldte, da den skyldige havde overdraget til ham ved Haandslag at voldgive Bestemmelse af Straffen. Vidnerne skulle forud aflægge Ed, og saaledes skulle de aflægge Ed og afgive Vidnesbyrd, at Voldgiftsmændene hore det. Dersom en Mand overdrager til en anden at fastsætte hans Straf, eftersom han vil bestemme den. Usque in finem. da bör det være gyldigt. Dersom man ved Haandslag overdrager til en anden Bestemmelsen af hans Straf og angiver Straffen bestemt, da er det ikke nødvendigt at afsige Dom. Straffen kan da forkyndes paa Lovbjerget. Ei kan en Mands Straf bestemmes ved Voldgift, med mindre Straffegraden er bleven bestemt, da han ved Haandslag overdrog til den paagjældende Ret til at bestemme Straffen; og han kan ikke ved Voldgift bestemme Straffen, uden han gjör det selv tolvte. Men Vidnesbyrdet om Overdragelsen af Voldgiften skal føres inden nogen anden Mand ved Haandslag slutter Forlig om hans Straf. Vidnerne skulle aflægge Ed og afgive Vidnesbyrd saaledes, at Voldgiftsmændene hore det. Disse ere Lov-Straffe i vort Land: dersom man bliver gjort til Skovmand, der ei maa føres ud af Landet, eller til Fjörbaugsmand, men den tredie bestaaer i, at Fjörbaugsstraffen skjærpes saaledes, at den straffede ikke faaer Ret til at føres tilbage til Landet.

Dersom der ere to søgsmaalsberettigede i samme Sag og den ene vil anlægge Sagen paa Vaarthinget, den anden paa Althinget, da skal den raade, som vil anlægge den for Althinget. Men dersom den anden allerede har beredet Sagen til Anlæggelse paa Vaarthinget, da er den anden be-

rettiget til, hvilken af Delene han vil, at anlægge Sagen paa Althinget og lade nedlægge Forbud mod Sagens Fremme (paa Vaarthinget), eller ogsaa (bagefter) stævne Vaarthings Dommen til at kjendes uefterrettelig.

Dersom 2 Fjörbaugssager haves imod een Mand og for samme Domstol, da skal han dömmes til Skovmand, dersom der er samme Sagsoger i begge Sager. Dersom disse 2 Sager haves imod een Mand, nemlig Fjörbaugssag og Skovgangssag for een Ret, da skal Dommen bestemmes i Henhold til Skovgangssagen, og skal Sagsogeren i samme holde Namsret. Men om 2 Skovgangssager haves mod een Mand og der ere 2 (forskjellige) Sagsogere i de Sager, da skulle de indbyrdes kaste Lod om, hvem af dem skal afholde Namsretten, men hver af dem skal medbringe sine Bevismidler til Namsretten og lade före Vidnesbyrd om, hvorledes hans Straf ved Dommen blev bestemt. Men de ere begge lige berettigede til det ved Namsretten forbrudte Gods og til at anlægge Sag i Anledning af Underhold, der ydes ham. Men dersom 2 Mænd have Sager imod samme Mand, da skulle de indbyrdes kaste Lod om, hvem af dem skal afholde Namsretten. Nu hvilke end de Retskrænkelser ere, for hvilke han af begge kunde paastaaes domfældt, da skulle de fordele det saaledes imellem sig, som om de begge havde gjort ham til Skovmand. Men dersom Retskrænkelserne mod den ene ere mindre end imod den anden, da er det som om den sidste alene havde faaet ham domfældt; men dele skulle de det forbrudte Gods i alle andre Henseender som ellers. Hvad enten der fattes meget eller lidet i at hans Straf kunde bestemmes til Skovgang med Forbud mod at före ham ud af Landet, og dersom der opstaaer en Skovgangssag imod ham, da skal han sagsöges som skyldfri Mand og soges til fuld (Skovgangs) Straf. Dersom en Mand

bliver Fjörbaugsmand, da skulle Mænd ikke forbyde ham Udenlandsreise; og ei bör hans Straf at skjærpes, med mindre han gjör sig skyldig i saadan Forseelse, hvorfor han bliver Skovmand. Naar en Mands Straf bliver bestemt ved Forlig eller paa Vaarthinget, og der (iforveien) henstaae uafgjorte Sager imod ham, enten Fjörbaugssag eller Skovgangssag, da skal den Mand, som har at søge de Sager, stævne den, som har faaet Straf erklæret over den skyldige. og i Stævningen paastaae ham dömt til Fjörbaugsgaard, fordi han svigagtig har faaet Straf erklæret over den skyldige og fordi han derved har villet forspilde hans Sag, og at han ei vilde have sagsogt ham, dersom ikke hin Sag henstod uafgjort imod ham; og skal han tilkalde 9 Bönder, Naboer af den sagsøgte til Udsagn om det har været hans Hensigt at anlægge den Sag imod ham for (virkelig) at gjöre den skyldige forvist eller lös, og om han derved har villet forspilde den Sag, som Sagsögeren har imod den skyldige. Dersom Kviden giver det Udsagn, at han derved vilde forspilde hans Sag, da gjælder det Fjörbaugsgaard for den, som har faaet Straffen erklæret over ham og det hedder Svigstraf, og bör Dommen (hvorved den er fastsat) da kjendes ugyldig.

61. Bestemmelse om Efteraarsmöder.

Vi skulle holde Leidsammenkomster (Höstmöder), og skulle de Goder, som ere i Thinglaug sammen, afholde Höstmöde sammen; det skal holdes paa deres Vaarthingsted, med mindre de faae (Lovrettens) Tilladelse til at indrette det anderledes. Höstmödet skal ikke holdes sildigere end den Söndag, da der, Löverdagen för, ere 8 Uger tilbage af Sommeren; tidligere skal Höstmöde ei holdes end 14 Nætter efter Althingets Slutning. Men intet Höstmöde skal være kortere end en Dag, fra Morgen til Aften, og ikke længere end to Nætter. Höstmödet skal indvies ganske som et Thing, og for Fornærmelser udövede paa indviet Höstmöde forhöies den personlige Bod som paa Thinge.

Der paa Höstmödet skulle forkyndes alle nye Love, og Beregning af Aarstiderne (for det nys begyndte Aar) og Bestemmelser om Tamperdages Helligholdelse og om Begyndelsen af Langefasten, samt om Aaret er et Skudaar, og om Tillægsdage blive at föie til Sommeren, samt om man skal möde tidligere paa Althinget end naar 10 Uger ere forlöbne af Sommeren. Men dette skal foredrages af den Gode, som det tilkommer at fredlyse Thinget, med mindre han og de andre Goder have fordelt det paa anden Maade imellem sig.

Alle (rette) Thingmænd ere berettigede til, om de ville, at bygge sig Boder paa deres Thingsted; de ere berettigede til at have deres Heste der, medens de ere paa Höstmöde eller Vaarthing eller medens de opföre deres Boder der. Dersom Mænd, som ere komne til et andet Thinglaug, eie Boder paa Thingstedet, da ere de ikke berettigede til oftere at opföre (nye) Boder der, men de kunne istandsætte deres Boder hvis de ville; opföre de Boder der, da falde Boderne til Grundeieren, hvad enten denne er en af Thinglaugets Thingmænd eller ikke, men hin straffes for Opförelsen af Boden. Naar Folks Boder enten paa Althinget eller Vaarthinget styrte ned og falde til Jorden og ligge saaledes nede i 3 Sommere, da er, hvo som vil, berettiget til der at gjöre sig Bod.

62. Namsret.

Det er fastsat, at over hver Mand, som er bleven dömt til Fjörbaugsmand eller Skovmand, skal Namsret holdes. Begjæring om Namsret skal ved Thingets Slutning fremsættes for den Gode, i hvis Thinglaug den skyldige er; og skal Namsretten afholdes 14 Dage efter (Thingets Slutning ved) Vaabentag, paa den skyldiges Bopæl, i Pileskuds Afstand fra samme, paa et Sted, hvor der hverken er Ager eller Eng. Men veed Sagsögeren ikke den domfældtes Bopæl, da skal han holde Namsretten paa den Godes Bopæl,

hos hvem Sagsögeren er i Thinglaug. Dersom han ikke veed hvor han er i Thinglaug, skal der forholdes paa samme Maade, som naar han ikke veed hans Hjemstavn. Det er fastsat, at han skal til Vidnesbyrds Afgivelse tre Nætter eller længere Tid för Namsretten tilkalde de Vidner, der vare tilstede ved Afsigelsen af Dommen, dersom den skyldiges Straf blev bestemt ved Dom, men ellers de Vidner, der bleve tilkaldte, da han ved Forlig var bleven erklæret for Fjörbaugsmand eller Skovmand, og skal man (i Tilfælde af at den skyldige ikke personlig har sluttet Forliget) lade före de Vidner, der ved Forliget bleve tilkaldte ved Afgivelsen af Vidnesbyrdet om, at den skyldige har givet en anden Fuldmagt til at afslutte Forliget om Straffen. De som have Gjæld at fordre af den skyldige, skulle have ved Haanden Vidner om, at de have afkrævet ham Gjælden, men de som ei have Vidner, skulle have Nabobönder; de skulle tilkaldes idetmindste 4 Nætter för. Den som har forfulgt den skyldige til Straf, har 3 Nætter eller længere Tid för at tilkalde Nabobönder, for at give Kvidudsagn om, hvilke Gjenstande der blive at confiskere. Disse Nabobönder ere ligeledes pligtige til afgive Udsagn om alle de Fordringer, som de, der have Gjæld at fordre af den domfældte, fremkomme med uden at have Vidner til at bevise samme.

Dersom trængende komme til Namsretten, skal der fordres Udsagn af Tylfterkviden, om de ere berettigede til at forsörges af den domfældte eller ikke. Dem skal man erklære for berettigede til Forsörgelse af ham, som han er nærmest eventuel Arving til, og desuden dem, som Nabobönder ved Kvidudsagn bevise, at han har modtaget Penge med, (ifölge Forsörgelses- eller Arvesalgscontract), og det saaledes, at Vilkaarene paa begge Sider have været billige. Men ere flere lige nær beslægtede med den trængende, da skulle de omtalte Nabobönder dele Forsörgelsespligten mellem dem; for den Deel, som Forsörgelsespligten vilde tilkomme den domfældte, skal den trængende dömmes til at gaae paa Omgang. Naar man er bleven domfældt paa Grund af Paterniteten til et Barn, er det ikke nödvendigt at bringe dette til Namsretten (for at træffe Bestemmelse om dets

Forsörgelse). Men dersom (ellers) de Mænd, som dertil ere pligtige, ikke före den domfældtes trængende Slægtninge til Namsretten, da paadrage de sig selv Forsörgelsespligten, dog uden at deres Arvinger (efter deres Död) ere pligtige at fortsætte Forsörgelsen.

Dersom en Mand underslaaer Gods, der ved Namsret skulde confiskeres, gjælder det Fjörbaugsgaard; og skal Stævning i den Sag skee hjemme i Böigden, og paa Thinge skulle tilkaldes 9 Bönder, Naboer til den sagsögte, til Udsagn om han har forstukket det paastevnte Gods eller ikke.

Der skal enhver tildömmes, hvad Gjæld han har at fordre, dersom den domfældtes Gods strækker dertil. Personlig Bod skal tildömmes (den fornærmede) af Godset, dersom den Sag, der er Anledning til Domfældelsen er af dem, hvori saadan Bod falder, men Erstatning for Tyvekosterne, dersom det er en Tyvssag. Strækker Godset til mere, da skal der tilkjendes den Gode, som udnævnte Namsretten, en Ko eller 4aarig Oxe. Strækker Godset ikke til, skulle alle Fordringer lide lige Afkortning. Dersom den Domfældte er gift, skal der afgives Dom angaaende Konens Eiendele ligesom ved Gjældsret efter död Mand. For Namsretten skulle alle Gjældssager anlægges ligesaavel som ved Gjældsret efter död Mand; og paa samme Maade som ved Gjældsret skal der forholdes med Vurdering af Jordegodset (til Efterretning ved Udlægget) og med Tilkjendelsen af Pant til Panthaverne og med alle (andre) Gjældsfordringer, som Folk har haft mod den domfældte, inden han blev dömt; ei skal Konens Medgift beskjæres og ei heller Brudekjöbesummen, dersom han, da Ægteskabet blev indgaaet, eiede skyldfrit saa meget, som Brudekjöbesummen belöber sig til. Men eiede han ikke saa meget, da skal Brudekjöbesummen lide Afkortning, som enhver anden Fordring. Dersom Ægtefolkene have stiftet Laan ifölge fælles Overeenskomst, da skal hver af Ægtefællerne betale saa stor en Deel af slig Gjæld, som svarer til den Nytte, hver af dem har haft deraf. Dersom noget Gods befindes der, hvori Pant er givet Creditorerne, da skal den af Panthaverne nyde godt af sin Panteret, som har iagttaget de lovbestemte Former. Men dersom 2 Creditorer

have betinget sig Pant i samme Ting, da tilkommer Tingen den af dem, hvis Panteret er först stiftet, med mindre denne ikke har iagttaget de lovbestemte Former; har den, hvis Panteret er yngre, iagttaget de lovbestemte Former, da tilkommer den pantsatte Ting ham, ikke hin, der ikke havde iagttaget Formerne. Men de lovbestemte Former ere iagttagne, naar den pantsatte Ting bliver forevist for Vidner; dog er det ogsaa gyldigt, (uagtet Forevisning ei finder Sted), naar den pantsatte Gjenstand er Vidnerne ligesaa bekjendt, som om de havde seet den; men Pantecontracten skal forkyndes for 5 Bönder, Naboer til Pantsætteren. Dersom ved Namsretten andre Gjældskrav maa lide Afkortning (fordi Formuen ikke strækker til), tilkommer der Panthaveren ikke mere, end hans Fordring oprindelig beløb sig til, dersom Pantet er af större Værdi end Fordringen.

Alle de Mænd, som have retlige Forretninger der, skulle aflægge Ed, ligesom ved Domstolene paa Althinget eller Vaarthinget. Namsretten skal kjende den Mand, som har forfulgt den domfældte til Straf, pligtig til at bevare det konfiskerede Gods indtil næste Althing; men Halvdelen af Godset skal tildömmes Sagsögeren, Halvdelen Indbyggerne af Fjerdingen. Dommerne skulle dömme de trængende Slægtninge af den domfældte, som komme til Namsretten, til at gaae paa Omgang i det Thinglaug, hvor Namsretten er afholdt. Ere der tvende Thinglauge, som have fælles Thingsted, skulle de trængende gaae paa Omgang i begge Thinglaug. Dersom Godset strækker til mere end at betale Gjælden, da skal Halvdelen af det Overskydende tilkjendes Thingmændene i det Thinglaug, hvor Namsretten afholdes og hvor de trængende, om der ere nogen, skulle gaae paa Omgang, Halvdelen Sagsögeren. Sagsögeren skal kjendes pligtig til at bevare det Gods, som Thingmændene eie, men han skal til Höstmödet i det Thinglaug, hvortil han selv henhörer, medbringe hvad han til den Tid har indkrævet, og dele der med dem, forudsat, at han hörer til det Thinglaug, der har Deel i det konfiskerede Gods; hvad han da ikke har indkrævet, enten ved Betaling eller ved at erholde Haandslagslöfte om Betalingen, skal han paa Vaarthinget dele med Thingmæn-

dene. Men er Sagsögeren af et andet Thinglaug, skal han skifte paa næste Althing. Alt hvad der kan, skal skiftes ved Namsretten, og (hvad der tilfalder Thingmændene) afgives til den Gode, der har udnævnt Namsretten. Det Gods, der tilfalder Thingmændene, skal anvendes til Forsörgelse for den domfældtes trængende Slægtninge, om der er nogen, saavidt tilstrækker. Men strækker det til mere, da skal det anvendes til de övrige trængendes Behov, som skulle gaae paa Omgang der i Thinglauget.

Afholder Sagsögeren ikke Namsret, som det er fastsat i Loven, da gjælder det ham Fjörbaugsgaardsstraf; og sögsmaalsberettiget i den Sag er den Mand, der staaer nærmest til Forsörgelsen af de trængende, hvilke ved Namsretten burde været dömte til at gaae paa Omgang. Men havde den domfældte ingen trængende at forsörge, saa er den, som har Gjæld tilgode hos den domfældte, sögsmaalsberettiget. Men stod han ikke i Gjæld til nogen, da er hvo som vil sögsmaalsberettiget; Stævning i den Sag skal foretages hjemme i Böigden, og ni Bönder, Naboer til den sagsögte, skulle til Kvidudsagn tilkaldes paa Thinge.

Man skal indfinde sig ved Namsretten saa tidlig, at den kan blive udnævnt inden Middag; dette gjælder ogsaa om Kvidmænd eller Vidner og om alle de Mænd, som der have Gjæld at kræve, og ligeledes skulle alle de, der have trængende at bringe derhen, indfinde sig med disse (inden fornævnte Tid). Dersom man ikke saa betids faaer Kundskab om Namsrettens Afholdelse, at man kan komme til samme med de trængende, da skal han næste Sommer fra Lovbjerget lyse Sögsmaal til Forsörgelse af den trængende mod Thingmændene i det Thinglaug, hvor den Gode er, som lod udnævne Namsretten, og kræve Tylfterkvidudsagn om den trængende var berettiget til at erholde Forsörgelse af den domfældte eller ikke, og 5 af sine Nabobönder skal han tilkalde til Udsagn om det var ham muligt at komme til Namsretten eller ikke. Men den trængende skal gaae paa Omgang.

63. Om Vold paa andres Eiendele.

Naar en er dömt som Fjörbaugsmand formedelst Vold

paa andres Eiendele, da skal der ved Namsretten til Sagsögeren udredes Skadeserstatning, saa stor som 5 Nabobönder ved deres Ed med Bog i Haanden taxere den. Betales der ikke ved Namsretten Skadeserstatning, som foreskrevet er, da er han, naar Namsretten er hævet, ifalden samme Straf, som om han ved Domstolene paa Althinget var dömt til Skovmand, der ikke maa underholdes af nogen og ikke maa föres ud af Landet.

64. Om Goderne.

Dersom en Gode ikke kommer til Vaarthinget i Begyndelsen af samme, da kan han derfor dömmes til Bod og til Fortabelse af sit Godord. Sögsmaalsretten mod ham tilkommer dem, som havde beredt Sager til Anlæggelse paa Thinget. Ville de ikke anlægge Sagen, da ere de 2 andre Goder i Thinglanget sögsmaalsberettigede, hvem af dem der helst vil og som er paa Thinge, dersom de ikke begge ere der. Ville de ikke, da ere först Thingmændene af samme Thinglaug sögsmaalsberettigede, dernæst enhver som vil.

Dersom Anledningen til en Sag opstaaer kort för Vaarthinget og Sagen er af dem, hvori Vidner eller Kvidmænd skulle tilkaldes hjemme i Böigden, saa kan Sagen ikkun anlægges paa Vaarthinget, saafremt (det ikke er sildigere end saa at) Kvidmænd i det seneste en Uge forinden Thinget ere blevne tilkaldte og Stævning til samme Tid foretaget.

Dersom man paa Vaarthinget sagsöger en Mand af et andet Thinglaug for falsk Kvidudsagn, skal man opfordre den Gode, man selv er i Thinglaug hos, til Afgivelse af Tylfterkvidudsagn.

Dersom nogen gjör sig skyldig i den Ugjerning at ödelægge Folks Eiendele, saaledes at Skaden svarer til en Koes Værdi eller mere, gjælder det Skovmandsstraf; der skulle paa Thinge tilkaldes til Kvidudsagn 9 Bönder, der boe nærmest det Sted, hvor Ugjerningen er begaaet. Men det er Ugjerning, naar man unödigen og af ond Villie vil ödelægge Folks Eiendele. Slig Sag om Ugjerning skal lyses fra Lovbjerget og anlægges samme Sommer.

65. Om 3 Marks Böder.

Naar 3 Marks Bod er idömt, uden at Straffe af anden Art dermed ere forbundne, skal det ved Dommen bestemmes, at samme skal betales paa det Sted paa Thingmarken, hvorom Thingmændene ere komne overeens, 14 Nætter efter at Sögsmaalsafdelingen af Thinget er sluttet. Af alle 3 Marks Böder og confiskeret Gods efter Fjörbaugsmænd og Skovmænd, forsaavidt samme falde ifölge Vaarthingsdom, tilkommer Halvdelen Thingmændene, Halvdelen Sagsogeren.

66.

Dersom man hjemme i Böigden overdrager til en anden ved Forlig at bestemme sin (Fredlösheds eller Forvisnings) Straf, eller man (iøvrigt) ved Forlig bliver Skovmand eller Fjörbaugsmand, da skal der paa næste Althing, efterat Straffen blev bestemt, begjæres Namsret. Sagsögeren skal, dersom han ikke veed det iforveien, fra Lovbjerget spörge om hans Hjemstavn og Thingstavn. Dersom ingen vedgaaer at have ham paa sit Hjem, men en Gode vedgaaer at have ham for Thingmand, skal Namsretten holdes paa den Godes Bopæl, og han skal opfordres til at danne Domstolen. Vedgaaes ingen af Delene, skal han afholde Namsretten paa den Godes Bopæl, i hvis Thinglaug han selv er, og opfordre denne til at udnævne Domstolen.

67. Dersom Godset ikke strækker til.

Dersom ikke de Præstationer, der ved Namsret skulde betales, blive erlagte, da bliver han Skovmand, som ikke maa underholdes og ikke föres ud af Landet. Betales der ved Namsretten Fjörbaug og Underholdspant, da skal forövrigt Godset confiskeres ligesom det var Skovmandsgods. Dersom Godset strækker til, skal der ogsaa tilkjendes den Gode, som har udnævnt Domstolen, en Ko eller fireaarig Oxe og skal der da forholdes med Fjörbaug — og den udgiör en Mark — ligesom andet confiskeret Gods; ellers erhverver Goden denne ene Mark. Denne Mark kan betales

ved Namsretten; men man kan ogsaa ved Haandslag forpligte sig til at betale den 14 Nætter senere paa Godens Bopæl, og bliver det da lovlig Betalingstermin paa det Sted; man kan, om man vil, betale det i Gjenstande, hvorpaa Taxt ikke er sat, og skal da hver af Parterne tage en Mand til at taxere Gjenstandene.

Naar Namsret afholdes over en Fjörbaugsmand, da skal der forkyndes, hvilke Opholdssteder han skal have. Han skal have 3 Opholdssteder; imellem dem skal Afstanden ikke være længere end at man paa en Dag kan reise fra det ene til det andet; han skal være fredhellig paa disse Opholdssteder og i Pileskuds Afstand derfra til alle Sider. Han er og fredhellig paa Veien mellem Opholdsstederne og i Pileskudsafstand fra Veien, dersom han ikke oftere end en Gang om Maaneden reiser imellem dem. Dersom nogen kommer ham i Möde paa Veien, skal han gaae ud af Veien saa langt, at de ikke med Spydsodden kan naae hen til ham. Han bliver ikke fredhellig, dersom hans Opholdssteder ikke ere blevne bestemte ved Namsretten, og ei bliver han fredhellig, dersom ikke de Præstationer blive betalte, som der skulle udredes.

68.

En Tjenestekarl, (som bliver opfordret til at afgive Vidnesbyrd paa Althinget) kan fordre til Reisen Hest og Mad og al den Udredning, som han behöver paa Thinget. Det samme kunne ogsaa alle de Bönder fordre, som ikke have saa stor Formue, at de ere pligtige at betale Thingreiselönsafgiften. Det kunne de og forlange, at Hesten kommer til deres Hjem. En saadan Hest, som er fuldkommen dygtig til Thingreise, skal bringes til dens Bopæl, som er opfordret til at afgive Vidnesbyrdet. Befordring er man berettiget til at fordre, naar man er nævnet som Vidne til en Handling uden dengang at vide at man vilde komme til at reise til Thinge for at afgive Vidnesbyrd derom, eller det er en Sag, hvori man ikke kunde undslaae sig for at være Vidne. Befordring skal kræves saasnart skee kan, i dens Paahör, som samme forlanges af eller paa hans Bopæl.

Man kan forlange Befordring af hvilken af to man vil, enten af den som opfordrer Vidnet til Thingreise, eller (dersom denne ikke er Parten i Sagen) af den der har givet ham Fuldmagt til at stille saadan Opfordring.

I Fattigforsörgelsessager skal Tylfterkvidudsagn ikke anvendes, undtagen naar den nærmeste eventuelle Arving til den trængende, hvem Sagen angaaer, er udenlands. Dersom en Mand, der er her i Landet, sagsöges til at overtage Forsörgelsen af en trængende, da skulle der tilkaldes 5 Bönder, Naboer til den sagsögte, til Udsagn om han er nærmest til at arve den trængende eller ikke, eller om Forsörgelsespligten er gaaet over paa ham ved Arv.

69. At begiære Namsret.

Efterat Domstolene ere hævede skal man fra Lovbjerget opfordre Goden til Afholdelsen af Namsret, og dersom han ikke er tilstede der, skal man (bagefter) sige ham det; eller man kan opfordre ham dertil paa et Sted, hvor han kan höre paa det, og skal man da derefter forkynde fra Lovbjerget at han har opfordret Goden til at udnævne Namsretten; han skal og sige hvor Namsretten skal holdes. Den der vil begjære Namsret skal tilkalde Vidner „til Vidnesbyrd om at jeg opfordrer og beder dig N. N. at afholde Namsret over N. N. om 14 Nætter“ — og bede ham indfinde sig saa betids, at Domstolen kan være udnævnt för Middag. Tolv Mænd skulle udnævnes til Sæde i den Domstol, og den skal ryddes som Tylfterkvid. Den, der har begjært Namsret, skal tilkalde Vidner „til Vidnesbyrd om at jeg sværger Ed med Bog i Haand, Lov-Ed, og siger det Gud, at jeg vil saaledes fremföre alle Sager her ved Namsretten imod N. N. som jeg veed det rettest og sandest og mest stemmende med Loven.“ For Retten skulle föres de Vidner der bleve tilkaldte ved Afsigelsen af Dommen eller Afslutningen af Forliget, da hans Straf blev bestemt, og skulle de tillige vidne om, hvorfor han blev erklæret fredlös eller forvist og hvor han blev erklæret det. Derefter skal man indbyrdes kaste Lod om, i hvilken Orden Sagerne skulle fremföres.

70. Om Skovmænd.

Dersom man bringer her til Landet en Mand, som samme Sommer var bleven erklæret for Skovmand, gjælder det Skovmandsstraf; vidste de ikke, at han var erklæret fredlös, da slippe de for Straf, med mindre de beholde ham 3 Nætter efter at de have erfaret det, da straffes de med Skovgang. Dersom man förer over her til Landet en Mand, som Sommeren iforveien var bleven erklæret for Skovmand, da skulle de enten dræbe ham eller bringe ham til den, som har forfulgt ham til Straf, inden en halv Maaned efter at de have erfaret at han er fredlös. Ville de ingen af Delene, da straffes de med Skovgang.

71. Om Haandslag.

Dersom man ved Haandslag overdrager til en anden paa sine Vegne at slutte et saadant Forlig, som man finder for godt, og de ikke træffe nogen nærmere Bestemmelse derom, da er Fuldmægtigen ikke berettiget til at slutte noget Forlig, hvorved den, der har givet Fuldmagten, erklæres for forvist eller fredlös, og ei kan han indgaae paa at bestemte Gjenstande der tilhöre ham skulle afstaaes, dersom det ikke i deres Haandslagsovereenskomst var (særlig) betegnet. Forlig om Pengebetaling kan han slutte, som han vil, og bestemme hvor meget han skal udrede i lovgyldige Betalingsmidler, eller hvorledes samme skulde beregnes, eller hvor meget deraf skal bestaae i Gjenstande, hvorpaa Taxt ei pleier at sættes, eller hvor meget der skal bestaae i Kreaturer. Dersom man paa anden Maade, end nu er sagt, ifölge Fuldmagt slutter Forliget, hvad enten man gaaer ind paa, at hin bliver forvist eller fredlös, eller at han skal afstaae sin Jord eller sit Godord. eller man særlig betegner visse af hans Eiendele, da skal det ganske være uden Kraft. Ved et Forlig bör alt være i Kraft hvad der i Vidners Nærværelse er givet Fuldmægtigen Bemyndigelse til at gaae ind paa; dersom hin vil, kan det altsammen gjælde.

72. Om Stævninger.

Dersom en Mand stævnes för Fardag i sit lovlige Hjem, da skulle Kvidmænd tilkaldes fra Nabolaget af dette Hjem, selv om Tilkaldelsen skeer i Althingstiden, og de Mænd skulle tilkaldes, som da boe nærmest det Sted, fra hvis Omegn Tilkaldelsen skeer. Dersom en Bonde, der först om Mandagen kommer til Vaarthinget, afgiver Kvidudsagn, bliver Sagen derved uefterrettelig.

73. Om Understöttelse af Skovmand.

Ulfhèðinn[1] forklarede, at det var Lov, at dersom man vil anlægge Sag mod en, fordi han har underholdt en Skovmand eller en Fjörbaugsmand, hvem det var tilladt at före ud af Landet, men som ei gjör Forsög paa at komme bort som Loven foreskriver, da skal i slig Sag om Underhold Stævning foretages hjemme i Böigden, til Althinget og til Fjerdingsretten; i Stævningen skal der nedlægges Paastand paa Fjörbaugsgaardsstraf. Sagen skal fremsiges saaledes beskaffen som Stævningen medförer, og de Vidner skulle föres, som vare tilstede ved Stævningen, dernæst de Vidner, der bleve tilkaldte ved Namsretten, om at Domstolen dömte ham til Skovmand, hvem det var tilladt at före ud af Landet, men med hvem man ligesaalidt maatte have Samkvem som med en Fjörbaugsmand, og — forsaavidt saadant var bestemt — der, naar han var kommen udaf Landet, ikke maatte komme tilbage. Naar man anlægger Sag om Understöttelse af Fjörbaugsmand, skal næstefter Saggivelsen föres Stævnevidner og dernæst de Vidner, der bleve tilkaldte ved Namsretten, ved Afgivelsen af Vidnesbyrdet, om hvad Straf han var idömt ved den Dom der giorde ham til Fjörbaugsmand; det tredie Vidnesbyrd, der skal föres, er angaaende at hans Straf blev fra Lovbjerget forkyndt uden Svig og uden List, saadan som han var idömt eller saadan som en

[1]) *Lovsagmänd fra 1109 til 1117.*

Forligsmægler har erklæret den. Dernæst skulle de Vidner föres, der (ved Namsretten) bleve tilkaldte, til Afgivelse af Vidnesbyrd om at Namsret blev holdt over ham.

Ulfhèðinn forklarede, at det var Lov, at Namsretten skal ved Dom bestemme, at den Strafskyld, som den fredlöse eller forviste er idömt eller ved Forlig ifalden, skal træde i Virksomhed.

Den Gode, i hvis Thinglag den sagsögte er, skal opfordres til at afgive Tylfterkvidudsagn om den sagsögte har haft Samkvem med Skovmanden og derved ydet ham Understöttelse. Saa mange Vidnesbyrd skulle (under denne Sag) afgives, som oprindelig vare tilkaldte.

74. Om Kvidudsagn.

Det skal ansees som om Kvidudsagnet er afgivet til Fordeel for den sagsögte, dersom den, som begjerede Udsagnet, forhaler samme indtil Solen skinner paa Thingvalle[1].

Dersom Kvidmænd eller Vidner udelade noget Ord der har Indflydelse paa Sagens Afgiörelse, da er det som om Kvid- eller Vidneudsagnet blev tilbageholdt.

75.

Dersom En ved Haandslag har modtaget Fuldmagt til at anlægge en Pengesag, og han döer paa Reisen til Thinget eller paa Thinget, da kan den rette Sagsöger overtage sin Sag og anlægge den samme Sommer. Er han ikke paa Thinget, kan han anlægge Sagen næste Sommer derefter. Dersom hin har fremsagt Sagen inden han döde, da kan Sagsögeren begynde hvor den anden slap og i alle Henseender forholde sig som ellers, med Undtagelse af at han skal (igien) fremsige Sagen. Har hin erhvervet Dom for Gjælden inden sin Afgang, skal hans Arving anlægge Sag for Oversiddelse af Dommen, men den rette Sagsöger i Gjældssagen skal modtage Gjælden. Paa samme Maade skal forholdes i Fredlöshedssager, at Sögsmaalet om Understöttelse ydet en Skovmand skal anlægges af den, der forfulgte Skovmanden til Straf, eller, dersom han er död, af hans

[1] *Stedet hvor Althinget holdtes.*

Arving. Men Sagsögeren i Hovedsagen eller hans Arving er berettiget til de Böder, som hin (forsaavidt Straffen nedsættes ved Overeenskomst) tager til Gjengjæld for Formildelsen i Straffen.

En Mand kan gyldigen have Sæde som Dommer i Femterretten, uagtet han har Sager at före for Fjerdingsretten.

Dersom en (Fierdings) Domstol paa Althinget dömmer urigtigt, skal Dommen stævnes til at kjendes ugyldig, og Sag derom anlægges for Femterretten samme Sommer. Men dersom Sagsögeren ikke er tilstede paa Thinget, skal han anlægge Sagen næste Sommer.

76. Om Ansvar for Heste.

Naar man paa Althinget ved lovlig Contract overdrager til en Mand at vogte sine Heste, skal den, der har modtaget dem, i ingen Henseende bruge dem, undtagen forsaavidt han driver Hestene til det Sted hvor de skulle vogtes eller fra samme til Thingvöll, eller naar han begiver sig til det Sted hvor han mod Betaling anbringer dem til Bevogtning, og ikke skal han ride mere paa Hestene end saa, at de ikke derved blive magre. Han skal ved Thingets Slutning vise Eieren hans Hest, levende eller död; og bærer den der modtog Hesten til Bevogtning ikke Ansvar for samme, naar den ikke er död paa Grund af hans Forsömmelse. Dersom han ikke ved Thingets Slutning viser Hesten, enten levende eller död, skal Eieren inden Thingets Oplösning lyse Sag mod Vogteren af Hesten, til Erstatning af samme, til Sögsmaal næste Sommer.

77.

Goden kan paa sin Thingmands Vegne (der ikke er tilstede paa Thinge) ved Haandslag indgaae Overenskomst om at han skal overtage Forsörgelsen af en Trængende, eller udrede Forsörgelsesbidrag til en saadan, eller hvilke andre Overenskomster, der maatte være nödvendige, paa saa billige Vilkaar, som han kan opnaae, med Hensyn til Fordringer, hvilke Goden troer at forholde sig rigtigt. Hvad han saaledes ved Haandslag har lovet paa Thingmandens Vegne, kan han fordre af denne; og Betalingsterminen derfor bliver paa det Vaarthing, som Goden har at afholde, om

Mandagen, paa Thingskrænten; og skal Stævning i Sagen der foretages, og 5 Bönder, Naboer til den sagsögte, skulle tilkaldes til Kvidudsagn, om Goden har ved Haandslag paa hans Vegne lovet Betaling, eller ikke, paa saa billige Vilkaar, som han kunde opnaae, og det for en Fordring, som han troede, med Rette paahvilede Thingmanden. Men kun under den Betingelse bliver dette Betalingsterminen, naar Skyldneren er bleven underrettet derom paa det Höstmöde, som Goden har at afholde. Erfarer han det da ikke, skal han i det seneste i de sidste Dage inden Sommerhalvaarets Begyndelse have Kundskab derom, men faaer han det ikke at vide til den Tid eller tidligere, bortfalder Betalingsterminen, og kan der da ved Althingets Slutning lyses Sag i den Anledning at anlægge næste Sommer. Ogsaa troer jeg, at det er rigtigt at stævne til Dom paa Vaarthinget, dersom den sagsögte (da) har Kundskab om Haandslagslöftet, og han hörer til Godens Thinglag. Andre Mænd kunne först tilbyde Goden at give Haandslagslöfte paa sin Thingmands Vegne; vil han det ikke, kunne andre Mænd, om de ville, give Haandslagslöftet, og er da enhver saadan berettiget til lignende Erstatning i Sögsmaal, som Goden.

Naar man overtager Fuldmagt til at anlægge eller forsvare en Sag for en anden, bliver Overenskomsten fuldgyldig, om de end ikke nævne Modpartens Navn, saafremt de ikke da have Kundskab derom.

Om Onsdagen skulle Namsretterne afholdes efter ethvert Vaarthing, som paa en Onsdag er hævet. Namsretten skal være samlet til Kl. 3 om Eftermiddagen, dersom man veed, at der endnu kunne ventes trængende eller Beviser (for de fremkomne Fordringer).

Aldrig nogensinde kan et Sögsmaal overdrages (fra Fuldmægtigen) til (endnu) en tredie Mand, med mindre Fuldmægtigen bliver syg eller saaret paa Thingreisen eller paa Althinget; i saa Fald kan man overdrage til en anden at anlægge et Sögsmaal, som man ved Haandslagscontract har overtaget, men ellers aldrig. Overtager man det Hverv at anlægge en Sag for en Mand, uden at have isinde at anlægge Sagen, og han saaledes vil forspilde Sagen for ham, da kan han af Sagsögeren forfölges til Straf af Landsforvis-

ning. Dersom den rette Sagsöger döer efter at have overdraget til en anden at anlægge Sagen paa sine Vegne, eller efter selv at have beredet Sagen til Anlæggelse, da tilfalder Sagen hans Arvinger; men har han intet Skridt gjort til Sagens Anlæggelse inden sin Död, er det som om han aldeles ikke havde været Sagsöger i Sagen.

Til Kvidmænd kunne paa Thinge (forsaavidt Tilkaldelse der finder Sted) for vedkommende Gaarde gyldigen tilkaldes de Mænd, forudsat at de der ere tilstede, og uagtet Beboeren af Gaarden, der sidder hjemme, er sund og frisk, hvilke hjemme i Böigden gyldigen kunne tilkaldes i Beboerens Sted, naar denne ikke er dygtig til Thingreise[1]. Men det Kvidudsagn man hjemme i Böigden er tilkaldt til at meddele, kan ingen afgive paa en andens Vegne, undtagen Fader for Sön eller Sön for Fader. Naar en Mand har undskyldt sig for at være Kvidmand, kan man for hans Gaard tilkalde de Personer til Kvidmænd, hvilke gyldigen kunne tilkaldes istedetfor en Mand, der ikke er dygtig til Thingreise. Naar Kvidmænd tilkaldes paa Thinge, eller naar de skulle anvendes ved Namsretten, skulle de samme Betingelser gjöres gjældende med Hensyn til deres Formue, som naar Tilkaldelse skeer hjemme i Böigden. Alle de Sager, hvori det ikke er nödvendigt at tilkalde Kvidmændene i Böigden, kan man gyldigen indstævne til Althinget lige indtil den Torsdag er forbi, da 7 Uger ere forlöbne af Sommeren; ei er det gyldigt at foretage Stævning senere, med mindre Anledningen til Sagerne opstaae sildigere.

Paa Dage, der (paa Grund af en paafolgende Helligdag) ere hellige fra Kl. 3 om Eftermiddagen, kan man vedblive med Tilkaldelse af Kvidmænd indtil Kl. $7\frac{1}{2}$ om Aftenen, dersom man aarle har paabegyndt Tilkaldelsen, og man ei kan tilendebringe den inden Kl. 3, og man tilkalder den ene efter den anden.

Boe to Mænd sammen, og den ene af dem modtager en Skovmand, men den anden vil det ikke, da skal den, der ikke billiger det, tilkalde Vidner paa „at han bifalder det ikke og at det skeer mod hans Villie“, og derefter skal han kundgjöre det for de nærmest boende 5 Bönder; da

[1]) *nemlig Bondens Sön, Stedson, Seigersön eller Fostersön.*

straffes han ei for Samkvem med Skovmanden, naar han ikke i nogen anden Henseende yder ham Understöttelse. Ganske det samme gjælder om Tyende, og bör saadan Sag anlægges inden 12 Maaneder; men 3 Nætters uvitterligt Underhold (af en Fredlös), være sig i Træk eller til forskjellige Tider, er ikke strafbart. Sin Fader eller Broder eller Sön kan ingen Mand bruge som Stævnevidner, dersom han selv er rette Sagsöger; er Saggivelsen ved Haandslag overdraget til en anden, skal denne ikke bruge den rette Sagsöger eller hans Sön eller Fader eller Broder som Stævnevidner; ugyldigt er deres Vidnesbyrd; ei medförer det Sagens Tab, ifald der desuden er to eller flere andre Vidner, og disse fremsige Vidnesbyrdet i Retten. Fader og Sön eller Brodre ere som een Mand i hver Sag eller i Vidnesbyrd, naar den samme Part kalder dem til Vidne; gyldige Vidner ere de i ethvert Tilfælde, hvor begge Parter tilkalde dem.

Alle Indsigelser mod (de af Modparten tilkaldte) Kvidmænd eller mod Dommerne skulle begrundes paa disses Forhold til rette Sagsöger eller Sagvolder, ikke til den, der anlægger eller forsvarer Sagen, naar han ikke er selve Parten.

Dersom en anden end rette Sagsöger anlægger en Sag om Leiermaals- eller Drabsböder, fordi han troer at han er den sögsmaalsberettigede, og den virkelig sögsmaalsberettigede ikke befatter sig dermed, fordi han troer at en anden er sögsmaalsberettiget end han selv, da skal den sögsmaalsberettigede have $^3/_4$ Dele af Böderne, men den, der anlagde Sagen, $^1/_4$ Deel. Har denne haft nödvendige Udgifter i Anledning af Sagen, eller har han maattet ved Pengegaver formaae Folk til at yde sig Bistand under Sagen, skulle disse Udlæg tages af Böderne, men det tiloversblivende deles mellem dem. Veed den, der anlægger Sagen, at han ei er rette Sagsöger, har denne Fordring paa hele Bödens Belöb, saaledes som den blev bestemt.

Naar man overförer Skovmænd hertil Landet, uden at have Kundskab om deres Strafskyld, straffes man ikke herfor, förend man har været længere end 3 Nætter sammen med dem fra den Tid at Skibet er blevet fastgjort ved Landjorden. Veed han ikke, at en er Skovmand, og han yder ham Understöttelse fordi han er syg eller saaret eller svag

af Alderdom, eller han yder ham Hjælp for sin Sjælebods Skyld, da straffes han ei for saadant uvitterligt Underhold, skjöndt det er langvarigt. Ei er det tilladt at före Skovmanden ud af Landet.

For den Gaard, hvor en Bonde boer, naar 8 Uger ere forlöbne af Sommeren, skal han tilkaldes som Kvidmand, og skulle Thingmandspligterne for den Gaard paahvile ham i det Aar (selv om han tager Bopæl andensteds), med mindre han skaffer en anden, der har de bestemte Egenskaber, i sit Sted, hvilken da skal tilkaldes for Gaardens Vedkommende, dersom han beholder sin Sundhed, saaledes at han kan tilkaldes; dette gjælder ogsaa, naar Beboeren er reist ud af Landet. Men til at overtage hans Thingmandspligter kan den gyldigen antages, som (efter hans Bortflytning eller under hans Fraværelse) har overtaget Gaarden, eller den af hans Hjemmefolk, som han paa Höstmöde, paa det Sted, hvor Forkyndelser finde Sted, eller senere for de nærmestboende 5 Bönder kundgjör, at han skal overtage Udförelsen af de retlige Pligter, der paahvile ham.

En Bonde, der ingen Tjenestekarle har, kan (kun) gyldigen tilkaldes, naar han har saa megen Formue, at 2 Koesværdier falde paa hver af dem, som han har at forsörge.

Samles der Folk til Modstand mod de Mænd, som skulle tilkalde Kvidmænd, og de paa Grund af Vold ikke ere istand til at iværksætte Tilkaldelsen, da kan man foretage Stævning i den Sag, hvori Tilkaldelsen skulde skee, paa det Sted, hvor de kunne trænge længst frem for at stævne; og höre Modstanderne ikke Stævningen, kan man lyse den [1], og (derefter) tilkalde 9 Nabobönder paa Thinge; og skal det regnes, som om ingen Kvidmand er blevet tilkaldt hjemme i Böigden, naar man ikke har været istand til at kunne tilkalde dem alle.

Vil en Mand reise bort ud af Landet, kan han, om han vil, overdrage en anden at anlægge eller forsvare sin Sag og at varetage sit Gods, som han her efterlader. Den Haandslagscontract skal gjælde i 3 Vintre, men fra den Tid ere hans nærmeste Arvinger berettigede til at bevare Godset.

[1]) *Udentrict for Nabobönderne.*

78. Om Hjemstavn.

Vi skulle have 4 Fardage her paa Landet; den förste er Torsdagen, naar 6 Uger ere forlöbne af Sommeren[1]; den Dag, aarle, er man berettiget til at flytte til sin nye Bopæl. Den anden er Fredagen, den tredie Löverdagen, den fjerde er Söndagen. Den Dag om Aftenen byder Loven, at man skal have forladt den Tjeneste, man hidtil har haft. Har man ikke skaffet sig Tjeneste den Söndag om Aftenen eller aarle Dagen efter, straffes man med Böder. Er man gift, skal man i det seneste den Torsdag, naar 7 Uger ere forlöbne af Sommeren, have skaffet hende Tjeneste og ladet hende vide det; er der til den Tid ikke, saavidt hun veed, skaffet hende noget Sted, er hun berettiget til at tage sig Tjeneste, hvor hun vil, og skal hun være paa det Sted i de fölgende 12 Maaneder. Har man ei den sidste Fardag skaffet de Folk, man skal sörge for, et Sted, er Straffen 3 Marks Bod for hver af disses Vedkommende, og til at anlægge Sag mod den skyldige er hvo som vil berettiget.

Man skal tiltræde sin Tjeneste til den Tid, man kommer overeens om med Husbonden, enten ved Fardag eller ved Midsommer[2]. — En Mandsperson, 16 Aar gammel eller ældre, kan selv bestemme sit Opholdsted; Mö, 20 Aar gammel eller ældre, kan og selv vælge sit Opholdsted. Man er berettiget til, om man vil, först at gaae i Tjeneste ved Midsommer, og beskjæftige sig med andet indtil den Tid. Paatager han sig Arbeide ved Landhusholdningen, er han ikke berettiget til at tage större Betaling end 4 Örer — hver Öre til 6 Alen — indtil Midsommer (forsaavidt han först til den Tid skal tiltræde Tjenesten). Fra Midsommer (efterat han har tiltraadt Tjenesten) indtil Vinterens Begyndelse skal han forrette for Husbonden alle de Arbeider denne vil, med Undtagelse af at vogte Faar. Han skal (om Efteraaret) en Gang gaae til Fjelds, for at deltage i Faareindsamlingen, samt slagte og gjöre Reiser med Husbonden og udföre Gjödning om Foraaret, og istandsætte Hjemmemarksgjerdet; dette (Efteraars- og Vinterarbeide) skal han for-

[1]) *Sidst i Mai eller först i Juni.*
[2]) *Begyndelsen af den 4de Sommermaaned, Höhost-Maaneden (Juli-August).*

rette, for at fortjene Maden[1]. Ogsaa er det tilladt uden at paadrage sig Straf, at Tjenestekarle tage 2 Ører i Lön fra Vinternætterne[2] til Allehelgensmesse[3]. Dem som have trængende at forsörge og ikke have Midler til Forsörgelsen, er det tilladt at tage höiere Lön, om de ville. Vogter man Nöd, da skal Vogtning af en Ko eller 4aarig Oxe betales med en Alen; men 2 Nöd regnes lige med en Ko, naar de ere yngre end 4 Aar; 6 Alen for Vogtningen af 30 gamle Beder, men for Vogtning af 40 Lam, en Øre; for at uddele Madvarer til 10 Personer 6 Alen Vadmel, det er: en Lov-Øre, eller hvad der ved Vurdering ansættes lige dermed. Husbonden er og berettiget til at skjænke Tjenestekarlen noget foruden hans Lön. Stævnes han derfor, bliver det ei regnet for Gave, dersom der fremkommer Kvidudsagn for at der har stedfundet en hemmelig Aftale. Tager man en Tjenestekarl mod höiere Lön end fastsat er, slipper han for Straf, dersom Kviden udsiger, at han ikke har kunnet faae Tjenestekarlen paa anden Maade, og dersom han (i Virkeligheden) ikke betaler mere end den lovbestemte Lön; vil Husbonden (af denne Grund) unddrage ham hele Lönnen, har Tjenestekarlen Ret til at fordre den hele Lön udbetalt.

Tre Marks Bod er Straffen, naar man ikke indfinder sig i sin Tjeneste; Sagen kan indstævnes for Althinget eller Vaarthinget (næste Foraar) eller næste Aars Althing. Det samme gjælder om Lönnen, dersom Husbonden har (forud) betalt ham saadan. Den der modtager Tjenestekarlen straffes ogsaa med 3 Marks Bod, dersom han veed, at Tjenestekarlen havde taget Tjeneste andensteds; Boden tilfalder den Husbond, hos hvem Tjenesten var taget. Tjeneste ansees for taget, naar Nabobönder afgive det Kvidudsagn, at Overeenskomst var sluttet mellem dem. Bryder Tjenestekarlen sit Ord mod flere, have disse alle lige Ret til Sögsmaal mod ham. Lignende Sögsmaal tilkommer Tjenestekarle mod Husbonderne, dersom disse ikke opfylde Overeenskomsten med dem. Bortjaget af Tjenesten ansees en Karl for, naar der ei uddeles ham Mad til de sædvanlige Spisetider; at eet Maaltid forholdes ham kommer ikke i Betragtning.

---

1) *ɔ: for den forbestemte Lön, der ikke findes angivet.*
2) *De sidste Dage før Vinterens Begyndelse.* — 3) *1. Novbr.*

Dersom en Tjenestekarl forlanger höiere Lön end forhen er sagt, eller dersom han slutter Overeenskomst om saadan höiere Lön, da er Straffen i begge Tilfælde 3 Marks Böder. Tager en Husbonde en Tjenestekarl til höiere Lön end forhen omtalt, gjælder det ham 3 Marks Bod. Haandværksfolk, som opföre Huse af norsk Tömmer, eller Broer over Elve eller Vande, hvori der ere Fiske, der fanges med Net, eller opföre Boder paa Althinget, have Ret til at arbeide som Dagleiere i den Tid af Sommeren, naar Höet slaaes paa Engene. De skulle dog ved Fardag have taget sig lovlig Tjeneste, uagtet de ikke blive i denne. Enten Husbonden eller Haandværkeren skal have forkyndt for Nabobönderne, at den Mand har Tjeneste der, uanseet, at han er reist ud af Landet, eller han beskjæftiger sig med saadanne Arbeider, som omtalt, og bliver han da at ansee som den, der har fast Tjeneste hos den Husbonde og i Thinglag hos samme Gode, som Bonden i hvis lovlige Tjeneste han er. Tager nogen Tjeneste hos en Mand (og reiser derefter ud af Landet), bliver det hans lovlige Hjemstavn, medens han er ude af Landet. Döer Husbonden eller kommer den bortreiste tilbage samme Sommer, kan denne tage sig andet Hjem om han vil; og kan man gyldigen stævne ham paa dette Hjem eller ogsaa ved de Pæle, hvorved det Skib han kom med er fastgjort. Stævnes der ved Skibspælene, kunne Indsigelser ei fremsættes mod Kvidmændene med Hensyn til deres fjernere eller nærmere Naboskab til dette Sted, og ei heller med Hensyn til Naboskabet til det Hjem, han senere tog sig, med mindre han paa Althinget eller paa Höstmöde eller for sine Nabobönder har forkyndt, at han der har lovligt Hjem. Dersom nogen tager Tjeneste hos en Mand, og bliver ikke i Tjenesten, men beskjæftiger sig med Fiskeri eller andre Arbeider, og Husbonden og Tjenestekarlen ere delagtige med hinanden i saadan hemmelig Overenskomst, straffes hver af dem med 3 Marks Bod. Veed man ikke en Mands lovlige Hjem, eller hvor han er i lovlig Tjeneste, og Manden er flyttet bort ud af Fjerdingen, eller veed man ikke hvor Skibspælene ere, uagtet det er inden Fjerdingen, da kan man stævne paa det Sted, man vidste var hans sidste lovlige Hjem.

79.

Kommer en Mand til Landet fra Udenlandsreise, kan man gyldig stævne ham ved Skibet, medens han har sine Boder derved; og skal han have taget sig lovligt Hjem inden en halv Maaned, efter at han er kommen fra Skibet, ifald han vil være i den Landsfjerding. Vil han tage Ophold i en anden Fjerding, skal han have skaffet sig et Hjem inden en halv Maaned efter at han er ankommen til den Fjerding.

Er en Mand gift og kommer ikke overens med Husbonden, hvor Konen har været i Tjeneste, om at de begge kunne blive der, har Manden Ret til at tage Tjeneste baade for sig og Kone paa et andet Sted, og straffes hun ikke for Bortgangen; men det Arbeide hun har gjort og hvad hendes Underholdning har kostet, skal taxeres.

Fisker en Mand til Midsommer og begiver sig derefter i Tjeneste, saa bliver han i Thinglag paa det Sted, saafremt han er i lovlig Tjeneste, og kan han gyldigen stævnes paa det Opholdsted; men medens han er i Fiskeboderne, kan man gyldigen stævne ham der for hvad han der foretager sig, eller hvad han forhen har foretaget sig. Fisker en Mand i Sommerarbeidstiden og gaaer i Tjeneste ved Vinterens Komme, kan han gyldigen stævnes paa det Opholdsted for alle de Forseelser han begaaer, efter at han kom i Tjenesten. Ved Fiskeboderne skal han stævnes for alle de Forseelser, han begaaer inden han kommer i Tjenesten, men hans Thingstavn ansees at være det samme som den Mands, som eier Jorden, hvorfra han drog ud paa Fiskeri.

80. Om Præsters Hjemstavn.

Præster skulle tage sig lovligt Hjem, senest naar 8 Uger ere tilbage af Sommeren, og forkynde hvad Hjem de have. Forkynder Præsten ikke hvad Hjem han har, kan han gyldigen stævnes paa hvilken af de Kirkeeieres Bopæl, man vil, ved hvis Kirker han har holdt lovlig Gudstjeneste. Kommer Præsten til Landet sildigere end ved Begyndelsen af den 5te Sommermaaned[1], skal han have skaffet sig et Hjem inden en halv Maaned efter at han er ankommen til den Fjerding, hvor han vil være.

[1] *August-September.*

Tager nogen sig Tjeneste for et Aar og er i Tjenesten 2 Uger för Althinget, og under Althingstiden og 2 Uger efter samme, skjöndt han da forlader Tjenesten, saa er hans lovlige Hjem og Thingstavn paa den Bondes Bopæl, hvor han har været i de 6 Uger, og der kan han gyldigen stævnes. Arbeider en Mand for Daglön, kan han gyldigen stævnes, hvor han i Sommerarbeidstiden opholder sig en halv Maaned eller længere. Men opholder han sig ingensteds en halv Maaned paa eet Sted under Sommerarbeidstiden, kan man gyldigen stævne ham, hvor han i den Tid har opholdt sig i det mindste i 3 Nætter; har han intetsteds været saa længe, kan man stævne ham, hvor han, saavidt man veed, sidst har haft Natteherberge. I alle Tilfælde, naar man ikke veed en Mands lovlige Hjemstavn, og man ikke har Leilighed til at forelægge ham lovligt Spörgsmaal derom, kan man gyldigen stævne ham, hvor han, saavidt man veed, sidst har haft lovligt Hjem; man skal tilkalde sine 5 Nabobönder til Udsagn, om det er det sidste Hjem man vidste han havde, eller ikke, samt om man har haft Leilighed til at forelægge ham de lovlige Spörgsmaal derom eller ikke. Kun i det Tilfælde er man pligtig at spörge en Mand om hans Hjemstavn, for derefter at bestemme Stævningsstedet, dersom man træffer den Mand og kommer til at tale med ham under saadanne Omstændigheder, at man kjender ham og man har Vidner, man kan tilkalde, og det er paa et Tidspunkt, da man har erfaret Forurettelsen og man vil stævne ham.

Vil en Tjenestekarl ikke begive sig til en Tjeneste han har taget, eller forlader Tjenesten uden lovlig Grund, straffes han med 3 Marks Bod og kan Husbonden paa sin Bopæl stævne ham med Hensyn til Lönnen, ifald han har betalt ham den. Bryder Bonden Overenskomsten med Tjenestekarlen, straffes han med 3 Marks Bod.

Dersom den Husbond, der ved Haandslag har taget en Karl i Tjeneste, döer för Fardag, og Arvingen bliver ved samme Gaard, staaer Tjenestecontracten urokket. Arvingen kan om han vil fratræde Gaarden. Bliver han boende der, gjælder det 3 Marks Böder for hvilken af Parterne, der bryder Overenskomsten. Döer Husbonden i den 7de Uge (af Sommeren), kan Arvingen vælge enten at blive ved Gaar-

den, eller ogsaa at fratræde den og at skaffe de Tjenestekarle, der för vare antagne, et lige saa godt Sted og Vilkaar, som de havde betinget sig. Vil Arvingen ingen af Delene gjöre, kan hver af Karlene sagsöge ham til 3 Marks Bod. Döer Husbonden, naar 7 Uger ere forlöbne af Sommeren eller sildigere, skal Arvingen blive ved Gaarden.

Ligger en Tjenestekarl syg saa at han ei kan forrette sit Arbeide, skal Husbonden beholde ham en halv Maaned, dersom den syge ei behöver Vogtning; behöver han Vogtning og han ikke er afsindig, er han berettiget til at flytte ham til den Mand, der (som nærmeste Slægtning) er pligtig til at forsörge ham. Er han afsindig, skal man bringe ham til den Bonde, som er nærmest beslægtet med den afsindige blandt dem, der ikke behöve at foröge Tallet af deres Tjenestefolk for at vogte ham; da ansees han ikke at behöve at foröge Tallet af sine Tjenestefolk for at vogte ham, naar han har Tjenestefolk nok til Vogtningen, forudsat at han kan faae dem til det. Dersom Bonden (til hvem den afsindige er bragt) ikke er den, der efter Loven er nærmest forpligtet til Forsörgelsen, skal den afsindiges nærmeste eventuelle Arving begive sig hen for at vogte ham, ifald Bonden finder det nödvendigt. Begiver Arvingen sig ikke derhen, paadrager han sig 3 Marks Bod, men den[1], der skal forsörge den afsindige, skal udrede Underholdspenge til Bonden, efter som Nabobönder vurdere det, og bör han derhos modtage den afsindige, naar Fardag kommer. Ligger en Tjenestekarl syg, saa at han ei kan arbeide, kan Husbonden, naar han har ligget en halv Maaned, vælge om han vil bringe ham til den Mand, der er pligtig til at forsörge ham, eller han vil have ham til Fardag og fordre Underholdspenge. Den forsörgelsespligtige kan, om han heller vil det, tage den syge hjem til sig, istedetfor at betale for ham hos andre. Hvad enten en Tjenestekarl ligger syg en lang eller kort Tid, saa at han ei kan arbeide, skulle Nabobönder taxere Omkostningerne ved hans Underhold og det Arbeide, han har forrettet, eller det der staaer tilbage; det skal taxeres efter den Overeenskomst, der var mellem dem. Dersom en

[1]) *ɔ: den nærmeste eventuelle Arving.*

Karl, der skulde forrette et bestemt Arbeide, döer i Tjenesten, skulle Nabobönder taxere, hvad der er af störst Værdi, Arbeidet fra den Tid han blev syg, eller Omkostningerne ved hans Underhold. Dersom en Mand, som var tinget i Underhold döer, skulle Nabobönder beregne, hvad han havde oppebaaret og hvad han endnu ikke havde oppebaaret af Underholdet, eller hvorvidt han faldt besværligere at underholde, medens han var syg, end da han fik Ophold der. Dersom en Tjenestekarl i den Tid, Engene slaaes, ligger syg i tre Dage, være sig efter hinanden, eller tre enkelte Dage, da skal det ikke godtgjöres Bonden; men ligger han længere, da kan Bonden lade taxere alt det Gavn, Karlen har gjort. Dersom en Tjenestekarl gifter sig og hver af Ægtefolkene har forskjelligt Hjem, skål hver af dem blive, hvor de have deres Hjem, ifald de ere beskjæftigede med fast Arbeide. Men have de ikke fast Arbeide, da skulle de opholde sig paa hans Hjem to tredie Dele af Tjenestetiden og paa hendes en tredie Deel.

Dersom en Tjenestekarl taler saadanne Ord til en anden Tjenestekarl, der straffes med fuld personlig Bod, eller tilföier ham saadanne Fornærmelser, der afsones med halv personlig Bod, skal han vige Tjenesten uden at have nogen Erstatning for Vinterophold (som han maa give Afkald paa). I alle de Sager, han har paadraget sig, inden han forlader Tjenesten, samt i den Sag, der giver Anledning til at han tager bort, kan Stævning gyldigen foretages der paa Gaarden, og ansees han med Hensyn til disse Sager at have Thingstavn der. Han skal inden Forlöbet áf den næste halve Maaned, efter at han tog bort, have skaffet sig lovlig Tjeneste, og bliver Stævning at foretage der i de Sager, han senere paadrager sig under sit Ophold der, og ansees han med Hensyn til de Sager at have sin Thingstavn der.

Dersom en gift Tjenestekarl tager bort af Tjenesten paa Grund af Drabssager (der henstaae uafgjorte mellem hans Æt og en anden af Gaardens Folk) og hans Kone tager bort med, da straffes hun ikke, fordi hun forlader Tjenesten, og kan han gjöre Krav paa Godtgjörelse for hendes Afsavn af Vinterophold paa Gaarden; ligeledes dersom Konen tager bort paa Grund af uafgjorte Drabssager, og

hendes Mand følger hende, kan der gjöres Krav paa Godtgjörelse for Vinterophold for ham.

Dersom Husbonden (naar en Tjenestekarl har fornærmet en anden Tjenestekarl) lader den Fornærmede tage bort, kan denne gjöre Krav paa Godtgjörelse for Vinterophold og skal ikke give Erstatning for, at de Arbeider han skulde forrette, ikke blive fuldförte. Dersom en Tjenestekarl tilföier sin Husbond en Fornærmelse, som straffes med fuld personlig Bod, skal Tjenestekarlen forlade Tjenesten uden at faa nogen Godtgjörelse for Afsavnet af Vinterophold, og kan Bonden derhos anlægge Sag imod ham. Dersom en Tjenestekarl taler saadanne Ord til Husbonden, som straffes med halv personlig Bod, skal han forlade Tjenesten; gjör han det ikke, regnes Fornærmelsen som om den egnede sig til fuld personlig Bod, og straffes han derfor med Landsforvisning. Dette er det eneste Tilfælde, hvor der for Fornærmelser, der (kun) egne sig til halv personlig Bod, kan anlægges Sag[1]. Endvidere er det bestemt med Hensyn til de Ord eller Gjerninger, hvorved Tjenestekarlen fornærmer sin Husbonde eller Madmoder og hvorfor der skal betales fuld personlig Bod, at dersom han ikke tager bort, fordobbles den personlige Bod. Dersom en Bonde jager sin Tjenestekarl bort af Tjenesten uden lovlig Grund, straffes han derfor med tre Marks Böder, og kan Tjenestekarlen af Bonden fordre Godtgjörelse for Afsavnet af Ophold, hvis han har begjært det under Vidners Tilkaldelse, og denne da har nægtet ham det.

Dersom der mellem Folk, der ere paa samme Gaard, opstaae Drabssager af den Beskaffenhed, at en af Folkene som Slægtning til den Dræbte kan nedlægge Forbud imod at være sammen med en anden af Folkene som Drabsmandens Frænde, skal Drabsmandens Frænde tage bort fra Gaarden og nyde Godtgjörelse for Afsavn af Vinterophold, efter som Nabobönder vurdere det til. Sager, hvori saadant Forbud kan nedlægges, ere de hvor i det mindste en Øre skal betales (eller oppebæres) i Frændeböder for Drab, efter Reglerne om disse Böders Beregning, nemlig naar man er beslægtet med Drabsmanden eller den Dræbte i 5te Led eller nærmere.

[1]) ɔ: *Sögsmaal til egentlig Straf, hvilket personlig Bod ei ansaaes for.*

81.

Den Mand, som begynder en Landhusholdning om Foraaret, skal indmelde sig i et Thinglag, hvilket han vil. Det er Landhusholdning, naar En holder malkende Kreaturer; dog skal han, ihvorvel han ikke holder malkende Kreaturer, vælge sig et Thinglag, hvis han er Jordeier. Hvis han hverken er Jordeier og heller ingen malkende Kreaturer har, saa bliver han i samme Thinglag, som den Bonde, han har taget Ophold hos. Har han sit Ophold i en Fiskerbod, bliver han i det Thinglag, hvortil den Mand hører, som eier den Grund, han boer paa. Man skal erklære, i hvad Thinglag man vil være, enten paa Althinget eller, om man foretrækker det, paa Vaarthinget, for den Gode, man vil. Man kan bemyndige en anden til paa Althinget eller Vaarthinget at indmelde sig i Thinglag. Hvis han lader sig indmelde paa Althinget, bör han om Foraaret iforveien have underrettet Goden om, at han vil være i hans Thinglag. Har han ikke erklæret i hvad Thinglag han vil være, og han bliver spurgt om i hvad Thinglag han er, skal han navngive den Gode, i hvis Thinglag han vil være, og til dette kommer han da til at høre, hvis Goden ikke har noget derimod. Hvis en paa Vaarthinget ikke har erklæret, i hvad Thinglag han vil være, skal han have gjort det paa Althinget, forinden Dommerforretningerne tage deres Begyndelse. Enhver kan vælge sig Thinglag hos den Gode, han selv vil; de skulle begge, baade han og Goden, tilkalde Vidner „til Vidnesbyrd om, at han erklærer sig at høre til det Thinglag med sine Tyende og Gaard og Creaturer, og den anden modtager ham". Dersom en anden end den, som Godebestillingen tilhører, betjener samme, og Goden har lovet at modtage ham i sit Thinglag, men den, der betjener Godebestillingen, ikke vil modtage ham, skal han dog erklære sig at høre til det Thinglag og fremdeles ansees som saadan. Dersom nogen melder en anden ind i Thinglag hos en anden Gode, end denne havde givet ham Fuldmagt til, saa kommer han til at høre til det Thinglag i hvilket han er bleven indmeldt, dersom han vil. Men vil han ikke være i det Thinglag, skal han, saafremt han faaer Kundskab derom, erklære for sine Nabobönder, at han vil være i det

Thinglag, i hvilket han havde bedet om at blive indmeldt. Den, som indmeldte ham i et andet Thinglag end det, han havde bestemt, straffes med 3 Marks Böder til hver af de tre, begge Goderne og den, som han havde indmeldt i Thinglag. Den Gode, i hvis Thinglag den paagjældende blev indmeldt, straffes ikke, fordi han vedgaaer ham som tilhørende samme, og heller ikke den anden, fordi han ikke vedgaaer ham. Dersom en Gode boer hos en Mand af sit Gode-District, ansees han at høre til sit eget Thinglag. Boer Goden hos en Mand af en anden Godes District, skal han om Foraaret paa Vaarthinget, paa det Sted, hvor offentlige Anliggender forhandles, saaledes at störste Delen af de forsamlede Thingmænd kan höre det, erklære, at han förer Landhusholdning i Fællig med hin Mand, ihvorvel han ikke bærer de offentlige Forpligtelser, og ansees han da at höre til sit eget Thinglag. Dersom han ikke förer Landhusholdningen i Fællig med Bonden, ansees han at höre til det Thinglag, hvor han opholder sig. Dersom en Gode har sit Ophold hos en Bonde, som ikke er hans Thingmand, bliver han derfor straffet med 3 Marks Böder og mister sit Godord, hvis han betjener det selv, og kan hver som vil, anlægge Sagen. Dersom nogen begynder en Landhusholdning efter at Althinget er afholdt, kan han erklære i hvad Thinglag han vil være, paa Höstmödet efterat dette er indviet. Dersom en Tjenestekarl kjöber sig et Landhusholdningsbo, kommer han til at höre til det Thinglag, hvorunder Gaarden hörte för, ligesom det ogsaa ansees for hans Hjem med Hensyn til de Sager, hvis Anledning derefter opstaaer. Dersom to Mand komme overens om at före Landhusholdning i Fællig, vedbliver enhver af dem at höre til det samme Thinglag som för, med mindre de begge önske at være i samme Thinglag, og skal i saa Fald den ene af Landhusholdningerne udmeldes af Thinglaget. Forlader man en mindre Landhusholdning og flytter ind i en större, skal han lade opsige det Thinglag, hvortil han indtil da havde hört, og lade sig optage i det Thinglag, hvortil hans Bofælle hörer; det skal gjöres inden Dommerforretningerne afholdes. Driver nogen to Landhusholdninger i samme Landsfjerding, skal han opfylde sine offentlige Forpligtelser for det störres

Vedkommende; og ere de begge lige store, skal han paa Vaarthinget erklære, for hvilket af dem han vil opfylde dem. Undlader han at give nogen Erklæring herom, skal han opfylde Forpligtelserne for begge Landhusholdninger. Dersom to Mænd af forskjellige Landsfjerdinger lægge deres Landhusholdninger i Fællig, skal de for deres Nabobönder erklære, hvilke Tjenestekarle hver af dem har. Hvis de undlade denne Erklæring, ansees de for deres Tjenestekarle, som hver for sig har ved Haandslag fæstet. Have de ei ved Haandslag fæstet Tjenestekarlene, kunne deres Tyende sagsøges i hvilketsomhelst af de Thinglag, Bönderne ere bosatte i. Dersom Nogen har Landhusholdning der hörer til tvende Landsfjerdinger, skal Landhusholdningen meldes i Thinglag i hver af Fjerdingerne, og Tyendets lovlige Hjem skal være i det af Thinglagene, hvor de ere antagne i Tjeneste. Hvis Folkene skifteviis tjene ved forskjellige Landhusholdninger, skal Bonden om Foraaret have erklæret, hvilke Tyende have deres Hjem ved hver af Gaardene. Hvis dette bliver undladt, er man berettiget til at indstævne dem i hvilketsomhelst Thinglag man vil, og det saavel Bonden selv som hans Tyende. Dersom en Bonde gifter sig med en Qvinde, som er i Besiddelse af en Landhusholdning, kan han ved Brylluppet erklære, enten at han vil have Thinglag og Hjem, hvor hun har sin Landhusholdning, eller at hun skal have Thinglag og Hjem paa hans Gaard, og ligesaa de Mænd, for hvis Ord og Gjerninger Ægtefællerne skulle staae til Ansvar. Undlader han at træffe noget saadant Valg, ansees hver af dem at høre til det Thinglag, hvortil de för hörte. Dersom en Tjenestekarl gifter sig med en Qvinde, der er i Besiddelse af en Landhusholdning, kan han erklære, at han vil have Hjem og Thinglag, hvor hendes Gaard er. Dersom en Tjenestekarl gifter sig med en Tjenestepige, ansees hver af dem at tilhøre det samme Thinglag som för; imidlertid kan han ved Brylluppet erklære, at hendes Thinglag skal være, hvor han hidtil har været. Gifter en Bonde sig med en Qvinde, som ikke driver Landhusholdning, gaaer hun over til det Thinglag, hvortil hans Gaard hører. Dersom en Bonde ved Döden afgaaer, er hans Enke berettiget til, hvis hun vil, inden 14 Nætter efter Dödsfaldet, i Nær-

værelse af 5 Nabobönder at erklære, at hun med dem, for hvis Ord og Gjerning hun skal staae til Ansvar, vil være i samme Thinglag som hendes Lavværge. Dersom en gift Mand skilles fra sin Kone, gaaer hun ifølge Loven over til det Thinglag, hvor hendes Lavværge er. Ere disse flere, har hun Valget, med hvem af dem hun vil være i Thinglag.

82.

Dersom En flakker omkring inden Landsfjerdingen i en halv Maaned eller en længere Tid, straffes han med Böder; ligesaa, hvis han flakker om i en heel Maaned uden for sin Landsfjerding uden noget Ærende, blot for at spare sin Kost hjemme eller unddrage sig Arbeide. Hvis nogen flakker omkring og modtager Almisse i en halv Maaned eller længere, eller tager Natteherberge hos Folk hvor han kan, da er han en Betler. Dersom nogen, som er fuldkommen sund og saa rask, at han, hvis han gad arbeide, efter som han duede til, vilde kunne faae Aarstjeneste, giver sig til at vanke om som Betler, straffes han som Skovmand; og er man berettiget til at foretage Stævning paa det Sted, hvor man veed, at han overnattede sidst, og tilkalde paa Thinge 9 Bönder, der boe nærmest Stævningsstedet. Dersom nogen vil vælge sig et andet Thinglag, skal han dog blive paa samme Sted 3 Hovedthing over, Vaarthing, Althing og Höstmöde.

83.

Dersom nogen vil opsige sit Thinglag, skal han gjöre det paa Vaarthinget, hvis han gaaer over til en Godes District, der har Vaarthing sammen med den Gode, hos hvem han för har været, eller til en Gode, som (uden at höre til samme Vaarthingsdistrict), holder Vaarthing paa samme Thingsted, som hin Gode. Han kan gyldigen opsige sit Thinglag paa Althinget, efter at Domstolene ere hævede, paa Lovbjerget, i Godens Paahör. Hvis Goden ikke hörer det, skal han melde ham det; ogsaa kan han gyldigen i Godens Nærværelse opsige Thinglaget i tilkaldte Vidners Paahör, men samme Dag skal han erklære sig i Thinglag hos en anden Gode. Dersom nogen uden dertil given Fuldmagt opsiger andres Thinglag, skal det ansees gyldigt, hvis Vedkommende selv ville det; ville de ikke, skulle de for 5

af deres Nabobönder erklære, at de ville være i samme Thinglag som för; men hin straffes med 3 Marks Böder til hver af dem. Dersom nogen flytter sin Landhusholdning fra en Landsfjerding til en anden, ansees han ifölge Loven som udtraadt af Thinglaget, undtagen i Hrutafjorden[1], naar han nemlig blot flytter tværs over Fjorden; thi i det Tilfælde kan han vedblive at være i det samme Thinglag. Kun i det Tilfælde er man berettiget til at höre til et Thinglag i en anden Landsfjerding end den, hvor man er bosat, hvis Goden paa Lovbjerget har erholdt Tilladelse til at tage en Thingmand af en anden Landsfjerding. Dersom en Gode vil opsige sin Thingmand Thingstavnen i sit Thinglag, skal han sige ham det 14 Nætter eller længere Tid forinden Vaarthinget; ogsaa er det ret, at han siger ham det paa Vaarthinget.

84. Om Goden reiser bort af Landet.

Dersom en Gode vil reise bort af Landet, skal han paa Vaarthinget forkynde, hvem der skal forestaae hans Godebestilling. Dersom han reiser ud af Fjerdingen i den næste Maaned efter Paaske, skal han forinden paa et Repsmöde kundgjöre hvem der imidlertid skal forestaae hans Godebestilling. Dersom der ere 2, der eie en Godebestilling i Fællesskab, skal den samme beklæde Godeværdigheden 3 Thing over, Vaarthing, Althing og Höstmöde; de skulle skifte om paa Höstmödet, efterat det er sluttet; da ansees et Höstmöde sluttet, naar Forkyndelserne ere forbi. Man kan ogsaa overdrage et Godord paa Thinge, efter at Domstolene ere hævede. Vil den, som beklæder Godeværdigheden ikke overdrage samme (til Medeieren), skal Medeieren stævne ham til at opfylde denne sin Pligt og i Stævningen gjöre Paastand paa, at han mister sin Andeel i Godordet og betaler 3 Marks Böder. Men siden skulle de lade det gaae til Domstolene. Kun en Mand af sit eget Godedistrict kan man overdrage Godebestillingen, men ikke nogen af et andet. Dersom Goden har sit Opholdssted hos en Mand af et andet Godedistrict, skal han ikke overtage Godebestillingen, förend han er flyttet derfra. Naar ingen af de to Goder vil overtage Godebestillingen, skal den, som

[1]) *der dannede Grændsen mellem Vester- og Nord-Fjerdingen.*

beklæder Godeværdigheden, tilbyde den anden at overtage samme. Hvis han da ikke overtager det, mister han sin Andeel i Godordet og paadrager sig 3 Marks Böder, men modtager han det, skal han da bestyre det 3 Thing over.

Naar en Gode bliver dömt til Böder og til Fortabelse af Godebestillingen, tilfalder samme altid Thingmændene i Godedistrictet; de skulle kaste Lod om hvem af dem der skal forestaae den. Dersom nogen har kjöbt et Godord, eller det er blevet givet ham, skal det gaae i Arv. Bliver en Gode erklæret fredlös eller landsforvist, tilfalder Godordet Thingmændene i Godedistrictet, men det skal vurderes ved Namsretten. Dersom en Gode bliver syg, skal han overdrage Godordet til en anden. Döer han og efterlader sig en 12 Aar gammel Sön, kan denne (uagtet sin Ungdom) overtage Godebestillingen, hvis Lovretten tillader det. Er det en Qvinde, som arver, skal hun overdrage Godordet til en af Thingmændene i Godedistrictet. Döer Goden inden sidste Vintermaaned[1], skulle Thingmændene afholde et Möde og kaste Lod om, hvem der skal overtage Godordet, skjære Budstikker i Form af Kors og sende dem omkring til alle Kanter. Indtræffer Godens Död efter sidste Vintermaaned, skulle Thingmændene i Godedistrictet möde paa Vaarthinget en Nat forud for andre og kaste Lod om, hvem der skal overtage Godordet. Döer Goden en kort Tid för Althinget eller paa Reisen til samme, skal den paa Thinget tilstedeværende nærmeste Slægtning forestaae Godordet. Er der ingen saadan Slægtning tilstede, skulle de Goder, som höre til samme Vaarthingsdistrict bestemme, hvem der skal forestaae Godebestillingen; og skal Bestemmelsen derom træffes, forinden Domstolene dannes.

Ere der Sager heredte til Anlæggelse paa Vaarthinget og Goden ikke er tilstede der ved sammes Aabning, straffes han med Landsforvisning; det samme gjælder, dersom Sager reise sig der, (og Goden ikke betimelig er tilstede).

85. Hvorom Kvidmænd ere pligtige at afgive Udsagn.

Ei ere Nabobönder pligtige til at afgive Kvidudsagn om hvilketsomhelst det skal være; de skulle ikke afgive

[1] *Marts-April.*

Udsagn om noget Anliggende, der er foregaaet udenlands eller östenfor Midten af Havet, skjöndt Sagen bliver anlagt her. Nabobönder skulle heller ikke afgive Kvidudsagn om, hvad der er gjældende Lov hertillands. Dersom Nabobönder kaldes til Udsagn angaaende nysnævnte Gjenstande, hvorom de ikke have at afgive Udsagn, skulle de begive dem hen til Domstolen, og tilkalde Vidner „til Vidnesbyrd om, at de desaarsag ikke afgive Kvidudsagn, at de kaldes dertil angaaende et Anliggende, hvorom det ikke tilkommer dem at give Udsagn"; paa samme Maade skal der forholdes, hvis der er tilkaldt 9 Nabobönder, hvor der kun skulde være 5, eller ogsaa, hvis der ere 5 Nabobönder, hvor der skulde være 9, eller hvis det tilkommer en Tolvmands Kvid at afgive Udsagn angaaende en Sag, i hvilken Nabobönder ere tilkaldte; da skulle Kvidmændene gaae til Domstolen og tilkalde Vidner „til Vidnesbyrd om, at de af den Grund ikke ville afgive Kvidudsagn, at der ere tilkaldte 9, hvor kun 5 skulde afgive Udsagn, eller kun 5, hvor der skulde være 9, eller at de ere kaldte til at afgive Udsagn om et Anliggende som Tolvmandskvid skulde give Udsagn om." Dersom en Gode opfordres til at danne Tylfterkvid angaaende et Anliggende, han ikke har at afgive Udsagn om, skal han gaae til Domstolen og tilkalde Vidner „til Vidnesbyrd om, at der affordres ham Godekvid i en Sag, som skulde afgjöres ved Nabokvid eller Vidnesbyrd". Altid naar saa stor Feiltagelse finder Sted med Hensyn til Bevismidlerne, er der ingen Straf for at tilbageholde Kvidudsagn, ligesom Sagen ogsaa er tabt, hvad enten det er paa Sagsögerens eller Indstævntes Side, at Feilen er begaaet.

Her begynder Afsnittet om Manddrab.

86.

Det er fastsat, at, naar man træffer hinanden paa farende Vei, og man gjör et lovforbudt Angreb paa en anden, da er Straffen Landsforvisning. Men disse 5 Slags Angreb ere lovforbudte: naar man hugger til en Mand, eller stikker til ham, eller skyder eller kaster eller slaaer. Men det er Angreb, naar en Mand hæver sit Vaaben, og det bevidnes af Kviden, at han vilde træffe en Mand dermed, og han derhos er saa nær ved, at han for den Sags Skyld kunde naae til ham, hvis ikke Vaabenet blev standset i Farten, eller han kunde træffe, eller paa hvilkensomhelst Maade han skyder eller kaster saaledes, at det kunde naae til den anden, dersom det ikke blev standset i Farten, eller han kunde ramme. Et Angreb ansees standset i Farten, dersom Vaabenet, efter at det er hævet eller udkastet, gribes af Modstanderen i Luften, eller det stöder paa et andet Vaaben eller slaaer ned i Jorden eller stöder paa Klæder. Det er det 6te lovforbudte Angreb, dersom en fælder en anden, og er Straffen Fredlöshed; men det er Fald, dersom man slaaer Knæet eller Haanden til Jorden, allerhelst om man falder

endnu mere. Det er det 7de Angreb, dersom man rusker en Mand, og er Straffen Fredlöshed. Det 8de Angreb er Haandran, det straffes med Fredlöshed. Det 9de er, dersom en kværker en anden, det gjælder Fredlöshed. Den Mand, som gjör et lovforbudt Angreb paa en anden, gjör derved sig selv samt alle de Mænd som vare paa Raad med ham deri der paa Angrebspladsen ufredhellige, med mindre Modstanderen för havde begaaet noget, hvorved han var bleven ufredhellig. Det er fastsat, at dersom en Mand af Modstandernes Flok igjen angriber en Mand, der ikke var medvidende med den Förste, saa ansees der at være Angreb foretaget fra begge Parters Side. Det er ogsaa fastsat, at hvis nogen saarer en anden, saa straffes han med Fredlöshed. Det er fastsat, at dersom nogen gjör et lovforbudt Angreb paa En paa et Sted, hvor Mænd (derefter) blive dræbte eller saarede, da straffes hin (förste) Angriber med Fredlöshed. Det er fastsat, at dersom der paa begge Sider bliver nogen saaret eller dræbt, og der paa den Kampplads ialt blive 3 eller flere saarede, da skal der gives Kvidudsagn om, at Angrebet er skeet fra det Partis Side, hvorfra det i Virkeligheden er skeet. Dersom man dræber en Mand, gjælder det Fredlöshed. Det er forbudt (endog i Mellemrummet) indtil Dom falder i Sagen, at yde den Mand Underhold, som dræber en anden eller tilföier ham et Hulsaar eller Hjernesaar eller Marvsaar. Det er Hjernesaar, naar der kommer en Aabning paa Hovedet, hvad enten det er klövet eller splittet. Det er Hulsaar, naar Blodet fra Saaret kan strömme ind i Legemets Hulheder. Det er Marvsaar, naar et Been, hvori der er Marv, er itu lige indtil Marven; dette gjælder ogsaa, naar Benet er brudt.

Naarsomhelst man begiver sig etsteds hen i den Hensigt at dræbe eller saare Mennesker, gjælder det Fredlöshed, hvis det bliver fuldfört; ligesom de, der först begive sig hjemme fra i saadan Hensigt til et Möde, hvor Drab eller Saar finde Sted, ere ufredhellige, hvad Legems-Beska-

digelser dem end maatte blive tilföiede, uagtet det er den anden Part, som begynder Angrebet.

Det er fastsat, at dersom man til Forsvar stiller sig foran En, som har dræbt eller saaret en Mand, eller yder ham Hjælp der paa Kamppladsen, da er Straffen derfor Fredlöshed; ligesom han da ogsaa ansees ufredhellig, hvilkesomhelst Legemsbeskadigelser der tilföies ham af dem, som ville yde Modstanderen Hjælp paa samme Kampplads; med mindre han har villet skille dem retteligen ad og han derved er kommen til at yde den ene af Parterne Hjælp, thi for saadan Understöttelse straffes han ikke. Men da ansees han at skille dem retteligen ad, dersom han kan tilveiebringe Kvidudsagn for, at han vilde paa samme Maade have skillet dem fra hinanden, ifald den saarede havde tilföiet Modstanderen lignende Saar som dem, der vare blevne ham tilföiede af denne.

Dersom man frelser en Mands Liv, som har foretaget det förste Angreb, og som derpaa har udövet Drab eller Saar, paa en saadan Maade at de forsvare ham med Od eller Eg, saa gjælder det Landsforvisning, hvis det ikke er paa Kamppladsen. Hvis Manden, der har udövet Drabet eller Saarene, löber hen paa et Sted, hvor der kun er Plads for een Mand at komme til, og de der stille sig foran ham til Forsvar, da skulle Forfölgerne opfordre dem til at gaae bort eller udlevere ham. Saadant Forsvar straffes som nu er blevet sagt, dersom der blandt Forfölgerne er nogen, som efter Loven er berettiget til der at udöve Hævn for sig selv eller en Anden, men desuagtet blive de, der udöve Forsvaret for Angriberen, ikke ufredhellige med Hensyn til de Saar de modtage, med mindre det er paa selve Kamppladsen. Med Hensyn til Saar eller Drab, som för eller senere blive lyste, paa en saadan Maade, at det bliver Gjenstand for Straf at yde den skyldige Underhold, straffes Forsvar for den skyldige udenfor Kamppladsen. I alle de Tilfælde, hvor Forsvar er udövet udenfor Kamppladsen, skal Stevning foretages hjemme i Böigden, og paa Thinge tilkaldes (til Kvidudsagn) 9 Bönder, der boe nærmest Gjerningstedet.

Det er fastsat, at dersom nogen tilföier en anden Stöd, saaledes at Been brydes, da ansees det lige med de större Saar. Paa hvilkensomhelst Maade man tilföier en anden Stöd, er Straffen Fredlöshed. Det er et Stöd, dersom man slaaer en anden med en Øxehammer eller hvilketsomhelst andet Kampredskab man har. Stöd er det ogsaa, naar man stikker til en anden, eller kaster paa ham, hvis det træffer. Det samme er Tilfældet, uagtet enten Klæder, eller Brynje, eller Hjelm optage Stödet, naar dette vilde have rammet, ifald disse Gjenstande ikke havde dækket ham. Det er ogsaa Stöd, dersom nogen sparker med Foden til en anden eller giver ham Nævehug. Det ansees og for Stöd, naar man trækker til sig et Kampredskab, som Modstanderen holder paa, fordi man veed at det vil ramme ham, naar man giver Slip. Ligeledes dersom man kaster noget ned paa en Mand, hvoraf han faaer et Slag.

Dersom ikke flere end to Mænd ere blevne saarede eller dræbte eller paa en saadan Maade stödte, at Huden er blaa eller röd bagefter, og een af dem hörer til hver af de modstaaende Partier, da er det ikke strafbart at yde dem Underhold i Mellemrummet, indtil Dom falder i Sagen, dersom de begge, hver fra sin Side, have foretaget Angreb mod hinanden, hvorledes saa Vidnesbyrd maatte falde om, fra hvilken af Siderne det förste Angreb er skeet.

Det er fastsat, at den Mand, som er blevet saaret, er berettiget til, dersom han vil, at udöve Drabshævn i Mellemtiden, indtil det Althing, paa hvilket han skal anlægge Sögsmaal i Anledning af de ham tilföiede Saar; det samme gjælder med Hensyn til alle dem, som ere berettigede til at udöve Hævn for Drab. Men de ere berettigede til at udöve Hævn for Drab, som ere berettigede til Sögsmaal i Anledning af Drabet. Den som har tilföiet Manden Saar eller dræbt ham, falder ufredhellig for denne og for alle dem, der ere i Ledtog med ham; ogsaa ere andre berettigede til at udöve Hævn for ham, om de ville, indtil samme Tid i næste Etmaal.

Disse Legemsbeskadigelser ansees lige med de större Saar: dersom man skjærer Tungen ud af en Mands Hoved, eller stikker Øinene ud paa ham, eller bryder Tænder ud

af hans Hoved, eller skærer Næsen eller Ørene af ham — men skaaret ansees det for; naar Brusk eller Been er beskadiget, — eller man gilder en Mand, eller tilföier ham et Forsmædelses-Hug tværsover Lænderne.

Det er fastsat, at den, som kun tilföier en anden et Muskelsaar, ikke maa ydes Underhold i Mellemtiden indtil Dom falder i Sagen, ifald han bliver greben i Gjerningen, og Vidner tilkaldes derpaa.

Sag kan gyldigen anlægges i Anledning af Angreb, uagtet man istedetfor at lyse, tilkalder Vidner paa at Angrebet foretoges. Ei kan Sögsmaal finde Sted i Anledning af Angreb, naar man ikke gjör een af Delene (lyse eller tilkalde Vidner).

Det er fastsat, at dersom man paalyver sig et Saar eller tilföier sig selv et saadant, eller formaaer en anden dertil, i hvilken Hensigt det end maatte være, da straffes det med Landsforvisning. I det Tilfælde maa han ei heller — mere end i de anförte Tilfælde — underholdes i Mellemtiden indtil Dommen falder; men den er sögsmaalsberettiget, som han giver Skyld for Saaret, eller den af Modstanderne der vil.

Skjöndt man bliver slaaet imellem Skuldrene eller paa Næsen, saaledes at Blodet löber ud af Munden eller Næsen, ansees det ikke at være Saar, dersom det ikke blöder just paa det Sted, hvor Slaget traf. I det Tilfælde saarer man en anden, dersom det blöder paa det Sted, hvor Slaget traf. Hvadsomhelst man gjör, hvorved en anden bliver saaret, skal man lyse ham skyldig i Saaret eller i Banesaar, dersom Manden döer deraf.

Det ansees for Kampplads, saa langt man kan skyde en Pil til alle Sider fra det Sted, hvor det förste Angreb forefaldt, hvad enten det er ude eller inde. Dette skal ansees at være Kampplads, om de saa fjerne dem længere bort, inden de skilles; men skilte ansees de for, naar det ene af Partierne har fjernet sig længere bort end et Pileskuds Afstand fra det Sted, hvor de sidst kæmpede.

Det staaer den, hvem et Stöd er tilföiet, frit for at sagsöge sin Modpart til Landsforvisning for Angrebet, uagtet han ikke anlægger Sag i Anledning af selve Stödet. Men dersom Modparten (under Sagen) praler af at have tilföiet ham Stöd, bliver det ham ikke til Forsvar i Sagen, hvorimod han straffes derfor med Landsforvisning, og skal Sag anlægges derfor som for andre Æresfornærmelser.

Der gives 3 Slags Stöd, som alle straffes med Fredlöshed, og Beviset for dem alle skal föres ved Tolvmandskvid. Det er det förste Stöd, naar Slaget rammer saa svagt, at det ikke efterlader noget synligt Spor; for saadant Stöd kan Hævn udöves paa selve Kamppladsen, men ikke senere. Det andet Stöd kaldes Beskadigelse: naar nogen slaaer en anden saaledes, at det rammede Sted af Legemet bliver blaat eller rödt, eller hovner, eller Kjödet viger tilside, eller Blodet springer ud af Munden eller Næseborene eller under Neglene; for saadant Stöd kan man hævne sig ligesaa længe som for Saar, og ligesaa de Mænd, der ere i Ledtog med ham. Det samme gjælder om Nævehug eller Spark, hvis samme efterlader synlige Spor. Det er ogsaa Beskadigelses-Stöd, naar Hörelsen eller Synet derved beskadiges; ligeledes naar nogen bliver stödt saaledes for Brystet eller Kjönsdelene, at han derved falder i Besvimelse, uagtet det ikke efterlader synlige Spor, og det samme gjælder altid, naar man bliver slaget, saaledes at man besvimer; i saa Tilfælde kan man lyse Angrebet særskilt og Stödet særskilt, saaledes at der blive 2 Sögsmaal, og skal der angives, hvilke af de Beskadigelser, som nys ere blevne opregnede, der ledsagede Stödet. Det er det tredie Stöd, naar Been brydes, i hvilket Tilfælde den, der har tilföiet Stödet, ikke maa ydes Underhold i Mellemtiden indtil Dommen falder, ligesom han heller ikke maa ride til Thinge. For saadant Beenbrud skal der, naar samme er blevet lyst, sagsöges som for de större Saar, og skal det (udtrykkelig) angives, at man lyser et saadant Stöd, der var ledsaget af Beenbrud. Saar og

Angreb kan gyldigen lyses saavel ved Nattetid som om Dagen, ligeledes paa hellige Tider og i Langefasten, og skal Lysning foretages for 5 Nabobönder. I ingen Henseende skal man tage Hensyn til de Nabobönders Egenskaber, for hvem Lysning iværksættes, undtagen forsaavidt det angaaer den Afstand hvori de boe fra Kamppladsen, samt at de ikke ere skyldige i at have tilföiet Saar eller andre Lov-Overtrædelser (ved den stedfundne Kamp). Naar man skal lyse et Angreb eller Legemsbeskadigelse, da er det ret at foretage Lysningen samme Dag efter at Begivenheden forefaldt og den paafölgende Nat og de næstpaafölgende 2 Dage og 2 Nætter; i saa Fald er Lysningen fuldfört inden tredie Solemærke, saaledes som foreskrevet er i Forkyndelsesafsnittet[1], naar det, som der staaer, forstaaes ret. Bliver et Angreb, der er efterfulgt af Saar, ikke lyst, da kunne de skyldige ustraffet underholdes i Mellemtiden til Dom falder, og de ere berettigede til at ride til Thinge.

87.

Alle de Lov-Overtrædelser, som her ere blevne opregnede, Drab, Saar, Stöd og Angreb af alle Slags, skulle lyses for 5 Nabobönder, som alle med Hensyn til Afstand fra Kamppladsen gyldigen vilde kunne være Medlemmer af en Nimandskvid, sammensat af de Kamppladsen nærmeste Bönder; Lysning skal foretages inden tredie Solemærke fra det Tidspunkt at regne, da de skiltes. Med Hensyn til alle de Angreb, som bestaae i Haandran, Jordskuf, Rusken eller Kværken, er det fastsat, at det er ikke nödvendigt at lyse dem, naar de forefalde ene og der ikke foregaaer flere Voldsgjerninger paa det Möde; men 9 Bönder, som boe nærmest

---

[1]) *Dette Afsnit synes ikke at kunne paavises i nærværende Lovbog, saaledes som samme nu haves.*

Kamppladsen, skulle til Afgivelse af Kvidudsagn tilkaldes hjemmefra. Men ifald flere Voldsgjerninger forefalde der, skal Lysning foretages paa samme Maade som ved andre Angreb, og medförer det da, at Vedkommende blive ufredhellige. Alle andre Angreb skal man lyse, dersom man agter at anlægge Sag om dem.

Dersom man ikke troer at vide med Bestemthed, hvem det var, som gjorde Angrebet, er det ret, at han, dersom han vil, lyser alle dem, som vare i Ledtog med den, der gjorde Angrebet, skyldige i samme. Dersom man har faaet eet Saar, skal man kun lyse een Mand skyldig deri; men har man faaet to Saar, da kan man lyse to Mænd skyldige deri, ligesom det ogsaa er ret, dersom han har faaet tre Saar, at han erklærer tre skyldige; men imod flere Mænd end tre kan Lysning ikke foretages, med den Virkning, at det hindrer deres Thingreise, om man end har faaet flere Saar end tre. Dersom man vil, kan man overdrage til en anden at lyse sit Saar eller sine Saar, hvis de ere flere end et. Det er fastsat, at dersom en saaret Mand ikke er istand til at lyse, og den, som han har givet Fuldmagt dertil, har gjort det paa en feilagtig Maade, kan han lyse anden Gang, og skal han derved forholde sig saaledes, at han i den förste halve Maaned, efter at han er bleven rask, skal begynde sin Reise og være færdig med Lysningen inden tredie Solemærke fra det Tidspunkt at regne, da han begyndte samme; det samme gjælder, dersom han fra först af ikke har faaet nogen til at foretage Lysningen. Det er fastsat, at dersom nogen paa Grund af Saar har mistet sit Mæle, skal den Mand, om han er tilstede, foretage Lysningen, som, ifald den saarede var dræbt, vilde have været den rette Sagsöger i Drabssagen, og skal han forinden tilkalde Vidner paa, at den saarede ikke kan tale, eller at han ikke taler med fuld Forstand, dersom dette er Tilfældet. Men er han ikke der tilstede, da kan den foretage Lysningen, som vil. Det er fastsat, at dersom han kommer sig igjen, kan han vælge,

om han vil lade denne Lysning gjælde eller lyse selv anden Gang og forholde sig da paa samme Maade, som forhen er sagt om det Tilfælde, naar man först har overdraget til en anden at foretage Lysning.

Det er fastsat, at dersom en Mand bliver dræbt og den sögsmaalsberettigede er der tilstede, da skal han lyse Drabet og fuldföre Lysningen inden trende Solemærker; han kan lyse en Mand skyldig, dersom han vil, men han er ogsaa berettiget til at lyse ligesaa mange Mænd skyldige i Drabet, af dem der vare tilstede, som den Döde har Banesaar; han bör tilkalde Vidner ved hvert af Banesaarene og vise dem Saarene; ei skulle de give Vidnesbyrd om, hvor mange Banesaarene ere. Vidner angaaende Banesaar skulle have saadanne Egenskaber, at de i Henseende til Slægtskab med den sögsmaalsberettigede gyldigen kunde være Medlemmer af en Nabokvid. Men blive Vidner ikke tilkaldte ved Banesaarene, skulle Nabobönderne give Udsagn om begge Dele, baade hvem der ere skyldige i Banesaarene, og hvormange disse ere. Det er fastsat, at hvor saadanne Beskadigelser findes paa en död Mand, at de kunde ansees lige med de större Saar, skal man lyse samme som Banesaar. Det er fastsat, at hvis den sögsmaalsberettigede ikke er tilstede, kunne andre Mænd tilkalde Vidner ved Banesaarene og lyse dem. Det er fastsat, at naar andre Mænd have (allerede) tilkaldt Vidner paa Banesaarene og lyst dem, kan den sögsmaalsberettigede lade dette gjælde, dersom han vil, men han kan ogsaa i Löbet af den næste halve Maaned, efter at han er underrettet om Drabet, begynde sin Reise (for selv at lyse paany); han kan da lyse andre Mænd skyldige, hvis han vil, og erklære andre Mænd skyldige i hvert af Banesaarene; han skal have tilendebragt Lysningen og tilkaldt Vidner til Banesaarene, dersom Liget endnu ikke er jordet, inden trende Solemærker fra det Tidspunkt at regne, da han begyndte Lysningen; men er Liget allerede kommet i Jorden, skal en Kvid af Nabobönder give Udsagn om, hvor mange Banesaar der ere; han kan iövrigt, af hvad de andre have foretaget til Forberedelse af Sagen, benytte

hvad han vil, alt eller noget deraf. Det er fastsat, at naar et större Saar lovformeligen er blevet paalyst en Mand, og det senere bliver til Banesaar, da haves der, uagtet Drabet ikke bliver paalyst den samme Mand, samme Ret til Sögsmaal, hvis Underhold ydes, som i hint Tilfælde.

Det er fastsat, at dersom man lyser et större Saar, hvor Saaret hörer til de mindre, da ansees det mindre Saar at være retteligen lyst; men det beroer paa hvorledes Saaret bliver helt, om Ydelse af Underhold til den skyldige bliver strafbart. Det er fastsat, at dersom man lyser det mindre Saar, hvor der er et större, da skal der med Hensyn til ydet Underhold anlægges Sag, som om det var et mindre, men i alle andre Henseender ere Virkningerne de samme. Det er fastsat, at naar man ved Sammenkomster, hvor 9 eller flere Bönder ere tilstede, tilföie hinanden Saar eller Drab, da er det ret at lyse for alle de 9 Bönder tilsammen, hvis de selv ikke ere skyldige i Saar eller Drab (der paa Stedet), uagtet de ikke vilde være de nærmest boende ved Kamppladsen; ogsaa er det ret, at lyse for de 5 Bönder, der boe nærmest ved Kamppladsen, om de ere tilstede, med mindre der gives dem Skyld enten for Saar eller Drab.

Det er fastsat, at naar Modstandere mödes (og Kamp finder Sted) paa Fjelde eller Fjorde, da skal Lysningen være tilendebragt inden tredie Solemærke efter at de ere komne tilbage. Lysningen skal foretages, overeensstemmende med hvad sagt er, naarsomhelst lovlige Fortællere eller lovlige Oienvidner gaae fra Kamppladsen til begge Sider (af Fjeldet eller Fjorden). Som lovlige Fortællere eller lovlige Oienvidner ansees Karlfolk 12 Aar gamle eller ældre, der have Forstand paa at aflægge Eed. Det er fastsat, at naar Mænd (derimod) kun ad een Vei gaae bort fra Drabsstedet, skal Drabsmanden i samme Etmaal paalyse sig Drabet, medmindre han er paa et Fjeld eller en Fjord, da skal han gjöre det i samme Etmaal, han kommer derfra. Han skal gaae hen til den nærmeste af de Gaarde, hvor han mener sit Liv sikkert med Hensyn til det forefaldne, og sige det til en eller flere Mænd, som have lovligt fast Hjem der, og udtrykke sig saaledes: „Vort Möde fandt Sted“, skal han

sige, og navngive sin Modstander og sige hvor det var. „Jeg paalyser mig de Saar og al den Legemsbeskadigelse, der er ham tilföiet; jeg lyser Saar, hvis det kun befindes at være Saar, men Drab, hvis han befindes at være dræbt.“ Han skal dække det döde Legeme, dersom Manden er död, naar han forlader ham, saa at hverken Fugle eller Dyr kunne æde det, han skal sige, hvor det er. Det er fastsat, at hvis han ikke saaledes dækker Liget, straffes han med Landsforvisning; i den Sag skal Stævning foretages hjemme i Böigden, og 9 Nabobönder tilkaldes paa Althinget af dem, der boe nærmest det Sted, hvor Liget ligger. Det er fastsat, at dersom den saarede gaaer senere et Pileskuds Vei eller længere hen og selv fortæller til andre hvad der er forefaldet ved deres Möde, da er Modstanderen ikke pligtig til at lyse. Kan den saarede, skjöndt han gaaer en Pileskuds Vei eller længere hen, ikke træffe paa lovfaste Mænd, som han kan faae i Tale, da skal den anden, som har tilföiet ham Saaret, i samme Etmaal som han faaer Efterretning om hins Död, lyse Drabet for de 5 Bönder, der boe ham nærmest, paa den Tid han erfarer hans Död. Det er fastsat, at dersom han lyser anderledes end nu er sagt, da regnes det for Mord, saa at den dræbte ansees ikke at være faldet paa sine Gjerninger, hvadsomhelst Skyld han end maatte have paadraget sig för; heller ikke bör da nogen Indsigelse komme i Betragtning.

88. Om Mord.

Det er fastsat, at dersom nogen myrder en Mand, da straffes han med Fredlöshed; men det er Mord, naar man lægger Skjul paa Gjerningen, eller skjuler Liget eller ikke vedkjender sig Gjerningen.

Det er fastsat, at dersom en Mand bliver slaaet, uden at foretage Lysning, eller han har Samkvem med den, som slog ham, og sover sammen med ham, spiser sammen med ham eller arbeider sammen med ham, og han vilde være

istand til at begive sig bort derfra, da er han ikke berettiget til at fordre den personlige Bod — det er 48 Örer i lovlige Betalingsmidler af hans Gods — med mindre den Fornærmede er en, der ikke selv har Raadighed over sine Sögsmaal, af hvad Grund det end maatte være; men forövrigt er der samme Ret til Sögsmaal som ellers.

Det er fastsat, at dersom nogen lyser selv sine Saar, og det senere viser sig at være Drab, da skal den sögsmaalsberettigede uagtet hin Lysning lyse Drabet, dersom han vil, og tilkalde Vidner til Banesaarene og, om han vil, paalyse samme andre Mænd end skeet er ved Drabsmandens egen Lysning.

Dersom man jager efter en Hest, hvorpaa en Mand rider, saa at denne falder af, eller hvis man jager efter Lastheste eller gjör Kreaturer sky eller paa hvilkensomhelst anden Maade bevirker, at en Rytter falder af Hesten, straffes det med Landsforvisning, dersom han kommer ned paa Födderne; og skal i den Sag Stevning foretages hjemme i Böigden, og 9 Nabobönder tilkaldes paa Thinge. Dersom nogen slaaer en Hest, hvorpaa en Mand rider, da straffes det med Landsforvisning, uagtet Rytteren ikke falder af, dersom det bevidnes af Kviden, at Fornærmeren vilde have tilföiet Rytteren et Stöd; i dette Tilfælde skulle Kvidmænd tilkaldes hjemme i Böigden, og ansees det lige med et Angreb. Dersom de Heste, som föres af en anden Mand, hvad enten de gaae med Byrder eller ikke, stöde en Mand af Hesten, eller hvis nogen staaende eller gaaende Mand bliver stödt om af dem, da straffes den der förer Hestene med Landsforvisning, men med Fredlöshed, hvis Manden blöder eller bliver forslaaet, og skulle 9 Nabobönder tilkaldes paa Thinge. Men dersom Manden derved mister Livet, skulle Nabobönder tilkaldes hjemme i Böigden. Dersom man jager Heste eller Nöd eller andre Kreaturer paa en anden ved at gjöre dem sky, i den Hensigt, at de enten skulle træde ham under Födder, eller stange ham, eller forslaae ham, da straffes det med Landsforvisning, dersom Manden falder omkuld, eller Huden paa det forslaaede Sted bliver blaa eller röd, eller det blöder; og skulle 9 Bönder, der

boe nærmest Gjerningsstedet, tilkaldes hjemme i Böigden. Dersom man hidser en glubsk Hund eller en tam Björn paa en Mand, da er Straffen Landsforvisning, hvis derved ikke forvoldes nogen Skade, men Fredlöshed, hvis derved tilföjes ham synlig Beskadigelse eller han bliver kastet omkuld; til Kvidudsagn herom skulle de Gjerningsstedet nærmest boende Bönder tilkaldes; men skeer der ingen Skade, de Bönder, der boe nærmest det Sted, hvor Dyret blev hidset. Faaer man et af de större Saar, eller bliver dræbt, eller faaer mindre Saar ved at blive angrebet af et Dyr, hvilketsomhelst Dyr det er, være sig en Hest, eller et Nöd, eller en Hund, eller en Björn, da straffes den, der har hidset Dyret for at foraarsage Skade, som om han selv havde tilföiet den, og Sögsmaalet skal i alle Henseender anlægges paa samme Maade, som om dette var Tilfældet; og foretages der Lysning, bliver han ufredhellig og maa ikke af nogen ydes Underhold i Mellemtiden, indtil Dommen falder. Det er fastsat, at dersom en Mand bliver dræbt, uden at udvortes Vold kan sees paa ham og uden at noget Banesaar er at see: dersom han er blevet jaget ud i Vandet, eller ned af steile Klipper, eller han er kværket ihjel, eller banket ihjel, eller paa hvilkensomhelst Maade hans Modstandere dræbe ham, saaledes at hans Död er foraarsaget af dem, men uden at udvortes Vold er kjendelig paa hans Legeme, da kan saadant Drab ikke med den Virkning, at det hindrer de Vedkommende fra Thingreise, paalyses flere end 3, uagtet flere have været i Ledtog.

Det er fastsat, at den Mand, som paalyser en anden et Angreb eller et Saar eller et Stöd eller et Drab, skal tilkalde 2 eller flere Vidner: „til Vidnesbyrd om, at jeg lyser N. N. skyldig i et lovforbudt Angreb“ — og nævne den, der blev angrebet, samt den, paa hvis Vegne han foretager Lysningen — „og jeg lyser Lov-Lysning.“ Han kan, om han vil, indbefatte i en Lysning baade Angrebet og den Legemsbeskadigelse, der ved samme blev tilföiet, og angive, hvad Slags Beskadigelse det var, være sig Stöd eller Saar, og skal han kun anlægge een Sag, hvis han vil anvende saadan Lysning; men han kan ogsaa lyse hver af

Delene særskilt, Angrebet for sig, og den Beskadigelse, der ved samme blev tilföiet, for sig; og skal der da anlægges 2 Sager. Den Mand, som lyser Saar eller Stöd, skal tilkalde 2 eller flere Vidner paa: „at han lyser Lovlysning om Saar eller Stöd“ — og angive, hvad Art Beskadigelse det er, være sig Hjernesaar, eller Hulsaar, eller Marvsaar, eller da, at han tilföiede ham det Saar, som — den og den Tid, da den saarede döde — viste sig at være Banesaar; han skal navngive begge, saavel den, som blev saaret, som den, for hvem han foretager Lysningen, og „lyse Lov-Lysning“. Han kan gyldigen foretage Lysningen under eet for alle Nabohönderne, som han vil lyse for, naar han træffer sammen med dem paa eet Sted; men han kan ogsaa foretage Lysningen for hver især.

89. Om Sagers Anlæggelse.

I Anledning af alle de her opregnede Sager angaaende Saar og Drab, samt alle de Lov-Overtrædelser, der blive begaaede paa en Kampplads, hvor Saar eller Drab finder Sted, hvad enten de bestaae i Anslaget, Tiltrædelsen af Toget, Nærværelse ved Kampen eller Forsvar for Fornærmerne, skal der hjemme i Böigden til Kvidudsagn tilkaldes 9 Bönder, der boe Kamppladsen nærmest. Naar man tilföier en anden Stöd, skal Stevning foretages i Böigden, og skal den Gode, som den sagsögte er i Thinglag hos, opfordres til at danne Tolvmandskvid, og skal denne Opfordring fremsættes paa Thinge, med mindre der paa samme Kampplads er udövet baade Stöd og Saar; da skulle de Bönder, der boe nærmest ved Kamppladsen, give Kvidudsagn om begge Dele. Hævner man paa samme Kampplads et Stöd med et andet Stöd, og Angreb finder Sted fra hver af de modstaaende Partiers Side, da skulle 9 Bönder, der boe nærmest Kamppladsen, give Udsagn om, fra hvilken Side det förste Angreb blev foretaget, men Tolvmandskvider skulle give Udsagn om Stödene. Dersom man paa en anden Kampplads hævner et Stöd med et andet Stöd, da skulle Tolvmandskvider give Udsagn angaaende Stödene, men den, der udövede Hævnen, skal tilkalde sine 5 Nabobönder til Forsvars-Kvidudsagn, om hvem der har givet det förste Stöd. Naar man paa en anden Kampplads hævner et Stöd med

Drab eller Saar, da skulle de nærmest Kamppladsen boende Bönder give Udsagn om Drabet eller Saarene, men Tylfterkviden om Stödet. Det er fastsat, at Drabsmanden kan af de 9 nærmest Kamppladsen boende Bönder, som ved Kvidudsagn have erklæret ham skyldig i Drabet eller Saarene, opfordre 5 til at give Forsvars-Kvidudsagn om, hvad der gik först for sig, enten at han fik Stödet, eller at han dræbte eller saarede sin Modstander. Ni Bönder, der boe nærmest Kamppladsen, skulle tilkaldes til Udsagn om alle de Voldsgjerninger, som her ere omtalte. Det er fastsat, at de Bönder skulle tilkaldes som Kvidmænd, der ikke med Hensyn til Slægtskab eller Svogerskab staae i for nært Forhold til dem, der ere sigtede for Voldsgjerninger, samt til Sagsögeren. De Nabobönder kunne ikke være Medlemmer af Kviden, der ere Næstsödskendebörn til Sagsögeren eller den sagsögte eller nærmere beslægtede. Disse 3 nærbeslægtede kunne heller ikke være gyldige Medlemmer af Kviden, den nemlig som er gift med Partens Moder eller Datter eller Söster. Ligeledes disse 3 aandelig beslægtede: nemlig den, som holder En under Primsignelse, eller under Daab, eller under Konfirmation; ligesaalidt kan en Bonde være Kvidmand, naar der mellem hans Æt og Sagsögerens eller den sagsögtes Æt er forefaldet Drabssager, som naar han er beslægtet med Parterne. Naar Drabssager ere forefaldne, skal man kun rydde Kviden paa Grund af Slægtskab til den Mand, der paa lovlig Maade er udkaaret til Drabsmand, men ikke til flere, uagtet disse have været med ved Drabet. Den Mand, som er bleven kaaret til Drabsmand, saavelsom hans Slægtninge og 3 nærbesvogrede i de Grader, som för er meldt, kan aldrig derefter være gyldigt Medlem af en Kvid mod den, der var sögsmaalsberettiget i Drabssagen. Men med Hensyn til Beregningen af det indbyrdes Slægtskabsforhold mellem disse Mænd skal der forholdes saaledes, at man skal opregne Slægtskabet imellem den, der er valgt til Medlem af Kviden, og Drabsmanden, eller paa den anden Side mellem Kvidmanden og Sagsögeren (i Drabssagen), samt den dræbte, og skal man bevidne paa sin Ære, at den og den Slægtskabs-Opregning er sandfærdig og rigtig mellem de to Personer, som den da er fremsat, men den og

den Drabssag har fundet Sted mellem Kvidmandens og Sagsögerens Familier, og skal man nævne dem begge ved Navn. Man kan anvende Forkastelsesretten mod en Kvidmand paa Grund af dennes Slægtskab eller Svogerskab til en selv, men ikke paa Grund af at man staaer i aandeligt Slægtskab til Kvidmanden.

Nabobönder ansees gyldige Medlemmer af Kviden, uagtet de have været tilstede paa Kamppladsen, dersom de ikke ere sigtede for paa samme at have udövet Lovovertrædelser. Dersom man anlægger Sag imod en Mand, i den Hensigt at gjöre ham udygtig til at være Kvidmand, og ikke fordi han anseer ham for skyldig i den Sag han sigtes for, da er Straffen Landsforvisning; og sögsmaalsberettiget mod ham er Sagsögeren i Hovedsagen, som giver Anledningen til denne Sag; Stevning skal foretages hjemme i Böigden, og paa Thinge skulle tilkaldes 9 af den sagsögtes Nabobönder.

Det er fastsat, at kun de Nabobönder kunne gyldigen tilkaldes som Kvidmænd, der have saa megen Formue, at det tilkommer dem at udrede Thingreiselönsafgiften. Men til at betale Thingreiselönsafgiften er en Bonde pligtig, naar han for enhver af sine nödvendige Husfolk har et Höved: en Ko — gjældfri — eller en Koes Værdi eller et Næt eller en Baad og derhos alle de Landhusholdningsredskaber, som til hans Gaard ikke kunne undværes. Som hans nödvendige Husfolk ansees alle de, som han har at forsörge, og de Tjenestefolk, som ere nödvendige til Husholdningens Drift. En Bonde, der ingen Tjenestefolk har, kan tilkaldes som Kvidmand, dersom han har saa megen Formue, at der paa hver af hans nödvendige Husfolk falde 2 Ko-Værdier. Den Bonde ansees ikke at være uden Tjenestefolk, der ved Fardag modtager en Mand i sin Tjeneste paa et Aar og beholder ham Althinget over, en 12 Aars gammel Svend eller ældre, saa rask, at han ved sit Arbeide kan i det mindste fortjene sin Mad. I alle de Tilfælde, naar Tilkaldelse af Kvidmænd foretages för Fardag, kan han kun under den Forudsætning være Medlem af Kviden[1], dersom han den næstforegaaende Sommer har havt en 12 Aar gammel eller ældre Svend, som endnu er hos ham.

1) *Vi have i Oversættelsen fulgt den utvivlsomt rigtigere Læsemaade:* þvi at eins rettr í quoð (A. M.)

Dersom 2 Mænd boe i samme Hus, da kan man gyldigen tilkalde dem begge, om det behöves; men den, som boer nærmest (ved Partens Hjem eller Gjerningsstedet), hvis ikke begge behöves. Dersom de begge kun holde een Faarehyrde, men ingen flere Folk, da ansees hver af dem at være uden Tjenestefolk. Men dersom den ene af dem alene föder Hyrden, da er han gyldigt Medlem af Kviden. Dersom 2 Mænd drive Landhusholdning i Fællig, og den ene er Jordeier, den anden Landbo, da skal Jordeieren tilkaldes. Dersom 2 Jordeiere, eller 2 Landboer, som have de Egenskaber, der udfordres til at være Kvidmand, have Landhusholdning i Fællig, skal den tilkaldes, som har den störste Andel i Fælliget. Men have de lige Andel i Landhusholdningen, kan man tilkalde hvem af dem man vil, og det uagtet de ingen Tjenestekarl holde. Dersom 2 Mænd, som have at udrede Thingreiselönsafgiften og ingen Tjenestekarl holde, have Landhusholdning i Fællig, og den ene af dem har de Egenskaber, der udfordres til at være Kvidmand, skal den anden (dog) tage Del i alle Omkostninger derved i Forhold til den Andel, han har i Landhusholdningen, dersom han (er saa arbeidsdygtig, at han) kan tjene sin Mad eller mere end det.

En Mand, der ikke er dygtig til Thingreise, skal ikke tilkaldes som Medlem af Kviden. Dygtig til Thingreise ansees en Mand for, naar han kan ride fulde Dagsreiser og paa Bedesteder er istand til at fange sin Hest, forsynet med Fodbaand[1], og gaae alene henad sin Vei paa Steder, der ere ham bekjendte. Det er fastsat, at en Mand kan ikke gyldigen tilkaldes som Kvidmand, naar han lider af en saadan Sygdom, at det ikke kan forudsættes, at han i Mellemtiden (indtil Thinget skal holdes) vil være kommen sig saa vidt, at han vil være dygtig til Thingreise. For en Mands Gaard, som er udygtig til Thingreise, kan man tilkalde disse 4 Mænd, hvis de have fast Ophold paa hans Gaard: den förste er hans Sön, den anden hans Stifsön, den tredie hans nærbesvogrede, som er gift med hans Datter, og den fjerde hans lovlige Fostersön, som han har opdraget; kun under den Forudsætning kunne disse tilkaldes, at de have opnaaet en saadan Alder og Forstand, at de i denne Henseende have de Egenskaber som ud-

[1]) *der brugtes for at den ei skulde gaae for langt bort.*

fordres til at være gyldig Thingmand, ligesom baade Bonden og den, der i hans Sted tilkaldes, ikke maa med Hensyn til Slægtskab eller forefaldne Drabssager staae i et for nært Forhold til Parterne. Det er lovlig Fostring, naar man modtager en 8 Aars gammel eller yngre Dreng og opfostrer ham indtil han er 16 Aar gammel. For en Qvindes Gaard kunne gyldigen tilkaldes de samme som for en Mands, der er udygtig til Thingreise; ogsaa kan hendes Mand tilkaldes som den femte, ifald han har fast Ophold der hos hende. Det er fastsat, at hvor der boer en Mand, som er udygtig til Thingreise, eller en Qvinde, som dog, naar Tilkaldelsen begynder og Althingstiden over, har en Tjenestekarl, der er fæstet for 1 Aar og (er saa arbeidsdygtig, at han) tjener sin Föde eller mere — og der da kommer udenlands fra en af de Mænd, som gyldigen kunne overtage Thingmandspligterne for den der skal tilkaldes, da kan denne gyldigen tilkaldes, dersom han ankommer för end Tilkaldelsen er begyndt, forudsat at han derhos har fast Ophold der. Dersom man er i Tvivl om en vil være gyldigt Medlem af Kviden eller ei, skal man tilkalde to eller flere Vidner: „til Vidnesbyrd om, at jeg spörger dig — skal han sige og nævne ham ved Navn — om du er den rette Thingmand (for Gaarden), eller ikke“, eller „om det tilkommer ham at varetage de retlige Forpligtelser for sin Gaard eller for en til Thingreise udygtig Mands eller en Qvindes Gaard“, hvis han snarere behöver at stile Spörgsmaalet saaledes; han skal „spörge Lov-Spörgsmaal“. Han er da ogsaa berettiget til at forholde sig med Tilkaldelsen i Overensstemmelse med det Svar, som den anden giver; men denne straffes med 3 Marks Böder, hvad enten han lyver eller han intet Svar giver; og sögsmaalsberettiget mod ham er den som gjorde ham Spörgsmaalet; vil han ikke anlægge Sagen, er den Bonde sögsmaalsberettiget, som blev tilkaldt i hans Sted; men vil han ikke, kan hvo, der vil, anlægge Sagen, og skulle der paa Thinge tilkaldes 5 Nabobönder, der boe nærmest den sagsögtes Hjemstavn.

Naar Nabobönder tilkaldes hjemme i Böigden og man træffer paa Fader og Sön (paa samme Gaard), da kan, uagtet kun den ene af dem driver Landhusholdning, hvem af dem

man vil, gyldigen tilkaldes, naar begge (iövrigt) have de bestemte Kvidmandsegenskaber, og skal den ældste af hans Sönner tilkaldes, hvis der ere flere. Den af Sönnerne, der kommer paa Thinge, kan gyldigen afgive Kvidudsagnet, uagtet en anden af Sönnerne, der sidder hjemme, er blevet tilkaldt. Men reiser ingen af dem til Thinge, skal Sag for Hjemmesidden anlægges imod den, der blev tilkaldt; men begiver nogen af dem sig paa Reisen, hvad der end senere forhindrer ham, stiles Sögsmaalet mod denne.

Det er fastsat, at Tilkaldelse af Kvidmænd skal begynde om Morgenen, og den ene tilkaldes efter den anden, indtil de alle ere tilkaldte; de skulle alle tilkaldes paa en og samme Dag, hvis det er mueligt. Man skal tilkalde 9 Nabobönder. Naar der er skeet Angreb fra begge de kæmpendes Side (og derfor begge Parter foretage Tilkaldelse), skulle de, der sidst begynde Tilkaldelsen, tilkalde de samme Nabobönder, og kunne de da anvende Forkastelsesret med Hensyn til de (saaledes) tilkaldte Kvidmænd. Dersom begge Parter samtidig begynde Tilkaldelsen af Kvidmænd, og hver af dem begynder paa sin Ende (af Böigden) og de træffe hinanden, da ere de hver for sig pligtige til at forklare, hvem de have tilkaldt og hvem de endnu have isinde at tilkalde. Det er fastsat, at de skulle (da) begge tilkalde de samme Kvidmænd, og kunne hver for sig udöve Rydningsret med Hensyn til de Bönder, som hver af dem tilkaldte senest. Dersom de træffes og ikke komme overens om, hvilke af de Bönder, som ingen af dem endnu har tilkaldt, skulle tilföies, da skulle de, der först begyndte Tilkaldelsen, bestemme dette, og tilkommer (denne) Bestemmelse dem, der havde tilkaldt de fleste Bönder dengang de traf hinanden. Men have de paa begge Sider tilkaldt ligemange Bönder, og de ere uenige om, hvem der först begyndte, da skulle de 9 Kamppladsen nærmest boende Bönder, som blive gyldige Medlemmer af Kviden i Hovedsagen, afgive Udsagn om, hvem der först begyndte Tilkaldelsen; og de tabe da (Hoved-) Sagen, som Kvidudsagnet falder imod. Dersom de træffe hinanden, efter at de hver for sig have fremmet Tilkaldelsen saa vidt, at der paa Grund heraf ville fra Omegnen af Kamppladsen blive tilkaldte i det Hele

flere end 9, ifald de tilkalde efter hinanden, saaledes som fastsat er, — da skulle de, som paa den Tid de mödtes, ikke have at bestemme, hvem flere der skulle tilkaldes, begive sig hjem til de Bönder, som de alene have tilkaldt, og tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om, at de fritage dem for denne Tilkaldelse, paa Grund af, at der fra Omegnen af Kamppladsen ere tilkaldte flere end 9"; det skulle de sige i Mænds Paahör, der have fast Hjem paa Gaarden, og anvende den samme Fremgangsmaade derved, som ved Tilkaldelsen. Dersom de ikke fritage Bönderne for Tilkaldelsen, tabe de alle de Sager, i hvis Anledning Tilkaldelsen af dem er foretaget; heller ikke straffes Bönderne, fordi de blive hjemme, dersom Kvidudsagnet udfalder vedkommende Parter imod, at de nemlig sidst begyndte Tilkaldelsen. Selv uagtet de, der höre til det modsatte Parti, og som ikke dertil ere pligtige, undtagen de ville, fritage de af dem tilkaldte Nabobönder for Tilkaldelsen, saa tabe dog de andre deres Sager, naar Kvidudsagnet udfalder dem imod, at de have undladt at fritage de af dem tilkaldte Nabobönder for Tilkaldelsen inden 3die Solemærke fra den Tid, de bleve tilkaldte. Dersom de komme overens om, hvem af dem der skal fritage Bönderne for Tilkaldelsen, skulle de derefter afgjöre, hvilke af de Tilkaldte de skulle fritage eller hvilke den anden Part skal tilkalde. Naar de kan blive enige om, hvem der skal fritage Bönderne for Tilkaldelsen, da skader det ikke deres Sag, om de end först have tilkaldt flere Bönder end 9, naar de blot kunne fritage dem, der overskride dette Antal, for Tilkaldelsen inden 3die Solemærke. Sagsögerne straffes med 3 Marks Bod, dersom de holde Tilkaldelsen hemmelig eller lyve, naar de blive spurgte (derom), ligesom da ogsaa alle de Sögsmaal, i Anledning af hvilke de have tilkaldt Kvidmænd, blive ugyldige. Nabobönderne straffes med Landsforvisning, hvis de ikke udsige, om de ere tilkaldte eller ei, eller de lyve derom; men dersom de, der senere foretage Tilkaldelsen, ikke vide, hvem de andre have tilkaldt, da ere de berettigede til at tilkalde dem, de ansee for de gyldigste Medlemmer af Kviden.

Dersom nogen opsætter sin Tilkaldelse eller paaskynder samme til den Dag, paa hvilken han veed at Modparten vil

foretage den, paa Grund af, at han dermed vil skade Modpartens Sag, da forspilder han den Sag, i Anledning af hvilken han foretager Tilkaldelsen, og straffes derfor med Landsforvisning. Dette er en Sag, i hvilken Stevning skal foretages i Böigden, og skal der paa Thinge tilkaldes 9 Nabobönder til den sagsögte.

Det er fastsat, at naar man i Anledning af Saar vil tilkalde Nabobönder . . . .

Dersom man ved Fardag eller tidligere tilkalder Nabobönder hjemme i Böigden, skal man tilkalde dem, der i Althingstiden have været bosatte paa de Gaarde, hvorfra der foretages Tilkaldelse, dersom de da ere i Live og indenlands. Man skal da foretage Tilkaldelsen paa Vedkommendes Gaarde, uagtet de ere reiste bort og lyse Tilkaldelsen for tre Mænd.

Dersom der samles Folk til Angreb paa de Mænd . . . . .

90.

Der ere 6 Qvinder, for hvilke man er berettiget til at udöve Drabshævn. Den förste er Hustru, den anden Datter, den tredie Moder, den fjerde Söster, den femte Fosterdatter, som han har opdraget, den sjette Fostermoder, der har opdraget ham. Det er fastsat, at dersom En kommer til, idet en Mand voldtager en Qvinde, som han er berettiget til der paa Stedet at udöve Drabshævn for, og hin har kastet hende ned og lagt sig ovenpaa hende, da kan han udöve Drabshævn der paa Stedet; og ligesaa, dersom han træffer ham i Sengen hos Qvinden, saaledes at de hvile der begge sammen, i den Hensigt, at han vil bedrive Utugt med hende; og man kan i begge Tilfælde udöve Drabshævn, uagtet Samleiet ikke er blevet fuldbyrdet. Naar man dræber eller saarer en Mand til Hævn for en Qvinde i et Tilfælde, hvor Samleiet, skjöndt tilsigtet, ikke er blevet fuldbyrdet, skulle de samme Nabobönder afgive Kvidudsagn saavel om Drabet eller Saarene, der ere blevne tilföiede, som ogsaa om det,

hvorpaa man vil begrunde den dræbtes Ufredhellighed. Men er Samleiet blevet fuldbyrdet, da skulle de Bönder, der boe nærmest det Sted, hvor Drabet er udövet, afgive Udsagn angaaende Drabet og Saarene, men andre Bönder, der boe nærmest det Sted, hvor Samleiet er fuldbyrdet, skulle give Udsagn om Leiermaalet; med mindre begge Dele ere gjorte paa samme Sted, da skulle de samme Nabobönder give Udsagn om begge Dele, saavel Mandens Fredhellighed som hans Ufredhellighed. Det er fastsat, at naar man dræber en Mand i Anledning af Leiermaal med en Qvinde, som man er berettiget til at udöve Drabshævn for, men en anden Mand er Sagsöger i Leiermaalssagen, og denne ikke vil anlægge Sagen, da er den, der har udövet Drabet, berettiget til at anlægge Sagen, og kan han forfölge Sagen eller overdrage den til en anden, som om han var rette Sagsöger. De Mænd, der ville fremföre Forsvar i Sagen for de Mænd, der med Drabsmanden have deltaget i Drabet, eller for ham selv, skulle til alle Forsvars-Kvidudsagn til Bevis for hvad de ville fremföre med Hensyn til den dræbtes Ufredhellighed, eller Drabsmandens Forsvar, tilkalde 5 Nabobönder, som boe Stedet nærmest af dem, der ere Medlemmer af Sögsmaalskviden, der har erklæret vedkommende skyldig i Drabet eller Saarene. Dersom man dræber en Mand paa Grund af en Leiermaalsforseelse med en Qvinde, man er berettiget til at udöve Drabshævn for, skal man stevne den döde og tale saaledes: „Jeg tilkalder Vidner til Vidnesbyrd om, at jeg stevner ham i Anledning af den og den Gjerning“, som han angiver; „jeg paastaaer alt hans Gods confiskeret, jeg paastaaer, at han er faldet paa sine Gjerninger, og at han ikke har Adgang til at begraves paa Kirkegaarden“, hvis han vil anföre dette; og han skal angive, til hvilket Thing han stevner; han kan ogsaa stevne ham til Fredlöshedsstraf, om han vil, og erklære hans Saar ufredhellige, ifald han er i Live.

91.

Det er fastsat, at dersom en Mand, der er yngre end 12 Aar, dræber nogen, da bliver han ikke fredlös for Drabet, men hans Slægtninge skulle betale Frændeböder for den dræbte. Dersom en Mand yngre end 12 Aar tilföier Nogen Saar, skal man tildele ham legemlig Tugtelse, saaledes som han vilde gjöre, ifald han var hans Fader eller Fosterfader, men ei skal han tilföie ham Saar. Men tilföier den voxne Mand ham Saar, ansees den Unge ikke for at være falden paa sine Gjerninger.

92. Om Vaades-Gjerninger.

Det er fastsat, at ingen Vaades-Gjerninger skulle finde Sted (med den Virkning, at man derfor slipper for Straf). Ikke straffes (derimod) en Mand, som holder et Vaaben stille, naar en anden falder mod samme og bliver saaret, og Kviden udsiger, at det ikke var hans Hensigt, at den anden deraf skulde faae Saar. Hvorsomhelst man har anbragt sine Vaaben, straffes man ikke, om end en anden bliver saaret af samme, naar man ikke selv har holdt paa dem, dersom Kviden afgiver Udsagn om, at det ikke var hans Hensigt, at den paagjældende skulde tage Skade deraf, og at han har anbragt Vaabnene paa et Sted, hvor han ikke formodede, at nogen vilde komme til Skade ved dem; men alle disse Forsvarskvider skulle udtages af den Sögsmaalskvid, der er anvendt ved Saggivelsen, og skulle af den udtages 5 Nabobönder. Dersom man har ophængt sine Vaaben

paa et Sted, hvor de af dem selv falde ned, og nogen derved kommer til Skade, da staaer den Mand til Ansvar derfor, som ophængte Vaabnene. Naar nogen frivilligen tager Del i Brydning eller Leg og han ikke deltager længere deri end han selv vil, da skal han selv bære Ansvaret for hvad Skade han kommer til, med mindre den andens Hensigt var at tilföie ham Skade, eller der tilföies ham Saar eller Bane; thi i saa Fald ansees det, som om det ingen Leg er.

93. Om Vanvids-Gjerninger.

Det er fastsat, at dersom en afsindig tilföier en Mand Saar eller dræber ham, da skal det kun da ansees som Vanvids-Gjerning, dersom han för har tilföiet sig selv saadanne Legemsbeskadigelser, der have medfört Fare for hans Liv eller Lemlæstelse, og ansees det dog kun som Vanvids-Gjerning, dersom Nabobönder ville give Kvidudsagn om at dette er Tilfældet. Det er fastsat, at naar der afgives Udsagn om, at der er skeet Vanvids-Gjerning, tör der ikke gives den afsindige Underhold i Mellemtiden til Dommen falder, og han bliver straffet for Beskadigelser, paa samme Maade, som en Mand med fuld Forstand; men i den Sag tör der sluttes Forlig uden Lovrettens Samtykke.

94. Sögsmaalsberettigelse.

(Den dræbtes) Sön er den rette Sagsöger i en Drabssag, naar han er 16 Aar gammel eller ældre, fribaaren og arveberettiget og saa forstandig, at han kan forestaae Sögsmaalet. Er Sön ei til eller er han yngre end anfört, da kommer (den dræbtes) Fader næst efter ham; dernæst Broder, der har samme Fader som den dræbte; derpaa Broder, som har samme Moder som den dræbte. Dersom der ere

flere Brödre paa fædrene Side, da tilfalder hver af dem en lige Part af Böderne. Dersom nogle ville anlægge Sagen men andre indgaae Forlig, da skal den raade, som vil forfölge Sagen efter Lovens Strenghed. Det er fastsat, at de ere berettigede til alle i Forening at anlægge Sagen, uden at nogen af dem behöver at overdrage Sögsmaalsret til de andre. Men ville de allesammen forfölge Sagen efter Lovens Strenghed, bör Sagen paakjendes efter den ældstes Paastand, den ældstes af dem, der ville forfölge Sagen efter Lovens Strenghed. Men dersom den ældste Broder overdrager Sagen til en anden Mand, medens den yngre forfölger den selv, bör Sagen paakjendes efter dens Paastand, som forfölger den selv. Dersom en af de sögsmaalsberettigede har meddelt Fuldmagt til Sagens Anlæg, og en anden af de sögsmaalsberettigede, der er lige saa nær i Slægtskab til den dræbte, selv förer Sagen og vil slutte Forlig, da skal Sagen paakjendes efter Fuldmægtigens Paastand, naar denne vil forfölge Sagen efter Lovens Strenghed, og de andre Sagsögere, som selv före Sagen, ikke ville det. Disse Mænd regnes efter Loven blandt Sagsögernes Tal. Næst efter Brödre er uægte Sön sögsmaalsberettiget; dernæst uægte Broder paa Moderens Side. Ere disse ikke til, da er den nærmeste Slægtning, der er fribaaren, arveberettiget og indenlands, berettiget til at anlægge Sag. Ere der flere lige nærbeslægtede, da skal den raade, som vil forfölge Sagen efter Lovens Strenghed. Ikke gjör Alderen Udslaget imellem ligenær beslægtede Mænd, undtagen mellem Brödre. Sögsmaalsret og Böder for Drab deles paa samme Maade mellem Linierne i Slægtfölgen som Arv, uagtet der kun er en Mand i den ene men flere i den anden Linie. En Sön, 12 Aar gammel og yngre end 16 Aar, kan, dersom Sagsögeren tillader det, gyldigen anlægge Drabssag, men han behöver ikke at modtage Fuldmagt til at före den.

En Enke eller 20aarig Mö er selv berettiget .....

Dersom den sögsmaalsberettigede ikke vil anlægge Sag i Anledning af Leiermaals- eller Drabsböder, som tilkomme en Mand, der er yngre end 16 Aar, da er den unge Mand,

naar han veed, at den anden har forspildt Sagen for ham, berettiget til, efterat han er bleven 16 Aar eller ældre, at optage Sagen og anlægge den paa samme Maade, som om han nylig havde faaet Kundskab om den. Han er berettiget til at give en Anden Fuldmagt til at före denne Sag. Dersom en Mand endnu ikke har naaet den fastsatte Alder, og en Sag opstaaer, i hvilken han vilde være sögsmaalsberettiget, hvis han var gammel nok, da er den Mandsperson, som er nærmest beslægtet og har den fastsatte Alder, berettiget til at anlægge Sögsmaalet. Dersom denne hverken har anlagt Sagen eller overdraget den til nogen eller forberedt den til Anlæggelse den förste Torsdag i Sommerhalvaaret, efterat den unge Mand har fyldt sit 16de Aar, da kan den unge Mand selv anlægge sin Sag og slutte Forlig i samme.

Dersom en udenlandsk Mand fra de nordiske Lande, bliver dræbt.....

Dersom der bliver begaaet Drab paa Althinget.....

Dersom Saar tilföies en Mand, der er yngre end 16 Aar, da er den sögsmaalsberettiget, som vilde være Sagsöger i Drabssagen, hvis den unge Mand var bleven dræbt. Den unge Mand kan selv forfölge denne Sag, dersom Sagsögeren tillader det, og han behöver ikke at lade sig den overdrage af en Anden.

Dersom en Mand bliver dræbt, til hvem Paterniteten ei paa lovlig Maade er bevist, uagtet han regnes for en Sön af en eller anden, da tilkommer Sögsmaal og Böder for Drabet hans Mödrenefrænder, og ligesaa forholdes der med Arven efter ham. Dersom Saar tilföies en Mand, som har opnaaet den lovbestemte Alder, men er saa uforstandig, at han ikke er betroet Raadighed over sit Gods, da tilkommer Sögsmaalet hans rette Formynder. Paa samme Maade, som nu er anfört om Saar, skal der forholdes med Hensyn til alle

(andre) Fornærmelser, som tilföies ham. En Enke og en Mö, der er tyve Aar eller ældre, skulle selv raade for deres Sager, dersom Angreb udöves mod dem eller der tilföies dem mindre Saar, hvad enten de ville overdrage Sögsmaalet til en Anden eller slutte Forlig; men de maae ikke tage mindre end lovlige Böder. Dersom en udenlandsk Mand fra de nordiske Lande eller af Norges Konges Rige, som er gift her i Landet, bliver dræbt, da tilfalder Sögsmaalsretten for Drabet dem, som vilde have haft denne Ret, ifald hans Kone var bleven dræbt.

Slægtninge i 5te Led eller nærmere Beslægtede.....

Dersom en Mand bliver dræbt eller mister Mælet.....

95.

Dersom en Mands Hustru, med hvem han har arveberettigede Börn, bliver dræbt, da er hendes Mand Sagsöger i Drabssagen. Har Konen arveberettigede Sönner, der ere komne til fuld Alder, ere de lige delagtige med Manden i Sögsmaalsretten, ligesom de ogsaa ere berettigede til Halvdelen af Böderne i Forhold til hinanden. Dersom Kvinden ingen Sön har, men hendes Fader eller Broder paa fædrene Side er i Live, bliver den ene af dem[1] sögsmaalsberettiget i Drabssager halvt med Manden. Ere disse Mænd ikke til, tilfalder Sögsmaalsretten Hustruens Mand; men er der en anden Mand i Live, saa nær beslægtet med Kvinden, at han ifölge Loven kunde være hendes Arving, tilfalder denne det Halve af Böderne imod Ægtemanden.

Ei bör man dræbe en Kvinde, som er frugtsommelig med et levende Foster, uagtet hun har begaaet noget, der gjör hende ufredhellig, eller er dömt til Forvisning; og hun

[1]) *den nærmest beslægtede.*

falder i saa Fald ikke som ufredhellig. Dersom en Kvinde, som bliver dræbt, er frugtsommelig med et levende Foster, er der 2 Drabssager, og Sagen angaaende Fosterets Drab skal behandles som andre Drabssager.

Alle Böder for Drabssager tilfalde Arvingerne, hvad enten de ere Mandfolk eller Kvinder, hvem der saa anlægger Sagen eller er sögsmaalsberettiget; og kun den er berettiget til at meddele Fuldmagt til Sagens Anlæg, som er den rette Sagsöger.

Moderen er berettiget til en tredie Del af Drabsböderne efter sine ægtefödte Börn i Forhold til den dræbtes Brödre paa fædrene Side, og ligeledes tilhörer der hende en tredie Del af Leiermaalsböder i Anledning af hendes Döttres Forförelse, i Forhold til Brödre paa fædrene Side. Dersom en anden end den rette Sagsöger anlægger en Bödesag, fordi han anseer sig at være sögsmaalsberettiget, og den virkelig sögsmaalsberettigede ikke befatter sig med Sagen, fordi han troer, at en anden er rette Sagsöger, da tilfalder der den virkelig sögsmaalsberettigede tre fjerde Dele af Böderne, men en fjerde Del den som anlagde Sagen; dersom han behöver at anvende Penge til Sögsmaalets Fremme, eller for at skaffe sig Bistand under Sagen, da skulle disse Udlæg tages af Böderne, men Resten deles imellem dem. Dersom den, der anlægger Sagen veed, at han ikke er sögsmaalsberettiget, kan hin gjöre Krav paa hele Bödens Belöb, saaledes som den er bleven bestemt.

96.

Det er fastsat, at naar en Gjældstræl er den dræbtes Arving, skal han ikke anlægge Sagen; men der tilkommer ham saa meget af Böderne, som svarer til Belöbet af hans Gjæld, for hvilken han tjener som Træl. Dersom en Gjældstræl bliver dræbt, tilkommer Sögsmaalsretten hans Frænder; de skulle tilbyde den Mand, hos hvem han tjente for Gjæld, et lige saa stort Belöb, som den Gjæld hvorfor han var Træl.

Gjöre de ikke dette Tilbud, da tilkommer Sögsmaalsretten den, hvis Gjældstræl den dræbte var.

Det er fastsat, at dersom en Frigiven bliver dræbt, tilkommer Sögsmaalsretten hans fribaarne Sön, men ellers (ifald han ei har en saadan) den, som har frigivet ham. Men dersom Frigiveren dræber sin Frigivne og denne ingen Sön har, tilkommer Sögsmaalsretten den Gode, til hvis Thinglag den dræbte hörte. Men er Goden og Drabsmanden en og samme Person, tilkommer Sögsmaalsretten de Goder, som höre til samme Thinglag. Kunne de ikke blive enige, skulle de indbyrdes kaste Lod. Dersom en Frigivens Frigiven bliver dræbt, tilhörer Sagen den först frigivne.

97. Om udenlandske Mænds Drab.

Dersom udenlandske Mænd, danske eller svenske eller norske, blive dræbte her i Landet, — fra de tre Kongers Riger, hvor vor (Islændernes) Tunge er, — tilkommer Sögsmaalsretten den dræbtes Frænder, dersom saadanne ere her i Landet. Men med Hensyn til Drab af udenlandske Mænd fra alle andre Lande, end der hvor de Tunger tales, som jeg nu anförte, kan ingen anlægge Sag derfor paa Grund af Frændskab, undtagen Fader eller Sön eller Broder, og disse dog kun da, naar dræbte har för kjendtes ved dem her. Dersom nogen, som ingen Frænde har her i Landet, bliver dræbt ved Skibet (naar han er kommen hertil, eller vil reise herfra), tilkommer Sögsmaalsretten hans Formuesfælle. En Mand ansees for lovlig Formuesfælle, naar den mindre karske af dem har indsat alt sit Gods i Fælliget. Men er der ingen Formuesfælle eller er denne Drabsmanden, tilkommer Sögsmaalsretten hans Madfælle, som oftest har spist sammen med ham. Ere der flere Madfæller, som lige ofte have spist sammen med ham, skulle de kaste Lod om, hvem der skal anlægge Sagen, men alle have lige Andel i Böderne. Men er der ingen Madfæller, skulle Styrmændene anlægge Sagen, og (ifald der ere flere) den af dem, der eier den största Part i Skibet. Men eie de lige stor Part i Skibet, skulle de ved indbyrdes Lodkastning afgjöre, hvem der skal anlægge Sagen; men af Böderne tilfalder dem alle en lige Andel. Dersom Styrmanden dræber en Mand, som

hverken har nogen Formuesfælle eller Madfælle, tilfalder Sögsmaalsretten dem, der eie Skibet i Fællig med ham: i Böderne have de alle lige Andel. Den anlægger Sagen, som eier den störste Part i Skibet; eie de lige Part i Skibet, skulle de afgjöre ved indbyrdes Lodkastning, hvem der skal anlægge Sagen. Dersom en Styrmand, der spiser for sig selv, bliver dræbt, eller der er kun een Styrmand og han er Drabsmanden, skal Goden, i hvis Thinglag den Mand er, der eier Grunden hvorpaa de boe, anlægge Sagen. Dersom en Mand bliver dræbt paa Veien fra Skibet til det Sted, hvor han vil tage (Vinter-) Ophold, skal der med Hensyn til den Sag forholdes, som om han var dræbt ved Skibet. Dersom han bliver dræbt, medens han har sit Ophold hos en Bonde, tilkommer Sögsmaalsretten Bonden. Men dræber Bonden ham, er den Gode sögsmaalsberettiget, i hvis Thinglag han er. Men er Bonden og Goden en og samme Person, tilkommer det de Goder, der ere i samme Thinglag, at anlægge Sagen. Dersom han har Ophold paa en Kvindes Gaard og bliver dræbt der, og en Mand har Ophold der hos hende, som gyldigen kan udföre Thingmandsforretningerne for hendes Gaard, da tilkommer Sögsmaalsretten ham, men Böderne tilfalde hende. Men er en saadan Mand ikke der, eller er det (netop) ham, der udövede Drabet, tilkommer det den Gode, i hvis Thinglag hun er, at anlægge Sagen. Indtil han for fuldt og alt er ankommen til Skibet for at afreise, skal der ogsaa forholdes med Sögsmaalsretten, ifald han bliver dræbt, som om Drabet fandt Sted, hvor han havde Ophold; men da efterat han er ankommen til Skibet, skal der forholdes paa samme Maade, som sagt er med Hensyn til den foregaaende Sommer (da han ankom til Landet).

Dersom en udenlandsk Mand, som driver Landhusholdning her, men ingen Frænder har her, bliver dræbt, tilkommer Sögsmaalsretten den Gode, til hvis Thinglag han hörer. Men ifald det (netop) er denne Gode, som dræber ham, da tilfalder Sögsmaalsretten de Goder, som höre til samme Thinglag; med mindre den dræbte har fribaarne Börn, thi i det Tilfælde gaaer Sögsmaalsretten over til den med Börnene nærmest beslægtede Mandsperson, der har den lovbestemte Alder og er istand at forestaae Sögsmaalet.

Paa denne Maade, som her er sagt, skal der forholdes med Hensyn til Sögsmaal for udenlandske Mænds Drab, med mindre der her i Landet findes Frænder til den dræbte fra Lande, der tale samme Sprog som vi; saadanne Frænder ere: de der ere beslægtede i femte Led eller nærmere. De ere berettigede til her at anlægge Drabssagen og tage Böder. Endog ifald de senere komme her til Landet, skulle alle Drabsböder udbetales til dem uden Rente.

98.

Med Hensyn til alle de Drab, jeg nu har opregnet, saavelsom med Hensyn til större Saar er det ikke tilladt at slutte Forlig uden Althingets Tilladelse; Landsforvisning er Straffen, hvis man indgaaer Forlig i de Sager, hvilke ikke kunne forliges uden Tilladelse. Dersom nogen slutter Forlig i en Drabssag uden Tilladelse, tilkommer Sögsmaalsretten derfor först de nærmeste Frænder; men ville de ikke, kan hvem der vil forfölge den efter Lovens Strenghed, anlægge Sagen. Det er en Sag, i hvilken Stævning skal foretages i Böigden, og skal der paa Thinge tilkaldes 9 Nabobönder.

Landsforvisning er Straffen for Underhold af Mænd, hvem et Drab eller et större Saar ere blevne lovligen paalyste, eller som have udövet Röveri, eller indebrændt Folk, saaledes at disse enten omkom eller fik Saar deraf, eller hvilketsomhelst de maatte have udövet mod Andre, hvorfor de ifölge Loven ere pligtige til at betale Frændeböder for den dræbte. Det er altsammen Sager, i hvilke Stævning skal foretages i Böigden, og skal den Gode, til hvis Thinglag den sagsögte hörer, opfordres til at danne Tolvmandskvid. Ei straffes Underhold af en (landsforvist eller fredlös) Mand, naar .....

Det er ikke strafbart at yde saadanne Mænd Underhold, som have dræbt ufredhellige Mænd eller tilföiet dem Saar; ei heller forbydes det dem at indfinde sig paa fredlyst Thing.

99.

Det er fastsat, at de Mænd have ikke Ret til at ride til Thinge, hvilke et Saar eller Banesaar er lovligen paalyst; men indfinde de dem paa et indviet Thing, straffes de med

Landsforvisning; og blive alle de Sögsmaal eller Forsvar, som en saadan fremkommer med paa Thinget, ugyldige, og det samme gjælder med Hensyn til alle de Sager, han som Fuldmægtig for andre har beredet til Anlæggelse paa det Thing enten som Sagsöger eller Sagvolder. Dersom saadanne Mænd indfinde dem paa Althinget, skal Stævning mod dem foretages paa Lovbjerget. Men dersom de indfinde sig paa andre indviede Thing, skal i den Sag Stævning foretages i Böigden, og 9 Nabobönder til den sagsögte tilkaldes paa Thinge, til Kvidudsagn om han har indfundet sig paa et indviet Thing efter at Saar eller Banesaar vare blevne ham paalyste; med mindre Sagen er blevet beredt til Anlæggelse paa det Thing, da kan man, om man vil, stævne Sagen til Dom der; samme Kvidudsagn skal og afgives, naar vedkommende indfinder sig paa Althinget. Men det gjælder Straf af Landsforvisning for alle de Mænd, der ride i Selskab med ham af den Grund, at de ville understötte ham i at foretage Thingreise. Dersom Mænd, som ikke maae ride til Thinge, reise derhen eller de ere tilstede paa et indviet Thing, ere de ufredhellige for Legemsbeskadigelser, og ligesaa alle de, som have gjort Fölgeskab med dem af den Grund, at de vilde yde dem Understöttelse. Naar man paa et indviet Thing træffer en Mand, hvem det er forbudt at reise til Thinge, kan man tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om, at han har truffet ham paa et indviet Thing“, og skal han stötte sit Sögsmaal paa det Vidnesbyrd. Dersom en Kvid erklærer en Mand skyldig i Thingreise, kan han tilkalde sine 5 Nabobönder til at afgive Forsvarskvidudsagn, om den anden har paalyst ham et Saar eller Banesaar i den Hensigt at forhindre hans Thingreise, og ikke fordi han ansaae ham skyldig; og kan han faae saadant Kvidudsagn, at dette har været hans Hensigt, da frifindes han i Sagen angaaende Thingreisen.

Alle de Sager, som her ere opregnede i Anledning af Legemsbeskadigelser, skulle anlægges for Fjerdingsretten (paa Althinget), der hörer til den Fjerding, hvori Beskadigelserne ere udövede. Men dersom Kampen finder Sted paa Grændsen mellem tvende Fjerdinger, skal Sagen anlægges ved Fjerdings-

retten for den Fjerding, fra hvilken de fleste Nabobönder ere blevne tilkaldte.

100.

Paa indviede Vaarthing eller Höstmöder skal man lyse Saar, paa Thingskræuten eller paa det Sted, hvor man pleier at foretage Forkyndelser. Man maa ikke uden Tilladelse slutte Forlig i Anledning af de Saar, som der blive tilföiede. Dersom Mænd, som (der) have udövet Legemsbeskadigelser, löbe ind i Boderne der, da er Straffen Landsforvisning for dem, der yde dem Forsvar, naar det ikke er paa selve Kamppladsen; er det paa selve Kamppladsen, da er Straffen Fredlöshed. Men dersom det er (selve) Eieren af Boden, som yder dem Forsvar, da er Boden ufredhellig, saa at den kan nedbrydes, dersom de forinden under Tilkaldelse af Vidner have været opfordrede til at vige bort. Men som Kvidmænd skulle tilkaldes de Bönder, der boe nærmest Kamppladsen og ikke ansees delagtige i Legemsbeskadigelserne.

101.

Det er fastsat, at naar Legemsbeskadigelser udöves paa Althinget, da skal der tilkaldes Bodkvid fra de tre Boder, der ere nærmest, og hvoraf der i hver ere tre Mænd, der med Hensyn til Slægtskab kunne være Medlemmer af Kviden; ei skal der nogen tilkaldes fra Garveres eller Sværdfeieres Boder. Men de Mænd skulle först tilkaldes, der ere Eiere af Boderne, hvis de ere gyldige Medlemmer af Kviden, og först de som eie den störste Andel i Boden, dersom de ikke behöves alle. Dersom Bodeierne ikke ere gyldige Kvidmænd, eller dersom der behöves flere end disse, skulle andre Bönder tilkaldes; men strækker det ikke til paa anden

Maade, skulle Tjenestekarle tilkaldes. Med Hensyn til alle Legemsbeskadigelser og Angreb og Anslag og alle de Lovovertrædelser, som blive udövede paa Althinget paa det Sted, hvor der tilföies Saar, skal en Bod-Kvid afgive Udsagn; men de Angreb og Saar, som blive tilföiede paa Althinget, skulle lyses paa Lovbjerget. Naar Mænd paa Althinget blive tilkaldte som Medlemmer af en Bod-Kvid og ikke have afgivet Udsagnet, ere de pligtige til den næste Sommer at reise til Althinget, ligesaa fuldt, som om de vare (paany) tilkaldte i deres Hjem. Dersom nogen döer af de Saar, han fik der, kan man foretage Lysning for de 5 Bönder, der boe nærmest det Sted, hvor han döde.

Dersom nogen dræber eller saarer en Mand paa Thinge eller paa indviede Höstmöder, straffes han med Fredlöshed, og den personlige Bod foröges med det halve. Vil man hævne sig, men Fornærmeren er löbet ind i en Bod og man der yder ham Forsvar, skulle Forfölgerne begjære Tilladelse til at maatte gaae ind i Boden. Ville de andre ikke tillade det og stille sig til Forsvar for den undvegne, da straffes saadant med Landsforvisning, naar det ikke er paa (selve) Kamppladsen, men ellers med Fredlöshed, og Boden er derhos ufredhellig — med mindre de ligesaavel vilde have skillet dem ad, ifald den bavde begyndt Angrebet, som nu er den svagere Part. De Bönder skulle tilkaldes, som boe nærmest ved Thingstedet, hvis de ikke ansees delagtige i de udövede Legemsbeskadigelser. Dersom man tilföier hinanden Stöd eller Saar eller Drab paa Althinget, fordobbles den personlige Bod for de Mænd, som Fornærmelsen tilföies, og ei er det strafbart, at man der stiller sig til Forsvar for den undvigende.

Dersom der udöves Legemsbeskadigelser paa Althinget, naar nye Love blive forkyndte, er det ikke Pligt at före Domstolene ud; de Bönder skulle tilkaldes i Anledning af den Sag, som boe nærmest Thingmarken og som med Hensyn til Slægtskab og Frændskab ere gyldige Medlemmer af Kviden.

Dersom nogen bliver dræbt eller mister Mælet eller Forstanden ved Legemsbeskadigelser, som tilföies ham paa Althinget, tilkommer Sögsmaalsretten den, der af de paa Thinget tilstedeværende Mænd er den nærmest beslægtede.

102.

Dersom nogen i Anledning af et paa Althinget forövet Drab bliver fredlös, da er Prisen paa hans Hoved 3 Mark i lovlige Betalingsmidler. Den anden, paa hvis Hoved samme Pris er sat, er den som indebrænder Folk. Den tredie er Trællen, som dræber sin Herre eller sin Herskerinde eller deres Börn eller Fosterbörn. Den fjerde er Forbryderen, der udöver lönligt Drab. Men paa alle andre Skovmænd er Prisen 8 Ører.

Naar nogen bliver fredlös formedelst Drab, skal Sagsögeren for Retten eller ved Forligsmöde, i Voldgiftsmændenes Nærværelse, kaare en Mand til Drabsmand, den han vil af de Mænd, der vare med ved Drabet; og han skal af dennes Æt fordre Frændeböder, og han er berettiget til at rydde Kvid med Hensyn til Slægtskab med ham; men undlader han at kaare Drabsmand, kan han hverken forlange Frændeböder og heller ikke rydde Kvid (med Hensyn til Slægtskab).

103.

Det er fastsat, at der i Anledning af Mord skal foretages Stævning (hjemme i Böigden), og man skal opfordre den Gode, i hvis Thinglag den sagsögte opholder sig, til at danne Tylfterkvid. Man kan ogsaa vælge at tilkalde hjemme i Böigden, til Kvidudsagn, 9 af den sagsögtes Nabobönder og lyse Sagen paa det Thing, hvortil han tilkaldte Kvidmændene. Det tredie Valg, man har, er, at man, efter at Liget er fundet, tilkalder de Bönder, der boe nærmest Stedet, hvor Liget fandtes, og lyser Sagen paa Thinge.

I alle de her opregnede Sager skal Lysning foretages paa Thinge, og Kvidmænd tilkaldes i Böigden, ligesom det

(overhovedet) er gyldigt, at lyse alle de Sager, i hvilke Nabobönder ere tilkaldte hjemme i Böigden —; ogsaa kan man gyldigen foretage Stævning i ethvert Tilfælde, hvor det er gyldigt at foretage Lysning.

104.

I alle disse Sager, skal Sagsögeren, ifald han har faaet Kundskab om Anledningen til samme, naar 4 Uger ere forlöbne af Sommerhalvaaret eller tidligere, have foretaget Stævning, i det seneste den Onsdag, naar der Torsdagen næstefter ere forlöbne 6 Uger af Sommeren; men Nabobönder skulle være tilkaldte til Kvidudsagn Löverdagen derefter i Sommerens 7de Uge. Men faaer Sagsögeren senere Kundskab om Sagens Anledning, eller Begivenheden, der giver Anledningen til samme, indtræffer senere end som saa, men forinden den sidste Fardag, da kan Stævning gyldigen foretages, indtil i det seneste naar 7 Uger ere forlöbne af Sommeren; men Nabobönder skulle være tilkaldte, naar 8 Uger ere forlöbne af Sommeren. Men naar Modparten ogsaa tilkalder Kvidmænd, og den ene Part har tilkaldt Kvidmænd för Fardag, medens den anden vil tilkalde dem efter Fardag, skulle disse dog tilkalde de samme Kvidmænd (som hine). Men have Kvidmændene forandret deres Hjem i denne Mellemtid, skulle de tilkaldes paa det Sted, hvor deres Hjem var, dengang den förste Tilkaldelse skete. Men den, som efter Fardag begynder Tilkaldelse af Kvidmænd, skal tilkalde de Nabobönder, som i det nysbegyndte Aar skulle boe nærmest det Sted, fra hvis Nabolav han tilkalder Kvidmænd. Dersom en faaer Kundskab om Anledningen til en Sag, i hvilken han er Sagsöger, Söndag i Fardag (-Ugen) eller senere, kan han undlade at anlægge det Sögsmaal i den Sommer. Han kan da anlægge Sagen paa næste Althing, og er det en Sag, i hvilken der hjemme i Böigden skulle tilkaldes Kvidmænd, skal han, dersom han har det i Sinde, have foretaget Stævningen og tilkaldt Kvidmænd i det seneste den Torsdag, naar 8 Uger ere forlöbne af Sommeren. Enten skal man tilkalde alle de Nabobönder, som have boet paa vedkommende Gaarde indtil femte Fardag, eller ogsaa skulle de alle være dem, der boe der efter Fardag.

I alle de Sager, hvis Anledning opstaaer senere end 8 Uger ere forlöbne af Sommeren, og hvori Kvidmænds Tilkaldelse i Böigden ikke skal finde Sted, saavelsom alle de Sager, hvori Kvidmænds Tilkaldelse i Böigden skal finde Sted, men hvis Anledning opstaaer saa seent, at man ikke kan faae tilkaldt Kvidmænd, inden 8 Uger ere forlöbne af Sommeren, skal Stævning foretages saa nær Althinget man vil, ifald Sagsögeren ikke destomindre vil anlægge Sagen paa det næste Althing. Men dersom Tilkaldelse hjemme i Böigden burde have fundet Sted, saafremt Sagens Anledning var stedfunden tidligere, da skal man paa Thinge (af de der tilstedeværende) tilkalde de 9 Bönder, der paa den Tid boe nærmest det Sted, fra hvis Omegn han skulde tilkalde, hvis han i den samme Sag havde tilkaldt Bönder i Böigden.

Ny-Lov. Dersom Sagsögeren faaer saa seent Kundskab om en Drabssag .....

Dersom Sagsögeren opholder sig udenfor Landsfjerdingen, da er han berettiget til at anvende den Behandlingsmaade, at foretage Lysning paa Thinge og tilkalde Bönder i Böigden, eller ogsaa stævne i Böigden og tilkalde paa Thinge 9 Bönder, der boe nærmest Kamppladsen. Dersom Tiden er rykket saa nær Althinget, at Udenfjerdingsmænd ikke finde Tiden tilstrækkelig til at kunne reise hen for at berede Sag til Anlæggelse den Sommer, hvad der nu saa er til Hinder, da kan man, om man vil, ved Thingets Slutning lyse, at man agter at anlægge Sagen næste Sommer, og han kan da tilkalde Kvidmænd i Sagen, som han vil, hjemme i Böigden eller paa Thinget.

105.

Dersom Mænd paa Thingreise foretage Angreb paa hinanden, saare hinanden eller dræbe hinanden, da kan Lysning gyldigen foretages for 9 eller flere Bönder, hvis saadanne ere der tilstede, om hvem man troer, at de ikke ville blive sigtede for Lovovertrædelser paa den Kampplads; ogsaa kan Lysningen gyldigen iværksættes for 5 Bönder, der boe nær-

mest Kamppladsen, og som alle med Hensyn til Afstand fra denne vilde være gyldige Medlemmer af en Nimandskvid. Det tredie Valg, man har, er at lyse det paa Lovbjerget, efter at Thinget er indviet, dersom Kampen er forefaldet saa kort för Althinget, at Lysningen kan foretages der inden tredie Solemærke. I en saadan Sag skal Stævning foretages hjemme i Böigden paa den sagsögtes Hjem eller ogsaa paa et Sted, hvor han selv paahörer Stævningen, og skulle 9 Bönder, der boe nærmest Kamppladsen, tilkaldes paa Thinge, ligesom det ogsaa er ret, at man der foretager Stævning, forinden man lyser Angreb eller Legemsbeskadigelser. Den Sag kan gyldigen lyses paa Thinge og anlægges samme Sommer, og kunne paa Thinge tilkaldes til Kvidudsagn Bönder, der boe nærmest Kamppladsen, hvis der gives Tid dertil, forinden Domstolene drage ud til Sagers Paakjendelse. Dersom en Mand fra Lovbjerget lyser nogen skyldig i Legemsbeskadigelser, som ere tilföiede paa Thingreiser, da maa han, uagtet han (allerede) er der tilstede paa Thinget, ikke bliver længere, men skal i samme Etmaal som Lysning mod ham er foregaaet, forlade Thinget.

106.

I alle de Sager, hvis Anledning opstaaer under Althingstiden, saaledes at Sagsögeren da först faaer Kundskab om dem, kan Stævning gyldigen foretages i Böigden, naar Sagsögeren (blot) kan tilkalde Kvidmænd, forinden Domstolene drage ud til Sagers Paakjendelse.

107.

Det er fastsat, at naar der er beredt Sager imod den dræbte, sigtende til at faae ham dömt ufredhellig, og Sagsögeren först faaer Kundskab om Drabet paa Thinge eller saa seent, at han ikke er pligtig til at berede Sagen til Anlæggelse den Sommer, med mindre han selv vil, da kan han gyldigen strax (paa Thinge) foretage Lysning af Sögsmaalet og anlægge det samme Sommer. Dersom Modparten har i Böigden tilkaldt til Kvidudsagn Bönder fra Omegnen af Kamppladsen, hvor den dræbte fik Banesaar, da skal

han paa Thinge tilkalde de samme Nabobönder, som Modparten har tilkaldt i Böigden. Men dersom Modparten bereder Sagen senere (end saa, at Kvidmænd tilkaldes i Böigden), og tilkalder paa Thinge Nabobönder fra Omegnen af Kamppladsen, hvor den dræbte fik Banesaar, til Udsagn om, at han var ufredhellig, da skulle de foretage Tilkaldelsen i det seneste en Nat, förend Domstolene drage ud til Sagers Paakjendelse. Men Sagsögeren skal tilkalde de samme Nabobönder, som den anden har tilkaldt för, og det tilkommer den, som foretog Tilkaldelsen sidst, at udöve Forkastelsesret mod Kvidmændene. Dersom de Kvidmænd, som Modparten tilkalder (med Hensyn til Ufredhelligheden), ikke ere de samme[1], som Bönderne nærmest Kamppladsen, hvor den dræbte fik Banesaar, skal den, der anlægger Drabssagen, paa Thinge tilkalde de Kamppladsen nærmest boende Bönder, hvilke han anseer for de retteste Medlemmer af Kviden. Dersom Drabsmanden paa en anden Kampplads har udövet en Gjerning, hvorved han har gjort sig ufredhellig i Forhold til den dræbte, og Sagsögeren er paa Thinge, men Sag er beredt mod den dræbte, sigtende til at faae ham kjendt ufredhellig, med tilkaldte Kvidmænd fra Omegnen af den Kampplads, hvor han fik Banesaar eller Legemsbeskadigelser, da skal Sagsögeren i Drabssagen lyse Sögsmaal imod Drabsmanden baade for Drabet og for den Lovovertrædelse, han för havde udövet, og hvorved han havde gjort sig ufredhellig i Forhold til den dræbte, og skal han paa Thinge tilkalde Bönder, der boe nærmest den Kampplads, hvor Drabsmanden har udövet den Gjerning, hvorved han har gjort sig ufredhellig i Forhold til den dræbte. Dersom Sagsögeren ikke er tilstede paa Thinget, men Sag er beredt mod den dræbte, sigtende til at faae ham kjendt ufredhellig, og der paa Thinge ere tilstede Frænder til den dræbte, — Næstsödskendebörn eller nærmere beslægtede — kan den af dem, som vil, anlægge Drabssagen, som om han var den rette Sagsöger. Men enes de ikke om, hvem der skal anlægge Sagen, tilkommer det den af dem, som er nærmest beslægtet. Men dersom der paa Thinge ingen er tilstede, der er saa nær beslægtet, eller de, der ere tilstede, ikke

[1] *d. e. ere tilkaldte fra Omegnen af et andet Sted.*

ville anlægge Sagen, da tilkommer Sagens Anlæggelse den Gode, i hvis Thinglag Sagsögeren er. Hvad enten nogen bliver dræbt eller saaret, saa at han ikke selv er i Stand til at berede Sagen til Anlæggelse, og han heller ingen anden kan faae dertil, da ere hans Frænder berettigede til i alle Maader at behandle Sagen som Sagsögeren, hvis han var tilstede paa Thinget, og samme Ret tilkommer Goden. Det er fastsat, at hvosomhelst af de Mænd, som her ere opregnede, anlægger Sagen, da skal, dersom Beviserne falde ud til den dræbtes Fordel, denne kjendes uskyldig i de Sager, der bleve beredte imod ham, men Drabsmanden skyldig til fuld Fredlösheds Straf. Dersom Sagsögeren ikke er tilstede paa Thinge og ingen af dem, der nu ere opregnede, og Sag til Ufredhellighed er beredt imod den dræbte, men Drabssagen ikke er beredt, da kan hver, som vil, tilkalde Mænd til alle de Forsvarskvider for den dræbte, som ere nödvendige; han skal tilkalde Kvidmændene paa den Maade som för er sagt om Fremgangsmaaden, naar Sag beredes til Anlæggelse der paa Thinget. Hvilketsomhelst Udsagn der da afgives til den dræbtes Fordel, saa at Drabsmanden vilde blive fredlös, dersom Sagen paa lovformelig Maade var bleven beredt hjemme i Böigden imod Drabsmanden, da skal den dræbte og hans Gods kjendes fri for Tiltale i de Sager. Paa samme Maade som sagt er om det Tilfælde, naar Sagsögeren ikke er tilstede paa Thinge, skal der forholdes, naar nogen bliver dræbt paa Thinge, og Sag er beredt imod dén dræbte sigtende til at faae ham kjendt ufredhellig.

108. Om Anslag til Legemsbeskadigelser.

Straffen er Landsforvisning, om man beder en anden at drage hen med sig for at tilföie andre Legemsbeskadigelser eller lægger Anslag til Legemsbeskadigelser imod en Mand. Samme Straf er og for enhver, der lover Deltagelse i Voldsgjerning. I den Sag skal Stævning foretages i Böigden, og 9 Bönder tilkaldes i Böigden, der boe nærmest den sagsögtes Hjem. Dersom man lægger sig i Baghold for Folk, skulle hjemme i Böigden tilkaldes de Bönder, som boe nærmest ved Bagholdsstedet. Men det er Baghold, naar Mænd tove paa et Sted, fordi de have til Hensigt der at tilföie

Folk Legemsbeskadigelser eller derfra at begive sig til det Sted, hvor de vil angribe Folk. Men mödes de, saa, uagtet de, imod hvilke Bagholdet blev lagt, have begyndt Angrebet, ansees de ufredhellige, der laae i Bagholdet, hvis de blive dræbte. Det er fastsat, at ethvert Anslag, sigtende til at tilföie andre Legemsbeskadigelser, straffes med Landsforvisning, uagtet Anslaget ikke fuldbyrdes, men med Fredlöshed, hvis det bliver fuldbyrdet.

Dersom man lægger Anslag imod en Mand, sigtende til at der tilföies ham Stöd eller Saar eller Legemsbeskadigelser, hvilkesomhelst af disse Anslag han lægger, da skal Sag anlægges for den Skade, som virkelig bliver tilföiet, uagtet der kun tilsigtedes et Stöd eller Saar, hvor det faldt ud til Banesaar. Dersom man hævner et Angreb med Stöd, skulle de Bönder, der boe nærmest ved Gjerningsstedet, give Kvidudsagn om Angrebet, men en Tolvmandskvid om Stödet. Det er Anslag imod en Mand, naar man giver Folk saadanne Forholdsregler, at hin vil være sin Bane nærmere og sin Sundhed fjernere, ifald det som han sagde bliver udfört.

Det er Anslag til Legemsbeskadigelser, naar man underfundigen mager det saaledes, at Vaaben eller anden farlig Gjenstand skal falde paa en Mand eller kastes paa ham; ligesaa naar man viser en Mand udi Sumpe eller til Steder, hvor der ere vilde Dyr. I alle disse Sager skulle Kvidmænd tilkaldes i Böigden, fra Omegnen af det Sted, hvor Skaden blev tilföiet. Men blev ingen Skade ham tilföiet, men var tilsigtet, skulle den sagsögtes Nabobönder tilkaldes. Det sagde Gudmund var Lov, at der med Hensyn til de Anslag til Legemsbeskadigelser, der lægges paa selve Kamppladsen samt udföres der, skulle tilkaldes 9 Bönder der boe nærmest ved Kamppladsen, men 9 (af den sagsögtes) Nabobönder i Anledning af alle de Anslag, der ikke komme til Udförelse; og skulle 9 Bönder tilkaldes, der boe nærmest ved dens Hjem, der lagde Anslaget.

109. Om Brandstiftelser.

Det er fastsat, at dersom man beder en anden at gaae med sig for at indebrænde Folk eller deres Kreaturer, da

er Straffen derfor Landsforvisning, og ligesaa for enhver, som lover det; og skal der hjemme i Böigden tilkaldes 9 Nabobönder til hver af dem. Dersom de begive sig paa Toget og tage Ild, skulle Kvidmænd tilkaldes fra Omegnen af det Sted, hvor de toge Ilden. Men træffes de med Ild, som de have taget for at iværksætte Brandstiftelse, da falde de ufredhellige, og Straffen er Fredlöshed. Men brænde de Folk eller deres Kreaturer inde, straffes de med Fredlöshed, og skulle Bönder tilkaldes hjemme i Böigden fra Omegnen af Brandstedet. ....

....

109 a.

Det er fastsat, at der i Tilfælde af fredlöses Drab skal forholdes saaledes, som her nu vil blive sagt. Naar man fanger en fredlös, skal man ikke före ham længere bort end et Pileskud fra det Sted, hvor man skal dræbe ham. De skulle dække Liget paa et Sted, hvor der hverken er Ager eller Eng, hvor der ei ere Vande, der rinde hen til beboede Gaarde, og længere borte fra Bondens Gjerde end et Pileskud. Dersom de ikke dække Liget af en fredlös, er Straffen 3 Marks Böder. Men dræbe de en fredlös paa et andet Sted end befalet er, straffes det med 3 Marks Böder, og skal Domstolen kjende dem pligtige til at bringe den fredlöse bort inden Udlöbet af de næste 14 Nætter; den Sag er Grundeieren berettiget til at anlægge. Men kun da blive de strafskyldige for Behandling af en fredlös, om de end bringe ham længere bort end i Pileskuds Afstand, ifald de reise Stendyssen over ham paa en anden Mands

Grund, end hvor de toge ham fangen. Men ville de före en fredlös til den Mand, som erhvervede Straffedommen over ham, da ere de berettigede dertil, og skulle de före ham bunden derhen og tilbyde sin Hjælp ved at fölge med til det Sted, hvor han vil dræbe ham. Dersom den, der erhvervede Straffedommen over den fredlöse, lader ham slippe bort, straffes han med Fredlöshed; og Sögsmaalsretten mod ham tilkommer de Mænd, som förte den fredlöse til ham; ogsaa mister han al Ret til Tiltale mod andre for Underhold ydet den fredlöse. Dersom den, som erhvervede Straffedommen, sender ham hen til andre Folk eller yder ham Hjælp i nogen Henseende, da taber han al Ret til Tiltale mod andre, som have ydet den fredlöse Understöttelse, og straffes han derhos med Fredlöshed, og hvo, som vil, er berettiget til at anlægge Sag mod ham, for at han med Vidende har ydet en fredlös Hjælp, som han selv har forfulgt til Straf; Sagsögeren skal i Stævningen gjöre Paastand paa Fredlöshedsstraf, Fortabelse af Tiltale mod dem, som have ydet den fredlöse Understöttelse, og om at Sögsmaalsretten mod disse skal tilfalde ham selv. Ingen straffes fordi han giver en fredlös Mad underveis, naar han föres til den, der erhvervede Straffedommen over ham. Naar en fredlös bliver dræbt, tilkommer Prisen paa hans Hoved den, der först saarede ham med sine Vaaben. Men jages han imod Vaaben eller ud i Sumpe, tilkommer dem alle lige Del i Prisen, og det samme gjælder, naar de före ham til den, der forfulgte ham til Straf, og skulle de kaste Lod om, hvem af dem der skal indfordre Prisen.

109. b.

Dersom fredlöse Mænd flygte til ubeboede Huse eller til ubeboede Sæterhytter, da kan man bryde Husene ind til dem, om man vil, eller brænde Husene, hvis man ikke kan angribe dem paa anden Maade. De skulle erstatte Eieren Huset, efter som 5 Nabobönder vurdere det med Haanden lagt paa en (hellig) Bog. Dersom fredlöse Mænd flygte for deres Forfölgere ind i Huse, hvor fredhellige Folk ere inde, da skulle Forfölgerne opfordre disse til at gaae ud. Men ville de ikke gaae ud, da gjælder det dem Fredlöshed,

ifald det bliver de fredlöse til Frelse. Bryder man Hus ind til fredlöse Mænd, da ansees Huset ufredhelligt og ligesaa de ikke fredlöse Mænd, som stille sig til Forsvar for de fredlöse; men Huseieren tilkommer der Skadeserstatning, efter som 5 Nabobönder vurdere det, ifald de ikke gaae ud (og Huset maa brydes). Ei skal man, for at faae fat paa fredlöse Mænd, brænde Huse, som ikke ere ubeboede. Dersom de fredlöse ere ligesaa mandstærke eller mere mandstærke, end de, der ere inde i Huset tilligemed dem, og disse blive forhindrede af de fredlöse fra at gaae ud, da straffes de ikke for at de forblive inde, dersom de faae Forsvarskvidudsagn for at de ikke kunde gaae ud eller ikke turde det. Dersom Slaver eller Gjældstrælle dræbe en fredlös, tilhörer Prisen de Mænd[1], som have Gjæld at fordre af den fredlöses Drabsmænd.

110.

Naar man dræber en fredlös, skal man lyse Drabet i samme Etmaal og forkynde det for en Mand, som har fast Hjem (paa Gaarden). Men forkynder han det ikke i samme Etmaal, kan han ikke fordre Prisen for den fredlöses Hoved. Men kun da skal Drabet af en fredlös ansees for Mord, naar Kviden giver Udsagn om, at han vilde holde det hemmeligt.

Man kan dræbe fredlöse Mænd, for derved at opnaae Strafformildelse for fredlöse, som ere skyldige i Forbrydelser, hvori Forlig kan sluttes, med Undtagelse af Tyvsager. Naar en Mand, som ikke er fredlös, dræber en fredlös til Strafformildelse for en anden fredlös, da erhverver denne Ret til at maatte föres ud af Landet, naar een fredlös er bleven dræbt til Strafformildelse for ham. Dræber han endnu en fredlös til Strafformildelse for ham, bliver han landsforvist. Men dræber han en tredie, bliver den fredlöse aldeles fri for Straf. Samme Virkning har det med Hensyn til en fredlös Mands Straffrihed, naar han selv dræber andre fredlöse, for at opnaae Formildelse i sin Straf. Hvad enten en Mand, der ikke er fredlös, dræber en Skovmand til

1) *ɔ: Herrerne eller Eierne.*

Strafformildelse for en anden fredlös, eller denne selv gjör det for at opnaae Strafformildelse, da skal den af dem, der udöver Drabet, erklære, at han, som Pris for den fredlöses Hoved, vil have den Mands eller sin egen Strafformildelse, og skulle de forkynde det for 5 Nabobönder, idet de lyse Drabet. Man skal hvergang forkynde saadan Strafformildelse, som ved Drabet er erhvervet. Det er fastsat, at flere Mænd kunne, om de ville, udöve Drab til Strafformildelse for samme fredlöse; enhver af dem skal lyse for 5 Nabobönder, at de ville udöve Drabet til Formildelse af den Mands Straf. Og han opnaaer Ret til at maatte föres ud af Landet, naar een er dræbt; men naar to ere dræbte, er Straffen nedsat til Landsforvisning, men aldeles straffri er han, naar tre ere dræbte. Men förend Lysning er foretaget fra Lovbjerget, gjælder hans Strafformildelse kun i Forhold til de Mænd, som have spurgt den Nedsættelse af hans Straf, som er opnaaet ved Drabet af Skovmænd, og skal der den næstpaafölgende Sommer (paa Althinget) forkyndes, hvad Strafformildelse han har opnaaet.

Naar en Træl bliver fredlös for Drab af sin Herre eller Herskerinde, da skulle de, som paagribe ham, före ham — dersom det er inden Landsfjerdingen — til den Mand, som har erhvervet Straffedommen over den fredlöse; men denne skal hugge Hænder og Födder af den fredlöse og lade ham leve saalænge han vil. Vil den, der erhvervede Straffedommen, ikke afhugge Hænder og Födder af ham, straffes han med Landsforvisning; men de, som overbragte ham den fredlöse, ere berettigede til at anlægge Sag mod ham derfor; ville de det ikke, da kan Sagen anlægges af hvem der vil forfölge den efter Lovens Strænghed. Dersom Mænd inden Fjerdingen slaae saadan Skovmand ihjel og ikke ville före ham til den, som forfulgte ham til Straf, og de have kunnet angribe ham paa anden Maade end med Vaaben, da straffes de med Landsforvisning. Men Sögsmaalet mod dem tilkommer den, som erhvervede Straffedommen over den fredlöse. Naar det er Udenfjerdingsmænd der paagribe den fredlöse, kunne de vælge enten at lemlæste ham paa samme Maade som den, der erhvervede Straffedommen over

ham, eller före den fredlöse hen til ham. De ere pligtige til at pine ham til at give Forklaring, og lade de nærmestboende 5 Bönder være tilstede derved; Landsforvisning er Straffen for dem, der pine ham, ifald de ikke berette hans Ord sandfærdigen eller lægge Skjul paa dem. — Paa samme Maade skal der forholdes med Gjældstrælle, som paa lovlig Maade ere tagne i Gjældstrældom, og om hvilke Forkyndelse er skeet paa Lovbjerget. — Samme Ret til Sögsmaal haves der mod Udenfjerdingsmænd, som mod dem, der boe indenfor Fjerdingen, hvis Udenfjerdingsmændene ikke gjöre en af Delene (at lemlæste eller hidföre den fredlöse), og skal der paa Thinge tilkaldes 9 Nabobönder til Kvidudsagn.

Ei er nogen pligtig til at dræbe en fredlös, om han end træffer ham og kommer i Tale med ham, naar han ikke tager ham fangen og ikke yder ham Bistand til hans Frelse, — undtagen han selv har erhvervet Straffedommen over den fredlöse. Den, som har dræbt en fredlös, skal i Thingskrænten (paa Vaarthinget) eller paa Lovbjerget (paa Althinget) lyse Sögsmaal om Prisen paa den fredlöses Hoved, en Mark i lovlige Betalingsmidler, imod den Gode, til hvis Thinglag han hörer, og dennes Medgoder i Thinglaget og alle deres Thingmænd; han skal lyse „til Betaling og til Udredelse"; han skal skaffe 2 Mænd, som paa deres Ære ville bevidne, at de gjenkjendte den fredlöse og at han blev dræbt paa det Sted, som Sagsögeren udsiger. Har han ikke (saadanne) Mededsmænd, skal han tilkalde sine 5 Nabobönder til Kvidudsagn, om den og den blev dræbt der eller ikke. Domstolen skal dömme Goderne pligtige til at udrede 1 Mark i lovlige Betalingsmidler, saaledes, at hver af de 3 Goder og deres Thingmænd udreder lige stor Del af den Mark, og skal Retten fastsætte Betalingsterminen for samme foran Boddören hos hver af Goderne, naar Folk have været en Nat paa Thinget. Den Gode, som ikke har Bod, skal betale foran en af sine Medgoders Boddör. Men Goden skal fra sine Thingmænd indkræve (den Del af Marken, som falder paa ham), og skulle de betale det i Forening med Thingreiselönsafgiften. Dersom man dræber nogen af de tre Slags fredlöse, paa hvis Hoved der er sat en höiere Pris, skal

man paa Lovbjerget lyse den Sag imod alle Goder her i Landet og deres Thingmænd, til Udredelse af Prisen for en Skovmands Drab, 3 Mark i lovlige Betalingsmidler; han skal lyse Sag til Anlæggelse for den Fjerdingsret, som hörer til den Fjerding, hvorfra han selv er; men Belöbet skal ved Dommen bestemmes til at udredes næste Sommer, den Dag der er midt i Thinget, paa Thingstedbondens Kirkegaard; de samme Beviser skulle anvendes, som naar Sag anlægges for at erholde Prisen paa en anden Skovmands Hoved.

111.

Trælledrab ere disse: dersom man dræber en andens Træl eller Trælkvinde; Straffen derfor er Landsforvisning; men Sagen skal anlægges som anden Drabssag, undtagen at der paa Thinge skal tilkaldes Nabobönder. Uagtet flere end een have deltaget i Trællens Drab, skal den dræbtes Herre udkaare en af dem til Drabsmand, hvem han vil. Bliver han dömt skyldig, tilkommer der Sagsögeren af hans Gods Erstatning for Trællen, efter som Sagsögerens 5 Nabobönder med Haand lagt paa (hellig) Bog for Retten ansætte Trællens Værdi. Dersom en Mand, der paa Grund af sit Slægtskab til Herren, kan være gyldig Thingmand for hans Gaard[1], dræber hans Træl, da straffes han ikke derfor, men skal betale Trællens Værdi. En Træl bliver ufredhellig, dersom han tilföier en Mand Fornærmelser i Ord, saaledes at fuld personlig Bod derfor skal betales, eller i Gjerning saaledes, at halv personlig Bod skal betales. Dersom Trællens Herre er tilstede, naar Trællen bliver dræbt, da er Drabsmanden ufredhellig for ham og alle dem, der kunne være gyldige Thingmænd for hans Gaard, der paa Gjerningsstedet, med mindre Trællen maatte have foretaget noget, hvorfor han var at ansee ufredhellig. Paa det Sted, hvor Trællen er bleven fældet, kan man udöve Hævn for ham, men ellers ikke. Naar en Træl, for at forsvare sin Herre, löber imod Modstanderens Vaaben, straffes hans Drab med Fred-

[1] *Se ovenfor c. 89.*

löshed, ifald han derved faaer Bane. Dersom Herren dræber sin Træl, straffes han ikke derfor, med mindre han gjör det paa hellige Tider eller i Langefasten, da er Straffen Landsforvisning; og skal der paa Thinge tilkaldes 9 Nabobönder til Kvidudsagn, og den Gode er sögsmaalsberettiget, i hvis Thinglag Drabsmanden er. Vil han ikke, kan hvo som vil, anlægge Sagen. Ikke straffes han for Trællens Drab, til hvad Tid han saa dræber ham, dersom han udöver Drabet formedelst Fornærmelser, for hvilke en fri Mand vilde falde ufredhellig.

Dersom man tilföier en Træl et svært Hug, da bödes derfor til Herren 6 Örer og til Trællen 3 Örer. Men slaaer han Trællen fordærvet eller saarer ham, skal han til Herren betale Trællens Værdi, saaledes som Nabobönder med Haand paa hellig Bog vurdere den, og derhos efter Nabobönders Vurdering, Erstatning for den Byrde, som det vil medföre for Herren, dersom Trællen paa Grund af Slagene bliver udygtig til at arbeide for Föden. Dersom Trælle, tilhörende forskjellige Herrer, slaaes med hinanden, skal den, som slaaer, betale til Herren 6 Örer og til Trællen 3 Örer, ifald han har Evne dertil, men ellers ikke. Dersom Trælle, tilhörende forskjellige Herrer, dræbe hinanden, kan Herren til den Træl, som har udövet Drabet, vælge, enten at overlade til Vedkommende at sagsöge Trællen, eller ogsaa at betale den dræbte Træls Værdi, efter som Nabobönder med Haand paa hellig Bog ansætte den. Dersom Trællene slaae hinanden fordærvede, skulle begge Herrer i Forening nyde Gavn af den sunde Træl, og begge i Forening underholde den lemslagne.

Större Ret har Trællen i een Henseende fremfor en fri Mand: Trællen er berettiget til at udöve Drabshævn for sin Kones Forförelse, uagtet hun er Trælkvinde; men ei har en fri Mand Ret til Drabshævn for en Trælkvindes Forförelse, uagtet hun er hans Kone.

112. Om Trælles Frigivelse.

Den Mand, som frigiver en Træl, skal forsörge hans Börn; derom gjælder det samme som om Arv. For Trælles

Vedkommende gjælder det, at den Mand, som er berettiget til Pengefordelen af dem, skal forsörge dem. Trællen bliver ikke fri, förend han har erlagt det Halve af sin Værdi eller mere. Friheden er fuldstændig givet Trællen, naar han er indfört i Samfundet. Den Gode, i hvis Thinglag han er, skal indföre ham i Samfundet. Han skal tage Korset i sin Haand og tilkalde Vidner til Vidnesbyrd om, at han sværger Ed paa Korset, Lov-Ed „og jeg erklærer for Gud", at han vil holde Loven som en Mand, der holder den vel, og at han nu vil være i lovligt Samfund med andre Mennesker; „Guden være gram imod den, som nægter at holde Loven, med mindre han böder sit Gods derfor". Ei behöver en Træl at aflægge denne Ed, dersom han er bleven frigiven som ung. Halv personlig Bod (for Fornærmelser) skal han tage, hvis han kommer til at boe paa en Jarls Jord, men fuld og hel, hvis han kommer til at boe paa Kongens Jord. En Penning skal han give den Gode, som indförer ham i Samfundet; den skal være $^1/_{10}$ af en Øre. Man kan frigive en Træl, som man har betalt fuld Kjöbesum for. Frigiver man en Træl, som man ikke har kjöbt for fuld Betaling, da er han, men ikke hans Frænder, pligtig til at forsörge Trællen, dersom han bliver trængende. Man er berettiget til at kjöbe sig en Trælkvinde til sin Vellyst for 12 Ører uden Tilladelse fra Lovretten. Dersom en Træl er frigiven, uden at være indfört i Samfundet enten paa Althinget eller (fremstillet) paa Thingskrænten (paa Vaarthinget), da skal han hverken tage personlig Bod som fri Mand eller som Træl, og kaldes han da frigiven fra Spaden.

Dersom Kreaturer dræbe hinanden, skal altid Halvdelen af Skaden erstattes efter 5 Nabobönders Vurdering.

Ring-Opregning [1].

113.

Fire ere de lovbestemte Ringe. Den förste er tre Mark stor; den anden tyve Ører; den tredie to Mark; den fjerde tolv Ører. Med Hovedringen fölge sex Ører i Ringdække og otte og fyrgetyve Hvid [2]. Med tyve Ørers Ringen fölger en halv Mark i Ringdække og to og tredive Hvid. Med to Marks Ringen fölge tre Ører i Ringdække og fire og tyve Hvid. Med tolv Ørers Ringen fölge to Ører i Ringdække og sexten Hvid. Til den förste Ring ere tre Mænd baade Ringydere og Ringmodtagere, nemlig (den dræbtes og Drabsmandens) Fader, Sön og Broder. Til tyve Ørers Ringen ere fire Mænd baade Ringydere og Ringmodtagere, nemlig Farfader og Sönnesön, Morfader og Dattersön. Til to Marks Ringen ere ogsaa fire Mænd baade Ringydere og Ringmodtagere, nemlig Farbroder og Brodersön, Morbroder og Söstersön. Tolv Ørers Ringen skal modtages af (den dræbtes) Farbroders Sönner, Fasters og Morbroders Sönner og Mosters Sönner, og ydes af den dræbtes lige nære Frænder. Dermed ere Ringene forbi.

De Mænd, der ere (en Grad) fjernere beslægtede med den dræbte end Farbroders Sönner, Fasters og Morbroders Sönner eller Mosters Sönner, skulle modtage een Mark af Drabsmandens lige nær Beslægtede. Drabsmandens Næst-

1) *ɔ: Opregning af Frændeböder for Drab; Guld- og Sölv-Ringe brugtes som Betalingsmiddel.*

2) *Saaledes have vi troet at kunne oversætte* þveiti, *et Omsætningsmiddel af uvis Værdi.*

södskendebörn — mandlige Slægtninge i tredie Led — skulle til den dræbtes mandlige Slægtninge i tredie Led böde fem Ører og en Ørtug[1]. De, der ere en Grad fjernere beslægtede med Drabsmanden end Næstsödskendebörn, skulle betale halvfjerde Øre til den dræbtes lige nær beslægtede Frænder. Den dræbtes mandlige Slægtninge i fjerde Led skulle af Drabsmandens mandlige Slægtninge i fjerde Led modtage to Ører og en Ørtug. De, der ere en Grad fjernere beslægtede med Drabsmanden end som saa, skulle böde halvanden Øre til den dræbtes lige nære Frænder. Den dræbtes mandlige Slægtninge i femte Led skulle modtage en Øre af Drabsmandens mandlige Slægtninge i femte Led. Dermed sluttes Bödeopregningen. Men i alle de Tilfælde, hvor der skal bödes en Øre eller mere, kan Forbud nedlægges (af den dræbtes Frænder, mod Samkvem med Drabsmandens Frænder).

Dersom retlöse Mænd dræbes, kan der ikke i saa Fald fordres Frændeböder. Dersom flere end een have deltaget i et Drab, skal Sagsögeren, for Retten eller, ved Voldgift, for Voldgiftsmændene, udvælge en Mand til Drabsmand, hvem han vil af dem, der deltoge i Drabet, og af hans Æt skal han fordre Frændeböder; udvælger han ikke en Drabsmand, kan der ikke fordres Frændeböder. Dersom Sagsögeren i en Drabssag indgaaer Forlig om Drabet uden forudgaaet Samtykke fra (Lovretten paa) Althinget, skal han ingen Del tage med de andre Frænder i Frændeböderne. Kun da kan Sagsögeren i en Drabssag modtage (den for ham efter hans Slægtskab til den dræbte bestemte) Ring, naar han ikke (som Arving til den dræbte) skal modtage (personlige) Drabsböder, og naar han ikke (ved Forlig) mod Pengebetaling indrömmer Drabsmanden större Formildelse af Straffen end at han bliver landsforvist; naar dette ikke er indrömmet, bör Sagsögeren (tilligemed Ringen) modtage Ringtilgiften (Ringdække og Hvid). Sagsögeren beröver sig (disse) Tilgiftsböder, dersom han förer Drabssagen mindre efter Lovens Strenghed eller til ringere Böder, end han vilde have gjort, dersom han (selv) skulde have havt Böderne, og en

1) *En Mark = 8 Ører; en Øre = 3 Örtug; en Øre = 10 Penninge; see S. 203, jfr. dog c. 245; þveiti, som vi oversætte ved Hvid, regnes af nogle for $1/3$ af en Ørtug.*

Kvid[1] bevidner dette ved sit Udsagn. Dersom en, der er yngre end 12 Aar, dræber en Mand, og ingen anden bliver overbevist om at have været med i Raad, faaer Sagsögeren alene samtlige Frændeböder. Foretages der ikke Lysning af Drabet, eller skeer Lysningen paa urigtig Maade, kan dog ligefuldt Krav gjöres paa Frændeböder, og dette gjælder ogsaa, om end Drabssögsmaalet (paa Grund af feilagtig Anlæggelsesmaade) bliver ugyldigt, naar blot ikke nogen Indsigelse tages til Fölge, hvorefter den dræbte ansees at være falden paa sine Gjerninger. Bliver Drabsmanden (ifölge Dom i Drabssagen eller Forlig) fredlös eller forvist, eller han bliver dræbt, er der dog samme Krav paa Frændeböder som ellers.

Alle Ringe skulle udredes, hvor mange (eller faa) der er, som skal böde, eller hvor mange eller faa der er, der skal modtage dem, og skal ingen böde större Ringe, end han (naar han hörte til den dræbtes Frænder) skulde have modtaget. Den störste Ring skal den dræbtes Fader og Sön og Broder tage, og de skulle modtage den af Drabsmandens Fader og Sön og Broder, og skal hver af dem tage en Mark af Ringen og to Ører af Ringdækket og sexten Hvid, og paa samme Maade skal hver af Yderne betale — dersom alle disse Slægtninge ere til baade paa den modtagende og bödende Æts Side. Er der een Sön af den dræbte, men mange Brödre, skulle Brödrene ligefuldt tage en Mark, og (ligesaa) skulle Sönner tage en Mark, om der end er mange af dem, men kun een Broder; paa samme Maade skulle Drabsmandens Frænder dele Udredelsen mellem sig, uagtet der ikke er lige mange Brödre som Sönner. Dersom der baade lever en samfædre Broder og en sammödre Broder til den dræbte, skal sammödre Broder modtage Tofemtedele af Marken, men samfædre Broder Trefemtedele, og skal denne alene have Ringdække og Hvid. Fader skal tage Totrediedele af Ringen, dersom Sön ikke er til, og Sön Totrediedele, dersom Fader ikke er til. Lever der (kun) een lovlig Modtager af Hovedringen, hvem af dem det er (Fader, Sön eller Broder), skal han tage Ringen ubeskaaren, med Ringdække og Hvid. Lever hverken den dræbtes Fader eller Sön, men der dog lever nogle dels samfædre dels

1) *Jury.*

sammödre Brödre, skulle de sammödre Brödre tage Tofemtedele af Ringen og de samfædre Brödre Trefemtedele, og skulle disse sidste have hele Ringdækket og Hvidene. Lever Fader eller Sön og een Broder, som er sammödre, skal denne af Ringen tage fuld Broderlod, som om han var samfædre — dersom kun en af dem (Fader eller Sön) er til. Men er baade Fader og Sön til, og een Broder, som er sammödre, skal Broderen af Ringen modtage en halv veiet Penning mindre end halvsjette Øre, af Ringdækket en Øre, og otte Hvid. Er der ingen lovlig Modtager til Hovedringen, uden sammödre Broder, skal han tage Ringen ubeskaaren, med Ringdække, men ingen Hvid. Men ere lovlige Ydere af Hovedringen ikke til, skulle alle Modtagerne af ligestore Böder miste lige meget, — stedse efter det Forhold, hvori de kaldes til at modtage Böderne.

Den anden Ring er Tyveörersringen; den Ring skal den dræbtes Farfader og Sönnesön, Morfader og Dattersön tage, og modtage den af de fire Mænd, som ere i lige Slægtskab med Drabsmanden. Den Ring skal deles i fem Dele mellem dem, og skal Farfader og Sönnesön have Trefemtedele af Ringen samt hele Ringdækket og Hvidene, men Morfader og Dattersön Tofemtedele. Er kun een af dem, enten Farfader eller Sönnesön, til, men begge de andre (Morfader og Dattersön) ere til, eller er kun een af disse, enten Morfader eller Dattersön, til, men hine begge ere til, skal Ringen ligefuldt deles mellem dem paa den Maade, som för er sagt, og kaldes det Mandssidesböder, som de Mænd tage, der ere beslægtede (med den dræbte) paa Mandssiden, men Kvindesidesböder, som de Mænd tage, der ere beslægtede paa Kvindesiden. Om der end er særdeles mange Sönnesönner eller Dattersönner, tage de ikke större Del af Ringen end ellers, og paa samme Maade skal ogsaa, naar der er andre Frænder, der skulle modtage Ringböder, Böderne deles lige mellem alle (lige nære) Linier, uden Hensyn til, om der er een Mand i den ene Linie, men særdeles mange i den anden, naar (dog) begge Linier ere paa Kvindesiden, eller begge paa Mandssiden. Er der ingen lovlige Modtagere til Tyveörersringen, uden enten Farfader eller Sönnesön, skal han tage Ringen ubeskaaren, med Ringdække

og Hvid. Men er der ingen til, undtagen Morfader eller Dattersön, skulle de ligefuldt tage Ringen ubeskaaren, med Ringdække, men ingen Hvid.

Tomarksringen skulle den dræbtes Farbroder og Brodersön, Morbroder og Söstersön modtage af de fire Mænd, der ere lige beslægtede med Drabsmanden, og skal Morbroder og Söstersön have Tofemtedele af Ringen, men Farbroder og Brodersön Trefemtedele, og skulle disse have Ringdækket og Hvidene. Dersom der enten alene er Farbroder, eller alene Brodersön, til at modtage Ringböderne, skal han dog tage den fulde Ring med Ringdække og Hvid. Men er der kun enten Morbroder alene, eller Söstersön alene, til at modtage Ringböderne, skal han dog tage den fulde Ring, med Ringdække, men ingen Hvid. I samme Forhold skal denne Ring tildeles Slægtninge paa Kvindesiden, som Tyveörersringen.

Tolvörersringen tilfalder den dræbtes Farbroderssönner, Fasters- og Morbroderssönner, samt Mosterssönner, og de skulle modtage den af alle de Mænd, der staae i lige Slægtskab til Drabsmanden. Den Ring skal ogsaa deles i fem Dele mellem dem, og skulle Farbroderssönner tage Trefemtedele af Ringen, samt Ringdækket og Hvidene, men Mosterssönner samt Fasters- og Morbroderssönner Tofemtedele af Ringen. Om der end kun er een Farbroderssön, men særdeles mange Mosterssönner eller Fasters- og Morbroderssönner, skal han dog tage den hele Farbroderssöns-Lod. Er der een Mosterssön, men særdeles mange Farbroderssönner, skal han (dog) have den hele Mosterssöns-Lod. Lige Andel skulle Sönner af (den dræbtes) Faster eller Morbroder tage af disse Kvindesidesböder, som Sönner af (den dræbtes) Moster. Men er der ingen til (i denne Slægtskabsgrad), undtagen een Farbroderssön, skal han dog tage Ringen ubeskaaren, med Ringdække og Hvid. Er ingen af dem til, undtagen een Mosterssön, skal han dog tage den fulde Ring med Ringdække, men ingen Hvid.

Dersom ingen lovlige Modtagere til Tremarksringen ere til, men de lovlige Ydere af den ere til, skal Farfader og Sönnesön, Morfader og Dattersön modtage Hovedringen, formindsket med en halv Mark — og skulle Slægtningene paa Kvindesiden i samme Forhold tage Del i den Ring, som i

Tyveörersringen; deres (egen) Ring skulle de tage med Ringdække og Hvid, men med en beskaaren Ring skal aldrig fölge Ringdække eller Hvid. Er der ingen nærmere Ringmodtagere til, end Farbroder og Brodersön, Morbroder og Söstersön, da skulle de tage tre Ringe. Deres (egen) Ring skulle de tage, med Hvid, ubeskaaren og bedækket (med Ringdække), Hovedringen, formindsket med en Mark, og Tyveörersringen, formindsket med en halv Mark; da ere alle (tre) Ringe hver to Mark stor. Kun i det Tilfælde skulle de modtage paa denne Maade, dersom der er nogen lovlige Ydere af hver Ring til, og skulle de ligefuldt modtage det, om der end kun er Slægtninge paa Kvindesiden til, der skulle modtage eller udrede Böderne. Men er ingen i Live af den dræbtes Slægt, der skal modtage Ringe, undtagen Farbroderssönner eller Mosterssönner eller Fasters- og Morbroderssönner — medens lovlige Ydere ere til i alle Slægtskabsgrader — da skulle de tage fire Ringe. Sin Ring skulle de tage ubeskaaren, med Ringdække og Hvid; de skulle fremdeles tage Hovedringen, beskaaren med det halve; da bliver i saa Fald den störste Ring lige med den mindste Ring; de skulle endvidere tage Farfaders-Ringen, beregnet til tolv Ører og Brodersöns-Ringen, beregnet til tolv Ører; da er Tyveörersringen beskaaren med en Mark og Tomarksringen med en halv Mark. Med ingen af Ringene skal Ringdække eller Hvid fölge, undtagen med Farbroderssöns-Ringen. Alle disse Ringe skulle deles i fem Dele, og skulle Trefemtedele tilfalde Farbroderssönner, men Tofemtedele Södskendebörnene paa Kvindesiden. Er der kun een Mosterssön til, men ingen Farbroderssönner, skal han ligefuldt tage alle Ringene.

Dersom ingen Ringmodtagere ere i Live, undtagen Fader eller Sön eller Broder, men alle de Frænder paa Drabsmandens Side ere til, som skulle udrede Ringe — men det ansees, som om alle ere til, naar der for hver Ring er nogle til af de lovlige Ydere — da skal Fader og Sön og Broder, hvad enten alle disse ere til, eller een af dem, modtage alle Ringene ubeskaarne; de skulle dele de andre Ringe imellem sig paa samme Maade. som deres (egen) Ring, og skal alene med Hovedringen fölge Ringdække og Hvid.

Er der een Farbroderssön til, men ingen Mosterssönner eller Fasters- og Morbroderssönner, skal han ligefuldt (naar ingen af de nærmere Frænder er i Live) modtage alle Ringene som foranfört.

Er der af den dödes Frænder, der skulle modtage Ringe, ingen i Live, undtagen Farfader eller Sönnesön, Morfader eller Dattersön, men alle Drabsmandens Frænder, der skulle udrede Ringe, ere i Live, da skulle de (Farfader o. s. v.), hvad enten de alle ere til eller een af dem, tage alle Ringene ubeskaarne, med Undtagelse alene af Hovedringen; den skal formindskes med en halv Mark; med ingen af Ringene skal Ringdække eller Hvid fölge, uden med Tyveörersringen. Er der af den dræbtes Frænder, der skulle modtage Ringe, ingen i Live, undtagen Farbroder eller Brodersön, Morbroder eller Söstersön, men Bodyderne ere til i alle Slægtskabsgrader, da skulle hine, hvad enten de alle ere til eller nogle af dem, tage alle Ringene. Hovedringen skulle de tage, formindsket med en Mark, og Tyveörersringen, formindsket med en halv Mark; deres (egen) Ring skulle de tage ubeskaaren, og ligesaa Farbroderssöns-Ringen. Med ingen af Ringene skal Ringdække eller Hvid fölge uden med Tomarksringen. Men er der ingen nærmere Ringmodtagere til, end Farbroderssönner, skal der forholdes som foranfört. Ere de til, der skulle modtage Hovedringen og Tomarksringen, men ingen af dem, der skulle modtage Tyveörersringen, skal denne fölge med den störste Ring, forudsat at de ere til, der skulle udrede den. Men er der nogen Ring, hvortil der hverken er lovlige Udredere eller Modtagere, da bortfalder den Ring.

Drabsmandens Frænder ere de lovlige Ringydere og skulle deltage i Udredelsen af hver Ring efter den Orden, hvori de ere anförte. Drabsmandens Frænder paa Mandssiden skulle af hver Ring udrede en saa meget större Del end Frænder paa Kvindesiden, som den dödes Frænder paa Mandssiden modtage mere end Frænder paa Kvindesiden, og paa samme Maade (som gjælder med Hensyn til Modtagelsen af Böderne) skulle Drabsmandens Frænder — hvad enten der er flere eller færre, som skulle deltage i Udredelsen af hver Ring — fordele Udredelsen af alle Böderne imellem sig, og yde en dertil svarende Del af alle Böder, om det end kun er

Frænder paa Kvindesiden, der ere de lovlige Udredere af Böderne. Den dræbtes Frænder skulle fordele Modtagelsen af Böderne mellem sig i alle Tilfælde. Er der ingen lovlige Udredere af Hovedringen, men de ere til, som skulle modtage den, skal Drabsmanden udrede Hovedringen, ubeskaaren, med Ringdække og Hvid, dersom han slipper fri for Fredlöshed eller Forvisning og er i Landet, men flere Ringe skal han ikke böde. Men er han ikke til, skulle de, der skulle udrede Tyveörersringen, böde to Ringe: deres (egen) Ring, ubeskaaren, og Hovedringen, formindsket med en halv Mark. Er der ingen nærmere Ydere end Farbroder og Brodersön, Morbroder og Söstersön, da skulle de udrede tre Ringe: deres (egen) Ring, ubeskaaren, to Mark af Tremarksringen, og to Mark af Tyveörersringen — forudsat at Modtagerne til disse Ringe ere til. Er der ingen nærmere beslægtede Ringydere, end Farbroderssönner, da skulle de, dersom Modtagerne ere til, böde fire Ringe, tolv Ører i hver Ring; med ingen af Ringene skal Ringdække og Hvid fölge, undtagen med Farbroderssöns-Ringen. Er der ingen af de Frænder, der skulle udrede Ringe, i Live, uden Fader og Sön og Broder, da skulle de — dersom Modtagerne ere til — böde alle Ringene ubeskaarne. og skal alene med Hovedringen fölge Ringdække. Men er der ingen Ydere til, undtagen Farfader og Sönnesön, Morfader og Dattersön, da skulle de böde fire Ringe; Hovedringen skal udredes, formindsket med en halv Mark, men de tre (andre) Ringe ubeskaarne, og skal alene Tyveörersringen ledsages af Ringdække — (alt) under Forudsætning af at de, der skulle modtage enhver af Ringene, ere til. Er der ingen Ydere til, uden Farbroder og Brodersön, Morbroder og Söstersön, men alle den dræbtes Frænder, der skulle modtage Ringe, ere i Live, da skulle de böde fire Ringe; de skulle udrede to Mark i Hovedring, to Mark i Tyveörersring, deres (egen) Ring ubeskaaren — og med den alene skal fölge Ringdække — og tolv Ører som den mindste Ring. Ere (kun) Udrederne af den störste og den mindste Ring i Live, og de, der skulle modtage enhver af Ringene, ere til, da skal Fader og Sön og Broder böde tre Ringe, ubeskaarne; med Hovedringen alene skal Ringdække og Hvid fölge; er ingen af

dem til, undtagen sammödre Broder, skal han ligefuldt udrede den hele Bod, med Undtagelse af Hvid.

Een Kvinde er der ogsaa, som baade skal böde Ring og modtage Ring, dersom hun er eneste Barn, og den Kvinde hedder Ringkvinde; det er den dödes Datter — forudsat at ingen lovlig Modtager af Hovedringen er til, men de, der skulle udrede den, ere i Live; i saa Fald skal hun, saafremt hun ikke ifölge Forlig har modtaget fulde (personlige) Drabsböder, modtage Tremarksringen som (om hun var) Sön, indtil hun er gift, men fra den Tid af (at hun er bleven gift) skulle Frænderne tage Böderne. Er hun Drabsmandens Datter, og ingen rette Udreder af Hovedringen er til, men Modtagerne ere til, da skal hun böde Tremarksringen som Sön, indtil hun kommer i Ægtemands Seng, men da kaster hun Böderne i Frændernes Skjöd.

Der er ogsaa fem Mænd, der hedde Bodforögere. Den förste er Sön, avlet med en Trælkvinde, eller uægtefödt Sön; den anden er Stifsön, og endvidere tre nærbesvogrede: naar man er gift med den dræbtes Moder eller Datter eller Söster. De skulle alle tilsammen tage tolv Ører og fem veiede Penninge, og tage et saadant Belöb, hvad enten een af dem eller de alle ere til, og hver af dem skal have en ligestor Del af Böderne, og skulle de modtage dem af de fem Mænd, der staae i lige Slægtskabs- eller Svogerskabsforhold til Drabsmanden, og et lige saa stort Belöb skulle disse da böde, om der end (kun) er een af dem, der skal betale, som om de alle vare til. Men er der enten paa den dræbtes eller Drabsmandens Side ingen af disse Mænd til, da bortfalder denne Frændebod.

Men dersom ingen af de Frænder til den dræbte, der ere en Grad fjernere beslægtede med ham end Södskendebörn[1], ere til at modtage Böder, skulle de mandlige Slægtninge i tredie Led tage hines Lod, formindsket med en Tredicdel, men deres egen Lod ubeskaaren. Naarsomhelst, efter at Ringene ere forbi[2], ingen Frænder (i en Grad) ere til at modtage Böderne, skulle altid de, der ere nærmere

1) *Den ulige Sidelinies andet og tredie Led.*
2) *ɔ: i de fjernere Slægtskabsgrader, hvor Bøderne ikke udrededes med Ringe, see ovenfor S. 192.*

beslægtede (med den dræbte) næst foran dem, tage deres Lod ubeskaaren, men ere disse (nærmere Frænder) ikke til, skulle de fjernere Frænder tage deres Lod: den Lod, deres Fader skulde have taget, formindsket med en Trediedel — forudsat at de, der skulle udrede Böderne, ere til. Dersom i de Grader, hvor Böderne ikke betales med Ringe, nogle af de rette Bodndredere ikke ere til, skulle de nærmere beslægtede udrede hele Boden; er der ingen nærmere beslægtede til, skulle de fjernere Frænder udrede de Frænders Böder, som ikke ere til: den Bod, deres Fader skulde have udredet, formindsket med en Trediedel. Men de Böder falde bort, hvor der i en Slægtskabsgrad hverken er Frænder til at udrede, eller til at modtage Böderne. Alle Böder i de Grader, hvor Böderne ikke betales med Ringe, skulle i lige Lodder tilfalde alle (lige nære) Linier (uden Hensyn til Personernes Antal i hver Linie).

Dersom en frigiven Træl bliver dræbt, skal den störste Ring være tolv Örer og Ringdækket to Örer; den anden Ring ti Örer og Ringdækket fire Örtuger; den tredie Ring en Mark og Ringdækket en Öre; den mindste Ring sex Örer og Ringdækket to Örtuger.

Trælleringe skulle finde Sted, naar Trælle ere rette Modtagere (af Böder). Nu skulle de mindste Ringe opregnes, de, som Træl skal böde til Træl. Hovedringen bestaaer da af tre og tyve Hvid og Ringdækket af syv Hvid; men Farfadersringen af tyve Hvid og Ringdækket af tre Hvid; Farbrodersringen af femten Hvid og Ringdækket af tre Hvid; Farbroderssönsringen af tolv Hvid og Ringdækket af to Hvid. Der skal ogsaa, efter at Ringene ere forbi, (i de fjernere Slægtskabsgrader) betales i Frændeböder: otte Hvid, fire og en Trediedel Hvid, tre og en halv Hvid, to og en Trediedel Hvid, og halvanden Hvid. Een Hvid skulle Slægtninge i femte Sidelinie tage og give, og bliver dette den mindste Frændeböde. Kun da skulle Trælle böde, naar de, der skulle udrede Böderne, have særlig Formue.

Der er endvidere fire Mænd, som kaldes Dödninge, uagtet de leve: naar en Mand bliver hængt, eller kværket, eller sat i Grav, eller paa Skjær, eller bunden paa Fjæld eller i Flodmaal; det hedder Galgedödning og Gravdödning

og Skjærdödning og Fjælddödning. For alle disse Mænd, om de end blive i Live, skulle Frændeböder betales ligesaa fuldt, som om de ere blevne dræbte.

Det er fastsat, at Krav paa Frændeböder skal reises samme Sommer, som Drabssagen (angaaende Straffen for Drabet) bliver forligt eller anlagt eller skulde anlægges, og er man da berettiget til at lyse strax til Sögsmaal imod alle de Mænd (af Drabsmandens Slægt), som have faaet Kundskab om Drabet. Sagsögeren skal for Domstolen opregne Frændskabet mellem den sagsögte og Drabsmanden, og mellem sig og den dræbte. Derefter skal han tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om“ — skal han sige — „at jeg erklærer paa min Ære, at dette er sand og ret Opregning af vort Frændskab paa begge Sider, som nu er anfört, og der er disse uafgjorte Drabssager mellem mig og N. N.“ Han skal og have to Mededsmænd, som erklære paa deres Ære, at de troe, at den Frændskabsopregning er rigtig, men forövrigt forholdes der med (Maaden at anlægge) disse Sager, som med andre Bödesager. Man er ogsaa berettiget til (istedetfor Lysning paa Thinget) at foretage Stævning hjemme i Böigden angaaende Frændeböder. Men dersom den sagsögte regner nogen for at være ligesaa nær eller nærmere beslægtet (med Drabsmanden), da skal han opregne dette Frændskab for Sagsögeren og bekræfte det med Ed, og skal da hver af dem dömmes til at udrede hvad Loven (efter deres Slægtskab med Drabsmanden) hjemler. Ogsaa skal Fredslöfte altid gives til Gjengjæld for Frændeböder; ellers kan der ikke gjöres Krav paa disse.

Dersom der mellem Mænd henstaaer Drabssager, i hvilke Frændeböder ikke ere udredede, og som ere af den Beskaffenhed, at Forbud kan nedlægges [1], skal Drabsmandens Frænde ingensteds dele Ophold med den dræbtes Frænde, med mindre han forinden har taget fast Ophold der, eller han der bar taget Natteherberg, uden at vide, at den anden dengang kunde ventes der. Men retter han sig ikke herefter, er den dræbtes Frænde berettiget til at nedlægge Forbud imod, at den anden opholder sig sammen med ham. Begiver Drabsmandens Frænde sig (da) ikke bort, paadrager

1) *See ovenfor S. 193.*

han sig Straf af Landsforvisning, og skal i den Sag Stævning foretages hjemme i Böigden, og skal der paa Thinge tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte, for at afgive Kvidudsagn, om han har været sammen i Hus med den dræbtes Frænde efterat Forbud var nedlagt, eller ikke, men Slægtskabet (som Sagsögeren og den sagsögte staae i til den dræbte og Drabsmanden) skal dog bevises som foranfört.

Dersom man bryder Fredslöfte, der er givet efterat Frændeböder ere betalte, da forhöies den personlige Bod for enhver af dem, der har udredet Böderne, med det halve ligeoverfor Fornærmeren, og er man i saadanne Sager ikke berettiget til at slutte Forlig uden (Lovrettens) Tilladelse.

Dersom de, der skulle modtage (Frænde-) Böder, ikke ere fuldvoxne, eller ere reiste ud af Landet, da kunne de (senere) fordre hvad der tilkommer dem af dem, der have modtaget deres Andel. Men dersom Böderne ere dengang blevne betalte med et formindsket Belöb (fordi de ere modtagne af fjernere Slægtninge), skulle Drabsmandens Frænder udrede det, som blev fradraget. Dersom Drabsmandens Frænder ikke vare fuldvoxne, eller de vare udenlands, da Ringene bleve udredede, skulle de, naar de blive voxne eller komme her til Landet, udrede, hvad der tilkom dem, og (med Hensyn til Bödernes Störrelse, naar disse i sin Tid ere blevne udredede med et ringere Belöb) forholde sig som nys anført.

Saadant Sölv er gyldigt til Frændeböder: til Ringe og Ringdække og Hvid, som ei er slettere, end det gamle Lov-Sölv, hvoraf ti Penninge udgjöre en Øre, og som har mere Farve af Sölv end af Messing og taaler Indsnit (uden at forandre Farven) og er eens udvendig som indvendig. Ogsaa kan man gyldigen betale Frændeböder med alle (andre) lovlige Betalingsmidler.

114. Leide-Formular.

„Alle vide Omstændighederne ved N. N.'s og N. N.'s Uenighed, men nu ere deres Venner komne tilstede og ville forlige dem. Nu tilstaaer N. N., for sig og sin Arving og alle de Mænd, paa hvis Vegne han kan tilstaae Leide, N. N.

Leide til det Forligsmöde, som de have berammet, men N. N. modtager Leide af N. N., for sig og sine Arvinger og alle de Mænd, som han behöver at tage Leide for. Men den förste af dem (der skulle overholde Leidet) er Gud selv, som er den bedste, og alle hellige Mænd og alle hellige Ting, Paven i Rom og Patriarken, vor Konge og vore Biskopper og alle boglærde Mænd og alt kristent Folk. Jeg udnævner tolv Mænd til at haandhæve dette Leide imellem N. N. og N. N., som nu staae hver paa sin Side som Modparter" — og skulle de tolv Mænd navngives.

Derefter skal den Mand, som fremsiger Leideformelen, tilkalde to eller flere Vidner: „til Vidnesbyrd om, at dette Leide, som nu er anfört, skal være fuldt og fast imellem alle de Mænd, som komme her paa denne Forsamling, og i hvor lang en Tid Mænd ere her paa denne Forsamling, og indtil hver Mand kommer til sit Hjem, og om der end oftere bliver berammet Möder i Anledning af Parternes Sager, skal dog Leidet holdes, indtil deres Sager ere afsluttede, saaledes som de bedst kunne afsluttes. Nu holder Jorden Leidet oppe, men Himmelen omgjærder det foroven, men mod uden det mægtige Hav, der ligger omkring alle de Lande, som vi have Kundskab om. Men indenfor disse Grændser, som jeg nu her har opregnet for Folk, skal den Mand ingensteds trives, der bryder dette Leide, som jeg her har omtalt, og han skal binde sig saa tung en Byrde, at han aldrig kan undslippe den, men det er Gud Herrens Fortörnelse og en Leidebryders Navn. Men alle de Mænd, som holde dette Leide vel, skulle have Guds Miskundhed og alle Helgenes Forbönner for al deres Nödtörft hos den almægtige Gud. Være Gud huld den, som holder Leidet, men gram mod den, som bryder Leidet, huld imod den, som holder det. Hil være Eder, at I have forenet Eder om dette Leide."

Det er gammel Lov i vort Land, at dersom en Mand gjör sig skyldig i Leidebrud, skulle de tolv Mænd, der ere udnævnte til at haandhæve Leidet, tage personlige Böder af hans Gods: otte og fyrgetyve Ører. Men det er Lov i Norge og overalt, hvor den danske Tunge tales, at dersom nogen ikke holder Leide, er han forvist langs over hele

Norge og forbryder baade sine Jorder og Lösöre, og skal aldrig senere komme til Landet.

115. Formular for Fredslöfte.

„Imellem N. N. og N. N. har der henstaaet (Drabs-) Sager, men nu ere de forligte og Böder betalte derfor, saaledes som Skjönsmænd vurderede det, og Opregningsmænd opregnede det, og Domstolen dömte det, og Modtagerne modtoge det og bragte det derfra, med fuldt Belöb og udredet Betaling, afgivet til dem, der skulde have den. I skulle være forligte og enige Mænd, ved Øl og ved Mad, paa Thinge og paa Folkestævne, ved Kirkeforsamlinger og i Kongens Hus, og overalt, hvor Folk komme sammen, skulle I være saa enige, som om dette aldrig var opstaaet mellem Eder. I skulle dele Kniv og Kjödstykke og alle Ting med hinanden, som Frænder, men ikke som Fjender. Dersom Sager senere opstaae imellem dem, andet end hvad godt er, det skal med Böder sones, men Spyd ei med Blod farves. Men den af Eder, som bryder indgaaet Forlig eller begaaer Drab efter givet Fredslöfte, han bör og skal saa vide jages som Ulv, som Mænd videst jage Ulve, saa vide som kristne Mænd söge Kirker, hedenske Mænd offre i Templer, Ild brænder til Aske, Jorden groer, Sön kalder paa sin Moder, Moder fostrer sin Sön, Folk tænde Baal, Skib skrider over Havet, Skjolde blinke, Solen skinner, Sneen falder, Finnen löber paa Skier, Fyrren voxer, Falken flyver den lange Vaardag, medens Bören blæser den lige under begge Vinger, Himmelen dreier sig omkring Jorden, Verden er beboet, Vinden suser, Vande strömme til Havet, Mandfolk saae Korn; han skal flye Kirker og kristne Mænd, Guds og Menneskers Huse, enhver Verden uden Helvede. Nu holde I begge paa een Bog[1], og paa Bogen ligge nu de Böder, som N. N. betaler for sig og sin Arving, födt og ufödt, undfangen og ikkeundfangen, nævnet og unævnet. N. N. modtager Fredslöfte, men N. N. giver evigt Fredslöfte, som stedse skal holdes, saalænge Jorden er til og Mennesker

1) *Ved Edsaflæggelse lagdes Haanden paa Bibelen eller en anden hellig eller gudelig Bog.*

leve. Nu ere de, N. N. og N. N., forligte og enige, hvorsomhelst de træffes, paa Land eller Sö, paa Skib eller paa Skier, paa Havet eller til Hest, til at dele med hinanden Aarer eller Øsekar, Roerbænk eller Skibsdæk, naar behov gjöres, ligesaa forligte, den ene med den anden, som Fader med Sön, eller Sön med Fader, i al Samværen. Nu lægge de, N. N. og N. N., deres Hænder sammen; holder Fredslöftet vel, efter Kristi Villie og alle de Mænds Villie, som nu hörte Fredslöfteformelen. Have den Guds Naade, som holder Fredslöftet, men den hans Vrede, som bryder ret Fredslöfte, hans Naade den som holder det. Hil være Eder, at I have sluttet Forlig, men lader os være Vidner, som ere tilstede derved“.

Lovsigemandsafsnittet.

116.

Det er endvidere fastsat, at der stedse skal være en Mand i vort Land, der er pligtig til at sige Folk hvad der er Lov, og han kaldes Lovsigemand. Men dersom Lovsigemanden afgaaer, skal der af den Landsfjerding, hvor han sidst havde sit Hjem, tages en Mand til at foredrage Thingsordningsafsnittet den fölgende Sommer. Man skal derpaa tage sig en Lovsigemand og beskjæftige sig med Valget af ham om Fredagen[1], inden Lysning af Retssager finder Sted. Det er og godt, om alle blive enige om at vælge samme Mand. Men dersom en enkelt Lovrettesmand modsætter sig hvad Flertallet vil, skal der kastes Lod om, hvilken Landsfjerding det skal tilfalde at vælge Lovsigemanden. Men Lovrettesmændene for den Fjerding, som Loddet har truffet, skulle tage den til Lovsigemand, som de blive enige om, hvad enten han er fra deres Fjerding eller fra en anden Fjerding, en saadan, som de kunne formaae til at overtage Stillingen. Blive Lovrettesmændene for Fjerdingen ikke enige, skal Stemmeflerhed gjøre Udslaget mellem dem. Men dersom der er lige mange Lovrettesmænd, der hver ville have sin Lovsigemand, skal deres Stemme gjöre Udslaget, som Biskoppen i Fjerdingen slutter sig til. Dersom der er nogle (enkelte) Lovrettesmænd, som modsætte sig hvad de andre ville, bör de ikke selv kunne sætte noget Lovsigemandsvalg igjennem, og deres Stemmer bör ikke tages i nogen Betragtning. Lovsigemanden bör udnævnes i Lovretten, efterat man har bestemt, hvem det skal være, og

1) *Althinge s Aabningsdag, den Fredag, hvormed Sommerens ellevte Uge begyndte.*

skal een (Lovrettes-) Mand före Ordet, men de övrige tilkjendegive deres Samtykke, og skal den samme have Lovsigemandsbestillingen i tre Sommere uafbrudt, undtagen man (efter de tre Aar) ikke vil vexle Lovsigemand. Fra den Afdeling af Lovretten, hvor Lovsigemanden er antagen, skal man begive sig til Lovbjerget, og skal Lovsigemanden gaae til Lovbjerget og sætte sig paa sin Plads og give de Mænd Plads paa Lovbjerget, som han vil, men Folk skulle da fremföre deres Anliggender.

Det er ogsaa fastsat, at Lovsigemanden er pligtig til at foredrage alle Lovafsnit i hvert Tidsrum af tre Aar, men Thingsordningsafsnittet skal han foredrage hver Sommer. Lovsigemanden skal fra Lovbjerget forkynde alle (af Lovretten tilstaaede) Straf-Formildelser eller Eftergivelser — paa en Tid, naar den störste Del af de Thingbesögende er tilstede, dersom det kan lade sig gjöre; endvidere Tidsberegningen (for det fölgende Aar), og ligeledes dersom man skal möde paa Althinget tidligere end naar ti Uger ere forlöbne af Sommeren, og han skal angive, naar Tamperdagene og Fastelavn indtræffer, og dette skal han alt foredrage ved Althingets Slutning. Det er og fastsat, at Lovsigemanden skal saa nöiagtigen foredrage alle Lovafsnit, at ingen veed det særdeles meget bedre. Men strækker hans Kundskab ikke dertil, skal han de næste Etmaal forud holde Möde med fem eller flere lovkyndige, hos hvem han fornemmelig kan faae Oplysning, inden han foredrager hvert Afsnit, og paadrager enhver, der uden Tilladelse indfinder sig ved deres Samtale, sig Straffeböder af tre Mark, og er Lovsigemanden sögsmaalsberettiget i den Sag.

Lovsigemanden skal hver Sommer for sin Bestilling have to Hundrede Alen Vadmel af Lovrettens Midler. Ham tilkommer ogsaa Halvdelen af alle Straffeböder (paa tre Mark), der blive idömte her paa Althinget, og skal Betalingstiden for alle saadanne Böder ved Dommen ansættes til den fölgende Sommer, her paa Bondens Kirkegaard (paa Thingstedet), den Onsdag, der indtræffer midt i Althinget. Skyldig til Straffeböder af tre Mark er enhver, der lader Dom afsige om Böder, dersom han ikke underretter Lovsige-

manden derom, samt om, hvem Vidnerne ved Dommens Afsigelse have været.

Det er og fastsat, at naar Lovsigemanden har i tre Sommere havt Lovsigemandsbestillingen, skal han foredrage Thingsordningsafsnittet den fjerde Sommer, den förste Fredag i Althingstiden; da er han ogsaa fri for Lovsigemandsbestillingen, dersom han vil. Vil han beholde Lovsigemandsbestillingen længere, forsaavidt andre ville indrömme ham det, da skal Flertallet af Lovrettesmændene raade derfor.

Det er og fastsat, at Lovsigemanden paadrager sig Straffeböder af tre Mark, dersom han ikke indfinder sig paa Althinget den förste Fredag (i Althingstiden), inden Folk begive sig til Lovbjerget — forudsat at han ikke har havt Forfald — og kan man da antage en anden Lovsigemand, om man vil.

Lovrettesafsnittet.

117.

En Lovrette skulle vi og have og holde her hver Sommer paa Althinget, og skal den stedse have sit Sæde paa det Sted, hvor den længe har været. Paa det Sted skal der være tre Bænke omkring Lovretten, saa vide, at der paa hver af dem rummelig kan sidde fire Tylter Mænd; det er tolv Mænd fra hver Landsfjerding, der have Sæde i Lovretten, og Lovsigemanden desuden, hvilke der skulle raade for Love og Bevillinger; de skulle alle sidde paa den midterste Bænk, og der have vore Biskopper Plads. De tolv Mænd have Sæde i Lovretten fra Nordlændings-Fjerdingen, der ere i Besiddelse af de tolv Godedömmer[1], som fandtes der, dengang man havde fire Thinglag, og tre Goder i hvert Thinglag. Men i alle (de tre) andre Fjerdinger have de ni Mænd Sæde i Lovretten fra hver Fjerding, der ere i Besiddelse af de ubeskaarne og gamle Godedömmer, hvoraf der da var tre i hvert Vaarthinglag, medens der i hver af de tre Fjerdinger var tre Thinglag, og skulle de (ni Goder) alle tilsammen have en Mand med sig fra hvert af de gamle Thinglag, saaledes at dog tolv Mænd fra hver Fjerding erholde Sæde i Lovretten. Men alle Nordlændingernes gamle Godedömmer ere, med Hensyn til Udnævnelsen af Dommere paa Althinget, beskaarne med en Fjerdedel, i Forhold til alle andre fuldstændige Godedömmer her i Landet. Det er og fastsat om alle de Mænd, der ere berettigede til Sæde i

1) *Bøigdsforstanderskaber.*

Lovretten, saaledes som nu er anfört, at hver af dem skal i Lovretten anbringe to Mænd af sit Thinglag til at raadföre sig med, den ene foran sig, den anden bagved sig; da blive Bænkene fuldt besatte og fire Tylter Mænd paa hver Bænk.

Ingen maa sidde indenfor Bænkene, naar Afstemning foretages i Lovretten, undtagen de, der have Andragender at forhandle mod binanden — men til alle andre Tider kunne Folk sidde der — og skal Lovsigemanden bestemme, hvem der kan opholde sig paa den Plads (indenfor Bænkene); udenfor Bænkene skal Befolkningen sidde. De Mænd alene have Ret til at staae op ved Lovretten, naar Love eller Bevillinger der skulle vedtages, som skulle tale om Folks Andragender, og endvidere de, der ere yderst af de tilstedekomne; enhver, der ikke retter sig herefter, skal betale tre Mark i Straffeböder og kan sagsöges derfor af hvem, der vil. Men dersom Folk af ond Villie trænge saa stærkt ind paa Lovretten, eller gjöre der saadan Larm, eller blive saa höiröstede, at Folks Andragender derved hindres i deres Fremme, er Straffen derfor Landsforvisning, ligesom for ethvert Brud paa Thingsordenen. Dersom Mænd, der have Sæde i Lovretten, indfinde sig i denne, men andre have sat sig paa deres Pladser, skulle de forlange deres Pladser, og ere hine straffrie, dersom de da gaae bort. Men dersom de töve, naar Pladsen begjæres, paadrage de sig Straffeböder af tre Mark. Eieren skal da, under Tilkaldelse af Vidner, begjære sit Sæde, og er Straffen Landsforvisning, dersom det da nægtes. Dette er alt Sager, hvori Stævning skal foretages hjemme i Böigden, og skal der (til Kvidudsagn) tilkaldes, hvor Straffen er Landsforvisning, ni Nabobönder, men hvor Sagen gaaer ud paa Straffeböder, fem Nabobönder til den sagsögte.

Det er ogsaa fastsat, at Lovretten skal begive sig ud begge de Söndage, der indtræffe i Thingtiden, samt Thingets Slutningsdag og i Mellemtiderne, hver Gang Lovsigemanden eller Flertallet af (Lovrettes-) Mændene vil det, og hver Gang Afstemning skal skee i Lovretten. Der skal man forbedre sine Love og vedtage nye Love, om man vil. Der skal man andrage paa alle Bevillinger for Folk til Strafnedsættelse

eller Strafeftergivelse, samt paa Tilladelse til alle saadanne Forlig, hvortil der skal bedes om særlig Bevilling, og paa mange andre Bevillinger, saaledes som er anfört i Lovene.

Enhver Bevilling skal ansees som vedtaget i Lovretten, naar ingen af dem, der have Sæde i Lovretten, stemmer imod den, og naar ikke heller nogen udenfor Lovretten nedlægger Forbud imod Bevillingen. Enhver, der har Sæde i Lovretten, skal gjöre en af Delene med Hensyn til enhver Bevilling, enten sige ja eller nei til den; ellers paadrager han sig Straffeböder af tre Mark. Andrages der i Lovretten paa en Bevilling, paa en Tid, da de, der have Sæde i Lovretten, ikke alle ere komne tilstede eller ere gaaede bort, men der dog (iberegnet dem, der have Sæde paa den inderste og yderste Bænk) er tilstede fire Tylter Mænd eller flere, kan Lovsigemanden give dem Sæde paa de Mænds Pladser (paa Midtbænken), hvem Sæde med fuld Beslutningsret tilkommer, og paadrager enhver sig Straffeböder (af tre Mark), der vægrer sig (for at indtage Pladsen). Nu bliver den midterste Bænk fuldt besat. Lovsigemanden skal da tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om" — skal han sige — „at alle disse sidde i Lovretten efter min Bestemmelse, berettigede til at give Love og Bevillinger Gyldighed; disse Vidner tilkalder jeg efter Loven, (til Bedste) for enhver, til hvis Tarv det er." Og skulle da alle Bevillinger være ligesaa gyldige, som om Goderne selv sad der, og alene for dem skulle de, der have indtaget Pladserne, reise sig.

Det er og fastsat, at det skal være Lov her i Landet, som staaer i (Lov-) Haandskrifterne. Men dersom Haandskrifterne ikke stemme overens, skal det gjælde, som staaer i de Haandskrifter, som Biskopperne eie. Er der endvidere Uoverensstemmelse mellem deres Haandskrifter, skal det af dem tages tilfölge, som med flere Ord omhandler det Punkt, hvorom Spörgsmaalet mellem Parterne dreier sig. Men dersom begge Haandskrifter ere lige udförlige, men dog uoverensstemmende, skal det Haandskrift gives Fortrinet, som er i Skalholt. Det skal alt gjælde, som findes i det Haandskrift, som Haflide lod skrive, med mindre en Forandring er gjort senere, men af andre lovkyndiges Fremstillinger skal ene det gjælde, der ikke staaer i Strid med

Haflides Haandskrift, og skal alt det gjælde (af andre lovkyndiges Haandskrifter), som fattes i Haflides Haandskrift eller (i hine Haandskrifter) er tydeligere. Trættes man om (Forstaaelsen af) et Lovbud, kan Lovretten foretage Afstemning, dersom Haandskrifterne ikke afgjöre Spörgsmaalet. Men dermed skal saaledes forholdes, at man paa Lovbjerget, under Tilkaldelse af Vidner, skal bede alle Goderne og Lovsigemanden at begive sig til Lovretten og til deres Sæder, for at forklare dette Lovbud, saaledes som det herefter skal være; „jeg beder paa lovlig Maade" — skal den sige, der vil forsöge denne Afgjörelsesmaade. Dersom nogle af de Mænd, som have Sæde i Lovretten, ikke begive sig til deres Pladser, naar de vide, at Lovretten skal afstemme, er Straffen Landsforvisning, ligesom for andet Brud paa Thingsordenen; ogsaa kan man (istedet derfor) paastaae enhver Gode (som heri gjör sig skyldig) dömt til Straffeböder af tre Mark og til at fortabe sit Godedömme. Ganske den samme Straf gjælder og for alle de Mænd, som det paaligger at tage Sæde i Lovretten (ogsaa dem, der have Sæde som Raadgivere), i den Afdeling af samme, hvor de efter Lovene ere pligtige at have Sæde. Saasnart Goderne ere komne til deres Sæder, skal hver af dem anbringe en Mand paa Bænken foran sig, og en anden Mand paa den yderste Bænk bagved sig, til at raadföre sig med. Dernæst skulle de Mænd, mellem hvilke Trætten finder Sted, anföre det Lovbud, som de ere uenige om, og angive, hvori Meningsforskjellen mellem dem bestaaer. Derpaa skulle Lovrettesmændene overveie Parternes Anliggende, indtil de have bestemt sig til, hvad Mening de ville vælge, og derefter skal man opfordre alle de Lovrettesmænd, der sidde paa den midterste Bænk, til at erklære, hvad hver af dem vil, at der skal være Lov i det Punkt. Dernæst skal hver Gode sige, hvad han vil ansee for Lov, og til hvilken af Parternes Mening han vil slutte sig i den Sag, og skal Flertallets Mening gjælde, men er der lige mange Lovrettesmænd paa begge Sider, som hver er af sin Mening om hvad de ansee for Lov, skal deres Mening tages tilfölge, til hvem Lovsigemanden slutter sig, men er der flere paa den modsatte Side, skulle de raade; de skulle paa begge Sider af-

lægge Spaltningsed til Bestyrkelse af deres Mening, og aflægge Ed paa, at de formene det at være Lov i det Anliggende, som de udtale sig for, og skulle de anföre, af hvad Grund det er Lov. Er da nogen Lovrettesmand saa syg eller saaret, at han ikke kan være ude, skulle begge uenige Parter (af Lovrettesmændene) indhente hans Stemme i Boden (hvor han opholder sig), og sige ham, hvori Meningsforskjellen bestaaer, men han skal aflægge en lignende Ed som de andre, og angive, til hvilket af Partierne han vil slutte sig. Men dersom nogen Lovrettesmand, naar saadan Afgjörelse skal finde Sted, ikke har Brug af Mælet eller Forstanden eller er död, skal den Mand træde i hans Sted, der skulde have overtaget Udnævnelsen af Dommere, dersom han, naar saadan Udnævnelse skulde finde Sted, var afgaaet. Nu tilkjendegive Lovrettesmændene deres Mening, og dersom Mindretallet udgjör tolv eller flere, skulle de, der ere i Mindretallet, bekræfte deres Mening med Ed. Da blive de andre, der ere i Flertallet, ogsaa pligtige at bekræfte deres Mening med Ed, saaledes at de sværge i det mindste i et Antal af een flere, eller, dersom Lovsigemanden er i Mindretallet, af to flere (end Mindretallet). Men dersom de, der ere i Flertallet, ere uenige om, hvem af dem skal aflægge Eden, skulle de kaste Lod derom, med mindre de alle ville sværge. Dersom Mindretallet bestaaer af færre end tolv, er Sagen derved strax afgjort imod dem, og ingen af Flertallet er pligtig til at aflægge Ed, imod Ed af et ringere Mindretal, end tolv. Dersom der er nogle Lovrettesmænd, der erklære, ikke at ville slutte sig til nogen af de modstaaende Meninger, eller de forövrigt vægre sig for at opfylde deres Pligter i disse Sager, da straffes alt saadant saaledes som forhen er anført, og tilkommer Sögsmaalsretten i saadanne Sager den, som af de Parter, der have foredraget Sagen for Lovretten, er tilböieligst til at forfölge Sagen efter Lovens Strenghed, men vil ingen af Parterne anlægge Sagen, tilkommer Sögsmaalsretten hvem der vil. Og skal Lovsigemanden (istedetfor de Lovrettesmænd, der unddrage sig fra at stemme) besætte Pladserne med Mænd, der opfylde deres lovlige Pligter, og skal han, dersom det lader sig gjöre, tage en Mand fra

det Vaarthinglag, hvortil den Lovrettesmand hörer, der har begaaet Bruddet paa Thingsordenen, og gjælder det da Landsforvisningsstraf for enhver, der vægrer sig ved at indtage Pladsen. Men har Lovsigemanden ikke Kjendskab til Folk i den Böigd, skal han bede de Goder, der ere fra samme Thinglag som den, der vægrer sig ved at opfylde sin Pligt, at skaffe ham en Mand i Stedet, saaledes at Lovretten derved kan blive fuldt besat, og er der da samme Straf for den, der undslaaer sig herfor, som for hin, der gjorde Bruddet paa Thingsordenen. Vil ingen af Goderne fra samme Thinglag gjöre hvad der (i saa Henseende) paaligger dem, skal Lovsigemanden anmode Goderne i et andet Thinglag derom, og i et tredie, dersom det ikke opnaaes för, og skulle da disse Stedfortræderes Stemmer have ligesaamegen Gyldighed, som andre Lovrettesmænds. Det er ogsaa fastsat, at en eller anden (af Lovrettesmændene) skal, under Tilkaldelse af Vidner, fremsige den Lovbestemmelse, som Flertal er opnaaet for, men alle skulle tilkjendegive deres Samtykke dertil; derefter skal Lovbuddet forkyndes paa Lovbjerget.

Det er ogsaa Pligt for alle de Mænd, som have Sæde i Lovretten, altid ved sin Nærværelse at stötte Foredraget, naar Lovsigemanden vil foredrage Love, hvad enten det skeer paa Lovbjerget, eller i Lovretten, eller endog i Kirken, dersom Veiret er umildt ude. Men dersom nogle Lovrettesmænd ikke have Tid dertil, skulle de to Mænd höre paa Foredraget for hver af dem, som ere antagne af dem til at sidde paa Bænkene i Lovretten. Bliver ingen af Delene iagttaget, kunne de Lovrettesmænds Stemmer, der forholde sig saaledes, ikke den Sommer tages i Betragtning, dersom der tvistes om det Lovbud, som da blev foredraget, og paadrage de sig derhos Straffeböder af tre Mark, og tilkommer Sögsmaalsretten i den Sag de övrige Lovrettesmænd, og skal Stævning foretages paa Lovbjerget og fem Nabobönder til den sagsögte tilkaldes (til Kvidudsagn).

Men Lovsigemanden skal bestemme, hvem der maa have Plads paa Lovbjerget, og de, der uden hans Tilladelse sidde der, paadrage sig Straffeböder af tre Mark. Gjör man sig skyldig i det Brud paa Ordenen mod Lovsige-

manden, at hindre ham eller de Mænd, som han særlig har udnævnt til at sidde paa Lovbjerget med sig, fra at komme til deres Sæder, er Straffen Landsforvisning, og skal Sagen anlægges ligesom Sager for andet Brud paa Thingsordenen.

Lovsigemanden er pligtig til, baade her (paa Altbinget) og hjemme, at sige alle dem, som derom spörge ham, hvad Loven byder, men ei er han pligtig til videre at give Folk Raad i deres Retstrætter. Han skal ogsaa foredrage Thingsordningsafsnittet hver Sommer, og alle andre (Lov-) Afsnit skal han foredrage i hvert Tidsrum af tre Sommere, dersom Flertallet af (Lovrettes-) Mændene vil höre derpaa. Den förste Fredag i Thingtiden skal Thingsordningsafsnittet altid foredrages, dersom (Lovrettes-) Mændene have Tid til at höre derpaa. Lovsigemanden ansees altid med Straffeböder af tre Mark, dersom han — uden at være forhindret ved Forfald — ikke udförer alle de Forretninger, som paahvile ham, og tilkommer Halvdelen af Böderne den, der saggsöger ham, men Halvdelen Dommerne. Men dersom Lovsigemanden gjör sig skyldig i noget utilbörligt Forhold, som Flertallet af (Lovrettes-) Mændene vil erklære for Brud paa Thingsordenen, straffes han derfor med Landsforvisning. Det er ogsaa fastsat, at alene paa Vaarthinget i det Thinglag, hvortil han selv hörer, tilkommer ham (Tremarks-) Straffeböder.

Arveafsnittet.

118.

Sön, fribaaren og arvedygtig, skal tage Arv efter sin Fader og Moder. Er ikke Sön til, da skal Datter tage (Arv). Er Datter ikke til, skal Fader tage. Dernæst samfædre Broder. Dernæst Moder. Er hun ikke til, skal samfædre Söster tage. Er hun ikke til, da skal sammödre Broder. Er han ikke til, skal sammödre Söster tage.† Er

† Efter sammödre og ægtebaaren Söster skal uægtebaaren Sön tage Arv efter sin Fader. Dernæst uægte Datter. Næst efter uægte Datter skal samfædre uægte Broder tage Arv; dernæst samfædre uægte Söster; dernæst sammödre uægte Broder; sidst sammödre (uægte) Söster. Disse fire skulle forsörge deres Södskende, dersom de have Formue dertil, og skulle Slægtningene i samme Orden kaldes til Forsörgelsespligt som til Arv. Dersom de skulle forsörge deres (ægte) Södskende og de ere (eventuelt) nærmest til at arve disse, skal der ikke spares mere paa de Midler, de have, til deres Södskende, end til dem selv. Samfædre uægtebaaren Broder og ligeledes sammödre uægte Broder ere sögsmaalsberettigede i Anledning af deres Södskendes Drab, og de ere Fæstningsmænd for deres Söstre og sögsmaalsberettigede i Anledning af Leiermaal, begaaet med dem, i samme Orden, hvori de kaldes til Arv. Samfædre uægte Söster og ligeledes sammödre uægte Söster ere ligesaa nær berettigede til Leiermaalsböder for deres Södskende, som

hun ikke til, skal uægte Sön tage. Er han ikke til, da skal uægte Datter tage. Er hun ikke til, da skal samfædre uægte Broder tage. Er han ikke til, skal samfædre (uægte) Söster tage. Er hun ikke til, skal sammödre (uægte) Broder tage. Er han ikke til, skal sammödre uægte Söster tage. Derefter kaldes ægtebaarne Personer til Arv: da er nærmest til Arv: Farfader og Morfader, Sönnesön og Dattersön; næst efter dem skulle Farmoder og Mormoder, Sönnedatter og Datterdatter tage. Dernæst er Farbroder og Morbroder, Brodersön og Söstersön. Sidst arve Faster og Moster, Broderdatter og Sösterdatter. Ere ikke disse Personer til, skulle Farbroderssönner og Mosterssönner (samt Fasters- og Morbroderssönner) tage (Arv), i lige Dele, med mindre der er een Person af mödrene Slægt eller fædrene Slægt, men flere paa den anden Side, da tager han halvt mod disse. Derefter kaldes stedse den nærmeste Slægtning til at tage Arv. Er der flere Personer lige nær til at arve, skal Arven deles lige mellem alle Linier; men det er Linie, naar man tæller (Leddene nedad) fra Sodskende. Dersom Mand og Kvinde ere lige nær, skal Manden altid tage Arven. Ere Kvinder de nærmeste, deles Arven ligeledes lige mellem lige nære Linier.

De först anförte fjorten Personer siges at have en ved Loven bestemt Arveret, fordi (Nærheden af) Slægtskab der ikke gjör Udslaget; af dem er ægtebaaren Sön den förste, og sammödre uægte Söster den sidste.

---

til Arv; det samme gjælder om deres Ægtemænd, og paa samme Maade tilkommer disse Fæstningsret, dersom den kommer til Anvendelse. Efter fjernere beslægtede Personer kaldes ægtebaarne Mænd til Arv og Forsörgelsespligt — naar Södskende ikke ere til; da ere nærmest til at arve: Farfader og Morfader, Sönnesön og Dattersön. Sidst tage Arv: Faster og Moster, Broderdatter og Sösterdatter. Derefter kaldes stedse den nærmeste Slægtning til at tage Arv.

Uægte Sön er sögsmaalsberettiget for Drab . . . . . . efter en trængende Slægtning.

Ny Lov. Dersom arvedygtige Sönner ere til, bör Fader og Moder ikke give deres Datter, uden Sönnernes Samtykke, större Medgift, end at en ligesaa stor Del vilde tilfalde hver af dem, dersom Arven da blev skiftet.

Dersom enten Fader eller Moder döer, og deres Datter er i Barndomsalderen, skal Værgemaalet for hende tilfalde hendes Brödre i samme Forhold, hvori hver af dem tager Arvemidler efter den af Forældrene, som er död.

Det er og fastsat, at naar Moder giver sin Sön, eller en Mand, som hun bliver Arving efter, giver hendes Sön noget til Opfostring eller Undervisning eller Udenlandsreise eller til Brudekjöbesum, eller betaler Böder for ham, eller hvilkesomhelst Midler hun eller den Mand, hun arver, anvender for ham, det skal hun, og ligeledes, dersom hun er död, hendes Börn, fremfor Faderen, tage efter Sönnens Död, om han er barnlös: ligesaa meget, som hun gav, uden Renter.

Dersom nogen, som antages for at være rette Arving, tager Arv efter en Mand, men den ene eller den andens Slægtskab senere viser sig at være anderledes, da skal han, naar det godtgjöres, udrede til Arvingerne alt det Gods, som han har modtaget, uden Renter. Saaledes skal der ogsaa altid forholdes, naar andre tage Arv fremfor den rette Arving paa Grund af Vildfarelse med Hensyn til Slægtskabet.

Dersom en Mand har givet sine Sönner Gods til Udenlandsreise eller til Brudekjöbesum, eller dersom han har givet sin Sön Midler ihænde, inden han er bleven sexten Aar gammel, da skulle de andre Sönner tage ligesaa meget af uskiftet Arv, som det belöb sig til, da han var sexten Aar gammel; hver af dem skal tage dette, naar Arven tilfalder dem. Har der været overladt eller givet Midler til flere af Sönnerne, men mere til nogle end til andre, skulle de skifte saaledes, at hvad der er givet eller overladt dem bliver (ved at de, der have faaet mindre, faae Godtgjörelse) lige meget for dem alle; de skulle fordre den Forskjel, som der har været gjort imellem dem, uden Renter, naar Arven tilfalder dem. Er der blevet gjort större Forskjel paa dem, end at deres Lodder kunne gjöres lige ved Arven, have de

Krav paa hvad der tilkommer dem, saameget som der fattes, fra dem, der tidligere have modtaget noget af Godset. Det er ogsaa fastsat, at naar Söstre tage Arv efter deres Fader eller Moder, og nogle af dem tidligere have faaet Medgift, men andre ikke, da skulle de andre tage ligesaa meget af uskiftet Arv, som hine havde för faaet, uden Renter; og skal der forholdes mellem dem, som forhen anfört om Brödre, paa hvilkensomhelst Maade der har været gjort Forskjel paa dem i den Henseende. Moder, og ligeledes hendes Börn, skulle, forud for Faderen, af hendes barnlöse Datters Efterladenskab tage saa meget, som hun har givet hende i Medgift, og endvidere den Brudekjöbesum, uden Renter, der blev udredet til Gjengjæld for Medgiften. Hvosomhelst der giver en Kvinde Medgift, skal tage den Gave af hendes Efterladenskab, om hun er barnlös, saavelsom den til Gjengjæld ydede Brudekjöbesum, dersom han kundgjör saadant Vilkaar ved Fæstemaalet eller ved Brylluppet. Dersom en Moder giver sin Sön Midler til Udenlandsreise eller til Brudekjöbesum, da er hun og hendes Börn berettigede til, fremfor Faderen, at tage de Midler af Sönnens Efterladenskab, om han er barnlös, ligesaa meget som hun gav, uden Renter.

Ikke ere alle Mænd arvedygtige, om de end ere fribaarne. Den Mand er ikke arvedygtig, hvis Moder ikke er kjöbt for Brudekjöbesum: en Mark eller mere, eller med hvem Bryllup ikke er holdt, eller som ikke er bortfæstet. Da er en Kvinde kjöbt for Brudekjöbesum, dersom en Mark — af sex Alens Ører[1] — eller et höiere Belöb er udredet — eller ved Haandtag lovet — i Brudekjöbesum. Da er Bryllup holdt efter Loven, dersom Formynderen bortfæster Kvinden, og der er sex Mænd i det færreste tilstede ved Brylluppet, og Brudgommen gaaer aabenlyst i Seng sammen med Kvinden. Det Barn, hvis Moder er kjöbt for Brudekjöbesum, er arvedygtigt, dersom det kommer levende til Verden og Mad kommer i dets Mund. — Den Mand er ei heller arvedygtig, der ikke veed, om en Mandssaddel skal vende mod Hestens Fordel eller Bagdel, eller hvorledes den

1) *En Mark = otte Ører; en Øre var i Almindelighed sex Alen (Vadmel).*

skal vende; men har han mere Forstand end saa, skal Arv tildeles ham. Men dersom han ikke har Forstand til at forestaae sine Formuesanliggender, skal den nærmeste Slægtning have Værgemaalet over hans Gods, som over en formedelst Ungdom umyndigs Midler. De skulle, naar han er sexten Aar gammel, stævne ham til Bevis og til Undersögelse om, at han ikke har Forstand til at forestaae sine Formuesanliggender, og gjöre Paastand paa, at han beröves Raadigheden over sit hele Gods, og at Raadigheden gaaer over til Sagsögerne, dersom den sagsögte ved Kvidudsagn overbevises om ikke at kunne forestaae sine Anliggender. Man skal paa Thinge tilkalde ni Nabobönder til den sagsögte til Kvidudsagn, om han forstaaer at bestyre sine Formuesanliggender eller ikke, og skal der derefter afsiges Dom i Henhold til hvad Kviden udsiger. Dersom Kviden giver det Udsagn, at han ikke forstaaer at bestyre sine Formuesanliggender, skal Værgemaalet over hans Gods tildömmes den, der lod ham stævne, men denne skal lade Godset vurdere paa samme Maade som umyndiges Midler, og behandle det paa samme Maade i alle Henseender. Men bliver hans Forstand bedre, skal han, naar han er tyve Aar gammel, stævne den, der har Godset under Værgemaal, til Betaling og Udlevering af Godset, og skal han paa Thinge tilkalde sine ni nærmeste Nabobönder til Kvidudsagn, om han har Forstand til at forestaae sine Formuesanliggender eller ikke. Dersom Kvidudsagnet falder ud til hans Fordel: at han har Forstand til at forestaae sine Formuesanliggender, skal han endvidere paa Thinge tilkalde ni Nabobönder til den sagsögte til Kvidudsagn om, hvor meget Gods, ham tilhörende, den sagsögte har modtaget. Dernæst skal der ved Dom tilkjendes ham Ret til at varetage det Gods, som den sagsögte modtog, uden Renter, dersom Kviden giver det Udsagn, at han til den Tid har Forstand til at forestaae sine Formuesanliggender, men ellers ikke. Han skal da kjendes berettiget til selv at bestyre sit Gods, dersom Kvidudsagnet da udfalder til hans Fordel, men ellers ikke; men ei har han Ret til oftere (end engang, dersom Sagen da gaaer ham imod) at reise Krav (paa at indsættes i Raadigheden over sin Formue). Dersom en saadan Mand gifter sig uden sin (even-

tuelle) lovlige Arvings Samtykke, hör det Barn (han faaer) ikke tage Arv, og bör Forsörgelsen af Barnet tilfalde Moderens Slægt, indtil det er sexten Aar gammelt. Men den, der (som Formynder) har bortfæstet Kvinden til ham, straffes med Landsforvisning, dersom Ægteskabet fuldbyrdes, og tilkommer Sögsmaalsretten den, der er berettiget til Værgemaalet for den taabeliges Gods, men ikke kan der anlægges Sag, uden der bliver noget af Ægteskabet; ei er der heller (fra Kvindens Side) nogen Ret til at fordre den Brudekjöbesum, som den taabelige har ved Haandtag lovet at udrede; det er en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden, og skal der paa Thinge tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte (til Kvidudsagn). — Ny Lov. Dersom en Mand döer, som har Barn i Vente, da er Barnet ikke arvedygtigt, undtagen det kommer levende til Verden og det faaer Mad ned. — Den Mand er ikke arvedygtig, som er avlet af en Træl med en fri Kvinde. Det Barn er ei heller arvedygtigt, som er blevet levende i Moderens Liv, förend Frihed er givet hende, og er dog det Barn fribaarent, men man skal give det Frihed anden Gang; det Barn kaldes Kratbarn. Men dersom der er givet Kvinden Frihed, inden Barnet er blevet levende i hendes Liv, behöver man ikke at frigive Barnet. Dersom en Kvinde giver sin Træl Frihed, i den Hensigt at leve med ham og gifte sig med ham, er det Barn ei heller arvedygtigt, som de avle; det kaldes Krogbarn. Det Barn er ei heller arvedygtigt, som den Kvinde undfanger, der er erklæret fredlös, om hun end faaer det med sin ikke fredlöse Ægtemand; det Barn kaldes Baasbarn. Det Barn er ei heller arvedygtigt, som den Mand avler, der er erklæret fredlös, om han end avler det med sin egen Kone; det Barn kaldes Ulvedraabe. — Dersom en Mand, der er firsindstyve Aar eller ældre, gifter sig uden sin (eventuelle) lovlige Arvings Samtykke, er han ikke berettiget til at betale större Brudekjöbesum end tolv Ører; men det Barn, som de avle, skal ikke tage Arv efter ham, men al anden Arv skal det tage. — Den Mand er ikke arvedygtig, som er födt paa Tiggervandring. — Dersom en Mand bliver skilt fra sin Kone, og han var beskyldt for at have forladt hende, og Biskoppen ikke tillader ham at indgaae (nyt) Ægteskab, men

han (desuagtet) gifter sig anden Gang, straffes han med Landsforvisning og de Börn, han avler med den (sidste) Kone, blive ikke arvedygtige. Dersom en Kone bliver skilt fra sin Mand fordi hun beskyldes for at have forladt ham, og hun gifter sig med en anden Mand, uden Biskoppens Tilladelse, straffes hun med Landsforvisning og de Börn, hun avler med den Mand, ere ikke arvedygtige; hvem som vil kan anlægge saadanne Sager; Stævning skal foretages hjemme i Böigden og ni Nabobönder tilkaldes paa Thinge (til Kvidudsagn). — Kun i det Tilfælde er den, der er födt paa Tiggervandring, arvedygtig og kan tage Arv og nyde de Goder, som med Arveretten skulle fölge, dersom hans Fader eller Moder ikke have gaaet paa Tiggeri formedelst Vanart, og dog ikke förend den paa Tiggervandring födte har havt fast Hjem i sex Halvaar. Den Mand, der gaaer fra Hus til Hus paa Tiggeri, som en rigtig Landstryger, og hverken er for ung eller for gammel til at arbeide, eller som vel er gammel, men egenraadigen gaaer paa Tiggeri — de skulle ikke tage Arv, medens de vandre saaledes omkring og de ere ufredhellige. — Nu hvadsomhelst af dette man vil anföre som Grund til at paastaae, at en Mand ikke er arvedygtig, da skal man stævne ham til Bevis og til Undersögelse, og tilkalde paa Thinge ni Nabobönder til den sagsögte til Kvidudsagn om det, man vil anföre som Grund.

Mandsperson er först da berettiget til at overtage (falden) Arv, naar han er sexten Aar gammel. Men gift Kone, hvad enten hun er sexten Aar eller yngre, kan overtage Arv, naar den tilfalder hende, og ligeledes Værgemaal for andre Personers Gods. Er hun Enke, yngre end sexten Aar, kan hun overtage Arv saavelsom Værgemaal for andre Personers Gods, dersom saadant tilfalder hende, saafremt hendes Formynder giver sit Minde dertil.

Det er fastsat, at en lovlig Gjældstræl, der er taget i lovlig Gjældstrældom, er Arving til levende Kreaturer, men ikke til (fast Eiendom eller andre) livlöse Ting. Naar han er fri for Gjældstrældommen, arver han begge Dele.

Dersom Mandspersonen er yngre end sexten Aar gammel, naar Arven tilfalder ham, skal han, naar han er bleven sexten Aar gammel, overtage Arven saavelsom Besty-

relsen af den; da er han og berettiget til at raade for sit Opholdssted, men ikke til at overtage Værgemaal for andre Personers Gods, förend han er tyve Aar gammel, forudsat, at han voxer op til Overtagelse af Arven. Men dersom han det Foraar, da Arven tilfaldt ham, var sexten Aar gammel eller ældre, da tilkommer ham strax Værgemaal for andre Personers Gods, naar saadant tilfalder ham. Mö skal, naar hun er sexten Aar gammel, overtage Arv, og da tilkommer hende Renter af hendes Gods, men ei har hun Ret til Værgemaal for sine eller andres Midler, eller til at raade for sit Opholdssted, förend hun er tyve Aar gammel.

Dersom en Mand gifter sig i en anden Konges Rige end i Norges Konges, og han (iforveien) har en Kone her, da er det Barn, som han avler der, ikke arveberettiget. Dersom en Mand har to Koner her i Landet eller hvor vore Love gjælde[1], er Straffen Landsforvisning, og de Börn ere ikke arvedyglige, som han avler med den Kone, som han tog sidst. Men to Koner har han, naar han gaaer hen og gifter sig og holder Bryllup med hende, eller betaler Brudekjöbesum for hende, og han har en anden Kone iforveien. Det er en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden, og skal der paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte, og tilkommer Sögsmaalsretten hvem der vil.

Ny Lov. Dersom fredlöse eller landsforviste Mænd reise herfra til Udlandet og gifte sig udenlands, da ere alle deres Börn, som de avle der, arveberettigede her, dersom de gifte sig der efter rette Landslove. Det samme gjælder, dersom gifte Mænd reise udenlands herfra og tage sig andre Koner i Norges Konges Rige efter Landets Love (der); da skulle de Börn, som der avles, tage Arv her i Landet.

Dersom en Arv tilfalder en Mand, som er udenlands, skal den Mand tage Arven i Besiddelse, som her i Landet er den nærmeste Slægtning til den afdöde. Han skal lade fem Jordeiere vurdere Godset paa samme Maade som umyndiges Midler, og forholde sig med det i alle Maader, som med umyndiges Gods. Men kommer den, der skal

1) *Den af Islænderne bebyggede Del af Grönland.*

have Godset, fra Udlandet hertil, skal han modtage Hovedstolen uden Renter. Men döer den, der er udenlands, skulle hans Arvinger, dersom han döer senere (end den, efter hvem Arven er falden), tage Godset. Blive de ikke enige om, hvem af dem der er död sidst, skal derom gives Udsagn af en Tolvmandskvid, dannet af den Gode, i hvis Thinglag Sagsögeren er. — Ny Lov. Dersom en Mand kommer hertil fra en Udenlandsreise, der har Krav paa (Arve-) Gods, som en anden Mand her har taget i Besiddelse for at nyde Renterne deraf, og denne ikke vil udlevere det, skal hin — i hans Paahör eller paa hans Hjem — stævne ham til Udlevering af Godset og (i Stævningen) gjöre Paastand paa Straffeböder (af tre Mark), og under Sagen anvende en Kvid af ni Nabobönder og tilkalde dem paa Thinge.

119.

Man er berettiget til at tage Arv efter en Mand eller Kvinde, man har frigivet, medmindre de have avlet enten en Sön eller en Datter; — i dette Tilfælde skal Sönnen arve, dersom Börnene ere ægtebaarne; men er ikke Sön til, skal Datter tage Arven. — Men dersom de döe uden Börn, indtræder igjen Frigiverens Arveret. Men dersom den frigivnes Börn döe barnlöse, skal Efterladenskabet ogsaa da igjen tilfalde Frigiveren: saa meget som den frigivne og hans Kone eiede, da de döde; men er Godset mere, skulle Frænderne til den frigivnes Börn tage det overskydende. Men dersom den frigivnes Arv kommer til Börnebörnene, skal Godset paa samme Maade (som i det sidstanförte Tilfælde) tilfalde den frigivne Mands og Kvindes Slægt. Men dersom flere Mænd give en Mand Friheden, skal hver af dem tage en saadan Andel af Arven efter den frigivne, som svarer til det Forhold, hvori de have givet Friheden.

En frigiven skal tage Arv efter den, han har frigivet, ligesom en fribaaren Mand; det samme gjælder om en frigiven Kvinde (der giver en Træl Friheden); men dersom den, der er frigiven af en frigiven, döer barnlös, skal

Efterladenskabet igjen tilfalde Frigiveren, der har givet den förste frigivne Friheden.

Den frigivne er berettiget til efter sine Börns Död — dersom de döe barnlöse — at tage det Gods, som han har givet sin Sön til Udenlandsreise eller til Brudekjöbesum, og ligesaa hvad han har givet sin Datter i Medgift, og den Brudekjöbesum, som til Gjengjæld for Medgiften er udredet, uden Renter, og har den frigivne Kvinde samme Ret til at tage dette, som den frigivne Mand.

120.

Dersom en Mand döer, der ikke har nogen Frænde her i Landet, og han döer ved Skibet, skal hans Formuesfælle tage hans Efterladenskab i Besiddelse. Dersom han ikke har en Formuesfælle, skal hans Madfælle tage det. Men dersom hans Madfæller ere flere end een, skal den tage det, sem oftest har spist sammen med ham, men dersom han spiste lige ofte med flere, skulle de alle tage Efterladenskabet til lige Dele. Men spiser han alene uden Madfæller, skal Skibsstyreren tage det. Er der flere Skibsstyrere end een, skal hver af dem tage en saadan Andel af Efterladenskabet i Besiddelse, som svarer til den Part, han eier i Skibet. Dersom Skibsstyreren spiser alene uden Madfæller og er Eneeier af Skibet (og det er ham, der döer), skal Goden, i hvis Thinglag den Bonde er, paa hvis Grund Skibsfolkene have deres Bod, tage Efterladenskabet i Besiddelse. Men dersom han tager sig et Opholdssted, og döer paa Veien, naar han begiver sig (derhen) fra Skibet, skal der forholdes med Godset, som om han döer ved det Skib, han eiede. Men kommer han til det Sted, hvor han har taget Ophold, og döer der, skal hans Formuesfælle tage Efterladenskabet i Besiddelse, med mindre de have sluttet Fælliget i den Hensigt, at andre Mænd ikke skulle tage Arv efter (nogen af) dem; i saa Fald er det, som om intet Fællig var sluttet mellem dem. Men er der ikke nogen Formuesfælle, skal Bonden (paa Gaarden) tage Efterladenskabet i Besiddelse. Dersom han har Ophold hos en Kvinde (der beboer Gaarden), naar han döer, skal

hun tage Efterladenskabet i Besiddelse, som om det var en Bonde. Men döer han, naar han begiver sig til Skibet, skal der forholdes med Efterladenskabet, som om han ikke var reist fra Gaarden. Men dersom de opholde sig (her) som Husmænd, og en af dem döer, uden at have nogen Formuesfælle, skal Goden, i hvis Thinglag den Bonde er, paa hvis Grund de boe, tage Efterladenskabet i Besiddelse. Men dersom en Mand boer her som Bonde, og döer, uden at have nogen Arving her i Landet, skal den Gode, i hvis Thinglag han var, tage Efterladenskabet i Besiddelse. Döer en Mand her, som ingen Frænde har her i Landet, skal der forholdes med Arven efter ham, som med Sögsmaalsretten for Drab, dersom han var bleven dræbt. Döer han paa en Bondes Gaard, skal Bonden, naar syv Uger ere forlöbne af Sommeren, lade Efterladenskabet vurdere, og tilkommer Renterne af Godset ham, indtil Arvingen kommer efter det. Gjöre den afdödes Frænder (der ikke ere hans Arvinger) Fordring paa at tage Godset i Besiddelse, er Bonden ikke pligtig til at udlevere dem det. Dersom engelske Mænd, eller Folk, der her er endnu mere ubekjendte, döe her, er man ikke pligtig til at udlevere Frænderne Arven, undtagen der tidligere her har været en Sön eller Fader eller Broder til den afdöde, og den afdöde og de da have vedkjendtes hinanden (og disse Slægtninge nu fordre Arven udleveret). Alt det Efterladenskab, som andre tage end Arvinger, skal man lade vurdere som umyndiges Midler. Ogsaa har den Mand stedse at (tage) Arv . . . . . . dersom (han) har det för. Dersom her döer en Udlænding af dansk Tunge, skal hans Efterladenskab, uden Tillæg af Renter, her oppebie hans Arving.

121. Om Arv efter en omvandrende Tigger.

Dersom en omvandrende Tigger döer paa en Mands Bopæl, skal den, der har huset ham, tage hans Efterladenskab i Besiddelse, baade hvad han bærer paa sig og tillige hvad Besiddelsestageren faaer Kundskab om, at Tiggeren har eiet. Men dersom Tiggerens Arving gjör Krav paa at faae Efterladenskabet udleveret fra den, der har det, og en

Kvid af fem Nabobönder til den sagsögte giver det Udsagn, at der var skaffet Tiggeren et Opholdssted, hvor det var taaleligt for ham at være, og at han desuagtet er gaaet fra sit Hjem paa Tiggeri efter sin egen fri Villie og imod Arvingens Villie, da bör det af Tiggerens Efterladenskab, som han eiede paa andre Steder (end det, hvor han döde), tildömmes Arvingen, men i modsat Fald tilkommer det ham ikke. Men dersom en, der nyder Fattigforsörgelse, eller en Tigger döer ude paa en Mands Grund, skal Jordeieren, dersom han bærer noget paa sig, tage det, men Arvingerne hvad der paa andre Steder tilhörer den afdöde.

Naar man forsörger en Mand for Guds Skyld, uden at være pligtig til at forsörge ham, og den, der nyder Forsörgelsen, döer, og Forholdene ordne sig saaledes, at han efterlader sig Gods, skal den tage det, der havde ham (i Forsörgelse), men ikke Arvingerne.

122. Om Værgemaal for Gods.

Fader skal have Værgemaal for sit Barns Gods og nyde Renterne (eller Frugterne) af det. Dersom ikke Fader er i Live, skal samfædre Broder; men dersom ikke samfædre Broder er til, skal Moder tage Værgemaalet. Dette er de tre Personer, fra hvem man ikke kan fordre Værgemaalet eller Renterne af Godset afstaaede. Til Værgemaal kaldes Slægtningene i samme Orden, som til Arv. Dersom en Arv tilfalder den, der er yngre end sexten Aar gammel, skal Værgemaalet over det Gods tilfalde de Mænd, der vilde være nærmest til at tage Arv efter den unge Mand, saadanne Mænd, der baade have Raadighed over deres eget Gods og ere berettigede til at före Værgemaal over andres Gods, dersom det tilfalder dem. Værgemaal skal fordeles mellem (lige nære) Slægtskabslinier, ligesom Arv. Den skal have den umyndige hos sig, som förer Værgemaalet over Godset.

De Mænd, hvem Værgemaalet tilfalder, skulle lade Godset vurdere med Haand paa (en hellig) Bog, den Torsdag, naar syv Uger ere forlöbne af Sommeren, paa den dödes Hjem, og lade dets Værdi beregne i lovlige Örer

(hver Öre til sex Alen). Men er den Dag en Helligdag, skal Vurderingen finde Sted den næste Sögnedag derefter. Man skal (til at foretage Vurderingen) en Uge eller længere Tid iforveien tilkalde fem Nabobönder, der ere Jordeiere og med Hensyn til Slægtskab eller Svogerskab til Parterne vilde gyldigen kunne være Medlemmer af en Kvid. Dersom nogle af de tilkaldte Nabobönder ikke komme for at vurdere den umyndiges Gods, er den, der tilkaldte dem, berettiget til at tilkalde andre i deres Sted — forudsat, at dog nogle af de tilkaldte Nabobönder ere komne og med Hensyn til Slægtskab eller Svogerskab til Parterne kunne deltage i Vurderingen — og bliver da ikke destomindre den Vurdering, de alle tilsammen foretage, gyldig. Den Mand, der skal have Værgemaalet over den unge Mands Gods, skal tilkalde to eller flere Vidner, til Vidne paa, til hvor stort et Belöb Nabobönderne have vurderet Godset. Nabobönderne skulle, efterat de have vurderet Godset, aflægge Ed paa, at de have vurderet det saaledes, som det tyktes dem rettest. Men derefter skal Værgen tilkalde Vidner paa, at han modtager den unge Mands Gods, som Nabobönderne da have vurderet, til at nyde Renterne deraf, og at indestaae for, at Hovedstolen ikke forringes, med mindre trængende Slægtninge falde til Forsörgelse af den unge Mands Midler. Det er endvidere ret, at lade Godset vurdere paa det Sted, hvor den störste Del deraf er samlet. De (der skulle overtage Værgemaalet) skulle tilkalde Nabobönderne fra Nabolaget af det Sted, hvor Godset skal vurderes. Men dersom de tilkaldte Nabobönder ikke möde, eller de ikke ville vurdere, paadrage de sig Straffeböder af tre Mark, og skal Domstolen dömme dem til at foretage Vurderingen fjorten Nætter efter (Thingets Slutning ved) Vaabentag. De skulle lade alt det Gods vurdere, som den unge Mand tager i Arv, undtagen Jordegods eller Godedömme, dersom saadant haves. De Mænd, der lade Godset vurdere, skulle vise Nabobönderne alt det Gods, som bestaaer af Gjenstande af Værdi (hvorpaa ikke er sat Taxt), men opregne andre Gjenstande, med mindre Nabobönderne ere saa bekjendte med Godset, at de, uden saadan Fremgangsmaade, ville vurdere det, og bliver (da) Vurderingen desuagtet gyldig.

Dersom uægte Börn ere berettigede til Böder i Anledning af Leiermaal, begaaet med deres Moder, ... der for dets Undfangelse udredes.

Dersom en Mand varetager en Jord, tilhörende en Person, som han er Værge for, skal han istandsætte Bygningerne, saaledes at de ikke falde ned. Ere Bygningerne slettere, naar han afleverer dem, end da han modtog dem, skal han ikke give Erstatning derfor. Ere de bedre, end da han modtog dem, skal der ikke gives ham Godtgjörelse derfor. Har han opfört nye Bygninger, der ikke vare til för, skal han nedbryde dem og bortflytte Tömmeret, dersom den anden ikke vil kjöbe (dem). Men dersom der er Skov, kan han der hugge Ved til Bygninger og istandsætte Husholdningsredskaber og brænde Kul til Skjærpning af Leer. Dersom han der forarbeider nye Husholdningsredskaber, eier den umyndige dem.

Dersom den, der skal overtage Værgemaalet, opholder sig udenfor Fjerdingen, skal han bevare Godset i den Fjerding, hvor den största Del deraf var samlet, og ikke före det bort derfra til noget andet Sted. Er Godset i flere Fjerdinger end een, skal han lade Godset före til det Sted, hvor den störste Del af det fra först af var samlet, med mindre der er Jorder i een Fjerding, men Lösöre i en anden; da skal det föres til det Sted, hvor Jorden er. Er der flere Jorder end een, skal Vurderingen (af alt Godset) finde Sted, hvor den af Jorderne, hvis Værdi er störst, ligger. Dersom en Hval eller Drivtömmer kommer paa den unge Mands Grund, skal man lade Hvalen vurdere og föie den til den unge Mands Hovedstol, og ligesaa det af Værdien af Drivtömmeret, der bliver tilovers fra hvad der behöves der til Bygninger paa den unge Mands Jorder, og skulle de fem Nabobönder, der boe nærmest Forstranden og ere Jordeiere, vurdere det. Dersom den Mand, der skal före Værgemaalet over Godset, flytter dette fra en Fjerding til en anden, paa anden Maade end nu er anfört, straffes han med Landsforvisning. Det er en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden, og skulle ni Nabobönder til den sagsögte tilkaldes paa Thinge (til Kvidudsagn). Dersom en Arv tilfalder den

unge Mand, skal man lade det Gods vurdere og lægge det til Hovedstolen.

Dersom Mænd, der ere fjernere beslægtede (med den umyndige) end (de Slægtninge) jeg för anförte[1], overtage Værgemaalet, da er man berettiget til, om man vil, ved at tilbyde bedre Vilkaar for den umyndige, at fordre Værgemaalet afstaaet til sig fra Værgen. Den er berettiget til at gjöre det, som eier dobbelt saa meget Gods, som den umyndige, men eier han ikke dobbelt saa meget Gods, skal han skaffe i Forbindelse med sig, hvad han helst kan, een Mand eller to, saaledes at de alle i Forening eie dobbelt saa meget Gods, som den umyndige. Den skal dog beholde Godset (under sit Værgemaal), som för havde det, om han vil, dersom han eier ligesaa meget som den umyndige. Ei skal man ved bedre Tilbud fordre Værgemaalet afstaaet fra Værgen, inden denne har modtaget Godset og i tolv Maaneder havt det, som overleveret ham eller ved Haandtagslöfte tilsagt ham. Paa den Betingelse skal hver for sig af dem, naar der efter Loven ved Tilbud af bedre Vilkaar er fordret Afstaaelse af Værgemaalet, have dette, at de skulle tilbyde at lægge lovlige Renter til Godset, eller at tage det til Laans for Lov-Renter og Lands-Renter; derhos skal den umyndiges Underhold ikke regnes ham til Udgift.

Er der trængende Slægtninge, der skulle forsörges af den umyndiges Gods, skulle Renterne af dette anvendes dertil, med mindre Renterne ere ringere (end Udgiften til Forsörgelsen), da skal der tages af Hovedstolen dertil. Dersom Fader eller Moder skulle forsörges af den unge Mands Gods, skal der af dette ikke spares mere til disse Slægtninge, end til den umyndige (selv). Men dersom fjernere beslægtede Personer skulle forsörges af hans Gods, men dog saadanne, som han vilde være nærmest til at arve, skal han (foruden hvad der vil medgaae til den trængende Slægtning) have tilovers Midler til sit eget Underhold indtil han er sexten Aar gammel. Men inden andre trængende Slægtninge tages til Forsörgelse af hans Gods, skal han have Midler for fire Halvaar fra den Tid han bliver sexten Aar gammel, til sit

1) *Fader, samfædre Broder, Moder.*

eget Underhold samt for alle de trængende Slægtninge, der allerede ere overtagne til Forsörgelse af hans Gods.

Den Mand, der, ved Tilbud af bedre Vilkaar for den umyndige, vil fordre Værgemaalet afstaaet til sig fra Værgen, skal stævne Værgen til at være hjemme en Uge för Sommerens Begyndelse, og (i Stævningen) sige, at han da ved Begyndelsen af den sidste Vinteruge vil komme og ved Tilbud af bedre Vilkaar fordre Værgemaalet afstaaet til sig, og at den anden da strax har at vælge (om han vil give samme Vilkaar eller afstaae Værgemaalet). Nu kommer han der en Uge för Sommerens Begyndelse, og skal han da tilkalde Vidner paa, at han paa lovlig Maade ved Tilbud om bedre Vilkaar fordrer Værgemaalet afstaaet til sig fra Værgen, og skal han have gjort Tilbudet inden Middag. Er Værgen ikke hjemme, uagtet han var bleven stævnet til at være det, eller han ikke giver noget Svar, er det som om han erklærede at ville afstaae Værgemaalet. Erklærer han at ville afstaae Værgemaalet, skal han paa den unge Mands Vegne före Ordet (angaaende Overenskomsten med Overtageren af Værgemaalet). Men vælger han at beholde Værgemaalet, skal den, der fordrede dette afstaaet til sig, före Ordet paa den unge Mands Vegne (med Hensyn til de nye Vilkaar, Værgen gaaer ind paa). Men Valget er gjort, naar Haandtag er givet. De skulle alle give Haandtag; den, der da skal have Værgemaalet, og hans Ledsagere skulle give den, der ikke skal have Værgemaalet, Haandtag; de skulle ogsaa give Haandtagslöfte paa, at den unge Mand skal have lovlige Renter af Godset, og at de ikke ville regne ham hans Underhold til Udgift. Dersom han senere (end i Ugen för Sommerens Begyndelse) vil ved bedre Tilbud fordre Værgemaalet afstaaet til sig fra Værgen, skal han begive sig til den Mands Hjem, der har Godset under sit Værgemaal, eller faae ham selv i Tale, en Uge eller længere Tid för (Vaar-) Thinget, og sige, at han paa Vaarthinget i det Thinglag, som Værgen hörer til, vil gjöre Fordring paa Værgemaalets Afstaaelse til sig. Han skal der paa Thinget fordre Værgemaalet afstaaet til sig, og fremsige sin Fordring paa Thingskrænten, dersom han ikke faaer Værgen selv i Tale; han skal der anvende ganske samme Fremgangsmaade, som forhen

er anført. Samme Fremgangsmaade kunne ogsaa Udenfjerdingsmænd bruge, dersom de ville fordre Værgemaalet afstaaet til sig, og kunne de ogsaa fremsætte Fordringen derom paa Althinget, om de ville, og de skulle da gjöre det Onsdagen midt i Thinget. Men hvad enten Fordring om Afstaaelse af Værgemaalet er gjort paa Vaarthinget eller paa Althinget, skal Værgen afgive Godset det næste Foraar efterat han har valgt at afstaae Værgemaalet, og skal da udrede det med Renter. Men dersom Fordringen om Værgemaalets Afstaaelse er skeet i Ugen för Sommerens Begyndelse, skal han samme Foraar afgive Godset, og udrede det paa den til Betalingstermin (paa Vaarthinget) bestemte Dag, dersom de (som hörende til samme Thinglag) have saadan Termin sammen. Men have de ikke Betalingstermin sammen, skal han betale den Torsdag, da syv Uger ere forlöbne af Sommeren, paa sit Hjem. (De förste) tyve Örer skal han have rentefrit.

Hörer der Skov til den unge Mands Jord, er Værgen berettiget til at hugge Ved til Bygninger og at istandsætte Husholdningsredskaber og at brænde Kul til Skjærpning af Leer. Gjör han nye Husholdningsredskaber, da tilhöre de den unge Mand.

Det er fastsat, at dersom Godset (ved Værgemaalets Overtagelse) ikke vurderes, eller uretteligen vurderes, tilkommer der den unge Mand Renter af hans Gods.

Ikke bör man sælge ventende Arv, dersom (Sælgerens) nærmeste eventuelle Arving gjör Indsigelse derimod, med mindre Handelen ved Kvidudsagn erklæres at være ligelig for begge Parter.

123. Om ventende Arv.

Naar man kjöber ventende Arv af en anden, skal det altid, dersom Kjöbet skeer uden Svig, være gyldigt, naar derom er Spörgsmaal mellem dem eller deres Arvinger. Dersom den, der solgte sin ventende Arv, döer, og andre Mænd end de, som sluttede Kjöbet, eller deres Arvinger staae nærmest til den solgte ventende Arv, skal der forholdes med Arven, som om intet Salg af den var skeet, og Kjöbe-

summen for Arven skal (da) med Renter tilbagebetales til den, der har udredet Kjöbesummen, eller hans Arvinger, dersom den afdöde (Sælger af Arven) eller hans Arvinger eie noget (til at betale den med), og skal Tilbagebetalingen fordres samme Sommer, som Forandringen med Hensyn til hvem der staaer nærmest til den ventende Arv indtræffer. Men eier han eller hans Arving intet, taber Kjöberen af Arven det hele.

124.

Dersom en Arv tilfalder en Mand, der er udenlands, skal den Mand, der her i Landet er nærmest beslægtet med den afdöde, tage Arven i Besiddelse, men han skal lade Godset vurdere, ligesom umyndiges Midler, og behandle det i alle Henseender som umyndiges Gods. Han nyder Renterne af Godset, men bærer Ansvaret for det. Men kommer den Mand, der skulde tage Arven, her til Landet, skal han alene have Hovedstolen. Men dersom Arvingen döer udenlands, skal hans Arving stævne den Mand, der er i Besiddelse af Godset, og lade bevise den (i Udlandet afdöde, oprindelige) Arvings Död. Det er fastsat, at dersom ingen Efterretninger haves om en Mand, skal det ansees som han lever, indtil hans Död er bevist. Arvingen til den af dem, der levede længst, skal tage Arven (efter den her i Landet afdöde), men en Tolvmandskvid, dannet af den Gode, i hvis Thinglag Sagsögeren er, skal give Udsagn om, hvem af dem först er död. Dersom en Mand, der er udenlands, faaer Kundskab om, at en Arv er tilfaldet ham her, skal han, naar han kommer tilstede, ikkun have Hovedstolen, dersom Godset (da det i hans Fraværelse blev overtaget af en fjernere Slægtning) var blevet rettelig vurderet og rettelig taget i Besiddelse. Dersom Arvingerne til den Mand, der var udenlands, og den, som har Godset i Besiddelse, ikke blive enige om, hvorvidt den, der var udenlands, er död eller ikke, eller om, hvilket der er indtruffet först, Arvefaldet eller dens Död, der var udenlands, da skulle Arvingerne til den, der döde i Udlandet, stævne den Mand, der har Godset i Besiddelse, til Betaling og til Udlevering af

Godset. De skulle ved Domstolen lade före Bevis for den Mands Död, der var udenlands, men den Gode, i hvis Thinglag den sagsögte er, skal afgive Tolvmandskvid-Udsagn om, hvad der först er indtruffet, Arvefaldet eller dens Död, der var udenlands, og Arvingerne til den af dem, der sidst er afgaaet ved Döden, skulle tage Efterladenskabet.

125.

Dersom en Mand döer udenlands, skal den tage Efterladenskabet efter ham, som der er nærmest beslægtet med den afdöde af de Mænd, hvem ikke Reisen til Island er forbudt (paa Grund af, at de ere fredlöse eller landsforviste). Han skal lade vurdere det alt til Værdi i renset Sölv, men dersom noget af det ikke vurderes, er det som om alt er uvurderet. Dersom Arvingen er der, behöver han ikke at lade Godset vurdere, saafremt hele Arven tilfalder ham. Fem islandske Mænd skulle vurdere Arven, men dersom de ikke kunne faaes, er det dog gyldigt, at to Mænd, der have fast Hjem paa Stedet, deltage i Vurderingen (med tre Islændere). Men de skulle vurdere Godset med Haand paa (en hellig) Bog, men gjöre de det ikke, skal Besiddelsestageren bede dem at aflægge Eden, og bliver da deres Vurdering desuagtet gyldig, dersom en Tolvmandskvid giver det Udsagn, at de have vurderet Godset paa samme Maade, som de vilde have gjort det, dersom de havde vurderet det med Haand paa Bog, og at han paa lovlig Maade har opfordret dem (til edelig Vurdering). Han skal ikke afhænde andet af Godset, end til at betale for Gravsted og Ligsang og Liglagen og (Lig-) Kiste. — Ny Lov. Det er fastsat, at dersom en Mand i Udlandet tager Efterladenskabet efter en afdöd i Besiddelse, er han berettiget til at give Gaver af Godset for at faae det i Besiddelse, dersom han ellers ikke kan faae det, men skal give saa lidet deraf, som han kan. — Han skal lade alt det af Efterladenskabet, som han kan faae i sit Værge, vurdere; han skal lade Guld og renset Sölv og alt, hvad der kjöbes efter Vægt, veie, men hvilkesomhelst Varer man kjöber i Alenvis skulle Mænd,

der have rigtige Alenmaal, maale, og ligeledes skulle de veie, hvad der skal veies, og paasee, at det er ret veiet. Han er pligtig til at vise dem alt det af Godset, som han kan faae i sit Værge. Han skal lade Godset vurdere paa det Sted, hvor den störste Del af det er samlet paa den Tid, da han tager det i Besiddelse. Han skal til intet andet Sted bortflytte Godset fra den Gaard (hvor det er), inden det alt er vurderet. Han skal, efter at Vurderingen af Godset er tilendebragt, tilkalde Vidner paa, at han modtager det Gods, som han der lod vurdere, og tager det i sit Ansvar. Kan han ikke paa engang faae alt Godset der samlet, for at lade det vurdere, skal han lade det vurdere paa det Sted, hvor han tager det, og forholde sig med Vurderingen, som foranfört. Dersom Godset er paa et Skib eller ved et Skib, skal han lade det vurdere ved den överste Ende af Skibsbroen, og forholde sig med Vurderingen der, ligesom andensteds. Dersom Godset er stuvet i Skibslasten, naar den anden döer, er Besiddelsestageren ikke pligtig til at indestaae for Godset; han skal eiheller have Renterne, dersom han ikke lader Godset vurdere, men Vurderingen (dersom den foretages) er dog gyldig, dersom det Gods, der er stuvet i Skibslasten, er Vurderingsmændene ligesaa bekjendt, som om de saae det. Efterlader den afdöde et Skib, der ved hans Död er opsat paa Landjorden, er Besiddelsestageren ikke pligtig til at bære Ansvar for det, förend det er draget en Skibslængde fremad mod Strandbredden. Ei skal han, inden Godset er vurderet, kjöbe större Skibspart (til Overförelse af Godset til Island), end der kan faaes solgt igjen. Han skal under Vidners Tilkaldelse vælge, om han vil overtage Ansvaret for Godset eller om han ikke vil det. Men kun under den Betingelse tilkommer ham Renter af Godset, dersom han overtager Ansvaret for det; og skal han, dersom han gjör det, her udrede det halve Belöb i renset Sölv af hvad han har modtaget. Men giver han ingen Erklæring, om han vil indestaae for Godset eller ikke, skal han have Ansvaret for det, men ikke oppebære noget af Renterne.

Det er og fastsat, at kun den Mand af dansk Tunge, der er rette Arving efter sin (her) afdöde Frænde, (derimod

ikke fjernere udenlandske Slægtninge til den afdöde) er berettiget til her i Landet at tage Arven efter ham, og ligger Efterladenskabet her aldrig arvingslöst hen (saaledes at Arvingen ikke kan faae det udleveret).

Dersom en af vore Landsmænd döer i Norge, skal Godset tages i Besiddelse af den, der ikke er fjernere beslægtet end Næstsödskendebarn, men den tredie Julenat ansees Efterladenskabet (naar det ikke inden den Tid er taget i Besiddelse) for arvingslöst. Mænd, der ikke ere fredlöse eller landsforviste, og saadanne Mænd, der have Ret til at opholde sig her i Landet, skulle (i Udlandet) tage afdöd Mands Gods i Besiddelse for at bringe det bertil, men ikke andre.

Dersom en Mand er længere borte herfra end tre Vintre, skulle de Mænd bevare hans Gods, som, i Tilfælde af hans Död, skulde have taget det i Besiddelse, uanseet om han forhen har bemyndiget en anden til for en længere Tid (end tre Vintre) at bevare det.

Dersom en Mand döer i Saxland eller sydligere, er det fastsat, at det Gods (som han efterlader sig) skal man ikke lade vurdere, förend det kommer til Danmark, men dersom Besiddelsestagerens Gods eller Liv er der i Fare, skal det skee i Norge. Döer en Mand i England eller paa Öerne vestpaa[1], eller i Dublin, er det fastsat, at hans Efterladenskab ikke skal vurderes, förend Besiddelsestageren kommer til et Sted, hvor hans Gods og Liv er uden Fare. Kommer han med Godset til Norge, og en anden Mand, som er nærmere beslægtet (med den afdöde), er der, skal hin paa lovlig Maade udlevere Godset; han skal have alle Renterne, som ere faldne indtil den Tid, hvorsomhelst han har taget Godset i Besiddelse. Dersom en Mand reiser fra Danmark eller fra andre Lande end Norge til Island med en afdöds Gods, og han ikke tröster sig til at lade Godset vurdere (inden Afreisen), skal han, naar han vil, efterat de ere komne tilsöes, tilkalde Skibsfolkene, og sige dem, hvormeget det Gods er, og tilkalde Vidner paa, at han overtager Ansvaret for Godset, og erhverver han da Renter af Godset paa samme

---

1) *Orknöerne, Syderöerne, Shetlandsöerne og Færoerne.*

Maade, som om han modtog det i Norge paa lovlig Maade — forudsat at han faaer Udsagn af en Kvid for, at han vilde have ladet Godset vurdere, dersom han var kommet til Norge, og havde vidst, at han vilde opnaae at före det bort derfra til Island for Nordmændenes Skyld.

Dersom Mænd her i Landet indgaae Formuesfællig med hinanden, og reise bort, og den ene döer, skal den efterlevende ikke oplöse Fælliget, förend han træffer Arvingen (til den afdöde); han skal nyde saa meget af det hele Gods, som der (mellem ham og den afdöde) var Overenskomst om.

Ei skal en Mand i Udlandet sælge den Arv, han (her i Landet) har i Vente, eller den Arv, der her i Landet er ham tilfalden, men som han ei selv har indfundet sig for at overtage, men alle andre Kjöbslutninger skulle holdes der, ligesom her, angaaende alle de Midler, som han her har ladet blive tilbage, eller som komme hertil fra Udlandet.

Dersom man tager en afdöds Efterladenskab i Besiddelse i Grönland, skal man lade Godset vurdere, ligesom det var i Norge, og reise derfra hertil med det Skib, der först afgaaer. Samme Sögsmaalsret er der imod Besiddelsestageren, dersom han ikke begiver sig derfra hertil, som om Godset var taget i Besiddelse i Norge, og samme Frifindelsesgrunde gjælde ogsaa for ham.

Dersom Folk indgaae Formuesfællig med hinanden i Udlandet (og den ene döer), skal den efterlevende have Ret til at oplöse Fælliget, dersom han vil, og lade Godset vurdere, og nyde samme Vilkaar med Hensyn til Efterladenskabet, som om han var den afdödes Frænde, men han skal udlevere det, naar en, der (paa Grund af Slægtskab) er nærmere til at overtage det, kommer tilstede. Dersom den ene af to Ægtefolk döer udenlands, skal den efterlevende af dem bringe Efterladenskabet hertil, og ikke udlevere det til nogen, undtagen til Arvingen. Dersom de begge döe i Udlandet, og de Mænd paa begge Ægtefællers Side komme tilstede, der ere berettigede til at bringe Efterladenskabet til Island, skulle de skifte dette imellem sig, efter det Forhold, hvori Ægtefællerne eiede Andel med hinanden i Formuen, dersom de vide det. Dersom de ikke vide, hvor stor Del af Godset

hver af Ægtefællerne har eiet i Forhold til den anden, skulle Konens Frænder have en Trediedel, men de andre to Trediedele.

Kommer der flere lige nær beslægtede Mænd tilstede, skal Efterladenskabet deles — med lige Andel til hver (lige nær) Linie — mellem dem, som der forholde sig paa lovlig Maade (for at erhverve Besiddelsen af Godset). Naarsomhelst en Mand, som dertil er berettiget, ikke opnaaer at faae Efterladenskabet, for at bringe det hertil Landet, udleveret fra den, der bringer det hertil, uagtet han i Udlandet har forholdt sig paa lovlig Maade (for at komme i Besiddelsen), da har han her Krav mod den, der bragte Godset hertil, paa et saa stort Belöb, som vilde have tilkommet ham, dersom han havde bragt det hertil, og han paa lovlig Maade havde i Udlandet taget det i Besiddelse.

Men Arvingerne (til den i Udlandet afdöde) have Krav paa at faae den Del af Efterladenskabet, der tilkommer dem, udleveret af den, der bragte det hertil Landet. Den, der har taget det i Besiddelse, skal næste Sommer begive sig hertil Landet, men naar han kommer hertil, skal han, dersom han samme Sommer vil reise til Udlandet, sende Arvingerne Bud, og betale til dem, strax naar de komme tilstede, og udrede her Halvdelen af det Belöb i renset Sölv, som han tog i Besiddelse i Udlandet, dersom han har forholdt sig med Vurderingen og Besiddelsestagelsen saaledes som nu er blevet sagt; men har han ikke forholdt sig saaledes, er det som om Godset ikke var vurderet. Han skal da udrede en Mark — hvoraf hver Öre beregnes til sex Alen — (i sædvanlige Betalingsmidler) for hver Öre (renset Sölv), dersom han vil (betale med andet end Sölv). Godset skal her udredes i renset Sölv eller i nye Lærreder eller i Vox eller i islandske Varer eller i Kvæg, og betales alt efter den Taxt, som er den gjældende paa det Sted, hvor Betalingen skal skee. Reiser han ikke samme Sommer tilbage til Udlandet, skal han det næste Foraar efterat han kommer hertil Landet udrede Godset i sit Hjem, Torsdagen, naar syv Uger ere forlöbne af Sommeren. Udreder han ikke Godset saaledes som fastsat er, er Arvingen berettiget til at stævne ham for saa stort et Belöb, som Arvingen

finder Anledning til, og kan faae Beviser for, at den anden har modtaget, og opfordre den Gode, i hvis Thinglag den sagsögte er, til Dannelsen af en Tolvmandskvid, til Udsagn om, hvormeget Gods den sagsögte modtog. Han er ogsaa berettiget til at foretage en anden Stævning med Hensyn til Renterne, til et saadant Belöb, som han kan skaffe Beviser for at der er faldet af Godset paa Reisen hertil, og kan han vælge at tilkalde, hvilket han vil, ni Nabobönder til den sagsögte, eller en Tolvmandskvid, til Udsagn om, hvor store Renterne ere af det Gods.

126. Den som forsvarer sig med Hensyn til död Mands Gods.

Den anden skal fremföre det Forsvar, at lade de Vidner for Domstolen aflægge Vidnesbyrd, som han tilkaldte, da han i Udlandet overtog Ansvaret for Godset, og ligesaa alle de Vidner, som han i Udlandet tilkaldte ved Godsets Vurdering, og som han har tilstede, og skulle alle de Vidnesbyrd være gyldige her, som afgives af Vidner, der i Udlandet ere tilkaldte. Men med Hensyn til alt det, hvorom det skorter Sagsögeren paa Vidner, skal han fordre Tolvmandskvid-Udsagn af den Gode, i hvis Thinglag den sagsögte er, og saaledes fuldstændiggjöre sit Sögsmaal, dersom han vil faae Renterne sig tilkjendte. Paa samme Maade skal den sagsögte fordre Tolvmandskvid-Udsagn om alt hvad han vil, og som han ei har Vidner til at bevise. Dernæst skal Retten dömme, eftersom Parterne skaffe Beviser. Det er fastsat om den Mand, som vilde have været berettiget til at bringe Efterladenskabet her til Landet og paa lovlig Maade i Udlandet har gjort Krav derpaa (men ikke opnaaet det), at han skal forholde sig saaledes med her i Landet at fordre Godset udleveret, at han skal anlægge Sag under Anvendelse af samme Bevisligheder, som forhen anfört, undtagen naar han ved sit Krav i Udlandet har anvendt Vidner, da skal han lade alle de Vidner aflægge Vidnesbyrd her. Kan han ikke skaffe Vidner, skal han fordre Tolvmandskvid-Udsagn om alt det, hvorved han kan fuldstændiggjöre sit Sögsmaal, angaaende hvorledes han ved Fordringen af God-

set har i Udlandet forholdt sig, og skal han fordre (Tolvmands-) Kvidudsagn af den Gode, i hvis Thinglag han selv er, angaaende alt, hvad han ikke har Vidner paa.

Dersom en Mand döer paa Havet eller ved Skibet (i Udlandet), saaledes at Vurdering af Efterladenskabet (ved Besiddelsestagelsen) ikke kan finde Sted, tilkommer Varetagelsen af Godset de Mænd, der skulde have taget i Besiddelse Efterladenskabet efter en Mand, der var her i Landet uden Frænder og döde ved Skibet; de skulle, naar de komme her til Island, sende Arvingerne Bud og afgive Godset til dem, saasnart de komme tilstede. Komme Arvingerne ikke tilstede, inden de reise bort (igjen), skulle de oplægge Godset og afgive det til den Jordeier, der boer nærmest den Havn, hvor de fleste af dem bare deres Klæder i Land fra Skibet. Ogsaa skulle de paa samme Maade, som forhen anfört, forholde sig med Efterladenskabet, dersom en Mand döer ved Skibet, naar de skulle reise herfra, eller naar de — ved deres Afreise, eller senere den Sommer — opholde sig ved Skibet, og dette ved Landtoug er fortöiet ved Island eller beboede Öer herved Landet. Forholde de sig anderledes med Godset end nu er anfört, er Straffen Landsforvisning; ogsaa er Straffen Landsforvisning for alle de Mænd, som, vidende derom, reise herfra til Udlandet med samme Skib, som Godset er med. Men dersom nogle ville gjöre Rigtighed, men andre ikke, straffes de, som ikke gjöre det. Men det er Sager, hvori Stævning skal foretages i Böigden, og der skal (til Kvidudsagn) paa Thinge tilkaldes ni Bönder fra Nabolaget af det Sted, hvor Forseelsen er begaaet.

Naar en Mand paa lovlig Maade afleverer en afdöds Efterladenskab, skal han angive alle de Gjenstande, som han tog i Besiddelse. Lægger han Skjul paa noget af Godset, kan den, der skal modtage det, vælge, om han vil anlægge Sag mod ham for Tyveri eller for selvraadig Tilvendelse[1]. Naar man udreder en afdöds Efterladenskab til den, der skal modtage det, og erklærer at have berigtiget alt, og de blive enige derom, men den, der skulde modtage

1) *See nedenfor cap. 227.*

Godset, senere faaer Kundskab om, at den afleverende har lagt Skjul paa noget deraf, da bliver det ikke denne til noget Forsvar, at de vare komne overens om Sagen. Dersom en Mand begiver sig bort (fra Landet) med det Gods, han i Udlandet har taget i Besiddelse, er den, der skal modtage det, berettiget til at erklære, at der af Godset skal svares lovlig Rente. Men vil han ikke bruge denne Fremgangsmaade, er han berettiget til at anlægge Sag til Betaling af Hovedstolen og af Frugter, til et saadant Belöb, som en Tolvmandskvid bestemmer disse til. Dersom hin eier Gods her i Landet, skal Sögsmaalet gaae ud paa Fyldestgjörelse af dette Gods; han er ogsaa berettiget til at stævne ham for Bortförelsen af Godset og (i Stævningen) gjöre Paastand paa Straf af Landsforvisning og under Sagen anvende Tolvmandskvid. Og skal der ved Namsretten forholdes, som om han var skyldig i Brud paa Forlig, indgaaet paa Althinget.

Dersom den, der i Udlandet har taget Arven i Besiddelse, ikke reiser her til Landet den næste Sommer med Godset, kan Arvingen sagsöge ham til Landsforvisning; ogsaa er han berettiget til at erklære, at der af Godset skal svares lovlig Rente, dersom han foretrækker dette. Men dersom den Mand, der har taget Arven i Besiddelse, har Gods her i Landet, kan Arvingen, om han vil, stævne til Betaling af dette Gods, og fordre Udsagn af en Tolvmandskvid om, hvormeget hin tog. Han skal stævne den Mand, der bevarer hans Gods her i Landet, og stævne til Betaling ved Hjælp af det Gods, som den udenlandsværende eier, og tilkalde ni Nabobönder til Udsagn om, hvormeget Gods den sagsögte har, tilhörende den, der er udenlands. Dersom den sagsögte vil forsvare den udenlandsværende, skal han fordre Udsagn af en Tolvmandskvid, om hin er paa Söen drevet for Vind og Veir til andre Lande den Sommer, han vilde her til Landet, og ligeledes, om at han ikke har kunnet faae Godset udleveret for mægtige Voldsmænds Skyld, eller han ikke kunde komme ombord paa Skibet, hvadsomhelst Grunde dertil har været.

Dersom et Skib bliver borte og der ikke höres noget om det i tre Sommere, og man dog har havt Efterretninger

fra alle de Lande, hvor vor Tunge tales, saavelsom fra det Land, hvorfra Skibet er afgaaet, skal man den fjerde Sommer fordre Efterladenskabet (efter de med Skibet afdöde) udleveret (fra dem, der have det i Besiddelse). Sagsögeren skal skaffe fem af vore Landsmænd, der skulle bevidne paa deres Ære, at man ingen Efterretning har havt om dem i de tre Sommere efter (deres Afreise), og at de formene, at de ere döde, og det Udsagn give de; da skal Domstolen dömme Besidderen til at udlevere Godset, og skal det da ansees som om de ere döde, men ikke för, med mindre opdrevne Vragstykker af deres Skib ere blevne gjenkjendte Haves der ingen Efterretninger om en Mand, skal det ansees som han er i Live, saalænge der ikke herettes, at han er död, og han skal ogsaa ansees at være i Live, indtil hans Död er bevist. Naar der föres Bevis for et i Udlandet indtruffet Dödsfald, skal der til Kviden, som derom skal afgive Udsagn, vælges Mænd af samme Egenskaber, som naar et i Udlandet begaaet Drab skal bevises.

Det er fastsat, at dersom man i Udlandet sælger eller laaner Gods til en Mand, og betinger sig Vederlag, skal der her i Landet anvendes en Tolvmandskvid til Udsagn om, hvor stort det Vederlag var, dersom Vidner ikke ere til. Man skal stævne ved de Pæle, hvorved Skibet (hvormed den sagsögte er kommen eller vil reise) er fortöiet; ogsaa kan Stævning gyldig foretages paa den sagsögtes Hjem, eller hvor man faaer ham i Tale. Man kan ogsaa stævne den, der her i Landet har Gods, der tilhörer ham, til at udbetale det, og anvende en Kvid af ni Nabobönder til Udsagn, om han er i Besiddelse af ligesaa meget Gods, tilhörende den udenlandsværende, som Sagsögeren gjör Krav paa. Men en Tolvmandskvid skal give Udsagn om, hvad Gods Sagsögeren i Udlandet har afgivet til hin.

Om det end viser sig, at de Personer ere i Live, for hvis Död Bevis er fört i saadanne Tilfælde (ved Skibes Bortebliven), som nu ere anförte, er det fastsat, at de Mænd ere frie for Straf, der have afgivet Beviset for de paagjældendes Död, men med Hensyn til Bevarelsen af disses Gods skal der, saasnart Bevis for deres Död er blevet fört, forholdes som om de (virkelig) ere döde.

Naar Folk döe ved Fjeldskred eller i Vand eller ved Vaaben, eller hvilkensomhelst Död de alle faae, saaledes at ingen kommer bort, og Folk ikke see deres Undergang paa saadan Maade, at man veed, hvorledes det er gaaet til, skal det ansees, som om de alle ere döde paa eengang; thi ingen af dem skal tage Arv efter den anden. Dersom nogen af dem kommer bort derfra, skal det tages for gyldigt, hvad han fortæller om, hvem der har levet længst.

En Mand skal selv raade for sit Gods, saalænge han har Forstand til at forestaae sine Formuesanliggender. En firsindstyveaarig eller ældre Mand bör hverken sælge Jord eller Godedömme fra sine (eventuelle) Arvinger, med mindre han ikke kan beholde det formedelst Gjæld. Det er fastsat, at ingen Mand bör sælge Jord fra sine (eventuelle) Arvinger, naar han er firsindstyve Aar gammel eller ældre, eller dersom han ligger i Helsot, med mindre hans Arvinger tillade det. Men dog skal man (forövrigt) selv raade over sit Gods, saalænge man vil, naar man har Forstand til at forestaae sine Formuesanliggender.

127. Om Gaver.

Man er berettiget til at give den större Tiende[1] af sit Gods eengang, til sin Sjæls Frelse, dersom man vil. Ei bör man oftere give den större Tiende af sit Gods end eengang, uden sin lovlige (eventuelle) Arvings Samtykke. Tilfalder der den Mand senere Gods eller voxer hans Formue, da er han berettiget til at give en saadan Tiende (foruden den allerede givne), som om han (nu) paa eengang skulde give den större Tiende af hvad han eier. Giver man ikke den större Tiende af sit Gods, er man berettiget til at give Sjælegaver til at ligesaa stort Belöb, som om man havde givet den större Tiende af Godset. Men det er Sjælegaver, naar man giver til Personer, der ikke have saamegen Formue, at de ere pligtige til at betale Thingreiselönsafgift, og som behöve alt deres Gods eller deres Arbeide til deres trængende Slægts Underhold. Man er berettiget til at give

1) *En Tiendedel af sin Formue.*

Vennegaver i levende Live, dersom man vil. Det er fastsat, at Arvingen har to Vilkaar, dersom han finder, at den, han skal tage Arv efter, foretager sig noget, der gaaer ud paa at besvige ham for hans (eventuelle) Arv: enten at stævne ham til Landsforvisning, eller ogsaa paastaae ham sat ud af Raadighed over hans Formue, og Raadigheden tilkjendt sig, og han skal paa Thinge tilkalde ni Nabobönder til Kvidudsagn, om Arveladeren ved de Handlinger, som Stævningen omhandler, har besveget ham for Arven, eller ikke. Alle de, der modtage (Gaverne), straffes ogsaa med Landsforvisning, saafremt de (og Giveren) alle have været sammen paa Raad og saafremt Kvidudsagn gives om at Arveladeren har gjort sig skyldig i Arvebesvigelse, og bör der ved Dommen fastsættes, at Gaverne skulle gaae tilbage; Arvingen skal tildömmes Bestyrelsen af alt det Gods, som Giveren eiede, saavelsom Overtagelsen af de trængende Slægtninge, som denne skulde forsörge.

Ingen Mand bör tilbagekalde en Gave, han har gjort. Men lover Modtageren Vederlag for Gaven, har Giveren Krav paa Vederlaget, saa meget som Nabokviden giver Udsagn om at der er blevet lovet.

Dersom en frigiven besviger sin Frigiver for den Arv, som tilkommer denne efter ham, er Frigiveren, dersom han vil, — eller dennes Arvinger — berettiget til at beröve ham Friheden og paastaae sig tildömt alt det Gods, den frigivne eier.

Uægtefödt Person skal tage Arv efter sine Börn og sin frigivne paa samme Maade som en ægtefödt.

Dersom nogen giver en anden, hvem han hverken har at gjengjælde Tjenester eller Gaver, tolv Örer eller mere, og Gaven ikke bliver for det halve vederlagt, er Giveren berettiget til at fordre Gaven tilbage, naar Modtageren döer. Man er berettiget til, dersom man vil, at give sit uægte Barn tolv Örer uden sin lovlige (eventuelle) Arvings Samtykke, men ikke mere, med mindre Arvingerne tillade det. Ei skal man give sin Sön, der ikke er ægtefödt, mere end tolv Örer, og kun paa den Betingelse saameget, at der ikke falder mindre i andres Lod — med mindre (de eventuelle) Arvinger samtykke deri.

Ny Lov. Intet Arvesalg[1] er gyldigt efter Loven, med mindre fem Nabobönder aflægge Ed paa, at Overenskomsten findes ligelig for begge Parter; ellers er det som om ingen Overenskomst er sluttet. Men om ogsaa Ed er aflagt, skal Overenskomsten dog ikke holdes, dersom den, der har overtaget Forsörgelsen, hverken har anvendt Gods eller Arbeide til Arvesælgerens Underhold i Löbet af de næste tolv Maaneder efterat Overenskomsten er sluttet. Naar Arvesalg finder Sted, skal den ene af dem, der slutte Overenskomsten, i fem Nabobönders Nærværelse aflægge Ed paa, at deres Handel er saaledes som de sige, og at der ingen andre hemmelige Vilkaar eller Bibetingelser ere vedtagne; ellers bliver deres Kjöbslutning ikke gyldig; derom skulle Nabobönder give Kvidudsagn. Naar Arvesalg finder Sted, skal det være gyldigt, dersom det ved Kvidudsagn erklæres for at være ligeligt, men ellers ikkun dersom (Arvesælgerens og Forsörgerens eventuelle) Arvinger give deres Samtykke. Men dersom Arvingen (efter Arvesælgeren) finder, at Overenskomsten ikke er ligelig, skal han stævne i den Anledning, og tilkalde paa Thinge fem Nabobönder til Kvidudsagn, om det er en ligelig Overenskomst eller ikke. Give de det Udsagn, at Overenskomsten ikke er ligelig, bör den være ugyldig, dersom der er en Forskjel af fem Örer eller mere (som er ydet formeget). Finde Forsörgerens (eventuelle) Arvinger, at der er blevet taget for lidet Vederlag, paadrager Forsörgeren ikke andre end sig selv Pligten til at underholde Arvesælgeren, med mindre Overenskomsten ved Kvidudsagn erklæres for ligelig, eller ogsaa Arvingerne have givet deres Samtykke til den. Naarsomhelst Arvesalg bliver ugyldigt, har den Mand, som (derpaa) overtager Forsorgen for Arvesælgeren og hans Familie, Fordring paa alt det Gods, som ikke er medgaaet til hans Underhold (i den Tid, Arvesalget har staaet ved Magt). Fem Nabobönder skulle give Kvidudsagn om, hvad der er medgaaet af Godset eller hvad der er tilbage deraf. Ingen bör ved Arvesalg tinge sig i Underhold bort fra saadanne trængende Slægtninge, som han bör gaae i Gjældstrældom for (for at for-

1) *ɔ: en Overenskomst, hvorved man overdrager sin Formue til en anden, mod at forsörges af denne.*

sörge dem), eller hvis Forsörgelse allerede paahviler hans Gods, eller som han er nærmest til at tage Arv efter; Straffen er Landsforvisning, dersom en Mand sælger sig i Arvesalg fra saadanne trængende Slægtninge, uden at der er skaffet disse et fast Forsörgelsessted. Bliver der noget tilovers, foruden hvad han ved Arvesalget har givet i Vederlag for Forsörgelsen, eller der senere tilfalder ham Arvegods, skulle hans trængende Slægtninge underholdes deraf, dersom det tilfalder ham at forsörge saadanne. Dersom den, der er nærmest til at tage Arv efter Arvesælgeren, finder Vederlaget for den betingede Forsörgelse for stort, skal han være berettiget til at omstöde Overenskomsten inden næste Althing; ei skal den Sag henstaae længere.

Paa samme Maade skal der forholdes i Grönland med at tage en afdöds Efterladenskab i Besiddelse (for at bringe det til Arvingen i Island), som i Norge.

Det er fastsat om alle de Afhændelser af Gods, hvorved den eventuelle Arvings Ret til Arven krænkes, at Arvingen er pligtig til, dersom han vil omstöde dem, at erklære sin Utilfredshed dermed i det seneste paa det tredie Althing, efterat han har faaet Kundskab derom. Bliver det (senere) en anden Slægtning til Afhænderen, der kommer til at staae nærmest til at arve ham, skal Slægtningen, i sine fem nærmeste Nabobönders Nærværelse, i Löbet af den næste halve Maaned, eller paa det förste Althing, efterat han har faaet at vide, at han er (nærmest eventuel) Arving, erklære sig utilfreds med Afhændelsen.

Dersom man eier en Jord eller en anden Ting af Værdi, som en anden skal sælge, om han vil, skal man (dersom man er utilfreds med Salget), under Vidners Tilkaldelse, enten til Sælgeren eller Kjöberen have erklæret sin Utilfredshed i Löbet af de næste tolv Maaneder, eller paa Lovbjerget næste Sommer, saaledes at Lovsigemanden hörer det; ellers haves der ikke Krav paa, at Kjöbet skal gaae tilbage.

Dersom en Kvinde avler Börn med en Mand, som hun ikke staaer i lovlig (Ægteskabs-) Forbindelse med, og hun dölger det for sine Frænder, men der dog udredes Leiermaalsböder derfor, da tilkommer hende ikke Værgemaal

over disse Böder, om de end skulle tilfalde hendes ægtefödte Börn; ogsaa bör hun efter den Tid ikke tage (nogen) Arv.

Dersom en Mand, der her i Landet har Gods, döer i Udlandet, og man ikke bliver enig om han er död eller ikke, ere hans Arvinger berettigede til at före Bevis for hans Död. De skulle for Domstolen fremföre fem af vore Landsmænd, af hvilke to, da han döde eller senere, have været i den Konges Rige, hvor han var. Alle disse fem Mænd skulle med Hensyn til Slægtskab eller Svogerskab (til de i Sagen interesserede) have saadanne Egenskaber, at de kunne være Medlemmer af en Kvid. Saaledes skulle de udsige: „at vi bevidne paa vor Ære, at vi formene, at den Mand er död.“